

Jødernes Krig med Romerne.

af

Flavius Josefus.

Overfattet fra Græsk

af

Sognepræst Andreas Reiersen (1757).

Gjennemfattet og udgivet paaant

af

J. Belsheim.

Horten.

C. Andersens Forlag.

1881.

Credie Bog.

Første Kapitel.

Keiser Nero sender Vespasianus til Judæa for at føre Krigen imod Jøderne.

Vespasianus bestikkes til at føre Krigen imod Jøderne.

Da Nero fik Efterretning om det Nederlag, der var gjort paa de romerske Tropper i Judæa, blev han, som man sagtens kan tænke, ganske bestyrret og bange; dog lod han sig intet mærke dermed, men tvertimod offentlig lod, som om han foragtede det, og var vred paa Hærføreren, sigende, at det, der var skeet, burde mere tilskrives hans Uforsigtighed, end Fiendernes Tapperhed. Han holdt for, at det var hans Højhed mest anstændig at foragte al Fare og at vise, at man med et uforfærdet Mod gik alle Lyk- kens Forandringer imøde. Ikke destomindre vidnede de mange Veraadslag, han holdt, om hans Uro.

Han overlagde længe om, hvem han turde sende til Østen for at straffe de oprørske Jøder, og bringe de omliggende Folk, som af dem vare blevne ligesom anstufne, til at kaste Naget af sig, til Lydighed igjen. Han fandt endelig Vespasianus alene duelig til at foretage et saa stort Tog; thi denne Mand havde fra sin Ungdom af indtil sin nærværende Alder ideligen været i Krig, og forlængst ei alene bragt de romerske Lande mod Vesten, som af Germanerne vare blevne foruroligede, til Rolighed igjen, men og med sine Vaaben undertvunget Britannia, der tilforn ikke var synderlig bekjendt, hvorved han havde forskaffet hans Fader Claudius, at han holdt en Triumf, uden at det havde kostet ham nogen Sved og Umag.

Til denne hans Krigserfarenhed og Tapperhed kom dette, at han havde Børn, der vare ligesom Gidsler for hans Trostab, og, som de vare i sine blomstrende Aar, kunde de gaa sin Fader til

Haande, overgav Nero ved Guds særdeles Styrelse, der havde sit Forsyns Øie over Riget, Krigshæren i Syria under hans Hænder, og for desmere at sætte Mod i ham, efter som Nøden udfordrede det, gav han ham mange gode Ord og beviste ham al Høflighed. Denne stilledes derpaa strax sin Søn Titus fra Achaia, hvor han var med Nero, til Alexandria, for at hente den femte og tiende Legion derfra. Selv drog han over Hellepontus, og gik over Land til Syria, hvor han samlede de romerske Tropper, saavel som de Hjelpetropper, hvilke de tilgrænsende Konger sendte ham.

Andet Kapitel.

Et stort Antal Jøder blive ombragte ved Ascalon. Vespasianus kommer til Ptolemais.

De Oprørste rykte imod Ascalon, men lide et stort Nederlag og blive atter slagne.

Den Fordel, Jøderne havde erholdt over Cestius' Krigshær, gjorde dem ganske opblæste, og som de mente herefter at have Nykken paa sin Side, besluttede de af alle Kræfter at fortsætte Krigen. Til den Ende rykkede de stridbareste af dem mod Ascalon, hvilken var en gammel Stad, der laa 520 Stadier fra Jerusalem. Denne Stad havde de altid baaret Had til, hvorfor det først skulde gjælde den. De havde 3 Fyrere, der saavel i Styrke som Tapperhed gaved ingen noget efter. Disse vare Peraiteren Niger, Babylonieren Silas og Essæeren Johannes. Ascalon var vel stærk befæstet, men den havde kun en svag Besætning inde, thi der laa ei mere end en Afdeling Fodfolk og en Afdeling Ryttere under Antonii Anførsel.

Som Jøderne vare i sin største Hidsigthed, fortsatte de sin Vej i saadan M, som om de kun havde haft en kort Reise at gjøre. Antonius havde faaet en Rys om denne deres Ankomst, hvorfor han var rykket med sine Ryttere af Staden for at tage imod dem. Hverken deres store Mængde ikke heller den Fyrighed, med hvilken de kom ansættende, gjorde ham forsagt; men han holdt med største Tapperhed ud den første Hede og drev dem tilbage, der vilde nærme sig Muren. Det var intet Under, at Jøderne her maatte betale Regen; thi de vare uøvede, og havde med veløvede Folk at bestille; de vare til Fods og de andre til Hest;

fit
n=
id=
al
ia,
ite
og
er,
jer

e.

er,
ve
tte
la=
se=
vet
rke
en
var
de,
gt=

jin
at
st,
ge
ig=
an
il=
is=
led
st;

de vidste ingen Orden at holde, de andre derimod stode i den skjønneste Orden; de havde kun lette Baaben, de andre vare derimod forsynede med alle fornødne Ting; de kjæmpede mere med Hidsighed end Forstand, de andre derimod holdt sig deres Føreres Befalinger efterrettelige og vare færdige ved første Bink at gjøre, hvad dem blev paalagt, hvorover da de forreste Rækker vare først bragte i Uorden, var det en let Sag for Rytterne at drive de andre paa Flugten. Først faldt Rytterne dem i Ryggen, og dreve dem ind til Muren, saa at de vare hinanden i Veien. Derefter blev de adspredte over den ganske Mark, hvor Rytterne fik ret Rum til at røre sig, og nedlagde en stor Del af dem, og da de andre toge Flugten, satte de efter dem, og maatte da dø alt, hvad der kom for deres Hænder, saa at en stor Mængde maatte her bide i Græsset. Nogle samlede sig vel igjen, men de bleve af Rytteriet omringede og nedslæbte. Da Jøderne vare bragte til denne Yderlighed, mistvilede de ganske, og, omendstjunt der vare endnu mange af dem tilbage, holdt de sig dog for at være for saa til at gjøre Modstand. Romerne derimod vare blevne saa opmuntrede af denne herlige Fordel, at, omendstjunt de vare kun saa imod dem at regne, mente de dog, at de vare dem mer end voxne. Dog vilde Jøderne ikke give efter, dels eftersom de holdt det for en Skam, saa hastig at tage Flugten, dels og, fordi de haabede at oprette den Feil, de havde begaaet, og at Bladet skulde vende sig; Romerne bleve hellskrifte trøtte, eftersom Rytten spiede dem, saa at Slaget varede til den mørke Nat. Af Jøderne bleve paa Pladsen 10000 tilligemed de tvende Førere Silas og Johannes. De andre, af hvilke den største Del vare saarede, flygtede tilligemed den tredie Anfører Niger til en liden By i Idumæa ved Navn Sallis. Paa Romernes Side vare der kun nogle saa saarede.

Dette store Tab ydmygede dog ikke Jøderne, men gjorde dem meget mere rasende, og, omendstjunt de saa de mange døde Legemer for deres Dine, smigrede de sig dog med den Fordel, de tilforn havde havt, men til en ny Ulykke for sig selv. De gave sig neppe saa megen Tid, at deres Saar kunde blive lægede, men samlede strax flere Folk sammen, end de havde havt tilforn og med langt større Hidsighed, end tilforn, kom de ansættende imod Asalon. Men som de ikke havde mere Krigserfarenhed end de første, og begik samme Feil, der havde været Marsag til, at de havde tabt det første Slag, saa havde de og samme Skjæbne. Thi Antonius lod allevegne Passene belægge, og hist og her lagde sine Ryttere i Baghold, hvilke paa alle Kanter omringede dem,

fjænd: de fik Tid til at stille sig i Slagorden. Her bleve 8000 af dem slagne; og de andre drebne paa Flugten. Iblandt de sidste var Niger; der i Flugten afslagde store Brøder paa sin Tapperhed. Fienden satte stærkt efter dem, hvorover de satte sig fast i et Taarn i Landsbyen Bezedel. Antonius saa nok, at det vilde blive ham en haard Nødd at knække, inden han kunde blive Herre over det, hvorfor han, da han ikke vilde spille Tiden med at bestorme det, ikke heller saa gjerne, at en saa tapper Mand, som Anspøreren var, kom levende derfra, lod anlægge en stor Ild under det. Da nu Ilden havde taget Overhaand, og Taarnet stod i fuld Flamme, drog Romerne med Glæde derfra i Haab om, at Niger var bleven opbrændt; men han var sprungen ned af Taarnet i den underste Hvalving og var saaledes bleven frelst. Da nu Jøderne den tredie Dag derefter med megen Graad og Beklagelse søgte efter ham for at begrave ham, kom han frem. Denne hans usformodede Frelse foraarsagede dem alle en overmaade stor Glæde, og de tilskreve det alle Guds særdeles Forsorg, der havde opholdt og bevaret ham, for at han fremdeles skulde være deres Fører.

Smidlertid havde Vespasianus samlet sin hele Magt ved Antiochia, Hovedstaden i Syria, hvilken saavel i Henseende til sin Størrelse, som andre Fordele kan uden Modsigelse fortjene den tredie Plads blandt de fornemste Stæder i det romerske Rige. Der fandt han og Kong Agrippa, som oppebode ham med alle sine Tropper. Vespasianus begav sig derpaa fra Antiochia til Ptolemais. Ved denne Stad kom Indbyggerne af Sefforis i Galilæa til ham, hvilke, havende deres egen Sikkerhed for Dine, thi de kjendte Romernes store Magt, gav ham Forsikring om deres Trostid og udbode sig Fred. De havde allerede, fjænd Vespasianus Ankomst, indgaaet Fordrag med Cestius Gallus, i Kraft af hvilket de havde modtaget romersk Besætning. Nu tog de og med al Beredvillighed imod Vespasianus, lovende at gaa ham til Haande i alle Ting, og at forene sine Vaaben med hans imod sine egne Landsmænd. Vespasianus lod derpaa Besætningen efter deres Begjæring forstærke med saa mange Fodfolk og Rytttere, som han holdt tilstrækkelig til at kunne gjøre Jøderne Modstand, i Fald de vilde foretage sig noget imod samme Stad, thi han vidste, at det vilde i forestaaende Krig give ham et stort Stød, dersom han skulde miste Sefforis, der var den største Stad i Galilæa, laa paa det fordelagtigste og fasteste Sted, og hvor til det ganske Folk kunde tage sin Tilflugt.

Tredie Capitel.

Galilæas Samarias og Judæas Beskrivelse.

Galilæas — Pæreæas — Samarias — og Judæas Beskrivelse.

Galilæa deles i Over- og Under-Galilæa og ligger imellem Fœnikia og Syria. Mod Vesten grænser det til Ptolemais og dets Landskab, saavel som til Karmels Bjerg, hvilket tilforn har tilhørt Galilæerne, men nu Thyrerne. Ved dette ligger Staden Samala, der ellers bliver kaldt Kytterstaden, efter som de Kyttere, som Kong Herodes gav Udfked, satte sig ned der. Mod Sønden støder det mod Samaria og Skythopolis indtil Jordans Udspring. Mod Østen har den til Grænsesteder Hippene, Gadaris og Gaulanitis, hvor Agrippas Kongerige ender. Mod Nord er Thyrus og det tyriske Landskab. Under-Galilæa strækker sig i Længden fra Liberias til Zabulon, der ligger ved Søkan- ten ikke langt fra Ptolemais, og i Bredden fra Landsbyen Kalo, der ligger paa den store Mark ved Bersabe, hvor Bredden af Over-Galilæa begynder, og naar til Landsbyen Baka, der ligger ved Grænserne af Thyrernes Landskab. Dens Længde regnes fra Landsbyen Thella, som ligger tæt ved Jordan, til Meroth.

Omendstjunt begge disse Landskaber vare paa alle Kanter omgibne med saa mange fremmede Folk, saa have de dog i alle de Krige, som dem bleve paasørte, gjort tapper Modstand, thi de vare meget folkerige. Indbyggerne vare stridbare, og de bleve fra Barnsben af vante til Krig, saa at man har aldrig hørt, at der har været Mangel paa Folk, eller at de have været svage og forsagte. Derforuden have de Overflødighed af Levnetsmidler, thi Jorden er overmaade frugtbar, og bevoxen med alle Slags Trær, saa at endog de, der ikke have megen Lyft til Landvæsenet, finde Behag i at bo der formedelt dens Frugtbarhed. Af den Aarsag ere de overalt bebyggede, saa at der ikke den mindste Flæk Jord er unyttig. De ere altsaa fulde af Stæder, og der ligger Landsby tæt ved Landsby, hvilke vare saa tæt beboede af Folk, at i den mindste af dem fandtes mere end 15000 Beboere.

Vil nogen sige, at Galilæa er mindre i Omfang end Landskabet paa hin Side Jordan, saa maa han dog tilstaa, at den er langt mægtigere og stærkere, thi den er overalt bebygget, og bærer alle Slags Frugter i Overflod. Det andet derimod, omendstjunt det er meget større, er dog fuldt af Udsædener og

skarv Jord, som er ubekvem til at saa og plante i. Dog findes der og de Steder, hvor Jorden er fed og frugtbar. I Særdeleshed ere de store Marker bevoxede med adskillige Slags Træer, fornemmelig Olietræer, Vintræer og Palmetræer. De blive og vandede af det Vand, der flyder ned fra Bjergene, og, om det fornemdelst Sommerens Hede borttørres, saa opvælde dog Kilder idelig af Jorden, hvorved de blive forfristede. I Længden strækker samme Landskab sig fra Machærus til Pella, og i Bredden fra Filadelfia til Jordan. Mod Norden grændser det til det anførte Pella, mod Vesten til Jordan, mod Sønden til Moabiternes Landskab og mod Østen til Arabia, Silbonitis, Filadelfia til Gerasis.

Landskabet Samaria ligger imellem Judæa og Galilæa. Det tager sin Begyndelse ved Landsbyen Ginea paa den store Markt, og strækker sig til det akrobatinste Landskab. Hvad dets Natur og Egenkab angaar, afviger det kun lidt fra Judæa; thi begge Landskaber ere bjergfulde, men imellem Bjergene ere deilige flatte Marker, hvor Jorden er fed og frugtbar, og hvilke ere bevoxede med Træer, der bære i Overflødighed saavel vild, som dyrkbar Frugt. Omendkjønt Jorden er af Naturen tør, saa faar den dog Bædste nok af Regnen. Vandet, som der findes, er godt og sødt, hvorfor og Græsset er frodigt og nærende, saa at Kjørene give der mere Mælk end paa andre Steder. Begge Landskaber ere meget folkerige, hvilket er et klart Bevis paa deres Magt og Frugtbarhed.

Imellem Judæa og Samaria ligger Landsbyen Anuath, der ellers kaldes Borkeos. Denne ligger paa Grænserne af Judæa mod Norden. Dette Landskab strækker i Længden mod Sønden til den Landsby, som Iøderne kalde Jordan, hvilken støder til de arabiske Grænser. Dets Bredder regnes fra Jordan til Zoppe. Midt i dette Landskab ligger Jerusalem, hvorfor nogle ikke uden Høie have kaldet denne Stad dette Landskabs Midtpunkt. Det mangler ikke heller de Fordele og Fornøielser, som Havet kan føre med sig, thi det ligger langs med Havet lige til Ptolemais. Det deles i 11 Dele, blandt hvilke Jerusalem, hvor Kongerne havde deres Sæde, var den fornemste, hvilken var saa meget anseeligere end de andre, som Hovedet er anseeligere end de andre Lemmer. De øvrige Dele i samme Landskab vare Gofna, Akrabattai, Chamna, Lybda, Amais, Pella, Idumæa, Engadai, Herodion og Jericho. Samnia og Zoppe laa under de omliggende Landskaber. Gamalita, Gaulanitis, Batanæa og Trachonitis hørte til Agrippas Kongerige. Hans Rige begyndte ved Libanons Bjerg og Jordans Udspring,

og strakte sig i Bredden til Liberias' Sp. Dets Længde regnes fra Landsbyen Arsa til Julias. I dette bo Jøder og Syrer iblandt hinanden. Dette har jeg her i største Korthed, saa godt jeg kunde, villet anføre for at beskrive Judæa og de omliggende Landstaber.

Fjerde Kapitel.

Jesefus bliver slagen ved Sefforis. Titus kommer med sine Følt til Ptolemais.

De romerske Solbater holde ikke Hus i Galilæa. — Titus støder til sin Fader Vespasianus.

Den Undsætning, som Vespasianus havde sendt Sefforierne, bestod i 1000 Ryttere og 6000 Fodfølt, hvilke bleve førte af Placidus. Fodfølket blev indkvarteret i Staden for at beskærme den; men Rytteriet leirede sig paa den store Mark. Saavel Fodfølket som Rytteriet gjorde idelig Udstreifninger ud i Egnen, tilspøende Jesefus og hans Følt stor Skade, omendstjunt de holdt sig i Rolighed og ingen Fiendtlighed øvede. De udplyndrede Stæderne, og dreve dem tilbage med blodige Pander, der vilde sætte sig til Modværg. Jesefus rykkede derpaa mod Staden, i den Tanke at gjøre sig til Herre over den; men som han havde ladet den stærkt befæste, spænd den faldt fra Galilæerne, saa at den skulde have givet Romerne nok at bestille, inden de havde kunnet bemægtige sig den, mislykkedes hans Forsæt ham, saa at han hverken med det Onde eller med det Gode kunde vinde over dem. Dette var Aarsagen til, at Krigens Lue brød for Alvor løs i dette Landstak. Romerne bleve forbittrede over, at Jesefus havde søgt at bringe Sefforis til Træfald, hvorfor de baade Dag og Nat lode ham se Virkninger af sin Brede og Bitterhed, skjændte og brændte, hvor de kom frem, borttoge Kornet af Marken, udplyndrede Husene, ihjelslog alle dem, der satte sig til Modværg, og førte de andre fangne bort med sig. Men hørte da intet andet over alt i Galilæa end Mord og Brand, og der blev ingen Persons Anseelse gjort. Den eneste Tilflugt, som disse ulukkelige Mennesker havde, vare de Stæder, hvilke Jesefus havde ladet befæste.

Titus kom til Sikks fra Achaia til Alexandria hastigere end man havde ventet, i Henseende til at det var midt om Vinteren. Der bragte han Tropperne sammen, i hvilket Grinde han var stiftet dithen, og begav sig i største St. til Ptolemais, hvor hans Fader biede efter ham med tvende Legioner, nemlig den femte og tiende, hvilke vare Sjæernen af den romerske Krigshær, og stødte til ham med den Legion, han havde med sig, hvilken var den femtende. Disse fulgte 18 Afdelinger, tilligemed 5 Afdelinger fra Cæsarea og en Afdeling Ryttere, foruden 5 Afdelinger syriske Ryttere. Hver af de 10 Afdelinger bestod af 1000 Mand. I hvert af de øvrige 13 vare 600 Fodfolk og 120 Ryttere. Herforuden sendte Kongerne ham Hjelpetropper. Antiochus, Agrippa og Soemus stilledes ham 2000 Fodfolk, hvilke vare Bueskyttere, og 1000 Ryttere, og den arabiske Konge Malkus sendte ham 1000 Ryttere og 5000 Fodfolk, af hvilke den største Del vare Bueskyttere; saa at den ganske Krigshær, Hjelpetropperne iberegne, bestod af 60000 Mand til Hest og Fods, foruden Tjenere, hvilke vare en stor Mængde. Disse gave i Krigsøvelse intet efter; thi i Fredstider maatte de overvære sine Herrer's Krigsøvelser, og i Krigstider maatte de vove sig i lige Fare med dem, saa at de hverken i Krigserfarenhed eller Styrke erkjendte nogen for sine Overmænd uden sine Herrer.

Femte Kapitel.

Om den romerske Krigshær, hvorledes den leirede sig, og hvilken Staa Orden den holdt.

Romernes idelige Krigsøvelser. — hvorledes de staa sin Leir. — Ordentlighed i Leiren. — hvorledes de bryde op. — Deres Rustning.

Man maa med Billighed forundre sig over Romernes Forsigtighed, at de havde saaledes oplært sine Tjenere, at de ikke alene havde daglig Opvartning af dem, men og naar Nøden udfordrede det, kunde bruge dem i Krigen. Dersom man ellers betragter den herlige Orden, de iagttog i sin Krigshær, saa maa man bekjende, at de havde ikke sin Lykke, men sin Tapperhed at tilskrive det store Herredømme, de havde. Man maa ikke tænke, at de ikke omgaaes med Vaaben, førend de komme i Krig, og at de ikke røre Armene,

uden naar Nøden udfordrer det, tænktende ikke paa Sligt i Fredstider, thi de ere af Naturen ligesom fødte til Vaaben, i hvilke de lade ingen Tid gaa forbi, uden at de øve sig og opsætte det ikke til i Krigstider. Deres Øvelser ligner en ret Strid, thi Soldaterne øve sig daglig med saadan Fyrrighed, saa at de kunde staa foran i Spidsen mod sine Fiender, hvorfor det kommer dem ikke an paa, naar de skal gaa i Krig. Naar de ere satte i Slagorden, kan de ikke bringes i Uorden: De lade sig ikke forstrække; de trættes ikke af noget Arbeide. Heraf kommer det, at de altid overvinde dem, der ikke kan holde det saa længe ud, som de. Man kan derfor med Billighed sige, at deres Krigsøvelser ere Slag uden Blod og deres Strid ere blodige Krigsøvelser. De lade sig ikke saa let overrumple. Naar de have brudt ind i sine Fienders Land, indlade de sig ikke i nogen Træfning, førend de have forskanset sin Leir. Naar de opslaa sin Leir, kan enhver ikke gjøre, hvad han vil, men alle Ting ske i den største Orden. Er Bladsen ujevn, saa bliver den jevnet. Derefter bliver den affluffet, saa at den bliver i en Firkant. Der følge altid Tømmermænd med, hvilke have de fornødne Redskaber med sig.

I den inderste Del af Leiren blive Teltene opslagne. Rundt omkring Leiren er ligesom en Mur, paa hvilken ere Taarne, der staa lige langt fra hinanden. Imellem Taarnene stille de sine Murbrækkere, Stenkastere og andre Redskaber, som de bruge til at bestorme Stæder med, for at de kan have dem ved Haanden, naar behov gjøres. Paa Leiren ere 4 Porte, en paa hver Side, hvilke ere store og brede, at de desto bedre kunne føre Arbeidsdyrene ud og ind, og kunne med Behvemmelighed komme der igjennem, naar de ville gjøre Udfald. Leiren er opdelt i Gader. I Midten have Førrerne sine Telte, og midt imellem dem er Hovedmandens Telt, ligt et Tempel. Den hele Leir ser ud som en Stad. Der er et stort Torv, hvor Haandværksfolk have sine Boder og Lader; illigemaade et Dombus, hvor Oversterne og Hovedsmændene dømmе i paakommende Tvistigheder. Alt det bliver formedest den Mængde, der have dermed at gjøre, og den Øvelse, de have deri, hastigere sat i Værk, end man kan forestille sig. Dersom det gjøres fornødent, saa bliver der gravet en Grav rundt omkring Leiren 4 Alen dyb, og lige saa bred.

Naar de have saaledes forskanset sin Leir, holde de sig i største Stilhed og Orden i sine Telte. Alt hvad de have behov, som Brænde, Vand, Levnetsmidler, bliver ordentlig og sikkert uddelt til dem. De maa ikke hverken Middag eller Aften spise, naar de selv finde for godt, men de skal ved spise en bestemt Tid paa

engang. Der bliver ved en Trompet givet Tegn, naar de maa lægge sig til at sove, naar de skal reise sig igjen, naar de skal gaa paa Bagt; og alle Ting ere saa ordentligt indrettede, at der bliver intet gjort uden Befaling. Hver Morgen kommer Soldaterne til Høvedsmændene og disse igjen til Obersterne for at hilse dem, og derpaa forsøge alle Høvedsmændene og Obersterne sig samtlige hen til Hærstyrerens Telt for at gjøre sin Opvartning hos ham. Derpaa lader han efter Sædvane udbede Løsenet til dem, og giver dem de fornødne Befalinger, om hvad der skal foranstattes, for at de igjen skal bekjendtgjøre det for sine Underhavende. Som dette bliver og iagttaget i Trefninger, saa ere de ved det første Tegn færdige saavel at gjøre Anfald, som til at trække sig tilbage.

Naar de skal bryde op fra et Sted, saa bliver der givet Tegn med en Trompet. Strax er hver Mand i fuldt Arbeide med at tage Teltene ned og holde sig færdige til at drage derfra. Saa snart Trompeten lyder anden Gang, læsse de i Hast sine Sager paa Mulkæslerne og Arbeidsbesterne, og staa saa i Beredskab, ventende paa det tredje Tegn, ligesom naar der bliver redet Veddeløb med Heste paa de offentlige Stuepladse, for at fortsætte deres Bei. De pleie at sætte Ild paa Leiren, ikke saa meget for at de letteligen kan gjøre en anden, som for at Fienden skal ikke have nogen Nytte af den. Til sidst lyder Trompeten tredje Gang, givende tilkjende, at de skal nu begive sig derfra, for at ikke Ordenen skal brydes, om nogen af en eller anden Aarsag er bleven sinket. Derpaa raaber en Herold, der staaer ved Hærstyrerens høire Side, tre Gange paa deres Tungemaal, om de ere færdige til Krig? hvorpaa de, førend han faar udtalt, svare lige saa mange Gange med høi og frimodig Røst: Vi ere færdige! og dermed opløfte de sine høire Hænder i Veiret og give et Krigsskrig fra sig, som om de i samme Dieblit ønskede at binde an med Fienden.

Paa Beien ere de ganske stille og holde samme Orden, som om de stode opstillede mod Fienden, uden at bryde Rækkerne. Fodfolkene ere forsynede med Brystharnisk og Hjelms. De have Kaardr paa hver Side, dog er den paa den venstre Side meget længere end den anden, thi den paa den høire Side er ikke meget mere end en Span lang. De Soldater, som ere omkring Hærstyreren, have hver et langt Spyd og et Skjold. De øvrige have hver et Kastespyd og et langt Skjold, saavel som en Sag, en Kurv, en Hække, en Øre, en Lederrem, en Sigd, en Kjæde og Lednetsmidler for 3 Dage, saa at der er kun liden Forskjel imellem en Soldat og et belæst Arbeidsbyr. Rytterne havde et langt Sværd

ved den høire Side, en lang Kasse i Haanden, et Skjold, hvilket hænger paa tværs paa Siden af Hesten, og et Røgger, hvori ere 3 eller flere Pile, hvilke ere beslagne paa Enden med brændt Jern, og ere næsten ligesaa store som Kastespyd. Herforuden have de ligesom Fodfolkene Hjelm og Brystharnisk. De af dem, som ere omkring Hærføreren, have samme Vaaben, som de andre. Der bliver altid kastet Lod om, hvem der skal være foran i Spidsen.

Saadan Bestaffenhed har det sig med deres Keiser, deres Maader at leire sig paa, og deres Vaaben. De foretage sig aldrig i sine Træfninger noget ubetænksomt eller uden Overlæg, men de overlægge alle Ting paa det bedste, før de begynde derpaa, og saa sætte det i Værk, som de have fundet at være tjenligt, hvorfor det sjelden mislykkes dem, og om de engang begaa en Feil, kan den snart oprettes. Naar de have nøie overlagt og raadslaget om en Ting, omendstjunt Udfaldet ikke svarer til deres Ønske, saa sætte de dog mere Værd derpaa end en Fordel, de have Lykken at tilskrive; thi de holde for, at de Fordele Lykken tilveiebringer, gjøre Folk sikre og uagtksomme; derimod naar et Anslag, som vel er overlagt, løber frugtesløs af, tjener det dem til Advarsel, at se sig bedre for en anden Gang, for at forekomme sliq Uheld. Desuden kan de, som Lykken fører i et eller andet, ikke selv have Gren derfor; derimod dersom noget imod Formodning løber ilde af, saa have de dog den Trøst, at de feilede ikke paa sin Side, at de jo vel betænkt have foretaget sig det.

Bed de idelige Krigsøvelser bliver ikke alene deres Styrke, men og deres Mod og Tapperhed forøget. De maa og under sine Krigsøvelser være meget frygtksomme; thi deres Krigslove ei alene dømmes dem fra Livet, der flygte, men og dem, som begaa mindste Forseelse. De ere dog mere bange for sine Hærførere, end for Lovene; thi, som disse belønne dem, der holde sig vel, saa synes de ikke at øve Haardhed, naar de allerstærpest straffe dem, der forse sig. Hærførerne have saa stor Lydigheid af deres Underhavende, at det i Fredstider er en Pryd, og i Krigstider kan indjage Skræk. Den hele Krigshær er som et Legeme, og de ere saa passede efter hinanden, at de vende sig paa engang. Deres Øren ere agtsomme til at høre deres Føreres Befalinger, deres Øine til at se efter Tegnene, og deres Hænder særdige til at gjøre, hvad dem bliver befalet. Saa fyrige som de ere til Arbeide, saa koldfindige vise de sig i at taale ondt. Hvorfor de endnu ikke ere blevne overvundne hverken af Fiendernes Mængde, eller ved Krigspuds, eller formedelt Stedets Uleilighed, eller ved Lykkens Ube-

standighed, thi de have altid havt den paa sin Side. Da de med saa stor Betænkning overlægge alle Ting, og den hele Krigshær er saa færdig til at udføre alt det, der er blevet overlagt, saa er det ikke at undres over, at de have udstrakt sin Magt mod Østen til Floden Eufrat, mod Vesten til det store Hav, mod Sønden til det frugtbare Afrika, og mod Norden til Ister*) og Rhinstrømmen. Og man kan med Billighed sige, at Ciendommen er ringere end Cierne.

Dette har jeg her villet anføre ikke saa meget for at udføre Romernes Ros, som til en Trøst for dem, der ere overvundne af dem, og til Advarsel for dem, der kunde endnu have i Sinde at gjøre Opstand imod dem. Jeg mener og, at denne Beretning skal ikke være ubehagelig for dem, der ere Elskere af boglige Kunster, og ingen Kundskab have om den Maade, Romerne have at føre Krig paa.

Sjette Kapitel.

Placidi Foretagende mod Jotapata mislykkes. Vespasianus falder ind i Galilæa.

Den romerske Hærjæger Placibus angriber Jotapata, — men maa med usorrettet Sag drage derfra. — Den Orden, i hvilken Vespasianus rykker ind i Galilæa. —

Imedens Vespasianus opholdt sig med sin Søn Titus i Ptolemæis, gjorde han alle fornødne Anstalter til denne Krig. Placibus havde allerede streift Galilæa igjennem og ombragt en stor Del Mennesker, hvilke vare dog ingen andre end de forsagte af Galilæas Indbyggere, der ikke havde Hjerte til at sætte sig til Modstand. Som han saa, at de stridbare af dem vare flygtede til de Stæder, hvilke Josefus havde ladet befæste, rykkede han mod Jotapata, en overmaade stærk Stad, i Haab om ved første Angreb at blive Hærrer over den, og derved ei alene at sætte sig i Ansæelse hos Ansæererne, men og at bane Veien for Romerne til de andre; thi han havde de Tanker, at naar han havde faaet denne mægtige Stad i sine Hænder, skulde det indjage saadan Skræk i de andre, som ei vare saa faste, at de skulde ei gjøre Modstand,

*) Donau.

men strax overgive sig. Men hans Anslag blev til Vand. Thi da Indbyggerne af Jotapata fik hans Ankomst at vide, satte de sig i Beredskab til at tage imod ham uden for Staden, thi de havde foresat sig at vove Liv og Blod for deres Fædreneftad, Hustruer og Børn. De angrebe Romerne uventede, dreve dem paa Flugten, og saarede en stor Del af dem. Dog bleve ikke flere end 7 ombragte, thi, som de rykkede i god Orden tilbage og holdt sig tæt sammen, led de ikke stor Skade. Som Jæberne vare kun let bevæbnede, turde de ikke give sig i Nærkamp med dem, men skjede langt fra paa dem. Paa deres Side saanedes kun 3 Mænd, og nogle faa vare saarede. Placidus fandt sig for svag til at foretage sig noget videre mod denne Stad, og drog derfor sin Veibort igjen.

Vespasianus besluttede derpaa i egen Person at falde ind i Galilæa. Herover brød han op fra Ptolemais og lod Krigshæren rykke frem i den Orden, som brugeligt var hos Romerne. Først gik de let bevæbnede af Hjælpetropperne og Bueskytterne for at imodtage Fjendens uføremodentlige Anfald og udspeide Skovene, hvor man kunde have Mistanke om, at der kunde ligge nogle paa Lur. Efter dem kom en Del af det romerske Fodfolk og Ryttere i sin fulde Rustning. Disse fulgte 10 af hvert Hundrede, hvilke foruden sine egne Vaaben bare det, som udfordredes til Leirens Afstikkelse. Efter dem kom de, der skulde forbedre Veiene, jævne Høiene, opfylde de uejvne Steder, og nedhugge de Skove, der stode i Veien, for at Krigshæren skulde ikke medtages i de daarlige og vanskelige Veie, og blive opholdt. Derefter kom Vespasianus og de andre under ham staaende Hærsføreres Felttøj, under Beskyttelse af en stor Del Ryttere. Efter det kom han selv havende hos sig nogle udvalgte Tropper Fodfolk og Rytteri, og de, som bare de lange Sphd. Dem fulgte de Ryttere, som hørte til Legionerne, thi til enhver Legion vare 120 Ryttere. Derefter kom Mulæslerne, der førte Murbrækkerne og de andre Stormredskaber, og efter dem de andre Hærsførere, Oversterne og Hovedsmændene med sine udvalgte Soldater. Derpaa blev Ornen baaret, hvilken var omringet med de andre Krigstegn, og var Hovedbanneret. Da denne Tugl var en Konge for alle de andre Tugle, og den stærkeste, saa have de antaget den til et Krigstegn for at betegne sit store Herredømme, og den er ligesom et Bartegn for dem, der forsikrer om Seier, hvor de drage frem. Efter disse hellige Tegn kom Trompeterne, og efter dem et Antal Soldater, hvilke gik 6 og 6 i hver Række, havende hos sig efter Sædvane en Hovedsmand, der skulde have Opsyn med, at de holdt Orden. Tjenerne af enhver Legion fulgte

Jodfolk, hvilke dreve Mulsællerne og Arbeidsdyrene, der bare Trosset. Til sidst kom de leiede Tropper, hvilke til desto større Sikkerhed vare bedækkede af en stor Mængde romerske Jodfolk og Ryttere.

I saadan Orden kom Vespasianus med Krigshæren til Grænserne af Galilæa. Der opflog han sin Leir, holdende Soldaterne tilbage, der brændte af Begjærighed efter at slaaes. Derpaa stillede han Armeen i Orden for Fiendens Dine, for dermed at indjage dem Skræk, og give dem Tid til at fortryde det, de havde gjort, om de maatte skulde forandre sit Forsæt, førend det kom til nogen Træfning. Dog alligevel gjorde han alle fornødne Anstalter til at beleire Fæstningerne. Denne Hærførers Ankomst gjorde, at de fleste fortryde sit Trasald, og indjog dem alle en stor Forstrækkelse. Josefus havde sin Leir ikke langt fra Sefforis ved Byen Garis. Saa snart Nygtet kom til Leiren, at Romerne var nær, og kom for at tvinge dem til et Slag, tog de fleste Flugten hver sin Wei, ei alene førend det kom til nogen Træfning, men og førend de fik Fienden at se. Josefus beholdt kun ganske faa hos sig, og som han saa, at Jøderne havde tabt Modet, og at han ikke med de faa Folk, han havde hos sig, var i Stand til at tage imod Fienden, samt at de fleste af dem vilde overgive sig til Romerne, dersom de vidste, at de skulde faa Naade, forsvandt alt Haab hos ham, om at Krigen skulde faa et lykkeligt Udsald, og besluttede han derfor at sørge for sin egen Sikkerhed og til den Ende tog med de Folk, han havde hos sig, sin Tilflugt til Tiberias.

Syvende Kapitel.

Vespasianus bemægtiger sig Gadara og rykke mod Jotapata, hvilken han efter lang Beleiring ved Forræderi faar i sine Hænder.

Indtager Gadara — beleirer Jotapata. — Jotapatas Beskrivelse — Josefus søger at gjøre Romerne Afbræk. — Vespasianus søger at ubhungre dem. — Stor Mangel paa Vand i Jotapata. — Josefus forsyner dem med Levnetsmidler. — Han vil flygte af Staden. — Vespasianus lader løbe Storm mod Staden — Det Krigs instrument Bødderens Beskrivelse. — Josefus finder paa et Middel til at hindre Murbrækkerens Støb. — sætter Ild paa deres Stormredskaber — Eleazars dristige Gjerning. — Vespasianus bliver saaret. — De beleirede angstes meget. — Josefus berimod gjør alle Anstalter til det yderste Forsvar. — Romerne bestige Muren. — Josefus ved et nyt Paafund driver dem ned igjen. — Sassa falder i Romernes Hænder. — Stort Nederlag paa Samaritanerne. — Jotapata bliver indtagen, — og sløiset.

Vespasianus rykkede derfra mod Gadara, hvilken han i første Storm vandt Bugt med, eftersom der i denne var ikke mange

Soldater, der kunde forsvare den, og lod nedfælde alle Indbyggerne, sparende hverken unge eller gamle for at hevne det Nederlag, som var gjort paa Cestii Tropper. Han lod ikke alene Staden lægge i Aske, men lod og sætte Ild paa de omliggende Landsbyer, af hvilke nogle vare tomme for Indbygger; og dem, som fandtes i de andre, lod han gjøre til Fanger.

Josefi Flugt til Tiberias, som han havde udvalgt til sin Sæterhed, satte den hele Stad i yderste Skræk; thi Tiberiensere vare visse paa, at han ikke havde taget Flugten, hvis han ikke havde tabt alt Haab om Krigens lykkelige Udfald. De tog heller ikke fejl heri; thi han saa meget vel, hvorledes Jødernes Sager vilde løbe af, og at det eneste Middel til deres Frelse var, at de skulde staa fra deres Forsæt. Omendstjunt han for sin egen Person kunde vente at faa Naade hos Romerne, saa havde han dog besluttet heller at miste tusinde Liv, end paa en skammelig Naade at forlade det Embede, ham var betroet, som en Forræder af sit Fædreland, og søge sin Lykke hos dem, mod hvilke han var sendt at stride. Hvorover han skrev til de Fornemste i Jerusalem, givende dem tilkjende, i hvad Tilstand Sagerne vare, uden enten at gjøre Romernes Magt større end den var, for at de ikke skulde holde ham for ræd og forsagt, eller at forringe den, for ikke at opbidse dem igjen, om de maatte kunde være komne paa fredelige Tanker. Han lod dem og vide, at i Fald de havde i Sinde at gjøre Forlig med Romerne, skulde de lade ham vide det som snarest; derimod hvis deres Forsæt var at fortsætte Krigen, skulde de sende ham flere Folk, at han kunde gjøre Romerne Modstand. Dette skrev han og affærdigede i største Ild et Bud med samme Brev til Jerusalem.

Vespasianus agtede derpaa at begibe sig til Jotapata; thi han havde hørt, at de fleste af Fienden havde taget sin Tilflugt til den, og at denne var deres stærkeste Fæstning. Han stillede derfor nogle Tropper Fodfolk og Ryttere i Forveien, der skulde jævne Veien over Bjergene, thi denne var knudret og uejvn, saa at det var vanskeligt for Fodfolket, men umuligt for Rytteriet at komme derigjennem. Disse satte det 4 Dage i Værk, og gjorde Veien bred for Krigshæren.

Paa den 5te Dag, hvilket var den 21de i Maanedens Artemision, kom Josefus fra Tiberias til Jotapata og satte Mod i Besætningen, der var ganske forsagt. Imidlertid gav en overløben Jøde Vespasianus Efterretning om, at Josefus var kommen til Fæstningen, raadende ham til strax at overfalde den; thi, dersom han fik Josefus i sine Hænder, vilde han snart blive Herre

over ganske Judæa. Vespasianus tog med Glæde mod dette Budskab holdende for, at det var ved Guds særdeles Styrelse, at han, som blev holdt for den forstandigste blandt Fienden, var løben selv ind i Fælden. Herover affærdigede han Placidus og Hovedsmanden Pontius, en forstandig og tapper Mand, strax didhen med 1000 Ryttere, med Befaling at indslutte Staden paa alle Kanter; at Josefus skulde ikke hemmelig undvige derfra.

Dagen derefter fulgte han efter med den hele Krigshær, og kom ikke fjærend sildig paa Aftenen til Jotapata. Han slog sin Leir paa en Høi norden for Staden omkring 7 Stadier fra den. Han leirede sig paa saadant et Sted, for desbedre at kunne sees af Fienden, tænkende at indjage dem Stræk, hvilket og skede, thi de bleve betagne med saadan Frygt, at ingen turde vove sig udenfor Muren. Romerne vare ganske trætte af det, at de havde reist den hele Dag, og derfor vilde de ikke strax løbe Storm mod Staden, men Vespasianus lod slaa 2 Linier om Staden, og uden for dem var en Linie af Rytteriet, hvilke holdte alle Passene tilsluttede. Da nu Jøderne ganske mistvilede om Frelse, begyndte de at blive des mere forvovne, og besluttede at vove det til det yderste; thi der er intet der i Krigen mere mandiggjør Folk, og opvækker dem til Stridbarhed, end Nøden.

Dagen derefter vilde Romerne bestorme Staden; men Jøderne havde leiret sig udenfor Murene, og gjorde Romerne tapper Modstand. Vespasianus beføl derpaa Bueskytterne og alle dem, der kunde skytte, at foruvrolige dem med deres Pile, imidlertid at han selv med Fodfolket søgte at gjøre sig til Herre over en Høi, af hvilken han let kunde beskyde Staden. Josefus begyndte da at blive bange for Staden, hvorover han med sine Folk angreb Romerne med største Fyrighed, drev dem fra Muren, og kæmpede med ualmindelig Tapperhed, dog led han ikke mindre Skade, end han tilføiede Fienden; thi, som Jøderne kæmpede af Fortvivlelse, saa holdt Romerne det for en Skam at give dem noget efter. Disse kæmpede med Forstand og Tapperhed, de andre med Forvovenhed og Bitterhed. Da de havde saaledes en hel Dag havt Nærkamp med hinanden, kom Natten imellem, og skilte dem ad. Paa Romernes Side fandtes kun 13 døde, men mange flere saarede; derimod paa Jødernes Side fandtes 17, og 600 vare saarede.

Ikke desto mindre gjorde de Dagen derefter igjen et Udsald, og det med langt større Hidfighed end den første Dag, thi de havde faaet Mod ved det, at de havde Dagen tilforri imod sin Forhaabning holdt Romerne tilbage; men de fandt og Mænd for

sig i Romerne. Disse stammede sig, og herover vare de forbittede, thi de holdt sig for overvundne, eftersom de ikke havde strax vundet. De løb 5 Dage efter hinanden Storm mod Staden. Totapaterne derimod gjorde et Udfald efter et andet, og værgede sig af Muren det bedste, de kunde, saa at hverken bleve Jøderne forsagte ved Romernes store Magt, ikke heller bleve Romerne modfaldue ved det utrolige Arbeide, de havde ved denne Stads Beleiring.

Totapata ligger næsten ganske paa en Klippe, som er paa de 3 Sider saa brat, og Dalen der nedenfor saa dyb, at man kan blive svimmel i Hovedet ved at se derved. Man kan kun komme til den paa den nordre Side, hvor den er bygget ned paa Siden af Bjerget, og samme Side havde Josefus ladet indfatte med en Mur, saa at Fienden ikke kunde komme op til de øverste. Den var desuden allevegne omkringet med Bjerge, saa at man ikke kunde se den, førend man var den ganske nær. Saa stærk var Totapata befæstet.

Vespasianus, som saa, at han ikke alene havde at stride mod nogle forbovne og fortvivlede Jøder, men og mod Naturen selv, der havde gjort Stedet saa fordelagtigt, gjorde alle fornødne Anstalter til en haard Beleiring. Af den Aarsag lod han sine underhavende Førerer sammekalde og beraadsløg med dem, om hvorledes Beleiringen paa bedste Maade skulde iværksættes. I dette Krigsraad blev fundet for godt, at der skulde opkastes en Skanse paa den Side, hvor det var lettest at komme til Muren. Til den Ende blev den hele Krigshær udsendt for at samle de fornødne Ting hertil. Først nedhuggede de Træerne, der stode paa de nærmeste af Bjergene, og sammenbragte en stor Mængde saavel Træ som Sten. Medens de gjorde dette, holdt de sine store Skjolde for sig, at de skulde ikke blive beskadigede af de Pile, som Jøderne skjød ovenfra ned paa dem, saa at, saa længe de arbejdede paa denne Skanse, fik de ikke mindste Skade, hvor meget de end søgte fra Muren at forurolige dem; andre grove Torv og Jord i de nærmeste Høje. Den hele Krigshær var inddeelt i 3 Dele, og der var ingen, der ikke havde noget at bestille. Jøderne skjød imidlertid hæftigt paa dem, og kastede store Stene og alle Slags Spyde ned af Muren paa deres Stornutage, hvilke, omendstjænt de ikke gik igjennem, gjorde dog en stor Forstyrrelse og hindrede dem meget i deres Arbeide.

Saa snart Skansen var færdig, lod Vespasianus den besætte med 160 Skyngemaskiner og stillede dem imod Muren. Derpaa lod han af disse Skyngemaskiner kaste Pile saa store som Spyd,

Stene af 100 Punds Bægt og Jld ind i Staden. Pilene sløi saa stærkt, at Jøderne kunde ikke være paa Muren, ja turde ei engang komme saa vidt, som de kunde naa med sine Stub. De bleve tilligemed ængstede meget af de arabiske Bueskyttere og Slyngekastere. Jøderne stode dog ikke heller med Hænderne i Lommen, men forsvarede sig ovenfra det bedste, de kunde. De gjorde igjennem hemmelige Veie Udfald, nedrev Fjendens Stormtage, slog dem, der stode blottede, og naar de holdt op med at arbejde, nedrev de deres Skanser og satte Jld paa deres Bolværker og Skjolde, indtil Vespasianus endelig mærkede, at dette Uheld kom deraf, at de stod ikke tæt nok sammen, da Jøderne kom igjennem de Abninger, som der vare imellem Arbeidsfolkene; hvorover han gav Befaling, at de skulde holde sig tæt sammen med sine Stormtage, hvorved Jøderne bleve hindrede fra oftere at gjøre slige Udfald.

Efterat Romerne havde opført Skansen saa høit, at den var næsten i lige Linie med Muren, holdt Josefus sig det for en Skam, dersom han efterlod noget, der kunde tjene til Stadens Frelse, hvorover han lod alle Haandværksfolkene kalde sammen, befalende dem at gjøre Muren høiere. Som de forestillede ham, at det var umuligt formedest Fjendens bestandige Skyden, fandt han opfølgende Naade til deres Betsjærmelse. Han lod opreise spidse Pæle, paa hvilke han lod udspile raa Dyrhuder, at ikke alene Stene, der bleve udkastede af Slynge-maskinerne, kunde tørne mod dem, men og Pilene faldt tilbage, og Jlden formedest deres Fugtighed miste sin Kraft. Bag ved denne Forskansning arbejdede de baade Nat og Dag og gjorde Muren 20 Alen høiere i Veiret, befæstende samme med mange stærke Taarne. Dette forvirrede Romerne ikke lidet, hvilke mente allerede at have Staden i Hænderne, og begyndte de at blive bange saavel i Henseende til Josefs Forstand og Klogskab, som Besætningens Haardnækkhed.

Denne List, som Josefus her havde brugt, som og Totapaternes Driftighed, gjorde Vespasianus mere forbitret paa dem; thi de, stolende paa Fæstningen, gjorde hver Dag Udfald, og holdte Smaalampe med Romerne. De betjente sig og af adskillige Kunstgreb til at gjøre Fjenden Afbræk, plyndrede, hvad dem forekom, og fandt paa Midler til at sætte Jld paa deres Værker. Vespasianus rykkede derpaa med sine Folk noget tilbage, og besluttede alene at holde Staden indesluttet og affjære den al Tilførsel af Levnetsmidler, i den Tanke at udhungre den; thi han tænkte, at enten skulde Hungeren drive dem til at bede om Naade, eller og, om de fremturede i sin Haardnækkhed, maatte de omkomme af Hun-

ger. Herforuden holdt han for, at han skulde lettere faa Bugt med dem, naar han havde nogen Tid holdt sig stille, og saa paa ny angreb dem, naar de vare blevne udhungrede. Herover lod han alle Passene og Tilgangene til Staden besætte.

I Staden var Overskødighed af Korn og Levnetsmidler, men der var kun lidet Forraad paa Salt. Herforuden havde de Mangel paa Vand; thi der var ingen Brønde i Staden, og de maatte hjælpe sig med Regnvand, og, som det var midt om Sommeren, i hvilken Tid der falder kun lidet Regn i samme Landstaber, vare de Beleirede meget plagede. Dog besværede det dem mest, der just var optænkt for at raade Bod paa alles Tørst, og dette gif dem saa nær til Hjerte, som om de aldrig havde haft Vanddraabe. Thi, som Josefus saa at Staden var ellers vel forsynet med alle fornødne Ting, og at her var ikke heller Mangel paa brave Soldater, saa at de kunde holde det længere ud, end Romerne forestillede sig, lod han maale Vandet ud til enhver, hvor meget de skulde have. Som de fik kun saa sparsomt heraf, kom det dem langt tungere, end som om de havde intet haft deraf, og det opvakte deres Tørst desto mere, at de kunde ikke faa saa meget deraf, som de vilde have. Derfor vare de og ganske sene til sit Arbejde, eftersom de frygtede, at Tørsten skulde ganske betage dem deres Kræfter. Denne Nød, som de vare i, var Romerne ikke ubekjendt, thi de kunde paa et høit Bjerg, der laa lige over for Staden, se over Muren ind i Staden, hvorledes de forsamlede sig til et bestemt Sted, og Vandet blev udmaalt til dem. Romerne stillede og sine Skyderestaber mod samme Sted, og ombragte mange af dem.

Vespasianus haabede, at deres Vandkummer skulde snart blive udtømmede, og de da skulde overgive ham Staden. Men Josefus betog ham snart dette Haab, thi han besol, at man skulde hænge vaade Klæder omkring paa Muren, saa at Vandet kunde dryppe ned paa Romerne. Dette nedsløg ikke lidet Romernes Mod, eftersom de saa, at de havde saa meget Vand at spille til ingen Nytte da de dog havde tænkt, at de ikke havde haft saa meget, at de kunne opholde Livet med. Vespasianus, som nu mistvilde om at udhungre Staden, besluttede derfor igjen med Stormhaand at angribe den. Det var det Jyberne gjerne vilde have; thi, som de saa sig ikke i Stand til længere at forsvare Staden, vilde de heller dø for Fiendens Haand, end omkomme af Hunger og Tørst.

Josefus hittede og paa et andet Puds til at forsyne Staden med alle fornødne Ting: Paa den vestre Side var en Dal, igjen-

nem hvilken man ikke uden med megen stor Besværighed kunde komme, hvorfor Romerne ikke holdt saa nøie Vagt over dette Sted. Igjennem dette sendte han nogle med Breve til de Jøder, som boede i Landet, og fik tilbage fra dem alt, hvad de havde Mangel paa i Staden. For at det ikke skulde mærkes, b. sol han dem, som kom til Staden, at de skulde, naar de kom Skilboagterne saa nær, at de kunde tænke, at de kunde se dem, binde Skind paa sin Ryg, og krybe paa Hænder og Fødder, for at de skulde, om de fik dem at se om Natten, holde dem for Hunde. Dette varede nogen Tid, indtil dette Bedrageri tilsidst blev aabenbaret, og Dalen blev besat med Romere.

Josefus saa endelig, at Staden ikke længere kunde holde sig, og at hans Liv stod i Fare, om han opholdt sig der længere, hvorfor han raadslog med de Fornemste om at tage Flugten. Da dette kom Almuen for Øren, omringede de ham, bedende ham ydmygelig, at han dog ikke vilde forlade dem, der stode paa ham alene; thi saa længe han var hos dem, var der endda noget Haab om Frelse, og, om han vilde blive hos dem, vilde de forsøre sig under hans Ansørsel til det yderste; og i Fald Fienden skulde blive dem overlegen, saa at de maatte overgive sig, saa var hans Nærværelse deres eneste Trøst. Det anstod ham ikke hverken at fly for sine Fiender, eller at forlade sine Venner, thi det var ligesom, at en, der var gaaet ombord paa et Skib i stille Veir, vilde springe af det, naar det formedelst Storm og Uveir var i Nød. Han vilde og blive Uarsag til Stadens Undergang; thi ingen turde gjøre Fienden Modstand, naar han drog sin Veir, som de havde sat al sin Tillid til.

Josefus turde ikke lade sig mærke med, at han gjorde det for sin egen Sikkerhed, men svarede, at det var til deres Bedste, han vilde begive sig af Staden, thi, dersom han blev der, kunde det dog ikke være dem til stor Nytte, om de end erholdt Seier, og i Fald de bleve overvundne, kunde det kun lidet hjælpe dem, at han omkom tilligemed dem. Derimod, dersom han var udenfor, kunde han gjøre dem langt større Tjenester, thi han vilde i en Hast bringe hele Galilæa i Vaaben og tvinge Romerne til at ophæve Beleiringen. Han saa ikke, hvad Nytte hans Nærværelse for nærværende Tid kunde gjøre dem, men den meget mere opbidse Romerne til af alle Kræfter at fortsætte Beleiringen, thi det var den fornemste Uarsag, hvorfor de havde begyndt den, at de kunde saa ham fangen. Naar de nu fik at høre, at han var undvogen, vilde de lade Beleiringen fare. Josefus kunde hermed ikke overtale dem til at afftaa fra deres Forsæt, men de sloge en Freds

omkring ham, faldt ned for ham paa Jorden, Unge og Gamle. Kvinderne med sine spæde Børn holdt fast om hans Fødder, og med Graad og Hylen bad de ham, at han vilde dog taale Godt og Ondt med dem. Dette gjorde de, i mine Tanker, ikke fordi de misundte ham hans Frelse, men fordi de havde det Haab, at saa længe Jofefus var hos dem, kunde intet Ondt vederfares dem.

Jofefus mærkede nok, at om han spøiede deres Begjæring, vilde de anse det som en stor Tjeneste, han gjorde dem, at han lod sig af deres Bønner bevæge, men, dersom han nægtede dem det, vilde de sætte ham fast, og, som deres bedrøvelige Tilstand gif ham desuden nær til Hjerte, forandrede han sit Forsæt og besluttede at blive hos dem. Som de nu stode som fortvivlede Mennesker, sagde han til dem: Velan! nu er det Tid at stride, eftersom her er dog intet Haab for os at komme herfra med Livet. Lader os ende vore Dage med Tapperhed, at Estertiden kan vide at tale om vore berømmelige Bedrifter. Derpaa gjorde han Udfald med de stridbareste af dem, ned slog Forposterne, og kom lige til Fiendens Leir, omkastede Barakkerne, som de laa i, og kastede Ild paa deres Værker. Dette gjorde de og Dagen derefter og den tredje Dag, og vedblev saaledes mange Dage og Nætter uden at blive udtrættede.

Bed disse Udfald blev Romerne tilspøiede stor Skade. Bespaffianus skammede sig ved at vende Jøderne Ryggen, og dog kunde hans Folk formedelst sin tunge Rustning ikke forfølge Jøderne, naar de vendte tilbage; thi saa snart de havde gjort Fienden Skade, priste de Bøene, det bedste de kunde, og smuttede ind i Staden, uden at selv lide nogen Skade. Han gav derfor Befaling til sine Soldater, at de skulde vogte sig for at komme i Nærkamp med disse Mennesker, der foragtede Døden, thi der var intet, der gjorde Folk mere forvovne, end Fortvivlelse. Deres Hidsigthed vilde nok sagte sig, naar de saa, at de ikke naaede sit Diemed, ligesom Ilden udsluktes, naar der er ingen Ting mere til at brænde. Desuden da Romerne førte Krig ikke af Fornødenhed, men for at udbrede sit Herredømme, maatte de med saadan Forsigtighed søge at erholde Seier, at de ikke tabte mere, end de vandt. Derpaa brugte han alene de arabiske Bueskyttere og de slyngestaster saavel som Stenkasterne til at holde Jøderne tilbage. Der blev ikke heller sparet paa Kastespyd. Disse frygtede Jøderne meget for, dog alligevel løb de ind under Skudene, og satte med langt større Hidsigthed an paa dem, sparede hverken Liv eller Blod, og de kom hinanden troligen til Hjælp, naar de led Nød.

Vespasianus ansaa sig, som selv beleiret i Henseende til den lange Tid, der gik bort i denne Beleiring, og de idelige Udfald, de Beleirede gjorde. Da nu Skansen var lige med Muren, besluttede han at bruge Murbrækkeren, der kaldes Bædderen. Denne er et Stykke Lømmer, lig en Mast i et Skib, der er beslaget paa Enden med et tykt Stykke Jern, der er af Skikkelse som en Bædder, hvorfor det kaldes Bædderen. Dette er med Reb bundet til et andet Stykke Lømmer, der er gjort fast med stærke Pæle, og hænger det, som i en Rigevægt. Den bliver draget af en stor Mængde Menneſker, og med Magt dreven til Murene, da den med det forreste Jern støder paa samme, og er der intet Taarn eller Mur saa tyk og fast, at den ikke maa brydes af dens idelige Stød, omendstjænt den kan holde nogle Stød ud. Den romerſke Hærſerer ſøgte da at gjøre dette sidste Forsøg, og med Magt at vinde Staden, thi denne lange Beleiring ſaldt ham beſværſelig formedelſt, at han blev ſaa meget foruroliget af Jøderne. Derfor rykkede han nærmere til med ſine Krigsredſkaber for at drive dem bort, ſom ſøgte at gjøre ham Modſtand fra Muren, og havde Bueſkytterne og Skyngelæſterne i Nærheden hos ſig. Som derfor ingen af den Aarsag turde lade ſig ſe paa Muren, kom de andre med Bædderen til Muren, og havde den bedækket med Kurve og Huder for dermed at beſkjærme, ſaavel ſig, ſom den. Det første Stød, de gjorde med den, indjog dem i Staden ſaa ſtor Skræk, at de gav et forfærdeligt Skrig fra ſig, ret ligesom om Staden var allerede i Fiendernes Hænder.

Da Joſefus ſaa, at det var umuligt, at Muren kunde længe holde Stand ved den idelige Støden, fandt han paa en Maade til at forhindre, at Bædderen kunde gjøre den Virkning, ſom de ønſtede. Han lod fylde ſtore Sække med Avner, og hang dem ud paa Muren, hvor de førte Bædderen til, paa det de kunde tage imod Stødene eller og i det ringeſte, om de traf, de kunde ikke gjøre Muren ſtor Skade. Dette var Romerne til ſtor Hindrer, thi, hvorhen de ſtillede Bædderen, hængte de deres Avnsække ud, ſaa at Stødene kunde intet ſkade Muren, indtil at Romerne endelig bandt krumme Knive paa lange Stænger, og dermed ſkar Sækkene ned. Derpaa begyndte Bædderen igjen at prøve ſin Styrke. Som den ny opbyggede Mur ikke kunde taale diſſe Stød, var her intet andet Middel for Joſefus og hans Folk at gribe til end Ilden. De ſamlede alt det ſammen, de havde i Staden, der let kunde brænde, gjorde Udfald paa 3 Steder, og ſatte Ild paa deres Stormredſkaber, Bolværker og Standskurve. Romerne kunde ikke ſlukke Ilden, thi dels var de blevne ſaa forvirrede ved

denne forbovne Gjerning, at de vidste ikke, hvad de skulde gjøre, dels havde Lucu taget for stærk Overhaand; thi som Træet var tørt, og desuden var oversmurt med Beg, Harpix og Svovel, greb Ilden hastigere omkring sig, end de havde formodet. Saaledes gik det paa en Time bort i Røg, som havde kostet Romerne saa megen Møje og Arbeide.

Cleazar, Sammæi Søn, som var født i Saab i Galilæa, gjorde ved denne Leilighed en Gjerning, som fortjener med Billighed her at anføres til en stedssevarende Erindring for Efterkommerne. Han tog en stor Sten af Muren og kastede den med saadan Magt paa Bædderen, at han slog Hovedet af den; derefter sprang han midt ind iblandt Fienden, snappede Hovedet med en stor Dumdriftighed, og løb med det tilbage til Muren igjen. Imidlertid skjød de alle efter ham, og han blev saaret med 5 Pile, men uden at kjære sig noget derom, klavrede han op paa Muren. Da han havde staaet noget der, saa at alle kunde se ham, hvilke forundrede sig over denne hans drabelige Gjerning, blev han saa magtesløs af de Saar, han havde faaet, at han faldt ned, havende Bædderens Hoved i Haanden. Efter ham kjæmpede de tvende Brødre Netiras og Filippus; hvilke vare fra Landsbyen Kuma i Galilæa, med en ualmindelig Tapperhed; thi de angreb den tiende Legion med saadan Fyrighed, at de brød Rækkerne, og drev alle dem paa Flugten, som kom dem i Veien.

Ved samme Tid gjorde Josefus og et Udsald af Staden og satte Ud paa deres Bærker og Standskurve, opbrændende tiligemed de Baaben og Stormredskaber, der tilhørte den femte og tiende Legion, som var veget tilbage, og de andre, som fulgte efter, nedrev Standserne og Bolværkerne. Romerne satte imidlertid Bædderen i Stand igjen, og førte den om Aftenen silbig til Muren paa samme Sted, hvor den var bleven beskadiget. Jøderne forsømte sig ikke heller, men skjød tappert paa dem, og Vespasianus blev selv skudt i sit Fodblad, dog var Saaret ikke af nogen Betydning, thi Pilen havde mistet den største Del af sin Kraft, før den kom til ham. Dog satte det den romerske Hær i største Forvirring; thi da de, som vare omkring ham, blv Blodet var, blev de ganske forstrækkede, og det rygtedes strax over den hele Leir, at Hærføreren var saaret, hvorover de fleste af dem forlod sine Poster, og løb i største Bestyrrelse hen til Hærføreren, i Sædeleshed Titus, der var i stor Bekymring for sin Fader, saa at den hele Krigshær blev bragt i Uorden, dels formedelt den store Kjærlighed, de havde til sin Hærfører, dels formedelt den hef-

tige Bedrøvelse, de mærkede hos hans Søn. Men Vespasianus betog sin Søn snart den Frygt, han havde, og fik denne Larm stille; thi han skjulte den Smerte, hans Saar forarsagede ham, og lod sig se af dem, der stod i Frygt for ham, opmuntrende dem til af alle Kræfter at angribe Jøderne. De vare alle strax villige til at vove Liv og Blod for at hevne sin Fjere, og, efterat de med et Raab havde sat Mod i hinanden, stormede de til Muren.

Omendskjønt de beleirede led stor Skade af de Pile og Stene, der blev kastede ind paa dem, saa lod Josefus og hans Følk sig dog ikke drive fra Muren, men kastede Ild, Jern og Stene paa dem, der bedækkede med Skandsekurve bragte Vædderen til Muren. Dog udrettede de lidet eller intet; thi der blev idelig nogle af dem fældede, eftersom de kunde sees af alle, og derimod kunde de ikke se Romerne. Uarsagen dertil var, at de ved den Ild, som de udkastede, gjorde al Ting saa lyst, som det havde kunnet været midt om Dagen, og derved gav Fienden ligesom Tegn, hvorhen de skulde rette sine Skud, derimod kunde de ikke tage sig vare for Skuddene, eftersom de ikke kunde se, hvorfra de kom. Herover blev mange ombragte, dels af Pilene dels af Stenene. De store Stene, som af Slyngeaffinerne bleve kastede ind, ned slog ei alene Lindingerne af Muren, men og Hjørnerne af Taarne, og kom de med saadan en Fart, at omendskjønt Jøderne stod ganske tæt op til hinanden, trængte de dog igjennem, og rammede de bagerste Rækker. Man kan slutte hvor forfærdelig Kraft denne Maschine havde at drive med af det, som skede samme Nat. En af dem, der stod ved Josefus' Side ved Muren, blev rammet af saadan en Sten, hvilken slog Hovedet fra Kroppen, og førte Hjerneskalen næsten 3 Stadier hen. Dagen derefter blev en frugtfuld Kvinde sludt igjennem Livet saaledes, at Fosteret blev udfødt og drevet en halv Stadie bort. Med saadan Fart kom disse Stene.

Det var forstrækeligt at høre saavel Skaldet af Stenene, som Pilenes Bragen. Herforuden gav det en voldsom Lyd, naar de kastede de døde Legemer ud over Muren, hvilket forsøgedes dels ved den Hyl og Tuden, man hørte af Kvinderne indentil, dels ved den Stønnen og Sukken af de halvdøde udenfor, og som de omliggende Bjerge gavede Gjenskrald, blev det derved saa meget mere græseligt. Den Side af Muren, hvor Striden var haardest, var overøst med Blod, og man kunde gaa paa de døde Legemer, der laa udenfor, som paa en Stige op paa Muren. Med et Ord, der feilede intet i denne bedrøvelige Nat, der var for-

strækkeligt baade at se og høre. Saaledes mistede mange Livet, og flere bleve saarede for at frelse Jotapata. I Dagvagten faldt først Muren ind af den uafslidelige Støden, men førend Romerne kunde blive færdige med at bringe deres Stormstiger dertil, havde de indenfor allerede befæstet det nedrevne Stykke Mur.

Vespasianus lod om Morgenen sine Folk udbvile sig lidt efter det store Arbejde, de havde haft om Natten, og førte dem derpaa mod Staden igjen for at drive Jøderne bort fra det nedrevne Stykke Mur. Til den Ende lod han de bedste af Rytteriet stige af sine Heste, inddelte dem i 3 Dele, og stillede dem mod den indfaldne Mur. De maatte være vel bedækkede, have sine Spyd i Hænderne, og holde sig færdige, saa snart Stormstigerne blev bragte til Muren, til at bestige den. Efter dem stillede han de udvalgte af Fodfolket. De øvrige af Rytteriet blev posterede ved Bjergene om Staden, for at ingen af de Belærede skulde undsky, naar Staden blev indtagen. Efter Fodfolket kom Bueskytterne, hvilke maatte have sine Pile i Beredskab, Skyngestasterne og de, som brugte store Maskiner. Han befalede ogsaa, at nogle skulde bringe Stormstiger til den Del af Muren, som endnu var ubeskadiget, for at give Jøderne paa den Side noget at bestille, at de ikke skulde alle være ved det nedrevne Stykke, haabende, at skulle ved den idelige Skyden saaledes bringe de tilbageblivende i Snibe, at de ikke kunde holde ham ude.

Saa snart Josefus fik Kundskab om disse Anstalter, stillede han de gamle og udmattede ved den Del af Muren, som var hel, eftersom der var mindst at bestille; men, hvor Muren var indfalden, posterede han de stærkeste og mest stridbare, og i Særdeleshed udtog han 6, iblandt hvilke han selv var, der skulde staa foran i Spidsen. Han beføl dem alle, at de skulde stoppe sine Øren til, for at de ikke skulde høre Romernes Raaben, og deraf blive frygtfomme, samt at de skulde holde sine Skjolde over sig, at de ikke skulde blive beskadigede af deres Pile, og vige lidet tilbage, indtil Skytterne havde tømt sine Pilekoggere. Derimod, naar de kom med sine Stormbroer, skulde de springe frem, og støde lystig paa dem. De skulde kæmpe nu, ikke for at frelse sin Fædrenestad, men som for at vinde det tilbage igjen, betænkende, at, om Staden kom i Fiendens Hænder, vilde deres Forældre og Børn blive myrdede for deres Dine, og deres Hustruer blive bortførte fangne, og derfor skulde de stræbe at styrte sine Fiender i den Grav, som de havde gravet for dem. Saaledes anordnede Josefus alle Ting.

Da de, som ikke kunde føre Raaben, saavel som Kvinderne og

Børnene, saa, at Staden var omringet med en tredobbelt Linie, og at de stode med blotte Raarder for det Sted, hvor Muren var indfalden; at Bjergene skinnede af Vaaben, og at de arabiske Skyttere holdt sig færdige til at skyde, gav de et forfærdeligt Skrig fra sig, ret ligesom at Staden var allerede indtagen, forestillede sig det Onde, som de truedes med, som om det allerede mødte dem. Hvorover Josefus, at ikke denne deres Hylen skulde gjøre Mændene modløse, beføl dem under Straf at blive i sine Huse og holde sig i Stilhed. Han selv forsøiede sig hen til det Sted, hvor han skulde have sin Post, og havde mere Døie med dem, der skjød, end med dem, der anbragte Stormstigerne.

Derpaa begyndte alle Legionernes Trompetere at blæse, den hele Krigshær gav et stort Raab, og da der blev givet Tegn, fløi Pilene saa tykke, at det blev ganske mørkt. Jøderne holdt sig Josefs Befaling efterrettelige, tilstoppede sine Øren, bedækkede sig med sine Skjolde, og da Fienden havde bragt Stormbroerne til Muren, sprang de ud paa dem, spænd nogen af Romerne kunde komme op paa dem. De slog tappert omkring sig, og viste, at de havde baade Mod og Styrke, samt at de i den yderste Nød vare ikke mere forsagte, end som om de havde intet at frygte for. De veg ikke et Trin for Romerne, men havde besluttet enten selv at ligge paa Stedet, eller at nedlægge de andre. Jøderne maatte idelig staa i den største Hede, uden at kunne blive afløst af andre, derimod, naar en af de romeriske Afdelinger var træt, blev den afløst af en anden, og der kom strax friske Folk i deres Sted, som bleve saarede. Endelig opmuntrede de romeriske Soldater hinanden, rykkede tæt sammen, bedækkede med sine lange Skjolde, saa at de stode som en Mur, og Jøderne ingen Fordel kunde have imod dem. Derpaa drev de Jøderne tilbage og fæstede Fod paa Muren.

I denne fortvilede Tilstand hittede Josefus paa et andet Paafund; thi Nød og Fortvivlelse driver et Menneske til at opfinde Raad til sin Frelse. Han beføl at øse sydende Olie paa Romerne, der vare skjulte under Skjoldene. Jøderne havde en stor Mængde af det ved Haanden, og ikke alene øste de denne sydende Olie paa dem, men kastede og de gloende Rjedler ned paa dem, hvorved Rækkerne bleve adspildte, og de med stor Smerte og Pine løbe fra Murene; thi Olien flød under Skjoldene fra Hovedet ned til Fødderne, og beskadigede deres Legemer meget. Den trængte sig igjennem Hud og Kjød indtil Benene, og forterede dem, som om det havde været bare Ild; thi det er Oljens Natur, at den kan hastig blive hed, men bliver langsomt kold,

eftersom den er saa fed. Som de havde sin tunge Harnisk og Stormhuer paa dem, kunde de ikke afvende denne Brynde. Nogle sprang ned af Broerne, andre krympede sig af Pine sammen, og lod sig falde ned, thi, dersom de havde villet vendt om til deres, der af al Magt trængte ind efter dem, kunde de let have faldt i Jødernes Hænder, der vilde følge dem i Hælene.

Romerne havde i disse Besværligheder ikke mindre Driftighed, end Jøderne Forstand. Thi omendstjunt de bleve overpøstet med Dje, og maatte lide stor Pine, saa stormede de dog ind paa dem, der øste dem over med Djeu. Den bagerste trængte paa den, som var for ham, ret ligesom han var ham til Hinder, at han kunde ikke komme hastig nok frem. Josesus søgte derpaa ved et andet Paafund at stanse dette deres Anløb. Han lod Broerne overpøse med togte Kløverblade, hvorved Romernes Fødder gled, saa at hvem, der enten vilde gaa frem eller tilbage, kunde ikke gjøre noget vist Trin, men faldt, saa at de andre løbe over dem: mange styrtede ned over Stansen og blev slagne af Jøderne; og, naar de andre veg tilbage, gjorde de dem stor Skade med sine Pile. Da Vespasianus, saa at hans Folk i dette Angreb havde lidt saa stor Skade, beføl han dem om Aftenen at rykke tilbage. Mange af Romerne vare blevne omkomne og flere saaredes, men i Zotapata saanedes ikke flere end 6 Mand, men de saaredes Tal beløb sig over 300. Denne Kamp blev holdt den 20de i Maanedens Desion.

Vespasianus vilde trøste sine Folk over den lidte Skade, men, da han saa, at de vare forbittede, og mere brændte af Begjærlighed til Hevn, end skjttede om at trøstes, beføl han Stansen at forhøies, og 3 Taarne, hver 50 Fod høi, at opreises, hvilke han overalt lod beslaa med Jern, at de ikke saa let skulde kunne omkastes eller opbrændes. Disse Taarne bleve satte paa Stansen, og vare i dem Sphdekasterne, Bueskytterne, de som behandlede de lette Skyderedskaber, og de stærkeste Skyngelasterne. Disse kunde ikke sees af Jøderne, eftersom de vare saa høit i Beiret, og havde Brystværn foran sig, men kunde derimod se dem paa Muren, og skjød heftigt paa dem. Jøderne kunde hverken vige af for de Pile, som bleve skudte ned paa dem ovenfra disse Taarne, ikke heller forsvare sig mod dem, eftersom de ikke kunde se dem; meget mindre kunde de tilføie Taarnene nogen Skade, thi de vare saa høie, at de ikke med sine Sphd kunde udrette noget imod dem, og da de vare beslagne med Jern, kunde de ikke sætte Ild paa dem; hvorover de maatte vige tilbage fra Muren, og lade sig nøie med at gjøre dem Modstand, der vilde løbe Storm.

Saaledes værgede Indbyggerne i Jotapata sig det bedste, de kunde, omendstjont mange af dem hver Dag omkom, og den Skade var ikke stor, som de tilspjuede Romerne. Den eneste Fordel, de havde, var, at de forhalede Beleiringen.

I de samme Dage tog Staden Jassa, som laa Jotapata nærmest, til Vaaben, opmuntret af den tapre Modstand, som den saa, at Jotapata imod alles Formodning gjorde. Mod samme Stad udsendte Vespasianus Trajanus, Obersten over den tiende Legion med 1000 Ryttere og 2000 Fodfolk. Trajanus havde faaet en haard Nød at knække, inden han havde bemægtiget sig samme Stad; thi foruden at den var af Naturen fast, var den omringet med en dobbelt Ringmur. Men Indbyggerne droge ud imod ham og leverte ham et Slag, dog holdt de ikke længe Stand, men smurte strax Støvler og søgte til Byen igjen. Romerne fulgte dem i Hælene, og kom med dem indenfor den første Mur. Da Jassæerne kom til den anden Mur, vilde deres Medborgere, som vare i Staden, ei aabne Portene for dem; thi de frygtede, at Romerne skulde trænge sig ind med dem. Man maa visseelig befjende, at Gud havde overleveret Galilæerne i Romernes Hænder for at blive straffede; thi de udelukkede sig selv af Staden for at ødelægges og blive et Kov for sine blodtørstige Fiender. De stormede i Hobetal til Portene, og raabte paa dem, som vare indenfor, ved Navn, at de skulde indlade dem, men de bleve myrdede midt under sine Bønner, thi den første Mur holdt deres Fiender tilsluttet for dem, og den anden deres Benner, og da de saaledes vare indsluttede inden tvende Mure, tog mange Livet af sig selv, og en stor Mængde faldt for Romernes Sværd, eftersom de havde intet Hjerte til at stille sig til Modværge; thi foruden at Fienden havde indjaget dem stor Skræk, vare de blevne endmere modløse formedelft sine Medborgeres Utroskab, hvorfor de og, da de vare nær ved at dø, udøste Forbandelser ikke over Romerne, men over sine Medborgere. Paa denne Maade blev 12000 myrdede.

Da Trajanus sluttede, at Staden var ved dette Nederlag udtømmet af stridbare Folk, og om der var nogle tilbage, turde de dog ingen Modstand gjøre, vilde han ikke selv have Gjen for at indtage den, men vilde overlade det til Hærføreren og derfor sendte han Bud til ham, at han skulde skikke sin Søn Titus for at gjøre Ende herpaa. Vespasianus, som mente, at denne Stads Indtagelse vilde endnu koste megen Umag, sendte strax sin Søn didhen, givende ham 500 Ryttere og 1000 Fodfolk med sig. Saa snart han kom for Staden, stillede han Tropperne i Slagorden, og beordrede Trajanus at føre den venstre Fløj an. Selv stillede han sig i Spid-

fen for den høire Fløi og gav derpaa Befaling at løbe Storn. Soldaterne begyndte derpaa at bringe paa alle Sider Stornstiger til Muren. Galilæerne satte sig og til Modstand, men det varede ikke længe, før de løb bort fra Muren, hvorpaa Titus og hans Følk sprang over Muren ned i Staden, og saaledes blev han i en Hast Herre over den. Da han var kommen ind i Staden, maatte han endda udstaa en stor Hede; thi Mændene overfaldt dem i Gaderne, og Kvinderne kastede ovenfra og ned paa dem, alt hvad de kunde faa fat paa. Dette varede i 6 Timer. Efterat de stridbareste af dem var fælede, blev de øvrige, saavel unge som gamle jammerlig myrdede dels paa Gaderne dels i Husene, og intet Mandskøn blev sparet uden de spæde Børn, hvilke tilligemed Kvinderne blev fangne og bortførte. Tallet paa dem, der blev ombragte, saavel i Staden, som i den forrige Træfning, beløb sig til 15000, og de Fangnes Tal var 2130. Dette tilbrøg sig den 20de i Maanedens Desios.

Samaritanerne følte og Virkningen af denne Krig. De forsamlede sig paa Bjerget Garizim, hvilket de holdt helligt, og denne Samling blev anseet at være steet af Overmod, og at de vilde paaføre Romernes Krig. De vare og ikke af sine Naboers Stæde blevene kloge, thi, omendstjændt de saa, at de var for svage til at kunne bide Romernes Spidsen, saa gav de dog Romerne Anledning til Mistanke. Vespasianus holdt det fornødent at forekomme videre Oprør, thi omendstjændt der laa allevegne Befætninger i Samaritanernes Landskab, saa frygtede han dog for denne Forsamling. Herover beordrede han Cerealis, Obersten for den femte Legion, diden med 600 Ryttere og 3000 Fodfolk. Da denne kom til Bjerget, holdt han det ikke for raadeligt at stige derop, eller indlade sig i Træfning med dem, eftersom de vare ham i Tallet overlegne, hvorover han forstaaede sig rundt omkring ved Foden af Bjerget og der bevogtede dem. Derved blev Vandet affkaaret for dem, som vare paa Bjerget, og da det var en stor Hede, — thi det var høi Sommers Tid, — og de havde ikke forsynet sig med Levnetsmidler, døde nogle enddog samme Dag af Tørst. Mange af dem vilde heller være Slaver end onkomme paa saa jammerlig en Maade, og gik over til Romerne. Af disse fik Cerealis at vide, at de, der endnu vare paa Bjerget, havde tabt alt Mod, hvorfor han begav sig op paa Bjerget og omringede dem. Først formanede han dem til at overgive sig og søge sin Frelse, forsikrende dem om Frihed og Sikkerhed, om de vilde nedlægge sine Vaaben. Men, da de ikke vare at overtale dertil, anfaldt han dem ned-

sablede dem alle i Tallet 11600 Mennesker. Dette Nederlag fæde paa Samaritanerne den 27de i Maanedens Desios.

Jotapatanerne holdt sig endda hjætte og imod alles Forhaabning udstod alle disse Besværigheder. Endelig paa den 47de Dag blev Romernes Skanse høire end Muren. Samme Dag kom en Overløber til Vespasianus, og lod ham vide, at der var kun faa Soldater tilbage i Staden, og at denne var ikke i Stand til at gjøre noget, thi de vare ved den idelige Baagen og de mange Udfald blevne saa hentærede, at de ikke kunde holde det ud længe. Dog, dersom han vilde, kunde han med List bemægtige sig Staden. Thi ved den sidste Nægt, naar de mente, at den største Fare var over, pleiede de at begive sig til Rolighed, og var Nægten da tryk, hvorfor han kunde paa samme Tid bedst angribe dem. Denne Overløber kom Vespasianus noget mistænkt for; thi han vidste, at Jøderne holdt sammen, og vare hinanden tro, samt at de med største Bestandighed udstode de allerhaardeste Pinsler, thi han havde tilforn havt en af Jotapatas Indbyggere fangen, hvilken han havde ladet gjennegeaa alle Slags Pinsler, og iblandt andet ladet bruge Ild til ham for at faa at vide af ham, hvad de toge sig for i Staden, men man kunde ikke udtvinge det mindste af ham, ja, da han blev korsfæstet, lo han kun deraf. Dog, som det han berettede, var rimeligt og Vespasianus tænkte, at det ikke var til stor Skade, om her var endog Bedrageri under, lod han sig overtale til at følge hans Raad, og gjorde alle Anstalter til at løbe Storm; Jøden lod han imidlertid sætte i Forvaring.

Ved den omtalte Tid kom Romerne i al Stilhed til Muren. Titus og Oversten Domitius Sabinus besteg først Muren, havende hos sig nogle af den femte og tiende Legion. De ihjelsat Nægten, og gik i al Stilhed ind i Staden. Efter dem kom Oversterne Sextus, Cerialius og Placidus med sine Folk. Romerne havde Slottet inde og gik omkring midt i Staden, da det blev Dag, uden at Indbyggerne vidste, at Fienden var i Staden; I saa dyb Svøm vare de faldne, udtrættede af det store Arbejde de havde havt. De, der opvaagnede, kunde ikke se formedelst den tykke Taage, som der samme Dag til alt Uheld var over Staden, indtil de blev overfaldne af den ganske fiendtlige Krigshær; thi da blev de først vaagne alene for at føle sin Ulykke, og, idet de blev myrdede, erfarede de, at Staden var i Fiendernes Hænder. Romerne glemte da ikke, hvad denne Beleiring havde kostet dem, men de, som kom i deres Hænder, maatte undgælde det. Her fandt ingen Skaansel eller Medhul Sted, men de drev dem fra Slottet ned til et Sted, hvor de ingen Modstand kunde gjøre, og da de

kom i de snævre og bratte Gader, nedsablede de dem for Fode. Dette bevægede mange af dem, der vare omkring Jofefus, til at tage Livet af sig selv; thi, da de saa, at de ingen af Romerne kunde ombringe, da, for at de ikke skulde blive myrdede af Romerne, søgte de at forekomme dem, og til den Ende forsamlede de sig i den yderste Kant af Staden, og der lagde Haand paa sig selv.

De af Bagten, som først erfarede, at Fienden var kommen i Staden, flygtede til et Taarn mod Norden. De satte sig nogen Tid til Modværge, men da de tilsidst saa sig omringede af Fienden, vilde de overgive sig, men det var for silde, thi de maatte alle dø, hvilket de ikke heller meget vegrede sig for. Romerne havde kunnet rose sig af, at de uden mindste Blods Udgydelse vare blevene Herrer over Staden, dersom ikke en Høvedsmand, ved Navn Antonius, var bleven paa en forræderisk Maade ombragt; thi, da en stor Del havde taget sin Tilflugt til Hulerne, og samme Antonius kom til dem, bad en af dem ham, at han vilde give ham sin høire Haand paa, at dem intet Ondt skulde vederfares, og, at de i Sikkerhed kunde gaa ud. Antonius rakte ham ubetænksomt Haanden, og i det samme stak han ham et Spyd i Underlivet, saa at han faldt død ned paa Stedet.

Samme Dag blev der en anseelig Mængde ihjelslagen af Romerne. De andre Dage gjennemløgte de alle Kjældere, udverjordske Hølvinger og Huler, myrdende alt, hvad de traf, uden Kvin-
der og spæde Børn, saa at der holdes for, at der blev ombragte saa vel nu i Staden som i forrige Kampe 40000 Mennesker, og 1200 blev gjorte til Slaver. Derefter gav Vespasianus Befaling til, at Staden skulde sløifes, og Fæstningsværkerne opbrændes. Jotapata blev saaledes forstyrret paa den første Dag i Maanedens Panemos i Neros Regjerings 13de Aar.

Attende Kapitel.

Josefus skjuler sig i en Brønd, men forraades af en Kvinde. Vespasianus lader ham byde til sig, men de, der vare hos ham, forhindre det. Endelig kommer han til Vespasianus, der tager vel imod ham.

Josefus undkommer og skjuler sig i en Brønd. — Hindres fra at overgive sig til Romerne. — Hans Tale til de Jøder, der ere hos ham. — Josefus bliver frelst paa en forunderlig Maade, — og bliver Romernes Fange. — Hans Spaadom.

Romerne gjorde sig al Umag for at opspøge Josefus, dels efterksom de vare forbitrede paa ham, dels og efterksom de vidste, at det var Seierherren meget om hans Person at gjøre; thi han mente, at det var det bedste Bytte, han kunde gjøre, haabende, at Krigen skulde snart faa Ende, naar han fik ham fangen. De søgte derfor efter ham ei alene iblandt de Døde, men og i alle Vinkler og Braaer i Staden; men han var ei saa let at finde, thi saasnart Fienden var bleven Herre over Staden, forsøgte han sin Lykke, slog sig igjennem Fienderne, og sprang ned i en dyb Brønd, hvor der var en bred Hule ved Siden, hvilken, man ikke kunde se ovenfor. I denne traf han 40 anselige Mænd, som der havde skjult sig, hvilke havde Forraad nok af Levnetsmidler hos sig for mange Dage. Josefus holdt sig den Dag inde i Hulen, men om Natten steg han op, for at udforske Vagtens Bestaffenhed, om han ikke kunde komme derfra. Men, da han mærkede, at der blev holdt flittig Vagt paa alle Steder alene for hans Skyld, saa at det var ikke muligt for ham at komme sin Vej bort, steg han ned i Hulen, igjen, og holdt sig der inde i 2 Dage. Paa den tredie Dag blev han røbet af en fangen Kvinde, som havde været hos dem. Derpaa affærdigede Vespasianus strax de tvende Overster Paulinus og Gallitanus til ham, hvilke skulde forsikre ham om sikkert Leide og bede, at han vilde komme op til ham.

Da disse kom til ham, og paa Vaspasiani Begne forsikrede ham om fuldkommen Frelse, hvis han vilde komme op til ham, var han ikke at overtale dertil, havende mere for Dine den Skade, han havde tilføjet Romerne, end deres medfødt Mildhed, og var derfor bange for, at de vilde alene herved søge at faa ham i sine Hænder, da de vilde gjengjælde ham for alt det Onde, han havde gjort dem. Vespasianus sendte derpaa den tredie Overste, ved Navn Nikanor til ham, hvilken han fra gammel Tid af havde kjendt meget vel og tit haft Omgang med. Denne forestillede

ham den Mildhed, Romerne viste mod dem, som de havde overvundet; at han formædelst sin Tapperhed havde mere opvakt Beundring hos Jøderne, end paadrageret sig deres Had; at Hærseveren lod ham ikke kalde til sig, for at lade ham straffe, thi om det var hans Tanker, kunde han gjøre det, om han end ikke vilde overgive sig, men for at frelse hans Liv, som han vist var en tapper og brav Mand. Han lagde dette dertil, at han maatte ikke tænke, at Vespasianus havde skicket ham til ham, som han vist var hans Ven, for saaledes desto bedre at bedrage ham, og at han under det bedste Skin skulde begaa den værste Gjerning, thi han kunde være vis paa, at han ikke havde ladet sig bruge til under Skin af Venskab at begaa et Forræderi, omendstjænt Vespasianus havde befaleet ham det.

Da Josefus endnu stod i Tvivl, og vidste ikke, om han skulde tro Nikanor, blev de romerske Soldater, som vare hos Nikanor, forbitrede, og vilde have kastet Ud i Gulen, men Nikanor holdt dem tilbage, eftersom han gjerne vilde frelse Josefus. Som Nikanor blev ved at anholde hos ham om at komme op, og Josefus saa og hørte Soldaternes Trusler, faldt ham ind den Drøm, han forrige Nat havde havt, hvorved Gud havde givet ham tilkjende saavel Jødernes forestaaende Undergang og Fordærvelse, som og den Forandring, der skulde ske med de romerske Keisere; thi han havde Forstand paa at udlægge Drømme, og forklare det, som Gud paa en mørk Maade gav Menneskene at forstaa. Aligemaade var han kyndig i de hellige Profeters Spaadomme, eftersom han var Præst og af præstelig Slægt. Hvorfor han, som han i samme Dieblid blev fyldt med Guds Mand, og tænkte paa den Drøm han havde havt, gjorde i sit Hjerte denne Bøn til Gud: Etersom det behager dig, du alle Tinges Skaber, at nu gjøre Ende paa Jødernes Lykjalighed, og forflytte den til Romerne, og du har udvalgt mig til at forudsige de Ting, som skal ske, saa har jeg besluttet at ville lede, og vil overgive mig i Romernes Hænder. Men jeg bevidner her oprigtig, at jeg gaar over til dem, ikke som en Forræder, men i dit Erinde.

Efterat han havde gjort denne Bøn, lovede han at følge med Nikanor. Men, da de Jøder, som var i Gulen hos ham mødte, at han havde i Sinde at overgive sig til Romerne, omringede de ham, og raabte med høi Røst: Vil du da gjøre det, som vore fædrene Love vil fukke over dig for? Vil du bedrøve Gud, der har begavet Jøderne med Sjæle, der foragte Døden? Josefus! Du elsker dit Liv for meget, og du vil leve, omendstjænt du skal leve som en Træl. Hvor har du snart forglemmt dig selv? Du

har tilforn overtalt mange at elste sin Frihed høiere end sit Liv, og nu elster du selv dit Liv høiere end din Frihed. Vi se, at de høie Tanker, vi have havt om din Tapperhed og Forstand, have været falske, da du haaber at blive sparet af dem, mod hvilke du saaledes har stridt, og at du vil tage imod den Frelse, de tilbyder dig, om de end ikke holde det, de love dig. Omendstjønt Romernes Lykke gjør, at du vil forglemme dig selv, saa vil vi dog ikke forglemme vor Lov, men af hderste Kræfter haandhæve den. Se, der er vor høire Haand og vort Sværd. Dersom du godvillig vil dø, dør du som Jødernes Hærfører, men vægrer du dig ved at dø, skal du dø som en Forræder. Saa snart de havde udtalt dette, trak de sine Sværd ud, og truede at lægge ham ned paa Stedet, hvis han overgav sig til Romerne.

Josefus studsede herved, frygtende for, at de skulde anfælde ham, og som han tilligemed holdt for, at han forsyndede sig imod Guds Bud, dersom han døde, førend han havde givet det tilkjende, som ham af Gud var blevet aabenbaret, søgte han ved fornuftige Forestillinger at bringe dem til Estertanke, hvor fornødent det var, som han havde foresat sig, og talte saaledes til dem:

Mine Venner! Hvorfor vil vi saa haste at tage Livet af os selv? Hvorfor vil vi gjøre en Skilsmisse imellem de tvende saa kjære Venner, Sjæl og Legeme? Vil nogen sige, at jeg er bleven et andet Menneske? Det vide Romerne. Det er prifeligt at dø i Krigen, men paa Krigs Vis, det er for sin Overmands Haand. Derfor, dersom jeg er bange for at dø ved Romernes Sværd, da er jeg værd, at man skulde tvinge mig til at myrde mig selv; men, dersom Romerne vil spare os, hvor meget mere billigt er det da ikke, at vi spare os selv! og det er en stor Daarlighed, at vi vil gjøre det mod os selv, som vi ikke vilde, at de skulde gjøre ved os. Det er rosværdigt at dø for Friheden; jeg tilstaar det, men det skal ske i det man kæmper for Friheden, og ved deres Baaben, der vil stille os ved dem. Men nu vil Romerne hverken udfordre os til Krig, ikke heller ombringe os. Desuden er den ligesaa forsagt, der vil dø, naar han ikke skal, som den, der ikke vil dø, naar han skal. Og, hvad er det, vi frygte for, hvorfor vi gaa op til Romerne? Er det ikke for Døden? Frygte vi nu for det af Fienderne, som vi dog ikke vide, om vi have Aarsag at frygte for, hvorfor vil vi da selv lægge Haand paa os? Vil nogen sige: Det er, fordi vi vil undgaa at blive Slaver. Hvad Frihed have vi nu? Vil nogen indvende, at det anstaar en tapper Mand at ombringe sig selv? Nei ingenlunde, men det er et Tegn paa Frihed. Som jeg holder den Skipper for

det forsagteste Menneske, der af Frygt for at hans Skib skal forgaa i Uveir, sætter det til, førend Stormen reiser sig. Derfor uden strider det imod alle Dyrs Natur, at tage Livet af sig selv, saa man og derved grovelig forsynder sig imod Gud, der har skabt os, thi der er intet Dyr, der med fri Villie gaar hen at dø, eller omkommer sig selv, men Naturen har indprentet i alle en Begjærighed efter at leve, hvorfor vi og erkjende dem for vore Fiender, der aabenbart søge at berøve os Livet, og søge at faa dem straffede, der have paa en forræderst Maade staaet os efter det. Og, tænker I ikke, at Gud vil blive vred, naar Menneskene foragte hans Gaver? Han har givet os Livet, og vi skal derfor lade ham raade for, naar han igjen vil tage det fra os. Vel ere vore Legemer dødelige, og dannede af en forkrænkkelig Materie; men Sjælene, der bo i Legemerne, ere udødelige og en Del af Guds Væsen. Derfor nogen nu forøder eller ilde medhandler det, et Menneske, har betroet ham, saa bør han jo holdes for et ondt og troløs Menneske; men, naar nogen uddriver af sit Legeme det, Gud har nedlagt i det, mon det bliver skjult for ham, som han derved fornærmer. Der er ingen, der ikke anser det billigt og retfærdigt, at en Slave bliver straffet, der løber fra sin Herre, omendstjænt han kan have været haard imod ham, og vi vil ikke have Ord for at begaa nogen Synd, naar vi løbe fra Gud, den bedste Herre? Vilde I ikke, at de, der naturligvis ende sine Dage, og give Gud det tilbage, som de have faaet af ham, naar han, som har givet dem det, finder det for godt at fordre det igjen, saa en evig Værelse, deres Huse og Familier blive bestandige, deres rene Sjæle blive stedse hønhørte, de faa i Himlen den helligste Bolig, og efter den bestemte Tids Omveksling skal de igjen komme til at bo i rene Legemer? Derimod deres Sjæle, der gjøre Vold paa sig selv, blive nedstyrtede til det mørke og søle Helvede, og Gud, som er alles Fader, hevner denne deres Ugudelighed paa deres Børn. Thi det Mord, som et Menneske begaar paa sig selv, er vederstyggeligt for Gud, og vor viseste Lovgiver har sat Straf for dem, der gjøre det, nemlig at deres Legemer skal ligge ubegravede indtil Solens Nedgang, da vi dog holde det for en Billighed, at endog Fiender skal begraves. Paa andre Steder pleier man at hugge af flige Selvmordere den høire Haand, med hvilken de have saaledes øvet Vold paa sig selv, da de holde for billigt, at ligesom de have gjort en Skilsmisse imellem Legemet og Sjælen, saa burde og Haanden skilles fra Legemet. Lader os dog mine Venner! handle efter Billighed, og ei forsøge den Ulykke, Mennesker gjøre os, ved at

begaa: saa stor en Synd imod vor Skaber. Synes I, vi skal frelles, saa lader os blive frelst; thi det er ingen Skam for os at takke dem for vort Liv, hvilke vi have ved vore mange mandige Gjerninger vist, at os fattes ei Mod og Tapperhed. Skal vi dø, da er det en Ære for os at dø for deres Haand, der have taget os til Fange. Jeg vil ei gaa over til Fienden, for at blive min egen Forræder, thi da handlede jeg langt daarligere end de, der godvilligen løbe over til Fienderne, thi de gjøre det for at frelse sit Liv, men jeg gjorde det til min Undergang. Dog alligevel skal det ikke være mig ukjært, om Rømerne handle som Forrædere, thi naar de, uagtet at de have givet mig Løfte om mit Liv, ombringe mig, vil jeg dø med et frimodigt Sind; thi det vil være mig en Trøst, der er større end Seiervinding, at de have handlet imod Tro og Love.

Disse Forestillinger gjorde Jofefus dem, for at bringe dem til at afstaa fra sit Forsæt, at tage Livet af sig selv. Men de stoppede sine Øren til af Fortvivlelse, eftersom de havde for længe siden opofret sig til Døden, og bleve saa forbitrede paa ham, at de løb ind paa ham med blotte Sværd, bebreidede ham hans Feighed, og anstillede sig, som om de strax vilde myrde ham. I disse forvitrede Omstændigheder kaldte Jofefus paa en ved hans Navn, en anden saa han stift under Diuene med en Mine, som en Hærfører paa sine Underhavende; den tredie tog han fat paa Haanden, den fjerde brugte han gode Ord til, og saaledes paa adskillige Maader, eftersom enhver Sinds Bestaffenhed var, søgte at bringe dem fra deres blodige Forsæt, vendende sig, som den der var omringet af vilde Dyr imod hver, der kom ham nær. Der var og nogle iblandt dem, hvilke endog i denne bedrøvelige Tilstand havde Ærbødighed for ham, som deres Hærfører; deres Arme blev kraftsløse og Kaarberne faldt af Hænderne paa dem; ja mange, idet de med den største Hidsigthed satte ind paa ham, kastede i det samme sine Spyd paa Jorden.

Jofefus var i slige farlige Omstændigheder ikke raadvild, men, som han forlod sig paa Guds Baretægt og Beskjærmelse, talede han dem saaledes til. Velan! skal vi dø, saa lader os kaste Lod om, hvem der skal slaa hinanden ihjel. Hvem Lodden falder paa, skal ombringes af den, der er næst ham, og saaledes skal det gaa den ene efter den anden, saa at vi paa den Maade alle omkomme, uden at vi lægge Haand paa os selv; thi det er ikke billigt, at naar alle de andre ere ombragte, en eller anden skal undkomme, fortrydende det, som var skeet. Dette Forslag behagede dem alle, og som de mente, at det var hans Alvor, be-

gyndte de at kaste Lod. Han kastede Lod med dem, og hvem Lodden traf, maatte dø for den andens Haand. De døde med Glæde, eftersom de haabede, at deres Hærfører skulde følge dem efter, thi de vilde heller dø med ham end leve. Da nu en eneste var tilbage foruden ham selv, hvilket bør tilskrives enten en særdeles Lykke eller Guds Forsyn, vilde han hverken sætte sit Liv paa Spil, ikke heller, om Lodden faldt saaledes, at han blev den sidste, besmitte sine Hænder med sin Landsmands Blod, hvorover han blev enig med den anden, at de ikke vilde ombringe hinanden.

Paa denne Maade undgik Josefus ei alene Romernes Hænder i Krigen, men og den Fare, han nu var i blandt sine egne Landsmænd, og blev af Nikanor ført til Vespasianus. Alle Romerne løb til for at se ham, og der blev en stor Larm. Nogle glædede sig over, at de havde faaet fat i ham, andre udøste haarde Trudfler imod ham, andre søgte at trænge sig igjennem for at se ham ret i Øinene. De, der stod langt borte, raabte, at man skulde ombringe denne Romernes Fiende. De, der var nær hos, erindrede sig hans berømmelige Gjerninger og forundrede sig over Lykkens Forandring. Der var ingen af Hærførerne, hvor forbittede de end før havde været paa ham, hvis Gemyt ikke blev formildet imod ham, saasnart han saa ham. I Særdeleshed havde Titus stor Medlidenhed med ham, saavel i Henseende til hans Tapperhed og det kjække Mod, han havde vist i alle Farer, som i Henseende til hans Alder, og da han erindrede sig, med hvilken Tapperhed han før havde kæmpet, og saa ham nu i sine Fienders Hænder, faldt det ham ind, hvor stor Magt Lykken har, hvilken hastig Forandring Krigen i et Dieblit kan gjøre, samt at der er intet bestandigt i de menneskelige Ting. Mange blev og af hans Exempel bevægede til Medhynk med Josefus. Det var og meget for Titi Skyld, at Vespasianus skjænkede Josefus Livet, dog befalede han, at han skulde nyie forvares, som at han vilde strax sende ham til Nero.

Saasnart Josefus hørte det, sagde han, at han havde noget i Entum at tale med ham. Vespasianus lod ham derpaa kalde til sig, og der var ingen anden tilstede end hans Søn Titus og tvende af hans Benner. Da han kom til ham, sagde han: Du mener, Vespasianus! at du har faaet Josefus i dine Hænder, som en Fange, men jeg kommer til dig, for at lade dig vide store Ting; thi, dersom jeg ikke havde været stiftet til dig af Gud, havde jeg vidst Jødernes Lov, og hvorledes det er en Hærfører anstændigt at dø. Du vil sende mig til Nero. Hvorfor det?

Han og de, som skal komme efter ham, indtil du kommer til at sidde paa Thronen, skal ikke leve saa længe. Du, Vespasianus! og denne din Søn skal blive Keisere. Slut mig nu i saa faste Baand, som du vil, men forvar mig til dig selv; thi du, Keiser! er ikke alene en Herre over mig, men ogsaa over Jorden og Havet, ja over det ganske menneskelige Rjøn. Du maa sætte mig i stærkere Forvaring til den allerhaardeste Straf, dersom jeg lyver for dig under Skin af at være sendt til dig fra Gud. Vespasianus holdt for, at han ikke strax burde sætte Tro til Josefus' Ord, thi han mente, at han havde opdigtet det for at frelse sit Liv. Dog begyndte han efterhaanden at tro det, eftersom Gud, der havde beskikket ham til Regjeringen, ved andre Tegn gav ham at forstaa, at han skulde komme til at sidde paa Thronen. Derforuden erfarede han i andre Ting, at Josefus var med Sandhed; thi en af de af hans tvende Venner, i hvis Overværelse Josefus havde frembragt denne Hemmelighed, sagde til Josefus, at det kom ham underligt for, om denne hans Spaadom ikke skulde være falsk, at han ikke havde forudsagt Borgerne af Jotapata, at deres Stad vilde blive indtagen og ødelagt, og selv forudsæet sit Fængsel for at kunne have afværget det. Josefus svarede, at han havde sagt Jotapatenerne forud, saavel at deres Stad skulde efter 47 Dages Forløb blive indtagen, som at han skulde selv falde levende i Romernes Hænder. Vespasianus lod i Hemmelighed forhøre herom hos de andre Fanger, og da han fandt, at det havde sig saaledes, begyndte han ogsaa at sætte Tro til det andet, han havde sagt. Dog lod han ham blive i de Baand og den Forvaring, han var i, men gav ham en Klædning og adskillige andre Foræringer og viste andre Naadens Tegn imod ham, og Titus paa sin Side viste sig ogsaa meget bevaagen mod ham.

Niende Kapitel.

Joppe indtages og Liberias overgiver sig.

Cæsarea overgiver sig til Vespasianus. — Og Joppe indtages. — Og Indbyggerne omkomme ynkelig. — Vespasianus besøger Kong Agrippa. — Libicienserne ydmyge sig for Romerne. — Og Staden overgiver sig.

Paa den 4de Dag i Maanedens Panemos brød han op derfra og tog Veien tilbage til Ptolemais. Derfra begav han sig

til Søstaden Cæsarea, hvilken var den største Stad i Judæa, og beboes for den største Del af Græker. Der tog Indbyggerne meget vel imod ham og aabnede Portene for ham og Krigshæren dels af Tilbøielighed til Romerne, men fornemmelig af Had til dem, som han havde overvundet, hvorfor de og alle enstemmig anholdt hos ham om, at han vilde lade Josefus aflive. Men Vespasianus ansaa denne Begjæring som en Virkning af en oprørt Almue's Rasenhed og svarede intet dertil. Der lod han tvende Legioner blive for at ligge i Winterleie, eftersom Stedet var meget bekvemt dertil, men den femte og tiende Legion sendte han til Skythopolis at tage der Kvarter, for at ikke den hele Krigshær skulde være Cæsarea til Besvær; thi Luften er i samme Stad om Vinteren varm, som der om Sommeren er en overmaade stærk Hede, eftersom den ligger paa den flette Mark og ved Havet.

Imidlertid havde et anseligt Antal Søder, som dels i Oprør vare faldne fra Romerne, dels vare undslippede fra de ødelagte Stæder, rottet sig sammen og igjen opbygget Staden Joppe, hvilken Cestius før havde sløjet, for der at have et sikkert Tilflugtssted. Men, som de ikke kunde faa noget til at leve af, eftersom Landet rundt omkring var ødelagt af Cestius, byggede de sig en stor Del Nøverskibe, med hvilke de plyndrede omkring paa Kyfterne af Fønikia, Syria og Egypten og gjorde Sjænen der omkring ganske usikker.

Saa snart Vespasianus fik Tidende herom, stilledes han nogle Tropper Fodfolk og Ryttere til Joppe, og, som Staden ikke var vel forvaret, kom de uden nogen Nøje ind i den om Natten. Indbyggerne blev saa forstrækkede, da de saa Fienden indenfor sine Bolde, at de turde ikke sætte sig til Modværge, men flygtede ud paa sine Skibe og lagde sig saa langt ud, at de kunde være sludfrie, for der at ligge Natten over.

Der er ingen Havn ved Joppe, thi Strandbredden er høi og brat, og paa begge Sider høier det sig med farlige Klipper og Skjær ud i Havet i Skikkelse af 2 Horn. Der vises endnu Mærketegn af Andromedas Kjæder, hvorom de gamle Fabler fortælle. Nordenvinden er den allerfarligste Vind der paa Stedet, thi den oprører Havet, og da slaa Bølgerne med saadan Magt paa Klipperne, at det er sikkrere for Skibene at ligge ude paa det vilde Hav end der. Da imidlertid Borgerne af Joppe lavede her udenfor, begyndte der om Morgenen i Dagningen at blæse en forfærdelig Vind, hvilken de, der seile paa disse Farvande,

kalde den forte Nordenvind. Denne stødte Skibene mod hinanden og slog nogle af dem mod Klipperne, hvorover de andre søgte at arbejde sig mod Vinden ud paa det vide Hav, frygtende for Strandbredden, dels i Henseende til de farligste Klipper, dels fordi Fienden stod der og vilde passe paa dem. Men da de kom ud paa Havet, blev de overvældede af Bølgerne, og her var ingen Udvei for dem til at tage Flugten, heller ikke Haab om at blive frelst, eftersom Vinden forfulgte dem paa Havet, og Romerne paa Landet. Man hørte en bedrøvelig Hyl og Strigen af dem, som var paa Skibene, og en forfærdelig Knagen og Bragen af Skibene, som sloges mod Klipperne og gik i Stykker. Nogle af Røpene blev af Bølgerne udkastede og bortførte; andre druknede, da Skibene gik i Stykker; mange tog Livet af sig selv, da de holdt det for en lettere Død at stikkes ihjel, end at drukne. En stor Del søgte at redde sit Liv med at svømme, men de blev enten af Bølgerne slagne til Klipperne og sønderknuste, eller og, naar de kom til Strandbredden, overfaldtes de af Romerne, saa at Havet var rødt af deres Blod, og Strandbredden laa fuld af døde Kropper; thi Tallet paa dem, som blev kastet af Bølgerne op paa Landet, beløb sig til 4200.

Saaledes blev Romerne uden Sværdslag Herrer over Staden, og den ødelagdes i Bund og Grund. Det var altsaa i en kort Tid den anden Gang, at Joppe blev indtaget og forstyrret af Romerne. Forat ikke Sprækkerne skulde mere have sit Tilholdssted her, lod Vespasianus befæste den stærkere og indlagde i den en Besætning af Fodfolk og Ryttere. Fodfolket maatte blive i den, men Rytteriet havde Befaling til at streife omkring i Egnen og sætte Ild paa de omliggende Landsbyer og Stæder; hvilket de og trolig satte i Værk, thi de fjændte og brændte saalænge omkring i Landet, at det tilsidst blev til en Udørken.

Da Røgtet om Jotapatas Indtagelse og Ødelæggelse kom til Jerusalem, vilde de fleste i Begyndelsen ikke tro det, dels eftersom Staden var saa stor, dels og eftersom ingen af dem, der bragte denne Tidende til Jerusalem, havde været selv tilstede der, og seet det; thi der kom ikke en Sjæl derfra, der kunde give dem Efterretning derom; men det blotte Røgte havde udført det, da de tillige holdt for, at om det var saa, at den var indtagen, saa var det dog ikke saa farligt, som Ordet gik, eftersom Røgtet gjerne forøger en Ting, og gjør den større, end den er. Men da Tidenden siden blev bekræftet fra alle Kanter, kunde de ikke længer være i Tvivl derom. Dog blev det og sagt, som ikke var sandt; thi der blev berettet, at Josefus var omkommen i Beleiringen.

Dette satte den hele Stad i største Bedrøvelse, og der blev anlagt almindelig Sorg for denne deres Hærfører. Der var intet Hus, ingen Familie, der ikke var i Sorg, nogle for sine Bekjendte, andre for sine Paarørende, andre for sine Venner, andre for sine Brødre, men alle for Josefus, og denne Sorg og Beklagelse varede i 30 Dage; de leiede ogsaa mange Pibere, der skulde spille Klageviser over dem.

Da de siden efter fik nyere Kundskab om, at det havde sig vel saaledes, som der var bleven berettet om Jotapata, men at Rygtet om Josefus' Død var falskt, og at han ikke alene levede, og var hos Romerne, men at han ogsaa af Fjenderne blev bedre behandlet end en Fange, blev de saa meget mere forbittede paa ham nu, han levede, som de før havde haft Kjærlighed og Medhynd med ham, da de havde holdt for, at han var død. Nogle skjældte ham ud for en ræd Mand, andre for en Forræder, og man hørte nu, hvor man kom i Staden, intet andet end Skjældsord og Forhaanelse af en oprørt og forbitret Almue. De lode dog ikke af denne Ulykke Modet falde; men den bestyrkede dem tværtimod mere i deres Bitterhed imod Romerne, og i Stedet for at andre af Staden blive floge, og ved at speile sig i andres Exempel, sørge for sin egen Sikkerhed og vogte sig for, at de ikke skal drage sig lige Uheld paa Halsen, saa var dette for dem som en Spore, der mere skyndte dem til at løbe ind i en anden Ulykke, saa at en Ulykke løste den anden af, og hvor en ophørte, der begyndte den anden. De havde saa meget mere Mod til at angribe Romerne, som de tilligemed tænkte at ville hevne sig paa Josefus, naar de hevne sig paa dem. Saaledes vare Indbyggerne af Jerusalem i fuld Fyr og Flamme.

Vespasianus tog sig derpaa for at besøge Kong Agrippa i hans Rige, thi Kongen havde indbudet ham med den hele Krigshær, dels for at vise den Høiagtelse, han bar for ham, dels for ved hans Hjælp at faa de Uroligheder stillede, der havde reist sig i hans Rige. Herover begav han sig fra Søstaden Cæsarea til Cæsarea Filippi. Han lod der Krigshæren udhvile sig i 20 Dage, og der blev anrettet prægtige Gæstebud, da han imidlertid lod gjøre Takoffre til Gud for den herlige Seier, han havde givet ham. Paa samme Sted fik han at høre, at Liberias og Tarichæas, hvilke tvende Stæder hørte til Agrippas Rige, gik og pønsede paa Oprør, hvorfor han, da han havde besluttet ganske at udrydde Jøderne, holdt det for bekvem Leilighed at bruge her Krigshæren imod dem, da han tilligemed kunde give Agrippa noget Slags Bederlag, for han havde saa vel bevertet ham, ved

det han bragte disse toende Stæder til Lydighed. Til den Ende sendte han sin Søn Titus til Cæsarea for at bringe de Trosser, der laa i Skythopolis, hvilken er den største af de 10 Stæder, der kaldes alle med et Navn Dekapolis, og ligger Liberias nærmest. Der oppebiede Vespasianus ham. Efterat Titus var kommen til ham, brød han op med 3 Regioner og slog sin Leir omkring 30 Stadier fra Liberias paa et Sted ved Navn Sennabris, hvor han kunde sees af de Oprørere. Førrend han foretog sig noget fiendtligt mod dem, affærdigede han en Hovedsmand ved Navn Valerianus til dem, med 500 Ryttere for at tilbyde dem Fred og formane dem til at give sig; thi han var kommen i Erfaring om, at Almuen var for Fred, men der fandtes nogle oprørere Hoveder, hvilke vare Stiftere af denne Opstand og havde tvunget de andre til at tage til Vaaben. Saa snart Valerianus kom Staden noget nær, steg han af sin Hest, befalende sine underhavende Ryttere at gjøre det samme, for at de ikke skulde have Anseelse af at komme for at bruge Fiendtlighed imod dem. Men de stærkeste af Oprørerne kom fuldt bevæbnede ud imod ham under Anførsel af en, ved Navn Jesus, Sapatii Søn, som var Hoved for en Røverbande, og angreb ham, uden at give ham Tid til at tale. Valerianus turde ikke uden Hærførers Befaling indlade sig i nogen Træfning med dem, om han end saa, at han kunde være vis paa Seiren; desuden holdt han det ikke for raadeligt at binde an med dem, da han havde kun faa Folk hos sig, og de andre vare mange og i fuld Rustning, og hans Folk ei udrustede sig til Krig. Hertil kom det, at de vare blevne forstrækkede af dette uformodentlige Anfald, hvorover han tog Fligten til Fods tilligemed 5 andre, ladende deres Heste i Stikken, hvilke Jesus førte i Triumf ind i Staden som et stort Krigsbytte.

Denne Gjerning indjog de Elbste og Ypperste i Staden en ikke liden Skræk. Herover begav de sig hen til den romerske Leir og anholdt hos Agrippa, at han vilde tale deres Sag hos Vespasianus. De fastede sig og ned for Vespasiani Fødder og bad ham ydmygelig, at han dog ikke vilde regne den hele Stad til Unde den Opstand, som nogle saa havde gjort, men spare Almuen, der havde altid vist sig Romerne hengiven, og lade Hovedmændene for dette Oprør afstraffe, thi de havde hidindtil forhindret, at de havde ikke overgivet sig til dem, hvilket de havde havt i Sinde fra det første. Omvendtstjont Vespasianus var meget fortrønet paa den hele Stad for Hestene, som vare plyndrede, saa lod han sig dog bevæge af deres Bønner, særdeles da han

faa, at denne Stads Frelse laa Agrippa meget paa Hjerte. Efterat Folket saaledes havde faaet Forsikring, om at dem intet Ondt skulde vederfares, holdt Jesus og hans Tilhængere det ikke for raadeligt længere at blive i Tiberias og flygtede derfor til Tarichæas.

Dagen derefter skikkede Vespasianus Trajanus med nogle Ryttere i Forveien til Fæstningen for at forhøre, om den hele Maaue var for Fred, og, da han fik at vide, at det var deres enstemmige Begjæring, nærmede han sig Staden med den hele Krigshær. Indbyggerne aabnede strax Portene for ham, gik ham i møde med Frydskrig, og udraabte ham for sin Frelser og Belgjører. Da Porten var saa trang, at Krigshæren ikke kunde uden med megen Møie komme der igjennem, beføl Vespasianus, at et Stykke af Muren paa den søndre Side skulde nedrives, for at Porten kunde blive bredere, forbydende tilligemed sine Folk, i Betragtning af Kong Agrippas Forbøn, at plyndre eller tilføie dem nogen Overlast i Staden. Han tillod og for hans Skyld, at Muren maatte blive i den Stand, som den var, da han gik i Borgen for dem, at de skulde herefter holde sig i Kollighed. Saaledes blev denne Stad befriet fra den Ulykke, som den havde draget over sig formedelt dette Oprør.

Tiende Kapitel.

Tarichæas indtages, Jordans og Landstabet Gennesars Beskrivelse.

Vespasianus rykker mod Tarichæas. — Titus opmuntrer sine Soldater med en Tale. — nedlægger en stor Del af Jøderne. — og bemagtiger sig Tarichæas.

Vespasianus rykkede derpaa op derfra, og slog sin Leir imellem Tiberias og Tarichæas, omringede den med en Mur, thi han saa nok, at Krigens Sæde vilde for det første blive der, eftersom alle de Oprørske havde taget sin Tilflugt til Tarichæas, stolende paa dens stærke Mure og den Sø, hvilken Landets Beboere kalde Gennesar. Thi Josefus havde ladet samme Stad, der laa opunder et Bjerg ligesom Tiberias, og havde Søen paa den ene Side, befæste med en stærk Mur paa alle de andre Sider, dog var den ikke saa fast, som Tiberias. Han havde og i Begyndelsen af dens Træfald forsynet den ei alene med Penge, men og med Folk, hvilket kom nu Tarichæerne vel til Pas. De havde og desuden

mange Skibe paa Søen, saa at, om de tabte et Slag til Lands, kunde de søge til dem, og til Søen oprette sine faldne Sager. Da imidlertid Romerne vare i Arbejde med at befæste sin Leir, bleve de overrumplede af Jesus og hans Tilhængere, hvilke vare ikke bange for dem, hverken formedelt deres Mængde eller Krigserfarenhed. De dreve i det første Anfald Haandværksfolkene fra deres Arbejde og nedreve et lidet Stykke af Muren, men, da de saa, at de kom allesammen i Vaaben, tog de sin Vej tilbage igjen, uden at lide nogen Skade. Romerne fatte vel efter dem og drev dem til at søge til sine Skibe. De lagde ikke længer fra Land, end at de kunde naa Romerne med sine Stud. Der kastede de Anker og lagde sine Skibe tæt sammen, som brugeligt er, naar man vil holde et Slag til Søen, og skjød paa Fienden, der stod ved Stribredden. Imidlertid fik Vespasianus at høre, at en stor Mængde Jøder havde forsamlet sig paa den flette Mark ved Staden, hvorfor han sendte sin Søn med 600 udvalgte Ryttere imod dem.

Da Titus ved sin Ankomst til dem saa, at deres Tal var saa stort, stilledes han Bud til sin Fader, at han vilde sende ham flere Folk. Men da man mærkede, at de fleste af hans Ryttere vare vel færdige til at binde strax an med dem, endog før end de forlangte Hjælpetropper kom, nogle derimod vare blevne modfaldne af den store Mængde, de saa for sig, steg han op paa et Sted, hvor han kunde høres af dem alle, og holdt denne Tale til dem: Jeg holder det for billigt, I romerfke Mænd, i Begyndelsen af denne min Tale til eder, at minde eder om eders Herkomst, at I kan vide, hvem I ere, og hvem de ere, som vi skal stride med. Der er endnu intet Folk i Verden, der har kunnet imodstaa vore Vaaben. Hvad Jøderne angaar, at jeg skal tale om dem, da, omendstjændt de altid ere blevne overvundne, ere de dog ei blevne udmattede. Vise de i sin Ulykke saa stor Bestandighed og Tapperhed, skulde vi da i vor Lykke blive trætte og forsagte? Jeg ser med Glæde af eders Ansigter, at I ere frimodige og uforsagte. Dog er jeg bange for, at der skal være nogle iblandt eder, som have nogen hemmelig Frygt i sine Hjerter for den store Mængde af Fienderne, som de se for sine Dine. Men jeg beder eder igjen, betænk, hvem I ere, og hvem de ere. Det er sandt, Jøderne kæmpe som forvorne Menner og foragte Døden, men de vide ikke at holde Orden, og have ingen Krigserfarenhed, saa at denne store Mængde kan mere kaldes et Sammenløb af raa Folk end en Krigshær. Derimod gjøres det ikke behov at tale om vor Krigsforfa-

renhed og den Orden, vi holde. Vi ere fast de eneste, der endog i Fredstider øve os i Vaaben, og det fordi vi ikke, naar det kommer til Krig, skal frygte for vore Fiender, om de end kan være flere end vi. Hvad nyttede og vore bestandige Krigsøvelser, dersom vi skulde i Tallet aldrig være vore usøvede Fiender voxne? betænker og, at I ere bevæbnede, men de ubevæbnede; I til Hest, de til Fods: I have en Fører, men de ingen; og da vi have saadanne Fordele for dem, saa forsøger det saa meget mere vort Tal, som det formindsker deres, at de mangle dem. Desuden vindes Seir, ikke ved Mængde af Folk, i hvor stridbare de kan være, men ved Tapperhed, uagtet de end kan være saa; thi disse kan bedre holde Orden og lettere komme hinanden til Hjælp, da derimod en stor Mængde kan let bringes i Uorden og bliver mere skadet indbyrdes af sig selv, end af Fienden. Sjødernes største Kræfter bestaa i Dumdriftighed og Forvovenhed, som fortvivlede Mennesker, og saalænge Lykken vil føie dem, kan de udrette noget, men saasnart den mindste Feil begaaes, falder Modet paa dem. Derimod vor Tapperhed, vor villige Lydighed mod Førerne og vor Højhjertethed fører vore Vaaben, naar vi have Lykken paa vor Side, og gjør, at vi ere altid de samme, omendstjændt Lykken bliver os ugunstig. Vi have og større Ting at kæmpe for, end Sjødernes; thi nove de sit Liv for sin Frihed og sit Fædrene-Land, hvad skulde vi da ikke gjøre for at vedligeholde vor Ære og vort store Navn, og at det ikke skal hedde, at vi, der med vore seierlige Vaaben have overvundet hele Verden, have maattet give os tabt for Sjødernes? Og hvad have vi at frygte for? Løber det ilde af, saa have vi nok i Nærheden, der kan hjælpe os. Lader os nove det derpaa, førend den Hjælp kommer, som jeg har forlangt af min Fader, for at vi ei skal dele Æren for Seiren med andre, og at vor Gjerning kan saa saa megen desto større Anseelse. Jeg holder for, at denne Time kan vise, at der bør sælbes ens Dom over min Fader, mig og eder. Dersom han fortjener den Berømmelse, han faar for sine drabelige Bedrifter, er jeg hans Søn; I ere mine Soldater. Min Fader er vant til at vinde. Hvor turde jeg komme for hans Dine, dersom jeg tabte, og var det eder ikke en stor Skam, om I lode eder overvinde, naar jeg, eders Fører, dover mit Liv tilligemed eder. Jeg vil gaa foran, følger mig efter, og værer forsikrede om, at Gud skal staa os bi. Lader os rykke frem. Vi vil udrette mer, om vi trænge ind blandt Fienden, end om vi langt fra skyde paa dem.

Denne Titi Tale opvakte hos Soldaterne en overordentlig

Fyrighed til at angribe Jøderne, og de bleve fortrydelige over, at Trajanus kom til dem, før end Slaget gik for sig med 400 Ryttere, ret ligesom om der ved var noget fragaaet dem af den Betsømmelse, som de ved denne Seierbinding kunge indlægge sig. Vespasianus havde og sendt Antonius Silo med 2000 Bueskyttere derhen, at de skulde indtage det Bjerg, der laa lige over for Staden, og drive Fienden fra Muren. Disse efterkom den Befaling, de havde faaet, og drev Jøderne tilbage fra Muren, hvilke vilde komme de andre til Hjelp. Titus gav derpaa sin Hest af Sporen og for først ind paa Fienden; de andre fulgte ham efter med et stort Strig og udbredte sig, saa vidt som Jødernes Slagorden strakte sig, for at de skulde synes at være flere, end de var. Omvendtstjunt dette hidfige Anfald, som og den herlige Orden, de holdt, indjog Jøderne en ikke liden Skræk, saa holdt de dog noget Stand; men da mange af dem vare ihjelstufne af Rytterne og nedtraadte af Hestene, splidtedes de ad og tog Flugten til Staden det bedste, de kunde. Titus forfulgte dem med sine Folk og fældede nogle af dem, i det han kom bag paa dem; nogle, i det han red dem forbi, og andre, i det han vendte sig omkring og slog dem i Ansigtet. Mange faldt og over hinanden og blev af Hestene nedtraadte. Han forekom dem og og affaar dem Hæfene til Staden, drivende dem tilbage igjen til den flette Mark; men da de vare saa mange, trængte de dog igjen og kom ind i Staden.

Der herskede en stor Splid og Uenighed i Staden. De rette Indbyggere havde fra Begyndelsen af ingen Lyst havt til Krig, eftersom det var dem meget om deres Stad og Eiendom at gjøre, og deri vare de nu bleve mere bestyrkede ved det Nederlag, der var skeet; men de Fremmede, hvilke vare en stor Mængde, trængte af alle Kræfter paa, at Krigen skulde fortsættes. Hvorover der reiste sig saadan Tumult og Larm iblandt dem, som om de strax vilde tage hverandre efter Hovedet. Da Titus hørte denne Larm (thi han holdt ikke langt fra Muren,) raabte han til sine Folk: Nu er det Tid, Soldater! hvi tøve vi? da Gud har givet Jøderne i vore Hænder. Lader os tage mod Seieren! Hører I ikke det Strig i Staden; de have undgaaet vore Hænder, og nu ligge de i Haar paa hinanden. Staden er vores, dersom vi kun vil skynde os. Men her maa og arbeides, her maa voves noget, thi man kan ingen stor Gjerning gjøre uden at vove sit Liv. Lader os forekomme Fienden, før end de blive enige igjen, thi naar de se Faren for Dine, vil de igjen snart blive gode Venner. Lader os og ikke tøve, indtil vi faa

nye Hjelpetropper, thi have vi, saa saa som vi ere, slaaet saa stor en Mængde paa Flugten og overbundet dem, saa lader os ene saa Væren for at indtage Staden.

Saa snart han havde udtalt dette, sprang han paa sin Hest og red i fuld Galop ned til Søen og kom paa den Kant ind i Staden allerførst, og alle hans Folk fulgte efter ham. Denne hans store Driftighed satte dem, der vare paa Muren i saadan Forstærkelse, at de hverken turde kæmpe, ikke heller gjøre dem Modstand. Jesus med hans Tilhængere forlod strax Fæstningen og flygtede ud paa Landet. Nogle tog Flugten ned til Søen, men de kom Romerne lige i møde og bleve nedlagte; andre bleve nedfablede, i det de vilde stige paa Skibene, og andre i det de vilde svømme ud til Skibene. Der skede et stort Nederlag i Staden, saabel paa de Fremmede, der stillede sig til Modværge, som paa Indbyggerne, hvilke ingen Modstand gjorde; thi i det Haab, at de skulde blive sparede, eftersom de havde været ganske imod denne Krig, holdt de sig stille. Endelig, da alle de flydbige vare bleve ombragte, forbarmede Titus sig over Borgerne og gav Befaling til sine Folk, at de skulde holde inde med sin Myrden. Da de, der vare flygtede ud paa Søen, saa at Staden var i Fiendernes Hænder, lagde de længere ud med sine Skibe.

Titus lod strax ved en af Rytterne give sin Fader Efterretning om, hvad der var passeret, hvilken, som er ikke at undres over, glædede sig meget over sin Søns Tapperhed, og denne lykkelige Fremgang, hans Vaaben havde havt, og det saa meget mere, som han mente nu at have mestendels Ende paa Krigen. Han kom og selv strax derhen og gav Befaling, at der skulde sættes Vagt rundt omkring Staden, for at ikke nogen skulde undvige, og at alle de skulde nedlægges, der søgte at undfly. Dagen derefter drog han ned til Søen og besol, at der skulde strax forfærdiges Skibe, for at man kunde sætte efter dem, der vare flygtede ud paa Søen, hvilket blev og i en Hast bragt i Stand, eftersom her var nok saabel af Tømmer som Haandværksfolk.

Søen Gennezar har sit Navn af det tilgrænsende Landstrib og er 100 Stadier i Længden og 40 i Bredden. Dens Vand er sødt og behageligt at drikke, eftersom det er ikke saa tykt, som i de andre Søer. Det er ganske klart, da man ser paa Søbredden ikke andet end Sand, og derforuden passelig varmt til at bruge; thi det er mildere end Rilde- eller Brøndvand, men dog koldere end det, der pleier at findes i saa store Søer; og om man end ved høi Sommers Tid vil tage noget deraf, da Indbyggerne pleie om Sommeren at hente Vand der om Natten, er det

dog iskoldt. Der findes i samme Sø en stor Mængde Fisk og mange Slags, hvilke skjæles meget fra andre saa vel i Henseende til Smagen som Udseendet. Midt igjennem den løber Jordan. Jordans Udspring holdes for at være Panium; men den kommer dybt under Jorden fra Søen Fiale, der løber ind i Trachonitis, 120 Stadier fra Cæsarea, paa den høire Side ikke langt fra Peien. Navnet Fiale har den faaet af sin Skikkelse, thi den er rund som et Hjul. Vandet staar altid lige med Strandbredden, saa at det hverken stiger eller falder. Denne Jordens Udspring, som ingen tilforn har vidst af, har Filippus Fjerdingstyristen i Trachonitis fundet. Han kastede Abner i Søen Fiale, hvilke kom igjen op ved Panium, hvor man tilforn trode, at Jordan havde sit Udspring fra. Da Panium ligger paa et meget behageligt Sted, har Agrippa anvendt ret kongelige Bekostninger paa at lade den paa det prægtigste udsmykke. Da Jordan tager saaledes sin Begyndelse fra ovenmeldte Hule, løber den igjennem Semehonitis Moradser. Derefter tager den sit Løb 120 Stadier igjennem Landet forbi Staden Julias og gjennemfjærer Genezars Sø. Siden løber den igjennem en stor Udgrøften, og tilsidst falder den ud i Søen Asfaltites.

Ved denne Sø Genezar ligger et Stykke Land, der har samme Navn og er beundringsværdigt, saavel i Henseende til dets deilige Beliggenhed, som store Frugtbarhed. Der voxer mange Slags Træer og Planter, thi Luften er saa mild, at den er bekvem for alle Slags Frugter. Nødbetræer, der voxer bedst paa kolde Steder, findes her i stor Mængde, saavel som Palmetræer, der skal have Varme, samt Figener og Olietræer, der udfordre en tyndere Luft; saa at man maa vel sige, at Naturen ret har vist sin Styrke i at samle saa forskjellige Ting paa et Sted, og at forene alle Aarets Tider til at føre ligesom en behagelig Strid med hinanden, da den ene ligesom søger at ville have Fortrinnet for den anden til at forsøge Stedets Frugtbarhed og Herlighed. Thi det bærer ikke alene alle Slags Frugter, endog dem, som man ikke skulde tænke at finde der, men har dem og længe. Man kan faa der de allerprægtigste Vindruer og Figener i 10 Maaneder efter hinanden, og de andre Frugter findes der hele Aaret igjennem. Thi foruden den milde Luft, som der findes, bliver dette Landskab vandet af en vandrig Kilde, hvilket Indbyggerne paa Stedet kalde Kapernaum og holdes af nogle for at være en Arm af Nilstrømmen, eftersom der findes et Slags Fiske, der ligne dem, der ere i den alexandrinske Sø, og kaldes Koracin. Dette Landskab strækker sig i Længden langs med den Sø, der

har samme Navn som den, i Længden 30 Stadier, og i Bredden 20 Stadier. Dette maa være nok her sagt om dets Veligheden og Beskaffenhed.

Saa snart Skibene vare færdige, lod Vespasianus dem besætte med saa mange Soldater, som han holdt for nok til at kunne bestribe dem, der havde begivet sig ud paa Søen, og gik selv om Bord med. Disse kunde hverken begive sig til Landet, og saaledes med Flugten redde sit Liv, eftersom Fienden havde besat alle Steder med Folk, ikke heller turde de vove noget Søgslag med dem, eftersom deres Fartøier vare kun smaa Skuder, som de brugte at drage paa Sørøveri med, og alt for svage til at binde an med Romernes Skibe, desuden var der kun saa lidt Folk i hver af deres Skuder, derimod vare Romernes Skibe stærk bemandede, hvorfor de og ikke turde komme dem nær. Dog seilede de omkring dem og kastede langt fra Stene ind paa dem. Undertiden kom de dem dog temmelig nær, men de fik selv størst Skade; thi deres Stene havde ingen anden Virkning, end at de gavede Skrald paa Romernes Harnisser og Skjolde, derimod bleve de beskadede af Romernes Pile, og naar de vovede sig dem alt for nær, led de mere Skade, end de gjorde Romerne. Mange af dem sank med sine Skuder. Andre bleve ihjelskudne af Kastespydene, mange sprang Romerne over til og myrdede med sine Sværd, og en stor Del toge de til Fange tilligemed deres Fartøier. De, der sprang i Vandet, blev enten skudte med Pilene, naar de kom op med Hovedet i Veiret, eller og Skibene stødte paa dem, og paa dem, som i Fortvivlelse vilde svømme til Romerne, blev enten Hovedet, eller Hænderne afhugne. Saaledes omkom en stor Mængde paa adskillige Maader, hvorpaa de andre toge Flugten og søgte til Landet, men mange af dem bleve ombragte, førend de kom til Land, og de andre, der kom saa vidt, at de fik Fod paa Land, bleve modtagne af Romerne, der stode ved Søbredde, og nedfablede. Søen var rødt af deres Blod og fuld af døde Kroppe; thi der var ikke en, der kom derfra med Livet. Det var et forfærdeligt Syn, thi Søbredde laa fuld af sønderflagne Skibe og opsvulmede Legemer, og der blev i de følgende Dage en fæl Stank; thi som Solen brændte meget hed, begyndte de døde Legemer at raadne, hvilket forgiftede Luften, saa at det ikke alene var meget bedrøveligt for Jøderne, men det gik end og Romerne selv til Hjerte, der havde været Aarsag dertil. Saaledes faldt dette Søgslag ud, og Tallet paa dem, som i samme omkom, tilligemed dem, som tilforn vare ombragte i Staden, beløb sig til 6500.

Efterat dette Nederlag var skeet paa dem, satte Vespasianus sig paa Domstolen i Tarichæas, og som han gjorde Forskjel imellem Stadens rette Indbyggere og de Fremmede, hvilke han ansaa som ene Hovedmænd og Ophav til denne Krig, holdt han Raad med sine underhavende Førelere, om disse skulde dø eller leve. De vare alle enstemmigen af de Tanker, at dersom de bleve frigivne, vilde det blive til ikke liden Skade; thi da de bleve skildte ved sine Hus og Hjem, vilde de ingenkunde holde sig i Rolighed, men meget mere vilde de ophidsje alle dem til Opstand, som de kom til. Hvorover Vespasianus, som han saa, at de fortjente ikke at leve, og at de siden vilde sætte sig op imod ham, om de bleve sparede, overlagde han hos sig selv, paa hvad Maade de skulde ombringes; thi han frygtede for, at om han lod dem der nedfale, vilde de rette Indbyggere blive ham ganske opsætsige, for at han vilde lade saa mange aflive, for hvis Liv de havde gjort Forbøn. Desuden syntes han ikke at kunne handle ilde med dem, der havde overgivet sig paa det Løfte, at de skulde blive benaadede. Men de andre svarede: Det var jo kun Jøder, og altsaa kunde han gjøre med dem, hvad han vilde; desuden maatte man have mere Nyttens end Billigheden for Dine, naar begge Dele ikke kunde i Agt tages. Vespasianus derpaa hverken dømte dem fra Livet, eller lovede, at de skulde beholde det, men gav dem Tilladelse til at begive sig til Tiberias, befalende dem tilligemed ikke at maatte gaa ad anden Vej. Disse troede det, som de ønskede, og forføiede sig strax hen til det Sted, som dem var udvist, førende sine Penge for alles Dine med sig uden at frygte, at dem noget Ondt skulde tilføies. Smidlertid havde Romerne besat Veien til Tiberias, saa at ingen kunde undvige, og indsluttede den i Staden. Vespasianus kom selv bag efter og lod dem alle forsamles paa Mendebanen. Der lod han de ældste og uduelige af dem, hvilke beløbe sig til 1200, nedhugge, og udvalgte 6000 af de yngste og stærkeste, hvilke han skikkede til Nero for at arbejde ved Stihnen. De øvrige, hvilke beløbe sig til 30400, fulgte han, foruden dem, som han forærede Kong Agrippa; thi han gav ham alle dem, som vare fra hans Rige, at han maatte gjøre med dem, hvad han selv lystede. Men Kongen fulgte dem og. De øvrige vare mestendels Trachoniter, Gaulaniter, Hippener og Gadariter, oprørske Hoveder og Flygtninge, hvilke vare mere for Krig end for Fred, holdende det for en Skam at være fredelig findede. Disse bleve gjorte til Slaver den ottende i Maanedens Gorpiceos.

Fjerde Bog.

Første Kapitel.

Om Gamalass Beleiring og Jndtagelse.

Gamalass Beskrivelse. — Vespasianus beleirer Gamala. — og indtager den. — og maa med Forkis forløbe den. — Vespasiani Opmuntrings Tale. — Glendig Tilstand i Gamala. — Placidus indtager Fæstningen Stabyrion. — bliver indtagen igjen.

Efterat Romerne vare blevne Herrer over Tarichæas, overgave alle de galilæiske Stæder, som efter Jotapatas Erobring havde gjort Opstand, sig til dem, saa at Romerne havde nu alle Stæder og Fæstninger i sine Hænder, undtagen Gischala og Bjergstabyrium. Foruden disse havde og Gamala, der laa paa den anden Side af Jordan lige over for Tarichæas og hørte til Kong Agrippas Rige, taget til Vaaben, saavel som Sogane og Seleucia, af hvilke de tvende laa og i Gaulanitis; thi Sogane laa i Over-Gaulana, og Gamala i Nedre-Gaulana; men Seleucia laa ved Semehonitis *Sp*,*) der er 30 Stadier i Bredden, og 60 i Længden, og strækker sig til Dafne. Den samme Eng er meget behagelig og vakker, og der findes mange Kilber, fra hvilke den lille Jordan har sin Oprindelse, der løber under den gyldne Ros Tempel, og falder ud i den store Jordan. Sogane og Seleucia faldt strax i Begyndelsen af denne Opstand til Fjæ og bleve af Kong Agrippa benaadede; men Gamala vilde ikke give sig, stolende paa sin Fæsthed og fordelagtige Beliggenhed, hvori den havde Fortrin endog for Jotapata; thi den laa paa et høit Bjerg, der var omgivet med bratte og spidse Klipper. Den er temmelig lang, og er noget høi midt paa, som en Kamel, hvoraf den og har faaet det Navn, omstjønt Indbyggerne ikke ret kan udsige det. Foran og paa Siderne ere dybe Dale, som man ikke kan gaa

*) Det er den *Sp*, som ellers kaldes Meroms Vand, og hvor der om Sommeren, naar Vandet er udtørret, voxe mange Torne og saa Krat, hvor løver have sit Tilhold.

igjennem; paa den bageste Side, hvor Opgangen til Bjerget falder, er det ikke saa vanskeligt, men Indbyggerne havde affaaet Tilgangen med en dyb Grav, saa at det var meget besværligt at komme derop. Mange af Husene vare byggede straaes ned af Bjerget, som om de hængte paa det, saa at, naar man saa Staden paa den Side, som vendte mod Sønden, saa den ud, som om den vilde falde ned. Paa samme Side var en stor Høi, hvilken tjente Staden som en Fæstning, omendstjunt den ikke var omringet med nogen Mur, thi den gik ganske brat ned i en overmaade dyb Dal. Alleryderst i Staden var en Brønd, der laa inden for Muren.

Omendstjunt Staden var af Naturen saa stærk, at den næsten var uovervindelig, saa havde Josefus dog desuden mere befæstet den med en Mur, Grave og underjordiske Gange. Herover vare og Indbyggerne mere behjertede, end de af Jotapata; thi, omendstjunt der var langt fra ikke saa mange, der kunde føre Vaaben, saa forlode de sig paa sin Stads Fæstthed og vilde ikke give nogen noget efter. Staden var ellers fuld af Folk, thi en stor Mængde havde taget sin Tilflugt derhen i Haab om at være der i sikker Behold. Kong Agrippa havde holdt den beleiret i 7 Maaneder, men kunde intet udrette mod den.

Jmedens Vespasianus laa for Tiberias, havde han sin Leir ved Annumaus, hvilket Navn bethyder saa meget som varmt Bad, og har samme By det Navn af det varme Vand, der fandtes, som var tjenligt for adskillige Slags Sygdomme. Derpaa brød han op derfra og rykkede mod Gamala. Det var umuligt formedelst Stadens ovenanførte Beliggenhed at kunne slaa en Leir omkring den; dog posterede han sig det fordelagtigste, han kunde. Han indtog det øverste Bjerg, hvor han efter Sædvane lod sin Leir omringe med en Mur. Paa den østre Side var et Taarn, der laa høire end Staden, der slog den 15de Region sin Leir. Den femte Region arbejdede midt foran Staden, og den tiende opfyldte Gravene og Dalene. Imidlertid nærmede Kong Agrippa sig Muren for at overtale Indbyggerne til at nedlægge Vaaben, og overgive Staden, men en af Slyngelasterne rammede ham med en Sten paa hans høire Albue, og han var kommet i større Fare, hvis hans Betjente ikke strax vare komne omkring ham. Dette ophidsede Rømerne saaledes, at de besluttede af alle Kræfter at fortsætte Beleiringen, og det baade af Sjærlighed til Kongen, der var bleven saaret, saa og for sin egen Skyld, thi de kunde let slutte, naar de havde saaledes handlet med sin egen Landsmand, der havde raadet dem til deres Bedste, at de ikke vilde

bruge stor Lemfældighed med dem, der vare dem fremmede, og desuden deres Fjender.

Beleiringsværkerne bleve snart bragte i Stand, efterfom der var baade en stor Mængde, der arbejdede derpaa, og de vare vant dertil, hvorpaa Stormredskaberne bleve anbragte. Chares og Josefus, hvilke vare de anseeligste Mænd i Staden, stillede sit Folk i Orden, og, som disse vare modfaldne, frygtende for, at de ikke længe skulle holde Beleiringen ud, efterfom de led Mangel paa Vand og andre Levnetsmidler, satte de Mod i dem, og førte dem selv an. De gjorde vel for en kort Tid dem Modstand, der bragte Stormredskaberne til Muren, men, da Pilene og Stenene begyndte at flyve brav tykke om deres Øren, rykkede de tilbage. Derpaa anbragte Romerne Bædderen paa 3 Stæder, og nedrev Muren. Saa snart den faldt, trængte de under Trompeters Lyd og Baabnens Bragen ind i Staden. De Beleirede gav og et forstrækkeligt Strig fra sig, og stillede sig til Modværge. I Begyndelsen holdt de sig tappre, og hindrede, saaat Romerne ikke kunde komme videre, men de bleve snart overmandede af dem, saa at de maatte vige. De toge derpaa Flugten til de høieste Stæder i Staden. Der satte de sig igjen til Modstand, og omkom mange af Fienden i de snevre og vanskelige Stæder. Romerne kunde hverken forsvare sig imod dem, efterfom de stode saa høit oppe, ikke heller kunde de vige af for dem, efterfom de vare dem da strax i Hælene, hvorover de søgte ind i de Huse, der laa der nær ved, og sprang op paa Tagene; men, som Tagene bleve snart fulde, og kunde ikke bære saa mange Folk, faldt de ind, og da et Hus faldt, slog det dem omkuld, der stode neden for det, og de igjen de andre, der stode neden for dem. Paa denne Maade omkom mange Romere, thi da de ikke vidste, hvad de skulde gjøre, sprang de fra et Tag paa et andet, omendstjændt de saa, at de faldt, og bleve da en stor Del knuste af de indfaldne Huse, mange bleve lemlestede, og flere bleve kvalte af Støv og Grus. Gamalerne ansaa det som en aabenbar Hjælp fra Gud, og derfor, uden at tænke paa den Skade, de havde lidt, satte ind paa dem, og dreve dem op paa Tagene, og, naar Husene faldt ned, sloge de dem ihjel, og de, som endnu kunde krybe derfra, myrdede de oven fra i de snævre Stræder. Hertil betjente de sig af Stenene af deres nedrevne Mur, og de Baaben, som de toge fra de Døde af Fjenderne; thi de trak deres Kaarder ud, som laa paa Pladsen, og dermed gave dem deres Rest, der endnu ikke vare ganske døde. Mange af Romerne omkom og, i det de vilde springe ned af Hu-

sene, og de, der vilde tage Flugten, kunde ingen Sted komme, eftersom de dels ikke kjendte Veien, dels ikke kunde se for Stø, hvorfor de og, som de ikke kjendte hinanden, nedlagde hinanden. De, som endelig med megen Vanskelighed fandt Udveien, forsøiede sig af Staden.

Vespasianus var selv tilstede, hvor Faren var størst; og, da han saa det store Nederlag, der skede paa hans Soldater af de nedrevne Huse, saa glemte han ligesom sig selv, sørgende ikke for sin egen Frelse, men kom, uden at nogen mærkede det, op paa det øverste Sted af Staden, hvor han endelig saa sig med nogle saa Soldater forladt i den allerstørste Fare. Titus var ikke samme Tid tilstede, thi han havde kort tilforn skicket ham til Mutianus i Syria. I denne Tilstand holdt Vespasianus det hverken for sikkert, eller anstændigt at tage Flugten, erindrende sig sine forrige priselige Gjeringer, og hvorledes han fra sin Ungdom af aldrig havde vendt sin Fiende Ryggen, hvilket end mere opmuntrede ham til intet at gjøre, der kunde forringe det Navn, han havde indlagt sig. Derover besluttede han ligesom af en guddommelig Indskydelse at opreise et Brystværn af sine ombragte Soldaters Legemer og Baaben. Omvendtstjød Fienden skjød paa det heftigste paa ham, saa holdt han dog Stand bag dette Brystværn, indtil deres Lidtsigthed tilsidst sagtnedes noget, da de holdt for, at det var noget Guddommeligt i dette hans Mod. Da han nu mærkede, at de ikke skjød saa stærkt som tilforn, veg han lidt efter lidt tilbage, dog vendte han ikke Ryggen, førend han var kommen uden for Muren.

Dette Slag lukkede Diet paa mangen romersk Soldat, og iblandt andre kostede det Høvedsmanden Ebutti Liv, der ei alene her, men end og tilforn i alle Tilfælde havde vist, at han var en brav Soldat, og havde tilspøiet Jyderne stor Skade. En Høvedsmand ved Navn Gallus var i denne Tumult og Larm flygtet med 10 Soldater og skjulte sig der. Denne hørte, hvorledes Folkene i Huset ved deres Aftens Maaltid fortalte hinanden, hvad Jyderne havde i Sinde at gjøre ved Romerne, og hvorledes de vilde hjælpe dertil alt, hvad de kunde, thi han og de Soldater, som var hos ham, vare Syrer; hvorover han stod op om Natten og myrdede alle Folkene i Huset, og kom derpaa med Sine i god Behold til den romerske Leir.

Den hele romerske Krigshær var ganske nedslagen og bedrøvet over denne Ulykke, thi de havde ikke tilforn lidt saa stort Tab; i Særdeleshed var de meget skamfulde over, at de havde forladt sin Feltherre i en saa stor Fare, og ladet ham i Stikken. Da Vespasianus mærkede dette, tog han sig for at trøste dem.

Han talte intet om sig selv, at det ikke skulde synes, som at han i Begyndelsen strax vilde sætte dem til Rette, men sagde, at man burde med et mandigt Hjerte tage imod; det var tilfælles for alle Mennesker, betænkende, at Krigen førte intet andet med sig, og man kunde ikke vente at erholde Seier, uden det skulde koste Blod. Lykken var foranderlig. De havde tilforn, da de havde ihjelslaact saa mange tusinde Jøder, kun lidet vidst af Modgang og Bannlykke. Som det var ufornuftigt at hovmode sig, naar Lykken søiede dem, saa var det et Tegn paa Frygt at tabe Modet, naar en Ulykke rammede dem; thi der kan snart ske Forandring i begge Tilfælde. Det var en tapper Mand, der ei var opblæst ved Lykkens Medhold, men var jevnsindet saavel i Medgang som Modgang, og naar en Feil var begaaen, søgte med et vel sat Sind at rette den. Det, sagde han fremdeles, der nu har mødt os, kan hverken tilskrives vor:es Frygt eller Jødernes Tapperhed; men Stedets Bessaffenhed var ene Aarsag i, at de vandt, og vi tabte. Er der noget at laste hos eder, saa er det det, at I var alt for hidfige og forvorne; thi da I saa, at de havde begivet sig op paa de høie Stæder, havde I skullet holde eder tilbage, og ikke løbet op til dem til eders egen Ulykke. Det havde været bedre, at I havde besat den nederste Del af Staden, og seet, at I havde kunnet lokket de andre ned til os paa et fordelagtigt Sted, og saa dem til at holde et Slag med os. Men da I have af al for stor Begjærlighed efter Seiervinding feilet, saa maa I nu mere sørge for eders Sikkerhed. Betænk, at saadan ubetænksum Opsørsel og rasende Hidfighed anstaaer ikke Romerne, der skal med Forstand og Ordentlighed gaa til Værks; men der er noget, der findes hos Barbarerne, og fornemmelig hos Jøderne. Beslitter eder derfor paa eders forrige Tapperhed, og være mere vrede over, at I ved eders Ubesindighed have lidt Skade, end taber Modet derover. Den bedste Trøst kan I saa ved eders egne Hænder, naar I hevne deres Død, der ere omkomne, og betaler dem, der har nedlagt dem, med lige Mynt. Jeg skal fremdeles som nu, føre eder an i alle Træfninger, og være den første i Slaget, og den sidste af det. Ved denne Tale opmuntrede han Krigshæren.

Borgerne i Gamala havde ved denne Fordel, de havde havt, begyndt at reise Hovedet i Veiret og talte store Ord, men det varede ikke længe, thi, som de begyndte at lide Mangel paa Levnetsmidler, og overveiede, at de hverken kunde vente noget Forlig, ikke heller saa nogen Leilighed til at kunne undkomme, faldt Modet med et paa dem. Dog alligevel besluttede de at gjøre, hvad

de kunde, til sin Frelse. De stridbareste af dem stillede sig i de Huller, der var gjorte paa Muren, de andre havde Vagt paa det Stykke af Muren, der endnu var hel. Romerne begyndte derpaa igjen at opkaste Skanser, og gjøre alle fornødne Anstalter til en ny Storm. Imidlertid tog en stor Del Flugten ud af Staden igjennem de vanskelige Dale, hvor de vidste ingen Vagt stod, og mange kom ud igjennem de Kender, igjennem hvilke Uhumstheden blev udført af Staden; men de, der ikke turde følge deres Exempel af Frygt for at falde i Fiendens Hænder døde af Sult, efterfom ingen fik noget til Føde uden alene de, der holdt Vagt og kunde bruge Vaaben. Omvendtstjændt Tilstanden var saa slet, fremturede de dog i sit Forsæt at forsvare sig til det yderste.

Medens denne Beleiring varede, tog Vespasianus sig for at bemægtige sig Bjerget Stabyrium. Samme Bjerg ligger imellem den store Mark og Skythopolis, og er 30 Stadier høi, og paa den nordre Side kan ingen komme op ad det. Ovenpaa det er en bred Plan 26 Stadier i Omkreds, hvilken var omringet med en Mur, som Josefus havde forfærdiget i 40 Dage. Indbyggerne der oppe maatte have alt det, de behøvede, neden fra, endog Vand, thi de havde intet andet Vand end Regnvand. Som en stor Mængde Folk vare her forsamlede, sendte Vespasianus Placidus hidhen med 600 Ryttere. Da han kom til Bjerget, og saa, at det var umuligt for ham at komme derop, lod han dem tilbyde, at, hvis de vilde nedlægge sine Vaaben, og overgive sig, skulde dem vederfares Naade. En Del af dem kom derpaa ned til ham, i den Tanke at ville bedrage ham. Placidus havde samme Tanker med dem, thi han talte meget venlig til dem, haabende at faa dem lokket ud paa den slette Mark. Jøderne kom ned, som om de vilde tage mod hans Tilbud, men deres Forsæt var at ville usformodentligen overfalde ham. Placidus vandt dog Seier. Thi da Jøderne begyndte at angribe ham, lod han, som om han tog Flugten, indtil han havde faaet dem ud paa den slette Mark, hvorpaa han vendte sig imod dem med sine Ryttere, og anfaldt dem. Han nedlagde en stor Del af dem og drev de andre paa Flugten, men affar dem Pæssene til Bjerget, hvorover de flygtede til Jerusalem. Efterat dette Nederlag var skeet, overgav Indbyggerne Bjerget til Placidus, efterfom de havde Mangel paa Vand, efterat de havde faaet Forsikring om Naade.

Men at jeg skal komme til Gamala igjen, vare de Forbovneste af de Beleirede flygtede derafra og havde skjult sig hist og her. De, som ikke var i Stand til at føre Vaaben, omkom af Hunger; men de, der havde baade Styrke og Tapperhed, holdt Beleiringen ud, ind-

til den 22de i Maanedens Hyperberetæos, paa hvilken Dag 3 Soldater af den 15de Legion i Morgenvagten undergrov det Taarn lige over for dem. Dette skede i al Stilhed, uden at Vagten kunde mærke det; thi, som det endnu var Nat, kunde de ikke se dem enten at gaa dertil eller derfra. De løsnede 5 af de største Grundstene saa sagte, som de bedst kunde, for ingen Larm at gjøre, og sprang saa derfra; derpaa faldt Taarnet strax ned med et stort Bulder, og de der havde Vagt derpaa, styrtede hovedfulds ned. Dette forarsagede saadan Forstrækkelse hos de andre Vagter, at de løb fra sine Poster, og de af dem, der dristede sig til at ville tage Flugten, blev ombragte af Romerne, iblandt hvilke var Josefus, der blev ihjelskudt, i det han vilde springe over den nedfaldne Mur. I den hele Stad var formedelst dette Bulder bragt i yderste Skræk, saa at de løb omkring som forvirrede Menneker, og vidste ikke, hvad de skulde gjøre, ret ligesom om Staden allerede var i Fiendernes Hænder. Paa samme Tid døde og Chares, der havde ligget syg, og Forstrækkelsen havde ikke lidet befordret hans Død. Dog turde ikke Romerne vove sig ind i Staden, førend den 23de i foransførte Maaned, erindrende sig den Skade, de der saa kort tilforn havde lidt.

Titus var imidlertid kommen tilbage til Leiren, og som han blev heftig forbitret, da han fik høre, hvorledes det var gaaet Romerne i hans Graværelse, tog han 200 Ryttere og nogle Fodfolk til sig, og uden at nogen gjorde ham Modstand, rykkede han ind i Staden. Vagten blev ham ikke var, førend han var dem forbi, hvorpaa de gav et Skrig fra sig og greb til Vaaben. De andre, som var i Staden, blev strax var, at Fienden var kommet ind, hvorover nogle slæbte med Hylen og Skrigen sine Husfruer og Børn ind i Slottet, andre løb Titus lige imøde og blev nedfaldne paa Stedet. De der havde forsømt sig og ikke var kommet ind paa Slottet, løb omkring og vidste ikke, hvor de skulde hen, og i denne Forvirring kom de til de Steder, der var besatte af Romerne. Det gik da ud paa en Myrden og Slagten. Luften lød af de Døendes jammerlige Skrig, og Blodet strømmede ned af de bratte Gader, som store Bække.

Vespasianus rykkede derpaa med den øvrige Del af Krigshæren mod Slottet. Samme var bygget paa en høj spids Klippe, til hvilken man ikke kunde komme, eftersom den var omringet med andre bratte Klipper; hvorfor Jøderne med Pile og Stene drev Romerne bort, der nærmede sig til det; men Romerne kunde ingen Skade gjøre dem med sine Pile, eftersom de vare saa høit i Veiret. Men Gud lod til Jødernes Fordærvelse komme en

forfærdelig Storm, der drev Romernes Pile op til dem, og derimod førte dem til Side, som de kastede ned paa Romerne; ja Veiret var saa stærkt, at de kunde ikke staa faste paa de bratte Steder, og ikke blev var, at Romerne klavrede op til dem. Da Romerne var komne op paa Slottet, nedfaldede de for Fode saavel dem, der nedlagde sine Vaaben, og overgave sig, som dem, der satte sig til Modværge for at hevne deres Død, der vare blevne ombragte i den første Storm. En stor Del af Jøderne, da de saa dem omringede paa alle Kanter, og alt Haab om Frelse var ude, styrtede sig med Husfruer og Børn hovedfuld ned i Dalen, og vare saaledes haardere og ubarmhjertigere mod sig selv, end Romerne; thi Romerne ombragte kun 4000, men Tallet paa dem, der saaledes nedstyrtede sig, beløb sig til over 5000. Der kom ikke en eneste derfra med Livet uden alene tvende Kvinder, hvilke vare Philippi Søsterdøttre. Samme Filippus var en Søn af Sakimus, en anseelig Mand, der havde været Kong Agrippas øverste Hærfører, og han var selv en af Kongens Tilhængere. Disse bleve frelst, fordi de havde skjult sig, da Romerne indtog Staden. Thi Romerne sparede ikke Barnet i Buggen, men kastede en stor Mængde af dem ned af Slottet. Saaledes blev Gamala indtaget og forstyrret paa den 23de i Maanedens Hyperberetæos, efterat den havde den 24de i Maanedens Gorpicæos begyndt at gjøre Opstand.

Andet Kapitel.

Gischala overgiver sig, og Johannes tager Flugten til Jerusalem.

Titus søger med det gode at vinde Gischala. — Johannes flygter til Jerusalem. — Titus bliver Herre over Gischala.

Der var nu intet i hele Galilæa tilbage, som ikke var i Romernes Hænder, uden den lille Stad Gischala. Indbyggerne i samme, hvilke vare for den største Del Bønder, der levede af Agerdyrkning, vare fredelig sindede, men en stor Del af Næverbanden havde sneget sig ind imellem dem, hvilke havde bragt oprørste Tanker i nogle af Indbyggernes Hoveder. Johannes, Levi Søn, pustede og til denne Ald, og søgte mere og mere at bringe

dem i Harnisk. Denne var en træff og underfundig Mand, der havde store Tanker i Hovedet, gjorde sig ingen Samvittighed over at foretage sig alt det, han kunde tænke, der kunde befordre hans Siemed, og var bekendt af alle for at han elskede Krig, alene i Tanke at ville fiske i rørt Vand, og søge at tilbringe sig Herredømmet. Alle de i Staden, der vare for Krig, holdt sig til ham, hvilke fik og Almuen, der havde i Sinde at affærdige et Gesandtskab til Romerne, tilbydende at de vilde overgive sig, overtalte til at staa fra dette Forfæt, og vente paa Romernes Ankomst. Vespasianus sendte derpaa Titus imod dem med 10000 Ryttere. Den tiende Legion maatte drage til Sythopolis; men selv begav han sig med de andre tvende Legioner til Casarea, at Soldaterne, der vare blevne udmattede af det bestandige Arbeide, kunde i disse tvende Stæder udhvile, og forfriske sig, og saaledes samle nye Kræfter til det forestaaende Tog; thi han saa nok, at de vilde faa en haard Nød at knække, inden de bleve Herrer over Jerusalem, efter som den var Hovedstaden i det ganske Rige, saa at de vilde samle alle sine Kræfter for at forsvare den. Alle de, der vare flygtede fra de andre Stæder, havde begivet sig hidhen, og den var ei alene af Naturen meget fast, men og forsynet med stærke Volde og Mure. Derforuden kjendte han Jødernes Haardnackenhed og Forvovenhed; at det vilde blive vanskeligt at overvinde dem, endog naar de ingen Mure havde at forlade sig paa. Af den Marsag forpleiede han sine Soldater, sørend de skulde angribe denne Stad, ligesom Fægterne bleve forpleiede, sørend de traadte paa Bladsen.

Da Titus kom til Gischala, saa han, at det var ham en let Sag at bemægtige sig samme. Men, da han vidste, at om Staden blev indtagen med Storm, vilde alle Indbyggerne blive ynkelig nedfablede, og han baade var kjed af denne Myrden og Blodsudgydelse, og det gik ham til Hjerte, at den Uskyldige skulde omkommes tilligemed den Skyldige, vilde han heller med det Gode søge at bringe dem til at overgive sig. Hvorover, som han saa, at Muren var besat med en stor Mængde Folk, mestendels af det oprørske Parti, sagde han til dem, at han kunde ikke begribe, hvad de stolede paa, da de, efterat alle de andre Stæder vare i Romernes Hænder, vilde tænke at holde Stand mod deres Vaaben. De vidste selv, at langt stærkere Stæder, end denne deres Stad, vare i første Angreb blevne indtagne og forstyrrede, men derimod de, der havde godvillig givet sig, havde beholdt sit Gods og Formue i Rolighed. Samme Naade vilde han og nu tilbyde dem; thi han var ikke hevnjerrig, omendstjont deres Foretagende

var dristigt; men han vilde tilgive dem det, efterfom de havde gjort det i Haab om at beholde sin Frihed; derimod, hvis de fremturede i sin Gjenstridighed, maatte de ingen Naade vente; thi, naar de foragtede dette fordelagtige Tilbud, og ei vilde falde til Føje, skulde de erfare, at Romernes Vaaben sparede ingen, og de skulde snart faa at se, at naar de kom med sine Stormredskaber, var det kun en Børneleg for dem at omtaste den Mur, som de faa meget stolede paa. De viste sig og af alle Galilæerne mest dumdriftige, efterfom de vilde puffe, da de allerede vare Slaver.

Ingen af Almuen turde svare Titus et Ord herpaa, ja der maatte ikke engang nogen af dem komme op paa Muren, thi Jøberne havde saavel besat den, som Portene, saa at ingen enten af Indbyggerne kunde komme ud for at slutte Forlig, eller af de romereste Nytttere komme ind i Staden. Men Johannes svarede Titus at han gjerne vilde tage imod dette Tilbud, og ei alene overtale Borgerne til det samme, men og tvinge dem dertil, der vilde sætte sig derimod; men han bad, at det maatte opfattes til en anden Dag, efterfom det nu var Sabbaths Dag, paa hvilken Jøberne efter sin Lov maatte hverken føre Vaaben ikke heller slutte noget Fredsforbund. Det var Romerne ikke ubekjendt, at de paa den syvende Dag skulde hvile af alt Arbeide, og, hvis de overtraadte samme, maatte ikke alene de, der tvang dem til at vanhellige den, men og de, der lode sig tvinge dertil, vente Guds Straf. Titus turde ikke ved at frygte, at denne Forhaling skulde blive ham til nogen Stude, thi de kunde ikke i en Nat foretage noget af synderlig Betydning, uden alene at tage Flugten, og i Fald han befrygtede, at de skulde have det i Sinde, kunde han lade Staden omringe med sine Folk. Det vilde være dem til en ikke liden Fordel, dersom de ikke overtraadte deres fædrene Lov, og, som han nu imod al deres Forhaabning havde tilbudt dem Naade, saa vilde det ikke være mindre prisværdigt, dersom han lod dem, som han beviste Naade, beholde sine Love ukrænkede. Johannes søgte herved at sætte Blaar for Titus' Øine, thi det var ham ikke saa meget om Sabbathens Helligholdelse, som sin egen Frelse og Sikkerhed at gjøre, da han frygtede for, at, om Staden blev indtagen, vilde han blive forladt af alle, og satte derfor alt sit Haab paa Natten og Flugten. Titus bevilgede dem dette, og det formindst Guds særdeles Styrelse, der vilde spare Johannes til Jerusalems Ødelæggelse. Han rykkede og længere tilbage fra Staden, og slog sin Leir ved Hydessa, en god Fæstning midt i Thyernes Landskab, der stedse havde været en Torn i Dinene

pe
he

ge
he
fo
F
fe
Z
E
re
ti
og
m
ve
er
sin
de
H
er
yt
ti
ff
fr
m
in
N
di
ku

E
ar
st
st:
de
E
af
ve
de
di
E
m

paa Galilæerne i Henseende til dens mange Indbyggere og herlige Befæstning.

Da Natten kom, og Johannes saa, at Romerne havde ingen Vagt efterladt ved Staden, betjente han sig af denne Leilighed, og tog Flugten af Staden til Jerusalem tilligemed sine Krigsfolk og en stor Del af de Fornemste af Indbyggerne samt deres Familier. Han fortsatte sin Flugt i største Al, og som Frygt for enten et evigt Slaveri eller Døden spævede dem bestandig for Dine, fulgte Kvinderne og Børnene ham 20 Stadier hen paa Beien; men, som de vare blevne saa udmattede, at de kunde ei reise længere, maatte han der lade dem blive. Disse, som bleve tilbage, begyndte derpaa forfærdelig at tage affted med at hyle og skrig, menende, at jo længere de vare fra sine egne, jo nærmere vare de Fienderne, og, som det kom dem for, at de allerede vare dem paa Halsen, og vilde lægge Haand paa dem, bleve de end mere forfærdede. De frygtede for den Lyd, som de selv ved sin Flugt gjorde, og saa ideligen bag efter sig, som om de vare dem i Hælene, fra hvilke de flygtede. Mange af dem faldt i Hulveiene, og, som den ene hastede at komme for den anden, blev en stor Del af dem nedtraadte, saa det var bedrøveligt at se, hvor ynkelig disse Kvinder og Børn omkom. Nogle af dem raabte til sine Mænd, og de andre Kvinder, som vare af deres Slægtstæb, bade dem med megen Graad, at de vilde dog gie, indtil de kunde komme til dem. Disse havde og ladet sig bevæge dertil, men Johannes afværgede det, sigende, at de skulde redde sig selv indtil de kunde komme til det Sted, hvor de kunde hegne sig paa Romerne, om de gjorde nogen af dem til Slaver. Saaledes bleve disse Flygtninger adspredte, og enhver skyndte sig det bedste, han kunde.

Imidlertid kom Titus igjen for Staden, saa snart det blev Dag, for at saa det Fordrag opfyldt, som var sluttet. Almuen aabnede strax Portene for ham, gik ud imod ham med sine Hustruer, og kaldte ham sin Belgjører og Befrier. De gavede ham strax tilkjende Johannes' Flugt, og bad ham, at han vilde spare dem, og straffe de Oprørske, som endda vare tilbage i Staden. Titus lod sig af Folkets Bønner bevæge, men sendte strax nogle af sine Ryttere efter Johannes, men de naaede ham ikke, thi han var allerede naaet til Jerusalem. Dog faldt en stor Del af dem, der vare flygtede bort med ham, i deres Hænder, af hvilke de dræbte 6000, og toge henimod 3000 Kvinder og Børn til Fange. Titus var ilde tilfreds med, at han ikke strax kunde give Johannes hans fortjente Løn for det Pus, han havde spillet ham, dog,

uagtet hans Haab havde slaaet ham feil, lod han sig nøie med, at saa mange vare bleve fangne og slagne.

Han drog derpaa under utallige Rytønstninger ind i Staden, og befol sine Soldater at nedrive et lidet Stykke af Muren til et Tegu paa, at Staden var bleven indtagen. De Dyrørste straffede han mere med Trusler end i Gjerningen, frygtende for, at, dersom han skulde fortfare mod de Skyldige, som de havde fortjent, mange af de Uskyldige skulde af sine Fiender blive falskelig angivne. Han holdt det derfor bedre, at sætte de Skyldige alene i Frygt, end at skjære dem alle over en Kam, og omkomme den Skyldige med den Uskyldige, haabende, at de Skyldige skulde faa bedre Forstand, og opføre sig anderledes derefter, dels af Frygt for Straf, dels af Skam, naar de nu saa, at deres Forseelser bleve dem tilgivne; men derimod stod det ikke til at lindre, naar de Uskyldige vare ombragte. Han lod derpaa lægge en Besætning ind i Staden, dels for at holde de Dyrørste i Løkke, dels og for at bestyrke de fredeligssindede i deres gode Forsæt.

Saaledes kom hele Galilæa i Romernes Hænder, men ikke uden megen Nøie og Arbeide.

Credie Kapitel.

Om den indvortes Urolighed i Jerusalem.

Johannes af Gischala Ankomst til Jerusalem. — Han sætter alle Ting i Bevægelse. — Indbyrdes Krig i Judæa. — De Midkjæres Tyranni i Staden. — En Bonde bliver Opperstepræst. — Anani Dymuntrings Tale til Almuen at gjøre de Midkjære Modstand. — Almuen reiste sig op imod dem — Johannes af Gischalas Sjelmørdelse.

Saa snart Johannes var kommen til Jerusalem, forsamlede Almuen sig om ham og de, han havde med sig, for at erfare, hvordan det var gaaet dem, thi de kunde slutte af, at de vare saa hidfige og stakaandede, at de maatte have været i Nød og Fare. Disse, uagtet den Ulykke, dem var vederfaren, vare endnu modige og opblæste, og foregave, at de havde ikke taget Flugten af Frygt for Romerne, men at de havde begivet sig didhen, for i en fastere Stad at kunne bruge sine Vaaben imod dem, thi det

var uforstandigt og til ingen Nytte at ville sætte sig i Fare for Gischalas og andre saadanne ringe Stæders Skyld, da man burde spare sit Liv og sine Kræfter for at forsvare Hovedstaden. Men da de fortalte, at Gischala var i Fiendens Hænder, saa i hvor skjøn en Farve de end søgte at sætte paa sin Bortgang, saa kunde de fleste dog deraf slutte sig til, hvorfor de havde taget Flugten. Og da Folket siden fik at høre om dem, der vare gjorte til Fanger, satte det dem i yderste Forvirring, da de ansaa det som et Forvarsel paa sin egen Undergang og Ødelæggelse. Men Johannes, i Stedet for at han skulde have skammet sig ved at han var flygtet fra sine, gik til enhver især, opmuntrede dem til at fortsætte Krigen, og forsikrede dem om, at Romernes Magt var kun liden, men derimod gjorde han meget udaf deres. Sa han indbildte de Enfoldige, at, om Romerne end kunde flyve, kunde de dog ikke komme over Jerusalems Mure, thi de havde lidt stor Stæde i Galilæa, og alle deres Stormredskaber vare blevne fordærvede for Murene der.

En stor Del af de Unge bleve ved denne Johannes' Tale forførte, og grebe til Vaaben; men blandt de Gamle og de Forstandigste af dem var der ingen, der ikke saa den forestaaende Ulykke, og begræd Stadens Undergang. I saadan Forvirring var Folket. Men sørend det kom til en offentlig Opstand i Jerusalem, hørte man allevegne i Landet Tvedragt og Partie. Da Titus havde bemægtiget sig Gischala, begav han sig til Cæsarea. Hvorpaa Vespasianus drog fra Cæsarea og rykkede mod Jamnia og Azot, hvilke han undertvang sig, og lagde Besætning i dem, vendte saa tilbage igjen, førende en stor Del med sig, som havde overgivet sig til ham. Der var ingen Stad i Judæa, hvor der ikke herskede Tvist og Uenighed, og, naar de havde Rolighed og Aanderum for Romerne, vendte de sine Vaaben indbyrdes mod hinanden. De vare delte i visse Partier, nogle vare for Fred, andre for Krig, og disse havde idelig et Horn i Siden til de andre. Først reistes der Uenighed imellem Familier, som havde i lang Tid havt Had til hinanden: Derefter kom det saa vidt, at hele Folk, der havde tilforn levet i indbyrdes Enighed og Kjærlighed, bleve opsætsige mod hinanden, og, som enhver slog sig til det Parti, som han holdt med, oversaldt de hinanden med samlet Magt, saa at man ikke hørte andet end Dyrer allevegne. De, som vare for Opstand og Krig, vare unge og dristige Folk, og derfor stærkere end de Gamle og Forstandige. Disse begyndte at røbe og plyndre, og først udplyndrede Folk især, siden streifede de Landet troppeviis igjennem, skjændende og brændende,

hvor de kom frem, saa at de gabe Romerne intet efter i Grumhed og Uretfærdighed, ja de tilspøiede sine egne Landsmænd laugt større Stæde, end Romerne selv.

Besætningerne, der laa i Stæderne, kom og de Betrængte lidet eller intet til Hjælp, enten fordi de gad ikke gjort sig nogen Umage, eller og fordi de bare Had til Folket. Endelig, da de vare blevne kjede af at plyndre i Landstæderne, forenede Ansørerne for disse Nøverbander sig, og med samtlig Magt rykkede mod Jerusaleem. Der var den Tid ingen Statholder i Staden, og det havde været Skik fra Arilds Tid, at alle Jøder bleve uden Forskjel indladte i Staden, uden at der blev spurgt om, hvem de vare, eller hvad de vilde, og det skede saa meget mere paa den Tid, som at de mente, at der var ingen af alle dem, der kom til dem, der ikke havde et godt Hjerte til dem, og at de kom alene for at gjøre dem Bistand. Men disse vare tilsidst Stadens Ulykke, om de end aldrig havde stiftet Oprør i den, thi saa mange unyttige og døvne Mennesker fortærede de Levnetsmidler, som havde kunnet være tilstrækkelige nok til at udholde en Belæring, saa at de vare Aarsag i, at Indbyggerne foruden nærværende Krig bleve siden plagede saavel med Oprør, som Hunger og Dyrtd.

Derforuden kom nogle andre Nøvere fra Landet ind i Staden, hvilke forenede sig med dem, der vare allerede i Staden, og der overgik dem i Ondskab. Disse holdt grumt Hus i Staden, thi de ikke alene uden Sky udplyndrede Husene, men deres Dristighed gif saa vidt, at de myrdede Folk ei om Natten og hemmeligen, men offentlig ved høilys Dag, og det ikke Folk af ringe Stand, men de anseligste Mænd. Begyndelsen blev gjort paa Antipas, en af de fornemteste Mænd i Staden, der var af kongelig Byrd, og var Stadens Skatmester. Ham grebe de, og kastede i Fængsel. Samme Skjæbne fik og Levias og Sofas, Maguels Søn, tvende berømmelige Mænd, der vare og af den kongelige Familie, og siden alle de, der vare i nogen Anseelse. Dette satte Folket i største Forstrækkelse, og enhver var betænkt paa, hvorledes han kunde frelse sit Liv, ret ligesom at Fienden var allerede i Staden.

Disse Mordere lode det ikke blive derved, at de havde kastet disse Mænd i Fængsel, men de holdt det ikke heller for raadeligt at lade dem længe sidde der, eftersom de vare saa mægtige Mænd, og havde en talrig Familie, der baade kunde og vilde forsvare dem; de frygtede desuden for, at Folket skulde gjøre Opstand, og vilde straffe dem for denne uretfærdige Gjerning, hvorfor de be-

sluttede at skille dem ved Livet. Herover affærdigede de en af deres Tilhængere, ved Navn Johannes, der i Landets Sprog kaldtes Dorcas Søn, og var altid færdig til at myrde, med 10 væbnede Mænd til Fængslet, hvor de sad, og lod dem alle henrette. For at besmykke og retfærdiggjøre dette Mord, fandt de paa denne store Løgn, at de sagde, at de havde overlagt med Romerne, at de vilde overlevere Staden i deres Hænder, hvorfor de havde ladet dem ombringe som Forrædere af den almindelige Frihed. Saaledes gjorde de sig endog til af denne dumdriftige og stammelige Gjerning, og vilde have Ord for at være Stadens Belgjørerere og Frelser.

Folket blev herover ganske modfaldne og forfagte; derimod forpøgedes deres Driftighed saaledes, at de endog anmasjede sig Magt til at bestikke en ny Ypperstepræst. De udelukkede den Slægt, af hvilken Ypperstepræster efter Ordenen i lige Linie vare tagne, og erkjendte den udygtig dertil, og derimod beklædte uanselige og uædle Personer med dette høie Embede, for at de kunde have dem i Ledtog med sig i de onde Gjerninger, de øvede; thi de, som uden Fortjeneste vare blevne ophøjede til denne Værdighed, kunde ikke undslaa sig for at adlyde dem, som de havde at takke for sin Lykke. De brugte adskillige Kunster og i særdeleshed lode udsprede en og anden løgnagtig Beshyldning for at stifte Splid imellem de Fornemste, og, naar de saaledes havde bragt dem i Haar paa hinanden, der kunde gjøre dem nogen Modstand, betjente de sig af denne Keilighed til at udføre deres Forsæt. Da de nu havde kjølnet sin Garm paa Mennesker, begyndte de at bespotte Gud selv, i det de gik ind i hans Helighed med besmittede Fødder.

Endelig begyndte Almuen at reise sig op imod dem, og det fornemmelig efter Anani Tilskyndelse, der var den ældste af Ypperstepræsterne, og en meget forstandig Mand, der uden al Tvivl havde frelst Staden fra Undergang, hvis han ikke var falden i det Garn, som disse onde Mennesker havde sat op for ham. Herover toge de sin Tilflugt til Templet, hvor de befæstede sig for at være i Sikkerhed mod Folkets Opløb, og gjorde saaledes det Hellige til et Sæde for sit Tyranni. Iblandt alle de onde Gjerninger, som de øvede, var der intet, der gik Folket nærmere til Hjerte, og mere krænkede dem, end at de drev Spot med de hellige Ting. Thi for at de kunde faa at vide, hvor stor Folkets Frygt var, og forsøge, hvor store deres egne Præster vare, toge de sig for ved Lodkastning at udvælge Ypperstepræster, da dog, som oven for er nældt, dette høie Embede var arveligt i

den ypperstepræstelige Slægt. De søgte at besmykke denne Gjærning med, at det havde været Skik i gamle Dage; foregivende, at der var tilforn kastet Lod om Ypperstepræstedømmet, men i Sandhed var det intet andet, end at de vilde affaffe Loven, og saaledes bane sig Veien til at tilbringe sig den højeste Magt.

De lode derfor en af de ypperstepræstelige Familier, der blev kaldet Eniachim, kalde for sig, og ved Lodkastning udvalgte en Ypperstepræst. Lodden faldt paa saadan en, at alle kunde se deres ulovlige Dmgang, nemlig paa Farias, Samuels Søn, fra Landsbyen Aftha, en Mand, der var ganske uværdig til denne høie Værdighed, og som ikke vidste, hvori Ypperstepræstens Embede bestod, efterdi han stedse havde levet paa Landet, som en Bonde. Ham slæbte de ind fra Landet imod hans Villie, og, som det pleier at ske i de ofte offentlige Skuespil, gav ham en anden Person at spille, thi de iførte ham de præstelige Klæder, og underviste ham i, hvad han skulde gjøre. Denne ugubelige Gjærning var for dem kun som en Leg og Lystighed; men de andre Præster, da de langt fra saa, hvorledes de drev Spot med Loven, kunde ikke holde sig for Graad og sukke hjertelig over, at Guds Helligdom blev saaledes vanæret og forhaanet.

Denne stammelige og dumdriftige Gjærning ophidsede Almuen saaledes, at de besluttede at forene sine Kræfter for at gjøre Ende paa deres Tyranni. Gorion, Josef's Søn, og Simeon, Gamaliels Søn, hvilke syntes at have mere at sige end de andre i Staden, gik ikke alene omkring fra en til anden, men og i offentlige Forsamlinger formanede dem til at straffe disse deres Friheds Forstyrrere, og renske det hellige Tempel fra disse skjændige og uædige Menneſker. I ligemaade bebreidede Jesus, Gamalas Søn, og Ananus, Anani Søn, hvilke vare de anseeligste af Ypperstepræsterne, Folket i deres Sammentømster deres Lunkenhed og Efterladenhed og bragte dem i Harnisk imod disse Nidkjære. Saaledes kaldte de sig selv, som om de vare nidkjære for at forfremme det Gode, da de dog i højeste Grad øvede de allerskjændigste og vederstyggeligste Ting.

Den hele Almue kom derfor sammen paa et Sted, og der var en almindelig Fortrydelse og Forbitrelse over, at disse onde Menneſker havde det hellige Tempel inde, og øvede saa meget Rov og Mord; men der var ingen i den ganske Forsamling, der havde Lust til at angribe dem, thi de holdt for, at det vilde blive fast umuligt, som det og visst var, at udjage dem. Hvorover Ananus stod op midt iblandt dem, vendte sit Ansigt ofte mod Templet, og med Taarer i Øinene talte til dem: Jeg havde

heller ønsket at have været død, end at se Guds Hus opfyldt med saa mange Bedersfyggeligheder, og de hellige Steder, hvor intet urent maatte komme, at betrædes af disse Morderes Fødder. Dog alligevel, siden jeg er iført de hyperstepræstelige Klæder, og bærer det allerærværdigste Navn, skal jeg leve, og sørge for mit Liv, omendstjunt jeg ikke ventet i min Alderdom at dø med Berømmelse. Som jeg nu er ene, og ligesom i Udørken, vil jeg opofre mit Liv alene til Guds Ære; thi hvad skulde jeg længere leve iblandt saadant et Folk, der ere følelseløse i sin egen Ulykke, og hvor ingen søger at afvende det Onde, som møder dem. Man udplyndrer eder, og I taaler det: man slaar eder, og I tier stille dertil; ja I tør ikke engang offentlig lade eder mærke med nogen Sorg over dem, der vare blevne myrdede. O! et bittert Tyrani! Dog hvad vil jeg klage over Tyrannerne? Er ikke eders Efterslædighed og Frygtagtighed Aarsag i, at de have tiltaget saa meget? Foragtede I dem ikke i Begyndelsen, da de vare kun saa, og have I ikke ved eders Taushed gjort, at deres Tal dagligen forsøges? Da de vare i fuld Raaben, sadde I jo stille, og have saaledes vendt deres Raaben imod eder selv? Da I burde have dæmpet deres Overvold i Begyndelsen, og hevnet, at de beskjæmmede eders Slægtninger, toge I eder jo ikke noget deraf, og derved ligesom gav dem Mod og Dristighed til at udplyndre eders Huse! og, som der var ikke en af eder, der talte et Ord derpaa, vovede de endog at lægge Haand paa Beboerne. I saa, hvorledes de slæbte affted med dem midt igjennem Staden, og det var jo ingen af eder, der vilde forsvare dem, og, da I saaledes vare deres Forrædere, bleve de kastede i Fængsel. Jeg vil ikke tale om, hvor dybdige og anselige Folk, de vare, men alene fige, at ingen kunde beskylde eller fordoømme dem for noget, og dog vilde ingen af eder komme dem til Hjælp, da de sad i Fængsel. Hvad var mere tilbage, end at I skulde se dem aflives! Det have vi og seet, og der var jo ikke en eneste af eder, der ikke vilde hverken kny et Ord, eller røre en Haand, ret ligesom det havde alene været de fornemste af en Hjord umælende Dyr, de bleve henflæbte til Slagterbænken. Og I taale nu, I taale, at de nedtræde eders Helligdom, og, da I ved at tage imod alt, hvad de vilde bære paa eder, have givet disse ugudelige Menneſker Anledning til at gaa gradvis videre og videre frem i sin Dumdristighed, saa vil I nu overgive dem al Magten over eder; og i Sandhed de vilde endnu gaa videre, dersom der var noget høiere, de kunde forbedre end eders Helligdom. Og om jeg nu skal tale om vort Tempel, der er det fasteste Sted i Staden. Er det ikke i deres Hæn-

Hænder? Have de ikke forskanset sig i det, som i et Slot og Fæstning? Og, da disse Tyraner havde herved saa godt som Kniven paa Struben af eder, hvad tænkte I da? hvad vil I gribe til? I vente maaske paa Romerne, at de skal komme eders Helligdom til Hjælp? I Sandhed vore Sager ere paa saadan en Fod, og vor Elendighed bleven saa stor, at vore Fiender selv maa forbarme sig over os. Vil I da ikke engang vaagne op, I uslykkelige Mennesker? og ved at betragte eders Saar, hevne eder paa dem, der have givet eder dem, hvilket vi se endog de umælende Dyr at gjøre! Er der ingen af eder, det vil lade sig sin Nød gaa til Hjerte, og ved at stille sig for Dine, det I maa lide, tage Mod til sig, for at straffe disse uædige Mennesker? Det synes, som at Begjærlighed efter Frihed, der er den ypperligste og mest naturlige af alle Tilbøiligheder, er udslukket hos eder; og at I derimod elske Slaveri og Trældom, ret ligesom vi havde lært af vore Forfædre at bære Naget. Have ikke de samme ført mange og store Krige for at beholde sin Frihed, og ei veget for de Ægypters og Meders Magt for ikke at underkastes deres Nag. Ja! hvad vil jeg beraabe mig paa vore Forfædres Exempel. Hvad er Aarsagen til denne Krig, vi nu føre med Romerne. Jeg vil ikke tale om enten den vil falde lykkelig eller uslykkelig ud for os, men hvad er Aarsagen til den? Er det ikke for at forsvare vor Frihed? Vil vi nu ikke taale, at de ere vore Herrer, hvilke hele Verden erkjende for Herrer, skalde vi da underkaste os og fordrage vore egne Landsmænds Tyranni? Desuden er her stor Forskjel: De, der blive underkastede fremmedes Herredom, have det deres flette Rykke at tilskrive, at de ere blevne overvundne af dem, men de, der selv godvillig bryde Halsen for det Nag, som nogle onde Mennesker af deres eget Folk vil lægge paa dem, give tilkjende, at de ere feige og forsagte, og elske Slaveri. Som jeg nu er kommen til at tale om Romerne, vil jeg ikke dølgge for eder, hvad mig imidlertid er faldt ind, nemlig, at i Fald Romerne bemægtige sig Staden, hvilket jeg vil ønske ikke maa ske, kan de ikke behandle os med større Haardhed end disse have gjort. Er det ikke begrædeligt at vore egne Landsmænd vanære Tempel med det Rov, de have gjort, da de have indtaget og udplyndret den bedste Del af vor Hovedstad, da dog Romerne have bæret det med Foræring, og at vi skal se, at de have ombragt de Mænd, som disse havde sparet, hvis de vare blevne Herrer over Staden. Romerne havde ikke understaaet sig til at komme videre, end det er enhver tilladt at komme, havde ikke overtraadt vore hellige Skikke, og havde ikke uden med Uerbødighed langt fra beskuet

den Forgaard, der er omkring vor Helligdom, men disse derimod, der ere fødte i vort Land, der ere opdragne efter vore Skikke og kalde sig Jøder, undse sig ikke for at gaa midt ind i vor Helligdom, da deres Hænder endnu ere varme af deres Medborgeres Blod. Hvem vil da vel frygte for den udvortes Krig, naar man vil sætte den i Righed mod den indvortes, og hvem vil være bange for Romerne, da man kan vente mere Villighed og Raade hos dem, end hos vore egne. At vi derfor skal tale derom, som det i sig er, saa skal vi finde, at Romerne have været vor Lovs Forsvarere, men at vi have dens Skjændere og Overtrædere inden vore egne Mure, og at disse vor Friheds Ransmænd og Forrædere, ikke alene burde udryddes; men deres Gjerninger ere saa skammelige, at der kan ikke optænkes saa forskæffelig en Straf, at de ikke have fortjent den. Jeg tvivler ikke paa, at det jo har været eder alle bekjendt, uden at jeg havde haft behov at erindre eder derom, og at I endog, før end jeg talte til eder, vare optændte af Brede mod disse onde Mennesker over det, I have lidt af dem. Der er maaske endel af eder, der ere bange for dem i Henseende til deres Mængde, deres Forbovenhed og Stedets Fasthed, som de have inde. Men betænk, at da I have det eders egen Efterladenhed og Sendrægtighed at tilskrive, saa vil dette blive mere forsøgt, dersom I tøve længere, thi deres Antal formeres Dag fra Dag, eftersom Rige søger gjerne Rige; deres Mod tiltager, eftersom I ingen Modstand gjøre dem, og give I dem længere Tid, vil de forhyne sig saa vel og sætte sig saa fast, at I skal ikke kunne uddrive dem igjen. Værer derimod forfikkrede om, at hvis I vil tage Mod til eder, og med Dristighed gaa dem imøde, vil deres Samvittigheds Bebreidelser nedslaa deres høie Mod, og de skal ingen Fordel have af det faste Sted, naar de komme i Erindring om sine skjændige Gjerninger; maaske og at den gudommelige Magt, som de hidindtil have bespottet, vil vende deres egne Pile mod dem selv, og omkomme disse ugudelige Skroppe med deres egne Spyd. Saa snart de saa os at se, vil Modet falde paa dem. Og, om det skal koste vort Liv, saa er det jo en Ære at dø for Templets Port, og vil vi ikke sætte vort Liv til for Hustruer og Børn, saa maa vi gjøre det for Guds og hans Helligdoms Skyld. Jeg skal gaa eder til Haande med Raad og Daad, hvori jeg kan, ja I skal ei alene finde mig at være eder en trofast Raadgiver, men jeg skal endog ikke spare mit eget Liv.

Med denne Tale søgte Ananus at opmuntre Folket til at Jøbernes Krig med Romerne.

angribe de Midkjære, omendstjænt han vidste meget vel, at det var dem fast umulig, at udjage dem, eftersom de vare saa mange, og for den største Del unge forvovne Mennesker, og de havde en ond Samvittighed, hvorfor de vilde værge sig til det yderste, eftersom de ikke kunde vente, om de bleve overvundne, at faa Naade; men han mente, at det var bedre at taale de største Ulykker end i saadanne bedrøvelige Lidelser at efterlade noget, der kunde befordre det almindelige Bedste. Det ganske Folk raabte da i Mundene paa hinanden, at han skulde føre dem an imod disse onde Mennesker, og enhver var færdig at vove Liv og Blod.

Ananus udtog derpaa det bedste Mandskab og stillede dem i Slagorden. Dette fik de Midkjære at vide; thi dem feilede ikke Speidere, der gav dem Underretning om, hvad Folket i Staden foretog sig, hvorfor de, snart i smaa Partier, snart med alle sine Folk, gjorde Udfald af Templet, og der blev ingen sparede af alle dem, der faldt i deres Hænder. Endelig fik Ananus i en Hast faa mange Folk sammen, at han i Tallet var de Midkjære overlegen, men hans Folk var ikke saa vel forsynede med Vaaben som de, dog raadede deres Mod og Driftighed paa begge Sider Bod paa, hvad de feilede. De i Staden vare optændte af Bitterhed og Brede, hvilken var stærkere end Vaaben, og de i Templet havde Forvovenhed og Dumdriftighed, hvilket gjorde mer end al Mængden. Hine holdt for, at de ikke kunde bo i Staden, dersom ikke dette Røverpak blev udryddet, disse derimod gjorde sig ikke Haab om andet end den allerstørste Straf, hvis de ikke fik Overhaand.

Da de saaledes vare ophidsede mod hinanden, gav de sig i Raft sammen. Først kastede de langt fra Stene paa hinanden; men naar et af Partierne tog Flugten, brugte de, der fik Overhaand, sine Raarder og forfulgte de Flygtende. Saaledes blev en stor Del paa begge Sider ombragte, og mange flere saarede. De af Folket, som blev saarede, bleve af sine Venner bragte ind i sine Huse, men de Midkjære førte sine Saarede op i Templet, saa at det hellige Gulv blev blodigt, og man kan nok sige, at de besmittede Helligdommen med sit Blod. Saa ofte dette Røverpak gjorde Udfald, havde de Fordel og beholdt Overhaand. Folket, hvis Tal hver Dag forøgedes, blev herover mer og mer forbitret. De talte dem haardt til, der toge Flugten, og de bagerste Rækker holdt sig tæt sammen, for at de skulde ikke komme igjennem, drev dem tilbage igjen, og med samlet Magt overfaldt de Midkjære. Da disse nu ikke længer kunde holde Stand, veg de lidt tilbage til Templet, men Ananus trængte med sine Folk

ind paa dem. Dette indjog dem saadan Skræk, at de forlod den første Mur og flygtede til den inderste, lukkede Portene efter sig. Ananus vilde ikke lægge Haand paa de hellige Porte, og omeridskjønt de skjød oven fra ned paa dem, holdt han det dog for en stor Synd at føre Folket, om de end erholdt Seier, ind i Tempel, førend de vare blevne rensede, men han alene lod lægge 6000 Mand i Dmgangene for at holde Vagt, og naar de havde staaet Vagt sin Tid, bleve de afløste af andre, og gik det saaledes omkring paa alle, og var der ingen, der kunde undslaa sig herfor. Vel blev mange af de Ufseligste staaede herfor af dem, der havde uoget at sige, men de maatte leie af de Vagttige, der kunde trække paa Vagt i deres Sted.

Men med alt dette udrettede de intet, og var Johannes fra Gissala ene Marsag i al deres Ulykke. Denne var en træff, underfundig og herskesyg Mand, der længe havde pønset paa Ondt mod Staden. Han stillede sig an, som om han var paa Folkets Side, og opholdt sig idelig hos Ananus, og var om Dagen overværende ved de Raadslag, som han holdt med de Fornemste, og om Natten gik han omkring med ham, naar han besigtede Vagterne. Men da han holdt hemmelig med de Midkjære, lod han dem vide alle deres Hemmeligheder, saa at der blev aldrig noget besluttet i Raadet, uden at de Midkjære vidste det, endog førend det var ret besluttet. For at han ikke skulde blive mistænkt, anstillede han sig overmaade ydmyg mod Ananus og Folkets Forstandere; men han gik saa vidt dermed, at det havde ikke den Virkning, som han ønskede, thi de urimelige Smigrerier gjorde, at alle fattede snart Mistanke til ham, og som han indfandt sig allevegne u kaldt, og man fornem, at Fienden fik alle deres hemmelige Anslag at vide, blev han holdt for en Forræder. Man kunde ikke heller med Billighed have nogen anden i Raadet mistænkt end ham; dog alligevel kunde og turde de ikke vise ham bort, eftersom han var en ond og forslagen Mand og havde mange af dem, som havde mest at sige i Staden, til sine Venner. Herover fandt de for godt at tage ham i Trostabsed. Johannes var strax færdig hertil og svor, at han vil være Folket tro, hverken aabenbare deres Fiender noget af deres Anslag eller Gjerninger, og saavel med Raad som Daad gjøre alt sit til at skaffe de Midkjære bort. Ananus og de andre troede ham paa denne hans Ed, og ikke alene uden videre Mistanke affendte ham strax derefter som en Gesandt til de Midkjære, for at slutte Forlig, thi de søgte, at Templet ikke af dem skulde blive besmittet, eller at nogen af deres Landsmænd skulde omkomme der.

Da Johannes kom til de Midkjære, opførte han sig, som om han havde svoret dem, og ikke Folket Trost; traadte midt iblandt dem og forestillede dem, i hvilken Fare han ofte havde sat sig, for at lade dem vide de Anslag, som Ananus og hans Tilhængere lagde op imod dem, og at det var nu snart ude baade med ham og dem, hvis ikke Gud særdeles kom dem til Hjælp, efter som Ananus havde overtalt Folket til at skikke et Gesandtskab til Vespasianus med Begjæring om, at han vilde som snarest komme og indtage Staden. Aligemaade havde han bestemt til følgende Dag en Renselse, for at han enten saaledes under Skin af at forrette Gudstjeneste kunde komme ind i Templet, eller og med Magt trænge sig derind og holde en Træfning med dem. Han kunde ikke se, hvor længe de skulde holde denne Beleiring ud, eller hvorledes de skulde gjøre Modstand mod en saa stor Mængde. Han sagde fremdeles, at det var Guds Forsyn at tilskrive, at han var bleven skicket i Gesandtskab til dem for at slutte Forlig, thi han kunde lade dem vide, at Ananus søgte alene herved at gjøre dem tro, da han havde i Sinde at ville oversælbe dem, naar de mindst ventede det. Om de derfor vilde frelse sit Liv, maatte de enten falde til Fode for dem, der holdt dem beleirede, og bede om Naade eller og se sig om efter fremmed Hjælp. Han holdt for, at de, der trøstede sig, om de bleve overvundne, ved sine Seierherrers Naade og Barmhertighed, havde glemt sin egen Mandighed, eller maatte staa i den Indbilding, at, saasnart de lode sig merke med Fortrydelse over sine Misgjerninger, skulde de andre, som de havde fornærmet, strax være færdige til at tilgive dem det. De skulde og betænke, at der blev dog altid et ondt Nag tilbage imod dem, som havde tilspøjet dem Stade, omendstjunt det syntes, som om de vare blevne forligte, og at de, som vare blevne fornærmede, vilde, naar de fik Leilighed til at hevne sig, fortsætte med desto større Haardhed. Herforuden maatte de vente, at de Ombragtes Paarørende og Venner vilde idelig være dem paa Halsen, samt at de vilde føle Virkningen af det ganske Folkes Had, fordi de havde affstaffet deres Lov og Rette, thi, om der end var nogle saa af dem, der vilde have Medlidenhed med dem og bevise dem Naade, saa maatte de dog give efter for de flestes Lidfighed.

Fjerde Kapitel.

De Ridkjære kalde Jdumæerne til Hjælp, hvilke Folket ei vil indlade i Staden. Ypperstepræsten søger ved en Tale at bevæge dem til at staa fra sit Forsæt, men forgjæves.

De Ridkjære kalde Jdumæerne til Hjælp. — Svilke komne 20000 Mand stærke. — Ypperstepræsten Jesus vil ved en Tale bevæge Jdumæerne til at drage hjem igjen. — En af de Jdumæiske Føvere svarer Jesus. — Et forstræffeligt Uveir. — De Ridkjære aabne Porten for Jdumæerne.

Ved denne listige Tale satte Johannes de Ridkjære i største Stræk, og omvendtstent han ikke turde rent ud sige, hvem han mente, at de skulde søge Hjælp hos, saa kunde dog alle let forstaa af hans Tale, at han sigtede til Jdumæerne. For at han kunde desto mere bringe Oversterne for de Ridkjære i Harnisk, beskrev han dem Ananus, som en meget grim Mand, og sagde, at han havde ladet sig forlyde med haarde Trusler imod dem. De fornemste af de Ridkjære vare Eleazar, Simons Søn, en forstandig og hurtig Mand, og Zacharias Galechs Søn, hvilke begge vare af den præstelige Slægt. Da disse hørte, at det vilde særdeles gjælde dem, og at Anni Tilhængere havde indkaldt Romerne for at bestyrke dem i deres Magt og Herredømme, hvilket Johannes havde indbildt dem, stod de længe i Tvivl, om hvad de i disse farlige Omstændigheder skulde gribe til; thi paa den ene Side frygtede de for at blive overrumplede af Folket, inden de vidste et Ord deraf, og paa den anden Side vare de bange for, at de skulde ikke faa den fremmede Udsætning saa hastig, som de kunde behøve den, da de kunde være ødelagte, førend nogen af deres Bundsforbandter kunde faa det at vide. Endelig fandt de for godt at kalde Jdumæerne til Hjælp, og derfor skrev de dem et Brev til af dette Indhold: At Ananus havde bedraget Folket og vilde forraade deres Hovedstad i Romernes Hænder; at de havde taget til Vaaben for at forsvare sin Frihed, og bleve holdte indsluttede i Templet, hvor de ikke meget længere kunde holde det ud, saa at, hvis de ikke kom dem i største Hast til Udsætning, maatte de falde i Anani og deres Fienders Hænder, og Staden strax derefter i Romernes. De gav og dem, der skulde overbringe dette Brev, Befaling til at forrestille dette vidtløftigere for Jdumæernes Høvdinge. Til dette Gesandtskab udvalgte de tvende, der vare dristige, vidste godt at tale for sig, og sætte Gemytterne i Bevægelse, og hvilket gjordes mest fornødent, vare raske til Fods; thi de vidste nok, at Jdumæerne lod sig

ikke længe bede derom, eftersom de vare et uroligt og oprørt Folk, der vare ved mindste Larm i fuld Bevægelse, og som de kunde faa strax til at gribe til Vaaben, naar de kun gave dem nogle gode Ord; thi de løb i Krig, som om det kunde være til en Høitid. Det var nu kun derom at gjøre, at det Budskab kunde blive dem i en Hast tilbragt. Dette forrettede og disse tvende Gesandter, hvilke begge hedte Ananias, med største Flid og kom inden kort Tids Forløb til Idumæerne.

Da Idumæernes Fyrere læste Brevet og hørte de Udsendtes Fortællinger, bleve de ganske forædvede, og løb omkring som afsindige Mennesker, opmuntrede sine Folk til Krig. Disse vare strax færdige dertil, saa at de vare samlede i fuld Bevæbning, før end den Tid, dem var foresat, som om det kunde have været deres egen Hovedstad, de skulde forsvare. Der kom altsaa i en Hast en Krigshær af 20000 Mand paa Benene, hvilke rykkede mod Jerusalem under 4 Fyrere, nemlig Johannes og Jacob, Sosas Sønner, Simon, Kathlas Søn, og Fineas, Klusoths Søn.

Ananus vidste intet af dette Gesandtskab, de Ridkjære havde affærdiget til Idumæerne, thi de havde hemmeligen sneget sig igjennem hans Vagter, men han fik strax Kundskab om Idumæernes Ankomst, hvorover han lod Stadens Porte tillukke og Murene besætte med Vagt. Han havde ikke Lyft til at prøve Styrke med dem, men tænkte at ville med det gode bringe dem til at nedlægge Vaaben. Til den Ende gik Jesus, som var den ældste af Høfstepræsterne næst Ananus, op paa et Taarn, der stod lige over for Idumæerne, og holdt derfra denne Tale til dem:

Da saa mange og adskillige Oprør ere skete i Staden, er der dog intet, der kommer os underligere for, end at Lykken fører disse onde Mennesker i at sende dem Hjælp til vor Fordærvelse; thi I have været saa færdige til at komme disse Ulykkens Fugle til Undsætning imod os, som om I ikke havde engang haft fornødent, om Hovedstaden havde behøvet eders Hjælp imod Barbarer. Dersom jeg vidste, at I vare ligesaa sindede, som de, der havde kaldt eder til Hjælp, vilde jeg ikke holde det saa urimeligt, eftersom jeg ved, at der er intet, der mere forbinder den ene til at søge den andens Fordel end Righed og Overensstemmelse i Sæder. Men vil I vide, hvem det er, I komme nu til at hjælpe, da er der ingen af dem, der ikke tusinde Gange har fortjent Døden. Det er det allerlideligste Pak og Ufflummet af det ganske Land, hvilke, efterat de havde stammelig forødt, hvad de havde, have først udplyndret de omliggende Landsbyer og Stæder, stjaalet sig ind i den hellige Stad, hvor de ei alene have

røbet og plyndret, men endog besmittet Templet selv med de skammeligste Gjerninger, da de og nu i denne Time sidde midti Helligdommen, og uden Skam og Undseelse drikke sig fulde, og fylde sine umættelige Buger med, hvad de have plyndret fra dem, som de have myrdet. I kunne saa mandstærke og saa vel udrustede, at I kunde ikke være bedre i Stand, om det hele Raad havde kaldt eder til Hjælp at forsvare Hovedstaden imod Fremmede. Hvem kan vel kalde det andet end Lykkens Umildhed. Naar jeg ser, at det ganske Folk har forenet sine Baaben for at hjælpe de allerværste Mennesker, saa kan jeg i Sandhed ikke begribe, hvad der har været Marsag i, at I saa hastig ere komne i Bevægelse, og det maa visstelig være en Sag af stor Betydning, der har bevæget eder til at tage til Baaben, for at forsvare disse Nævere, og det imod eders egne Landsmænd. Jeg hører vel, at der tales om Romerne og et Forræderi, thi nogle af eder have mumlet om, at I ere komne for at befri Hovedstaden. Er det saa, da maa man visstelig forundre sig mere over denne opdigtede Løgn, end over de andre dristige Ting, de havde gjort. Men jeg kan let indbilde mig, at de have gjort det, fordi de have ikke vidst paa anden Maade at kunne bringe eder, der elske eders Frihed, og derfor ere altid færdige til, for at forsvare den, at binde an med alle dem, der vil stille eder ved den, i Garniss imod os, end ved at beskjylde os for at være Forrædere af vor Frihed. Jeg beder eder, ligner dog dem, der føre disse Beskjylninger, med dem, der blive beskjylde, og dømm om Tingens Sandhed ikke af deres opdigtede Snal, men af vore Gjerninger. Hvad skulde bevæge os til, efterat vi have taalt saa meget ondt for at forsvare vor Frihed, at overgive os nu i Romernes Hænder, da der dog stod tilforn i vor fri Villie, enten ikke at kaste deres Nag af os, eller og, naar vi vare frasalbne, igjen at underkaste os det, uden at vi skulde lade vort Land ødelægge og fordærve? Og om vi nu vilde handle med dem om Forlig, vilde det ikke være saa let at erholde, da den store Fremgang, deres feierrige Baaben have gjort i Galilæa, har forsøgt deres Mod; vi vil og før taale Døden, end den Skam at skulle bære Knæ for dem, om de end stode her for vore Porte. Hvad min Person angaar, vil jeg heller have Fred, end dø; men, da Krigen er engang begyndt, og der er kommet til en Træfning, vil jeg heller dø med Væge, end lade mig gjøre til Fange. Men hvem skal have sendt Bud til Romerne? Har de Overste gjort det hemmelig, eller har det ganske Folk efter enstemmig Slutning gjort det. Skal vi have Skyld derfor, siger os da, hvem af vore Benner have vi skiftet? hvilket af vore

Betjente have ladet sig bruge til dette Forræderi? Have de faaet fat paa nogen enten paa Udreisen eller Hjemveien? Have de noget Brev at fremvise, som vi enten har skrevet eller faaet? Og hvor kunde det være skjult for saa mange Mennesker, som vi hver Time ere omringede af? Hvor kan de saa Mennesker, der ere indsluttede i Templet og ikke kan komme ind i Staden, faa det at vide, som ster hemmelig udenfor Staden. Maaſke de nu først ved det, da de se, at de vil blive straffede for sine skammelige Gjerninger; thi, saa længe de havde intet at befrygte, var der ingen, der talte om noget Forræderi. Skal det ganske Folk have Skylden, saa maa det jo være besluttet i en offentlig Forsamling, fra hvilken ingen maatte være udelukket. Havde det været saa, da havde det ikke været længe, førend I havde faaet Kundskab derom. Og havde vi da ikke maattet affærdige Gesandtskab til Romerne, for at slutte Forliget? Siger os da, hvem er bleven bortskiftet i dette Vrende? I se af alt dette, at det er blotte falske Bestyldninger, der ere opdigtede af dem, der ere i yderste Betryk, og se ikke paa anden Maade at kunne redde sig ud. Dersom det er bestiftet, at Staden skal forraades, saa er der ingen, der har Driftighed og Hjerte til at gjøre det, uden alene de, der have bestyldt os derfor; thi det er den eneste Ugudelighed, der er tilbage for dem at øve, nemlig at forraade Staden. Derfor eftersom I ere her saa bevæbnede, er det retfærdigt, at I forene eders Vaaben med vores, for at beskjerme Staden og ødelægge disse Tyranner, der have foragtet og nedtraadt Lovene, have sat Netten i Sphystagen, have uden Skyld og Brøde lagt Haand paa de anseligste Mænd, slæbt dem midt paa Torvet og ei alene kastet dem i Fængsel, men endog, uagtet alle Formaninger og Bønner, myrdet dem. Dersom I vil nedlægge eders Vaaben, maa I komme ind i Staden, og da skal I se med eders egne Øine, at det er sandt, som jeg har sagt eder. I skal se Husene udplyndrede, Kvinderne og Slægtningerne til dem, der ere blevne myrdede, gaa i Sørge- dragt, og I skal allevegne over den hele Stad høre Graad og Beklage, thi der er ingen, der ikke har følt Virkningen af deres Grumhed. Deres Uffindighed er gaaen saa vidt, at de have ikke ladet sig nøie med at udplyndre Landsbyerne og de andre Stæder, men de have ikke sparet denne Stad, der er Hovedet og en Bryd for det ganske Folk, ja ei engang Templet selv. Det maa tjene dem til en Fæstning, til et Tilflugts Sted, til et Løshus. Saa maa dette Sted, som den hele Verden holder for helligt, og hvis Nos strækker sig til Jordens yderste Kanter, nedtrædes af disse vilde Dyr, der ere fødte blandt os selv. Det er deres største Glæde,

nu de ere bragte til Fortvivlelse, at de kan faa det ene Folk bragt i Harnisk mod det andet, den ene Stad mod den anden, og at Folket indbyrdes ødelægger hinanden. Det er derfor, som jeg før sagde, priseligt og eder anstændigt, at I forene eder med os for at ndrydde disse ugudelige Mennesker, og straffe dem for deres Bedragerie, at de have understaaet sig til at kalde eder til Hjælp, da de burde meget mere frygte for eder, som de, der vilde hevne deres skammelige Gjerninger. Dersom I mene, at I bør ære deres Begjering, maa I gjerne komme ind i Staden, naar I vil nedlægge eders Vaaben og komme som Venner og Paaarøende, og dersom I vil hverken anse eder som Hjelpetropper eller Fiender, vil vi overlade det i eders Hænder at dømme os imellem. Betænk, hvad for en Fordel dem forundes, at de maa forsvare for eder, som de, der skal dømme dem, deres saa vederstyggelige Gjerninger, der dog ere aabenbar bekjendte for alle, medens de dog selv have ikke tilstedet dem, som ingen kunde bestynde for nogen Misgjerning, at fremsføre et Ord til deres Forsvar. Men vi vil gjerne lade dem have denne Fordel af eders Ankomst. Dersom I ingen Del vil have i vor billige Brede mod disse, og vil ikke heller dømme os imellem, saa udvælger det tredje: Lader os selv afgjøre det med hinanden, og hverken betjener eder af vor elendige Tilstand, ikke heller gjører disse nogen Bistand, der søge alene vor Hovedstads Undergang og Ødelæggelse. For Resten have I os mistænkt for, at vi staa i Handel med Romerne, saa kan I jo lade Passerne besætte med Folk, og komme I da under Veir med noget af det, vi nu blive bestyldte for, saa er det tids nok at komme for at sætte Staden i Sikkerhed, og straffe os, som dem, I have befundet at være Forrædere. I tør ikke ved at frygte, at Romerne skal komme eder i Forveien, helst da I ere her tilstede, og ligge uden for Staden. Forkaste I dette Forslag, saa kan I ikke forundre eder over, at vi holde Portene tillukkede for eder, saa længe som I staa under Vaaben.

Denne Tale holbt Jesus til Idumæerne; men de toge den kun lidet til Hjerte. Tvertimod de vare heftig forbitrede over, at de havde lukket Portene for dem. Deres Førere bleve fortørnede over dette Forslag, at de skulde nedlægge sine Vaaben, da de ansaa det som en Kjendetegn paa Trældom, at de skulde lade sig befale af nogen at lægge sine Vaaben ned. Da Simon, Kathlas Søn, en af Førerne, havde med megen Møje stillet den Larm, der blev herover iblandt dem, steg han op paa et Sted, hvor han kunde høres af Ypperstepræsterne og talte saaledes til dem: Nu undrer jeg mig ikke over, at de, der søge at

forbære dem almindelige Frihed, blive holdte indspærrede i Temp-
let, da I tillukke for os Stadens Porte, der er dog tilfælles for
det ganske Følk. Havde det været Romerne, havde I strax væ-
ret færdige til at tage imod dem og ladet Portene behænge med
Kranfer; men da det er Idumæerne, saa kan I ikke tale med
dem uden fra Taarnene; saa skal de nedlægge sine Vaaben,
som de have taget for at forbære Følkets Frihed. I vil have
at vi, som eders Vaarværende, skal være Dommere i eders Tvi-
stigheder, og I vil ikke betvo os at bevogte Hovedstaden. I
anklage andre, at de have ombragt nogle af eders Medborgere,
uden at de bleve dømt, og I fordømme og beskjemme et helt
Følk. I holde Staden tillukket for eders egne, som dog i Hen-
seende til Gudstjenesten, der forrettes, bør staa aaben for alle
Fremmede. Det er den Belønning, vi skal have, fordi vi saa
hastig toge til Vaaben og vare saa færdige til at komme eder
til Hjælp og forbære eders Frihed. Paa samme Maade have
nok de, som I holde indsluttede, fornærmet eder, og den Mis-
tanke, I have til dem, er nok lige saa vel grundet, som den, I
have til os. I klage over andres Tyranni, da det Navn dog
bedst kan passe sig paa eder, der ei alene holde dem beleirede,
som lade sig det almindelige Bedste ligge paa Hjerte, men og til-
slutte Portene for det Følk, der ere eder beslægtede, og mod en
utaalelig Myndighed befale os det, som vi ikke kan gjøre uden
vor største Skam og Vanære. Hvem vil tro eder, da I handle
tvært imod, hvad I sige? Er det ikke billigt, at Idumæerne
udjage eder af Staden, da I vil hindre dem fra at forrette sin
Gudstjeneste efter sine fædrene Skikke? Ere de, der ere belei-
rede i Templet, ikke med Billighed at laste, at, da de turde straffe
nogle Forrædere, hvilke I kalde anselige og uskyldige Mænd, fordi
I ere lige saa gode som de, de ikke begyndte først paa eder, og
gave eder, som Hovedmændene for dette Forræderi, eders for-
tjente Løn? Men have de været lemfældigere imod eder, end de
burde, saa skal vi Idumæer bestjærne Guds Hus, stride for det
almindelige Fædreland, og hevne os paa vore Fiender, saa vel
dem, der vil bryde ind i Staden, som de Forrædere, der ere in-
den dens Mure. Vi vil her blive staaende bevæbnede, indtil at
enten Romerne tvinge os til at drage herfra, eller I saa i
Sinde at forbære eders Frihed, og altsaa forandre eders Tanker.

Dette talede Simon, og alle Idumæerne gabe ved et Strig
tilkjende, at de samtykkede det. Men Jesus gif ganske bedrøvet
bort, efter som han saa, at Idumæerne vare ikke at bringe paa
fredelige Tanker, og Staden altsaa at blive indviklet i en dobbelt

Krig. Jdumæerne vare derimod paa sin Side ikke mindre forvirrede i sit Sind; thi dels vare de forbitrede over den Spot, dem var vederfaaren, at man havde lukket Stadens Porte for dem, dels skammede de sig, at de ikke kunde gjøre de Midkjære nogen Bistand, da de havde tænkt, at de vare stærkere end de vare, saa at og mange af dem fortrøede, at de vare komne herhid. Men, som de holdt det for en stor Skam at drage bort med usforrettet Sag, forandrede de sine Tanker og besluttede at forblive der, omendstjændt der var ikke meget godt at opslaa en Veir.

Samme Nat kom der et forfærdeligt Veir med Storm og Regn, det tordnede og lynede forfærdelig; Jorden ryttede, saa at man tænkte, at Berden skulde forgaa, og alle holdt det for et Forvarsel til en stor Ulykke. Dette Veir bragte saavel Jdumæerne, som Borgerne i Staden paa ens Tanker. Jdumæerne indbildte sig, at Gud var bleven fortrønet paa dem, fordi de havde taget til Vaaben, og troede, at de vilde ikke undgaa hans Straf, dersom de bleve ved at bruge sine Vaaben imod Hovedstaden. Ananus derimod og de, som vare hos ham, vare ganske forsikrede om, at Gud stred for dem, og at de skulde uden Sværdslag erholde Seier. Men Udgangen viste, at de bedroge sig paa begge Sider i sine Tanker, og at det mødte dem selv, som de havde spaaet sine Fiender.

Jdumæerne rykkede tæt sammen og bedækkede sig med sine Skjolde, at Regnen ikke kunde gjøre dem nogen Skade. Imidlertid vare de Midkjære i større Frygt for Jdumæerne, end for sig selv, hvorover de traadte sammen for at overlægge med hinanden om, hvad Middel der kunde udtænkes til deres Frelse. De mest dristige og behjertede iblandt dem fandt bedst at overfalde Bagterne, og naar de vare komne ind i Staden med Magt, at aabne Portene for sine Hjelpetropper. Dette vilde ikke blive vanskeligt for dem, eftersom de, der stode Bagt, vilde blive bragte i Forvirring, naar de saa uventende bleve overrumplede. De vare og for den største Del ilde bevæbnede og uerfarne Folk; herforuden kunde ikke Borgerne saa hastig komme sammen eftersom de formedelst dette haarde Veir vare krøbne ind i sine Huse. Om de end skulde sætte sig i Fare, saa burde de dog før taale alle Ting, end tillade saa stor en Mængde Mennesker for sin Skyld ynkelig at omkomme. Men de forstandigste raadede fra at bruge Magten; thi de saa, at Bagterne vare ikke alene forstærkede for deres Skyld, men at Murene vare allevegne befatte, for at hindre Jdumæernes Indfald. De vidste og, at Ananus var allevegne tilstede og hver Time efter saa Bagterne. Det havde han og

At dette Blod kunde dog ikke mætte de blodtørstige Jdu-mæer, men de trængte ind i Staden, udplændrede Husene, og myrdede alle dem, som kom dem imøde. Endelig bleve de trætte og kjede af at myrde den menige Almue, men søgte alene efter Ypperstepræsterne. Disse fik de og fat paa, og strax ombragte dem. De traadte med Fjodder paa Anani og Jesu døde Legemer, bebreidende den første den Yndest, han stod i hos Folket, den sidste den Tale, han havde holdt til dem fra Muren. Deres Ugudelighed gik saa vidt, at de lode dem ligge ubegravede, omendstjænt Jøderne bære saa stor Dumsorg for sine Dødes Begravelse, at, naar nogen Misgædere bliver korsfæstet, bliver han før Solens Nedgang nedtagen og begravet. Jeg tager ikke fejl, naar jeg siger, at Anani Død var en Begyndelse til Jerusalems Ødelæggelse, og at fra den Dag af, da denne Ypperstepræst, som vaagede for deres Belfærd, blev ombragt midt i Staden, begyndte Murene at falde ind, og deres Stad at helde til Undergang. Han var en anselig Mand, der havde altid Retfærdighed for Dine, og, omendstjænt han i Henseende til sin anselige Fødsel og den høie Væres Post, han beklædte, havde Fortrin for alle andre, saa var hans Ydmyghed dog saa stor, at han ophøjede sig ikke endog over de Ringeste. Han anvendte alle Præster paa at bevare Folkets Frihed og den Magt og Myndighed, det havde. Han agtede det almindelige Bedste høiere end sin egen Fordel, og lod sig det særdeles ligge paa Hjerte, at have Fred med Romerne; thi han vidste, at kom det til Krig, kunde de ikke afvinde Romerne noget, og, at det ganske jødiske Folk vilde gaa til Grunde, dersom der ei i Tid blev sluttet Forlig. Med et Ord: Havde Ananus levet længere, var det visst kommet til Forlig; thi han var begavet med saadan Beltalenhed, at han kunde overtale Almuen til, hvad han vilde. Han havde og allerede bragt dem, som vare for Krig, og søgte at forhindre ham i hans Forsæt, til Yderlighed, og hvis Krigen var under hans Anførsel bleven fortsat, havde han ved sine Anstalter kunnet give Romerne saa meget at bestille, at de havde maattet tilsidst lade sig befremme til Fordrag. Ved Siden af ham kan man med Villighed sætte Jesus; thi, omendstjænt han kan ei sættes ganske i Ligning med ham, saa havde han dog et stort Fortrin for alle de andre. Men jeg holder for, at, da Gud vilde ødelægge denne urene Stad, og med Blod rense sin Helligdom, har han i Forveien villet stille dem ved disse brave Mænd, der ene vare i Stand til at kunne staa i Gabet for dem, og afvende deres Ulykke. Man saa da

dem, der kort tilforn vare prydede med de hellige Klæder, vare som Hovederne for den Guds Tjeneste, som af alle i Verden beholder Prisen, og bleve ærede af alle, der fra alle Verdens Kanter kom til Staden, at ligge nu nøgne og kastede for Hunde og vilde Dyr. Jeg holder for, at Dyden selv har beklaget disse brave Mænds Fortid og bejamret, at Ondskab havde taget saa Overhaand. Saadant Endeligt fik Ananus og Jesus.

Efter disse tvende Mænds Død gif de Midkjære og Idumæerne Løs paa Folket, hvilke de myrdede, som det havde kunnet være en Flok umælende Dyr. Den menige Almue ihjelslog de paa Stedet, hvor de mødte dem. Folk derimod af Stand og de Unge lode de kaste i Fængsel, i Forhaabning om nu at bringe dem til at antage deres Parti; men ingen af dem var at bevæge dertil, da de heller alle udvalgte Døden, end forenede sig med disse onde Mennesker til deres Fædrelands Fordærvelse. Denne deres Bestandighed opirrede deres Fiender saaledes, at de brugte de allerhaardeste Pinsler til dem, og, da de havde saaledes tilvredet deres Legemer, at de kunde ei føle mere til Pinslerne, var det neppe, at de vilde bevise dem den Naade at stille dem ved Livet. De dræbte om Natten dem, som de havde faaet fat paa om Dagen, og udkastede de døde Legemer for at tømme Fængslerne, og gjøre Blads til andre. Og var da Skrækken saa stor over det hele Folk, at ingen turde offentligen begræbe deres Døde, eller begrabe sine Venners og Paarørendes Legemer. Hvorover de maatte indslutte sig i sine Huse for at græbe og se sig om, at ingen af deres Fiender fik det at vide; thi hvem, der blev befunden at begræbe de ombragte, maatte vente strax at blive medhandlet, som de, hvilke de begræbte. Alt, hvad de kunde gjøre mod de døde Legemer, var, at de kunde om Nattetider lifte sig hen, og med sine Hænder kaste lidt Jord paa dem; hvem, der var mere behjerttet, gjorde det og om Dagen. Paa denne Maade bleve 12000 fornemme og unge Personer myrdede.

Da de vare bleve kjede af uden Undseelse at myrde og slaa ihjel, anstillede de sig, som om de vilde gaa lovmæssig til Værks, og ei uden foregaaende Dom aflive nogen. De havde besluttet at rydde Zacharias, Baruchs Søn, en af de anseeligste Mænd i Staden, af Veien. Aarsagen hertil var, fordi han habede det Onde og elskede Friheden. Han besad og anseelige Midler, hvorover de for at bemægtige sig dem, søgte at stille ham ved Livet, men i Særdeleshed for at faa saadan en Mand bort, som de kunde frygte for. Til den Ende udnævnte de 70 fornemme

Zacharias (Baruchs) Baruchias søn
2. Krønikeboks 24. 21. Matt. 23. 35

Mænd, der skulde have Navn af at være Dommere, men de havde ingen Magt. For denne Ret bestyldte de Zacharias, at have villet overlevere Staden til Romerne, og havde i den Henseende affærdiget Bud til Vespasianus. Men de kunde intet Bevis fremsføre til denne Bestyldning; her var ikke heller mindste Kjendtegu til, at det var saa. De paastode alene, at de vare forvissede om Gjerningen, og at man maatte tro dem paa deres Ord. Zacharias saa nok, at der var intet Haab for ham om at blive frelst, og at han var snarere bragt i et Fængsel, end for en Ret, dog lod han intet falde af sin sædvanlige Bestandighed, men lo haanligen af deres ugrundede Bestyldninger, og med saa Ord igjendrev dem. Derpaa vendte han sig til sine Anklagere, bebreidede dem deres Ondskab, og beklagede den Ulyksalighed, de havde ført Landet i.

Dette opirrede de Midkjære saaledes, at de havde nær myrdet ham paa Stedet, hvis de ikke i Forveien havde foresat sig at lade det komme an paa den Retskjendelse, som de under et falskt Skin havde sat, og for tilligemed at se, om de, som de havde udnævnet til at være Dommere, vilde i denne Fare, som svævede dem over Hovedet, havde Ret og Billighed for Dine. Der var ingen af disse 70, der ikke fritjendte ham, og de vilde før dø med ham, sørend de vilde gjøre sig delagtige i hans Blod.

Saa snart han var for Retten bleven fritjent, gave de Midkjære et stort Skrig, og suældte heftig paa Dommerne, fordi de ikke havde forstaaet, at den Magt, de havde overladt dem, til at dømmes, var alene paa Skjømt for at forblinde Folkets Dine. Hvorpaa to af de mest forvovne iblandt dem overfaldt Zacharias, og myrdede ham midt i Templet. Det var ikke nok. De drev og Spot med Legemet, og sagde: der har du og vor Stemme, vi har nok fældet en rigtigere Dom over dig, og endelig kastede det ned i en Grav under Templet. Hvad Dommerne angik, da gave de Hug paa dem med sine Raarder, og jagede dem ud af Omgangen; dog sparede de deres Liv alene, for at de skulde bringe Tidenden i Staden om deres Slaveri og Undertrykkelse.

Jdumærne selv fandt Mishag i disse Gjerninger, og begyndte at fortryde, at de vare komne til Jerusalem. En af de Midkjære fortalte dem i Enrum, hvor skammelige Gjerninger de havde gjort, for hvis Skyld de havde taget til Vaaben, og hvorledes de havde handlet med Hovedstaden. De havde vel foregivet, at Ypperstepræsterne havde forraadt Staden i Romernes Hænder, men der var ikke mindste Tegn, hvorefter de havde kunnet slutte det; derimod de, som anstillede sig, som om de vilde bestjærme og forsvare

Staden, havde opført sig som dens argeste Fiender og øvet stort Tyrani. De havde vel i Begyndelsen søgt at forbyde dem det, men da de nu engang havde taget Del i det borgelige Blod, der var blevet udøst, saa skulde de nu gjøre Ende paa deres voldsomme og ugubelige Dpførsel, og ei mere understøtte og hjælpe dem, der søgte intet andet end Fædrelandets Undergang og Ddelæggelse. Være de fortrydelige over, at de havde tillukket Portene for dem og forbudt dem at komme ind i Staden, saa skulde de betænke, at de, der havde holdt dem deri, vare haardt nok straffede, da Ananus var bleven ombragt, og næsten det hele Borgerfolk myrdet i en Nat. De kunde jo se, at de fleste af de overblevne fortrøde det, som var skeet. De kunde og tilligemed kjende deres umaadelige Grumhed, der havde indkaldt dem til Hjælp, da de ingen Undseelse vare for dem, der havde frelst dem, og som de ei undsaa sig for i deres Paasyn, som deres Medstrideres, at øve de allerstammeligste Gjerninger, saa vilde Idumæerne saa Skyld for det, de gjorde, fordi de ikke forhindrede dem i at gjøre det, eller skilte sig fra dem. Derfor, eftersom det var klart nok, at alt det, de havde foregivet om Forræderi imod Staden og Romernes Ankomst var opdigtet, og Staden var i saadan Stand, at den ikke let skulde indtages, var det bedst, at de drog hjem igjen, da de og ved denne deres Vortgang gave tilkjende, at de skilte sig fra disse onde Mennesker, fordi de ikke vilde være delagtige i deres onde Gjerninger, samt at de vare blevne forførte til det, de havde gjort.

Sjette Kapitel.

Idumæerne drage hjem igjen. De Midkjære fremture i sin Grumhed. Vespasianns holder sine Folk tilbage, som vil strax angribe Jerusalem.

Idumæerne forlade Staden. — De Midkjære fremture i sin Grumhed. — Deres Grumhed er umenneskelig.

Idumæernes Dine begyndte herved at blive aabnede, hvorfor de besluttede at drage hjem igjen, og, efterat de havde sat paa fri Fod over 2000 Fanger, hvilke strax flygtede af Staden,

og forføiede sig hen til Simon, (om hvilken strax nedenfor), begav de sig fra Jerusalem til sit Land igjen. Denne deres Bortgang kom begge Partierne underlig for Folket, som ikke vidste, at Jdumæerne havde fortrydt det, de havde gjort, begyndte at faa lidt Mod igjen, eftersom de vare skildte ved dem, som de holdt for sine Fiender. De Midkjære begyndte og mere at blive opblæste og hovmodige, thi de ansaa det ikke for, at de vare forladte af sine Hjelpetropper, som at de havde faaet desto friere Hænder til at gjøre, hvad dem lystede, da de vare blevne skildte ved dem, der havde været dem i Beien, at de havde kunnet øve saa megen Ondskab, som de havde villet. Derfor tøvede de heller ikke længe med at vise, hvad de førte i sit Skjold, men holdt strax Raad om, hvad de skulde foretage sig, og det var aldrig saa snart besluttet, førend det blev sat i Værk. Fornemmelig sølte de, som var af nogen Stand eller besad Tapperhed, Virkningen af deres Grumhed, da de rasede imod de første af Misundelse, imod de sidste af Frygt, holdende det for det eneste Middel til sin Sikkerhed at faa dem ryddede af Beien, der kunde gjøre dem nogen Modstand.

Iblandt mange andre bleve Gorion ombragt, en Mand, der var berømmelig saavel i Hensende til sin høie Fødsel som sjeldne Egenstaber, der lod sig Folkets Velfærd ligge paa Hjerte, og søgte at forsvare deres Frihed saa høit, som nogen Jøde. Denne maatte betale det med sit Liv, at han havde talt for frit. Aligemaade maatte Peraiteren Niger, der havde gjort sig berømmelig i de Krige, som de havde ført med Romerne, føle Virkningen af deres Grumhed. Omendkjøndt han bad lykkelig for sig, og viste dem de Saar, han havde faaet, slæbte de ham dog midt igjennem Staden. Da han var kommen udenfor Porten, og saa, at der var intet Haab for ham, at blive frelst, bad han alene, at han maatte, naar de havde taget Livet af ham, blive begravet; men de udøste haarde Ord imod ham, og ei engang vilde unde ham det Stykke Jord, som han saa indstændig anholdt om, og strax lod ham henrette. Førend han opgav sin Mand, ønskede han over dem, at Romerne vilde hevne paa dem hans uskyldige Blod, de udøste, at de foruden Krigen maatte blive hjemløse med Hunger og Pest og omkomme for sine egne Hænder. At dette lod den retfærdige Gud og komme over disse ugudelige Kroppe, og det varede ikke længe, førend de bleve uenige indbyrdes imellem sig selv, og forfulgte hinanden som affindige Mennesker.

Efterat Niger saaledes var ryddet af Beien, var der ingen, de havde nogen Frygt for at de skulde gjøre dem nogen Afbræk. Derefter

gik de løs paa den menige Almue, og de optænkte Uarsager imod dem for at stille dem ved Livet. Nogle blev henrettede, fordi de havde gjort dem Modstand; andre, som havde holdt sig i Rolighed, søgte de en og anden Sag imod for at faa dem af Vrien. De, som ikke vilde komme til dem, bleve beskylbte for at være hovmodige; de, som med Driftighed kom til dem, bleve ansete, som om de foragtede dem, og de, som i en eller anden Ting gik dem til Haande, bleve holdte for Forrædere. Der blev ingen Forstjæl gjort paa smaa Feil og store Misgjerninger, men de bleve alle straffede paa en Maade, nemlig med Livs Straf, og ingen kom derfra med Livet, uden de allerfattigste og elendigste.

Da de romerske Krigsøverstier fik at høre, hvilken Forvirring der var i Staden, tænkte de at ville føre sig denne Tilstand til Nytte, og derfor anmodede Vespasianus, der førte øverste Kommando, om strax at angribe Staden, forestillende ham, at det var ikke uden Guds særdeles Styrelse, at de vare blevene uens med hinanden, og der var at befrygte, at Bladet kunde i en Hast vende sig, og de stridige Partier forene sig igjen, enten at de kunde blive kjede af saaledes at tilføie hinanden ondt, eller og at de kunde komme i Rundskab om, at de havde ei handlet ret, og fortryde det, de havde gjort. Men Vespasianus svarede dem, at de toge Feil i sine Slutninger, da de ved det, de forlangte, mere søgte at vise sin Tapperhed og Styrke endog med største Livsfare, end have sin egen Fordel og Sikkerhed for Dine; thi dersom de nu strax overfaldt Staden, var der ikke at tvivle paa, at de vilde forene sine Vaaben og bruge sin samlede Magt, som endnu var temmelig stærk, imod dem; men hvis de vilde give Tid, vilde de blive ved at ødelægge hinanden ved indvortes Oprør, og saaledes hensemelte deres Magt. Gud vidste bedre at lave det, end de indbildte sig, thi han havde besluttet uden Sverdslag at overlevere Jøderne i Romernes Hænder, og at give Krigshæren Seier, uden at det skulde koste dem nogen Myrie. Saa længe at Oprør, der var det største Onde, herskede iblandt deres Fiender, og de myrdede selv hinanden, var det jo bedst alene at være Tilskuer af dette blodige Spørgespil, og ikke give sig i Kæft med de Mennesker, der rasede indbyrdes imellem sig selv, og søgte at ødelægge hinanden. Tænkte nogen, at det var ingen Ære at blive Seierherre uden Sverdslag, den skulde betænke, at det var langt fordelagtigere at kunne naa sit Diemed uden at bruge Vaaben, end at lade det komme an paa Krigens Lykke, der var foranderlig og uvis; og naar man kunde med Sagtfærdighed og Forsigtighed udrette det samme som ved Tapperhed,

saar var det ikke mindre berømt at gaa forsigtig til Bærks, end at bruge Haanden, naar det gjordes fornødent. Hertil kom dette, at saa meget som Fienderne indbyrdes svækkede hinanden, saa mange flere Kræfter fik de paa sin Side ved at ret udhvile sig af de idelige Besværigheder, de havde udstaaet, saa at de kunde desto bedre siden bruge sig imod dem. Endelig tænkte de at ville erholde nogen Seier, der skulde være dem til Berømmelse, saa var det ikke nu Tid at tænke herpaa, thi hverken gjorde Jøderne store Krigsunderstøtninger, ei heller befæstede de sin Stad, ei heller søgte de om Hjælpetropper, at det kunde være dem til nogen Stæde, om de tøvede noget, men de tilspøiede hinanden selv mere ondt, og plagede sig selv hver Dag værre, end de vilde gjøre, om de fik dem fangne. Derfor, dersom det var dem om deres Fordel og Sikkerhed at gjøre, saa skulde de kun lade dem have No til at ødelægge hinanden, og søgte de at indlægge sig nogen Berømmelse, saa skulde de ikke binde an med dem, der vare plagede af indvortes Urolighed, thi man kunde ellers have Fjæ til at sige, at de havde ikke saa let faaet Seier, dersom der ikke havde hersket Uenighed imellem dem.

Dette fandt Bisald hos alle de andre Oberster, og det lod sig strax tilskynde, at hans Raad var vel grundet, thi der kom hver Dag en stor Del Jøder til den romerske Leir, hvilke reddede sig med Flugten for at undgaa de Midkjæres Grumhed. Dog stæde saadan Flugt ikke uden yderste Fare, eftersom de Midkjære havde besat alle Veiene, og hvem de traf paa, omkom de under Paaskud, at de vilde gaa over til Romerne, med mindre at de gav dem Penge, da de lod dem passere, men de som intet havde at give, skulde have Ord for at være Forrædere, saa at de Rige kjøbte sig fri for Penge, og de Fattige alene bleve myrdede, hvorfor alle Landeveiene laa fulde af døde Legemer. Dette gjorde, at mange, som vare paa Veien til at tage Flugten, vendte tilbage til Staden igjen og vilde heller der omkomme, i Haab om at de skulde blive begravne. Men deres Grumhed gif saavidt, at de lode lige saa lidet dem begrave, der blev ihjelslagne i Staden, som de der blev myrdede paa Veiene, men lode dem ligge under aaben Himmel og raadne, ret ligesom om de havde forbundet sig til ei alene at overtræde Fædrelandets, men og Naturens Lov, og med sine uretfærdige Gjerninger imod Menneskene at besmitte det guddommelige Sted, ja hvem, som begrov sine Paarørende og Venner, blev anseet ligesaa straffskyldig som de, der flygtede til Romerne, og maatte betale denne Tjeneste, de havde bevist deres Afbøde, med deres Liv, saa at de, som besørgede en andens Begravelse, havde strax

derefter behov, at en anden skulde bevise dem samme Tjeneste. Med et Ord: Medlidenshed, der er en af de priseligste Dyder, var ganske udryddet af disse onde Menneskers Hjerter, og hvad, som kan opvække hos andre Medynk, det mere ophidsede disse Ulykkesfugle, saa at de vendte sin Bitterhed fra de Levende til de Døde, og igjen fra de Døde til de Levende.

Frygten gik saa vidt, at de, som endnu vare i Live, prisede de Døde lykkelige, fordi de vare komne til Ro og Hvile, og de, der vare indsluttede i Fængslen, skattede endog de ubegravne lykkeligere end sig selv i Henseende til den jammerlige Tilstand, de levede i. Kort sagt: Disse Udaads Mennesker traadte al Ret under Fødder, drev Spot med de guddommelige Ting, og belo Profeternes Spaadomme, som urimeligt Sladder og Snak. Thi Profeterne havde skrevet meget om Dyder og Laster, da de Midkjære handelde tvært imod, have de derved gjort, at den Spaadom, der var gjort imod Fædrelandet, er bleven opfyldt. Det var en gammel Spaadom, der var bekjendt blandt alle, at Staden skulde blive indtagen og Templet opbrændt, naar der opkom Oprør i Staden, og Templet blev af Jøderne selv vanhelliget. Omvendtjønt de Midkjære ikke vilde tro det, saa vare de dog de, der gjorde, at denne Spaadom blev opfyldt.

Syvende Kapitel.

Johannes vil tiltage sig den høieste Magt i Jerusalem. De Midkjære tage grummelig affæd i Masada. Vespasianus bemægtiger sig Gadara.

Evende Partier i Staden. — Judæas bedrøvelige Tilstand. — Johannes gjør et stort Nederlag paa Jøderne.

Johannes havde længe omgaaets med de Tanter at anskaffe sig Herredømmet alene, hvorfor han, da han ikke kunde taale, at nogen havde Del med sig deri, med nogle saa af de Lideligste og Ugudeligste skildte sig fra de andre, og fjærte sig intet mere efter, hvad der blev ham befalet, men begyndte selv at udstede Befalinger, saa at alle let kunde se, at han vilde ene føre Regeringen. Hans Tilhæng blev Dag fra Dag stærkere og stærkere, thi nogle slog sig til ham af Frygt, andre af Kjærlighed, thi han

forstod den Kunst til Gavn at kunne med List vinde Folkets Hjerter; men de fleste lod sig indskrive under hans Fane til sin egen Sikkerhed, at al Skylden for hvad de gjorde, kunde ligge paa ham alene, og de altsaa kunde gaa fri. Derforuden var han baade tapper og forstandig, saa at han hverken feilede Hoved eller Hjerte. Ikke desmindre havde han en ikk. liden Del imod sig, thi de fleste satte sig imod ham, dels af Misundelse, efter som de ikke vilde underkaste sig hans Magt, der ikke var bedre end de, dels af Frygt for, at han skulde tiltage sig Enevoldsherrædømmet, da de tænkte, at naar han engang var bleven fast i Sædet, vilde det ikke blive saa let at faa ham deraf igjen, og de vilde da komme til at betale, at de havde gjort ham Modstand. Hvorover de vilde heller vove det til det yderste, og taale saa, hvad der vilde følge paa, end frivillig underkaste sig Naget og omkomme som Slaver og Trælle.

De Oprørere bleve altsaa delte i tvende stridige Partier. Johannes førte over sine Tilhængere kongelig Myndighed. De satte paa begge Sider Bagter ud imod hinanden, men de gjorde hinanden liden eller ingen Skade, alene at der faldt nogle Smaa-kampe imellem dem. Det gik ud over Folket, thi begge Partierne trattede med hinanden om, hvem der gjorde mest Bytt. Da Staden nu saaledes blev plaget med 3 af de største Ulykker, nemlig Krig, Tyranni og Oprør, saa holdt Folket Krigen for det lemsfældigste af dem alle, hvorfor de forlode Hus og Hjem og tog sin Tilflugt til Fremmede, idet de fandt den Sikkerhed og Frelse hos Romerne, som de ikke fandt hos sine egne Landsmænd.

Her opkom endnu det fjerde Onde, hvilket blev til Folkets ganske Fordærvelse og Ødelæggelse. Ikke langt fra Jerusalem laa en Fæstning ved Navn Masaba, som var bygget af de forrige Konger, for at de i Krigstider kunde bringe sine bedste Sager derhen og have et sikkert Tilflugtssted. Den var i de saakaldte Sikariers Hænder, hvilke ikke turde nu, som tilforn, røve og plyndre. Da disse saa, at den romerske Krigshær laa stille, og at der herskede Uenighed mellem Jøderne i Jerusalem, begyndte de at tage Mod til sig igjen, og øve sit gamle Haandværk. Paa Paaskefesten, hvilken Jøderne aarligen helligholde til en Erindring om sin Befrielse fra den ægyptiske Trældom, og at de vare komne ind i sit Fædreland, gjorde de om Natten et Udfald mod den lille Stad Eugabdi. De nedfablede strax Bagterne; derefter afsprede de og jagede paa Flugten alle dem, der vare i Stand til at kunne gjøre dem Modstand, førend de kunde komme i Vaaben og forsamle sig. Af Kvinder og Børn, som ikke kunde redde sig

med Flugten, myrbede de over 700. Derpaa udplyndrede de Husene og førte, hvad de der fik, saavel som Kornet, der stod modent paa Marken, bort med sig til Masada. De lod det ikke blive derved, men ligeledes udplyndrede de andre omkringliggende Stæder og Landsbyer. De fik og daglig et stort Tilløb allevegne fra, thi alle de Røvere i de andre Judæas Landstaber, der havde hidindtil siddet stille, begyndte nu at komme i Bevægelse. Ligesom det gaar til med et Menneskes Legeme, at naar det anseligste Lem er behestet med nogen Sygdom, lide alle de andre Lemmer, saaledes og her, da Oprør og Uenighed havde taget Overhaand i Hovedstaden, tog alle de onde Mennesker i Landet deraf Leilighed til uden Sky at røve og plyndre. Efterat de havde udplyndret sine egne Landsbyer, forsamlede de sig i Orken, hvor de sammensvore sig med hinanden, og delte sig i mange Partier, hvilke vel ikke vare saa talrige, som en ordentlig Krigshær, men bestod dog af flere Folk, end at det kunde passere alene for Røverbander, og angreb Bedehusene og de større Stæder. Vel hændte det sig undertiden, at de, som de saaledes anfaldt, søgte at betale dem for deres Gjerninger, men de gjorde dem ikke stor Skade; thi de tøvede ikke længe, men flygtede bort med det Bytte, de havde gjort. Alt-saa var der ikke et Sted i ganske Judæa, der ikke med Hovedstaden heldede til Undergang.

Dette fik Vespasianus Efterretning om ved Overløberne; thi, omenstjænt de Oprørskte havde ladet alle Veiene besætte og ombragte alle dem, der faldt i deres Hænder, saa undkom dog nogle med Livet til Romerne, hvilke bade Vespasianus, at han vilde komme Staden til Hjælp og frelse de overblevne af Folket, thi der var allerede en stor Mængde omkomne, fordi de havde ladet sig mærke med at have Tilbøjelighed til Romerne, og de, som vare tilbage, kunde ikke vente sig bedre Skjæbne. Vespasianus lod sig denne deres Rød og Jammer gaa til Hjerte, og rykkede bedre frem mod Jerusalem, ret ligesom at han havde i Sinde at ville beleire den, da dog hans Tanker alene vare at forløse den fra dem, der holdt den beleiret.

Fjærend det kunde ske, maatte han først bemægtige sig de andre Stæder og rydde det af Veien, der kunde hindre ham i at beleire den. Da han kom til Gabara, den fasteste Stad i Peræa, holdt han sit Indtog i den fjerde Dag i Maanedens Dystros. De fornemste Indbyggere i Staden havde, uden at de Oprørskte havde faaet Kundskab herom, affærdiget et Gesandtskab til ham, tilbydende at ville overlevere Staden i hans Hænder, hvilket de gjorde dels af Kjærlighed til Fred, dels, for at bevare sit Guds

og Formue; thi en stor Del af Indbyggerne i Gadara vare be- midlede Mænd. Det gjenstridige Parti vidste intet af dette Gesandtskab, de andre havde udsendt, førend de fik at høre, at Vespasianus var nær. De saa sig ikke i Stand til at forsvare Staden og holde Vespasianus ude, dels efter som deres Parti i Staden var det svageste, dels og da Romerne ikke vare langt fra Staden, hvorfor de besluttede at tage Flugten, men de holdt det for en Skam at flygte derfra, uden tilforn at have hevet sig paa dem, der havde indkaldt Romerne. Hvorover de grebe Dolesus, der var den anseeligste Mand i Staden, saavel i Henseende til hans Fødsel som Stand og Embede, og syntes at have været Hovedmand for dette Gesandtskabs Affærdigelse, myrdede ham, og, efterat de havde handlet ilde med det døde Regeme, og saaledes styret sin rasende Bitterhed, toge de sin Dei bort. Da den romerste Krigshær Dagen derefter kom rykkende mod Staden, gif Borgerne med Frydeskrig ud imod Vespasianus og modtog ham, og ei alene afslagde Trofskabsed til ham, men og bade ham, at han vilde lade en Besætning af Fodfolk og Rytteri indlægge i Staden, for at de kunde være sikke for de Flygtige; thi de havde selv nedrevet sin Mur, uden at Romerne havde forlangt det af dem, for at vise sin Tilbøjelighed til Fred og Afstyk for Krig.

Vespasianus sendte derpaa Placidus med 500 Ryttere og 3000 Mand Fodfolk efter dem, som vare flygtede fra Gadara, og selv begav han sig med den øvrige Del af Krigshæren tilbage til Cæsarea. De Flygtige, da de saa de romerste Ryttere være i Hælene paa dem, toge sin Tilflugt til den lille Stad Bethen- nabris. Der fandt de en stor Del unge Mennesker, hvilke de fik dels med det Gode, dels med det Onde til at tage til Baaben, og, efterat de havde forenet sine Baaben med deres, gjorde de et Udfald mod Placidus. Placidus veg ved det første Anfald lidet tilbage, for at lokke dem længere fra Muren, men, da han havde faaet dem ud paa et beleiligt Sted, omringede han dem og lod skyde paa dem. Alle de, som vilde tage Flugten, bleve nedfablede af Rytteriet, og Fodfolket huggede ned for Fode alle dem, som holdt Stand. Jøderne omkom alene, for de vilde vise sit Mod og Dristighed; thi de angrebe Romerne, da de stode saa tæt sammen som en Mur, saa at de hverken med sine Skud kunde gjøre dem nogen Skade, ikke heller gjennebrøde deres Slagorden; selv derimod vare de allevegne blottede for Romernes Pile. De løbe som vilde Dyr ind paa Fiendens Sværd, og bleve mange slagne i Ansigtet, andre bleve nedtraadte af Rytteriet, de øvrige bleve adspredte.

Det var Placidus meget om at gjøre at forhindre dem at komme ind i Staden, hvorfor han med sit Rytteri hastede til Staden, at han kunde være der, førend de kunde komme didhen. Derpaa vendte han sig mod dem og lod flyde tappert paa dem med Pile. De nærmeste bleve nedstødte og de længst borte bleve tvungne til at vige tilbage; dog var der nogle af de mest stridbare, der slog sig igjennem og kom udenfor Muren. De, der havde Bagt i Portene, stode i stor Betænkning, hvad de skulde gjøre, thi paa den ene Side syntes de, at de ikke med Villighed kunde tillukke Portene for Gardarenerne; paa den anden Side saa de nok, at dersom de indlod dem, vilde det ikke gaa dem bedre, end det gik dem, som de imodtog, hvilket og skede. Thi som de romerske Ryttere var Gardarenerne stærk i Hælene, vare de nær komme ind i Staden med dem. Da Placidus ved sin Ankomst fandt Portene lukkede, gav han Befaling til sine Folk at løb Storm til den, og endelig blev han samme Dag sildig om Aftenen Herre over den. Den menige Almue blev strax nedfaldet; de andre, som kunde gjøre nogen Modstand, toge Flugten. Husene bleve givne Soldaterne til Pris, og efterat de vare udplyndrede, blev Staden rent lagt i Aske. De Flygtige satte alle, hvor de kom frem, i yderste Forstrækkelse, thi ei alene gjorde de sin egen Ulykke større, end den var, men og foregave, at den hele romerske Krigshær kom ansættende, hvorover alle der omkring pakkede ind for at drage sin Bei bort, og, da de vare blevne for en stor Del forsamlede, flygtede de til Jericho, som det eneste Sted, de holdt sikkert at kunne tage sin Tilflugt til og være i Behold, eftersom den var baade forsynet med stærke Mure og folkerig.

Placidus stolede paa sit Rytteri og fik god Lykke, satte efter dem, og naaede dem ved Jordan. Saa mange som traaf ham paa Beien, bleve sendte til den anden Verden. Derpaa drev han den ganske Mængde ned til Vandet og stillede sig i Slagorden imod dem, thi de kunde ikke komme videre, eftersom Floden var formedelst Regn voxen saa høi, at de ikke kunde komme over. Herover maatte de holde Stand og trække ud, eftersom de ikke kunde undfly. De stillede sig i Orden langs med Bredden af Floden, hvor de maatte modtage Rytteriets Anfald, der med sine Pile fældte en stor Mængde og stødte mange ud i Vandet. Femten Tusinde bleve fundne paa Bladsen, og Tallet paa dem, som selv sprang ud i Floden, er utroligt. Der blev gjort 2200 til Fanger, og han fik herforuden en stor Mængde Afener, Faar, Kameler og Kjør til Bytte.

Omenskjønt den Skade, Jøderne her led, var ikke større end de foregaaende, saa syntes den dog større, efterfom ei alene den ganske Egn, hvor igjennem de vare flygtede, laa fuld med døde Kroppe, men og Jordan var saa fuld af døde Legemer, at ingen kunde komme igjennem den, saavel som Søen Assaltites, i hvilken de kom svømmende i Hobetal fra Floden.

Placidus, som vilde betjene sig af Lykken, medens den spilde ham, rykkede derpaa videre frem mod de omliggende Stæder og Landsbyer, og bemægtigede sig Abila, Julias, Bezemoth og andre smaa Stæder, som ligge ved Assaltites. Denne besatte han med de Jøder, der vare overløbne til ham. Derefter begav han sig med sine Soldater paa Skibe ud paa hemledte Sø og ombragte alle dem, som havde taget sin Tilflugt derud. Paa denne Maade kom det ganske Landskab Peræa indtil Machærus, enten godvilligen eller med Magt i Romernes Hænder.

Attende Kapitel.

Vespasianus hastet med at gjøre Ende paa den jødiske Krig formeelst Urolighederne i Gallia. Om Jericho og Søen Assaltites.

Vespasianus bemægtiger sig adskillige Stæder omkring Jerusalem — Vandet ved Jericho, som var usundt, blev af Eliseus gjort sundt. — Egnens Frugtbarhed — Assaltitis' Beskrivelse.

Imidlertid da dette tilbrag sig i Judæa, kom der Tidender fra Gallia, at Bindez og nogle af de fornemste Herrer vare faldne fra Nero og havde gjort Opstand. Hvorom man kan læse hos andre Historikere. Dette Rygte skyndte Vespasianus til at fortsætte Krigen af alle Kræfter; thi han saa forud, hvilke bedrøvelige Følger de borgerlige Krige havde, og den Ulykke det hele Keiserdømme vilde komme i, haabende derfor at lette Italia fra en stor Frygt, naar han kunde bringe Roligheden til Veie i Østen. Saa længe Vinteren varede, lod han i de Landsbyer og smaa Stæder, som han havde underbunget sig, indlægge Besætninger; i Landsbyerne blev lagt en Rodemester, men i Stæderne en Hovedsmand. Han lod iligemaade det opbygge og sætte i Stand, som var bleven ødelagt. Men strax ved Foraarets Begyndelse brød han op med Krigshæren fra Cæsarea, og begav sig til An-

tipatris. Da han havde ligget der tvende Dage og sat alle Ting i Stand i Staden, fortsatte han sin Vej videre frem, skjændende og brændende rundt omkring i Egnen. Derefter bragte han Landskabet Thamma under sin Lydighed og rykkede mod Lydda og Jamnia. Begge disse Stæder overgave sig godvillig til ham, og han lod dem besætte med dygtige Indbyggere af dem, som vare overgangne til ham. Han begav sig derpaa til Ammaus. Der slog han sin Leir paa Landeveien til Hovedstaden, lod denne omringe med en Mur og efterlod sig der den femte Legion, rykkende selv med den øvrige Del af Krigshæren ind i Landskabet Bethleptefon. Efterat han havde opfyldt dette Landskab saavel som Idunæa med Mord og Brand, lod han lægge Besætninger i de bekv. næmste Stæder. Derefter bemægtigede han sig Beteris og Cafartoba, tvende Landsbyer, der laa midt i Idunæa. Der blev over 10000 Mennesker ombragte, og flere end 1000 gjorte til Fanger; de andre lod han drive bort og lagde en stærk Besætning deri af sine Folk, hvilke ved sine idelige Udstrifninger ødelagde den hele Bjergegn. Han gik derpaa med Hovedhæren tilbage til Ammaus og derfra igjennem Samaria og Neapolis, som ellers af Landets Folk kaldes Mabartha, til Korea, hvor han naaede den anden Dag i Maanedens Desios og slog der sin Leir. Den derefter kom han til Jericho, hvor Trajanus, en af Hærsførerne, stødte til ham m. d. de Tropper, der vare brugte i Peræa, efterat det hele Landskab paa hin Side Jordan var undervunget.

Førend Romerne kom, var en stor Mængde Mennesker flygtet fra Jericho hen til de Bjerge, som laa ligeover fra Jersusalem. Der var endda ikke faa tilbage, hvilke alle bleve myrdede. Derpaa bemægtigede han sig denne øde Stad. Samme Stad ligger paa en bred, vid Mark. Oven for den ligger et langt skallet og ufrugtbart Bjerg, hvilket strækker sig mod Norden til Skythopolis' Grænser, og mod Sønden til det sodomitiske Landskab, og til det yderste af Affaltitis' Sø, og er formedelt sin Ufrugtbarehed ubeboet. Lige imod det, paa den anden Side Jordan, er et andet Bjerg, der mod Norden tager sin Begyndelse ved Julias, og strækker sig mod Sønden til Gomorra, som grænser op til Petra i Arabia. I denne Egn er et Bjerg, som kaldes Fernbjerg, hvilket strækker sig i Længden til det moabitiske Landskab. Den ganske Egn, som ligger imellem disse tvende Bjerge, bliver kaldt den store Mark, og strækker sig i Længden fra Landsbyen Gennabri til Søen Affaltites. Den er 1200 Stadier lang og 120 bred, og Floden Jordan løber midt igjennem den.

Der er i den tvende Søer, nemlig Affaltites og den tibe-

den tibe - det sidste navn

ricnsifte, hvilke tvende Søer ere af ulige og ganske modsat Natur. Vandet i den første er salt og ufrugtbart, men i den sidste er det sødt og frugtbart. Som der er intet Vand i den ganske Egn uden alene Jordans Flod, saa er der en forstrækkelig Hede og Tørre om Sommeren, og Luften af den Marsag usund, og forarsager adskillige Sygdomme. Det samme er og Marsagen til, at de Palmetræer, som ere plantede ved Bredden af Floden, ere langt større og frugtbare end de, der voxe længere oppe.

I Nærheden af Staden Jericho er en ypperlig vandrig Kilde. Samme Kilde har sit Udspring ved den gamle Stad, hvor Jesus Nave Søn*), Hebræernes Hærfører, allersidst indtog Chananaernes Land. Der fortælles, at Vandet i samme Kilde var i gamle Dage ei alene skadeligt for Jorden og Træerne, men og for Føsteret hos de frugtommelige Kvinder, ja at det forgiftede og forværvede alle Ting, men siden er det af Profeten Elisæus, der var Elias Discipel og Efterkommer, gjort sundt og frugtbart. Thi, som Indbyggerne i Jericho tog ham i Herberge og bevisste al den Godhed mod ham, som de vidste, har han igjen belønnet dem derfor og gjort dem en Tjeneste, som den hele Egn bestandig har nydt godt af. Han gik hen til Kilden, og kastede et Lerkar fuldt med Salt deri. Derefter opløstede han sine retfærdige Hænder mod Himmelen og udøste Drikoffer ved Kilden, bedende Kilden, at den vilde herefter give sødere og behageligere Vand og aabne et sødere Væld, anholdende tilligemed hos Gud om, at han vilde forbedre den med sundere Luft, meddele den en fuldkommen Frugtbarhed ikke alene for Jordens Afgrøde, men ogsaa for de frugtommelige Kvinders Fostre, og ikke lade Indbyggerne have Mangel paa saadant frugtbargjørende Vand, saa længe de lagde Bind paa Retfærdighed. Efterat han havde forrettet denne Bøn, gjorde han efter den Forstand han havde, med sine egne Hænder adskillige Forandringer paa Brønden, hvorved det Vand som tilforn forarsagede Ufrugtbarhed og skilte Kvinderne ved sine Fostre, blev siden ikke alene frugtbar, men gjorde endog Kvinderne frugtbare til at undsfange og føde Børn. Ja Vandet havde saadan en frugtbargjørende Kraft, at naar der kun kom det allermindste af det paa Jorden, saa gav Jorden langt mere af sig, end om den i største Oversflødighed var bleven vandet med andet Vand. Derfor og de, som øste formeget af det paa Jorden, havde kun liden Nytte deraf. Derimod de, som vandede Jorden kun med lidet, havde stor Nytte. Desforuden løb den videre ud end alle andre

*) d. e. Josva Nuns Søn.

Rilder; thi den tager sit Løb igjennem en Mark, der var 70 Stadier lang og 20 Stadier bred, og hvor der var en stor Mængde deilige Haber. Der voxede og mange Slags Palmetræer, hvilke saavel i Henseende til Smagen som Navnet vare skilte fra de andre, og af disse var nogle saa fede, at naar de blev stampede, gav de Honning fra sig, hvilket var næsten ligesaa god som anden Honning, af hvilket fandtes stor Overflødighed i dette Landstak. Desforuden voxede her Opobalsam, hvilken var den ypperligste af alle dette Landstaks Frugter, saavel som Cypris og Myrobalanum, saa at man ikke tager feil, naar man kalder det et guddommeligt Land, i Henseende til, at de allerføsteligste Frugter, som andre Steder er overmaade rare, voxer der i stor Mængde. Desuden er der intet Sted i hele Verden, hvor de andre almindelige Frugter ere bedre og voxer i større Overflødighed. Alt hvad der bliver faaet, kommer frem med stor Rente. Aarsagen til denne Frugtbarhed er i mine Tanker det ypperlige Vand og Luftens Varme; denne gjør, at det kan komme frem og udbrede sig, og Vandet giver Kraft til Rødderne, at det kan skyde sig frem endog i den hedeste Sommer, da Jorden ellers er saa tør og forbrændt, at intet uden med megen Nød kan komme frem af den. Vandet er alle Tider af en anden Natur end Luften. Det, som bliver om Sommeren øst for Solens Dpgang, er koldt, omendstjunt Luften er varm, derimod om Vinteren er det lunken og forfrisker det, som det bliver øst paa. For Resten er her altid saadan mild Luft, at naar det paa andre Steder i Judæa sneer, saa gaa Indbyggerne her i linnede Klæder. Denne Egn ligger 150 Stadier fra Jerusalem og 60 Stadier fra Jordan. Veien derfra til Jerusalem er ikke andet end en øde stenagtig Ørken, og til Jordan og Assfaltites' Sø er den vel mere jævn og slet, men og øde og ufrugtbar. Dette maa være nok talt om den deilige Egn, i hvilken Jericho ligger.

Jeg holder det og for Umagen værd at beskrive her Søen Assfaltites' Natar og Egenstak. Vandet i den er salt og ufrugtbart. Hvad man kaster deri, hvor tungt det end kan være, svømmer oven paa, og det er ikke muligt, at nogen kan gaa til Bunds, hvor meget Umag han end vil gjøre sig. Vespasianus lod gjøre en Prøve derpaa. Da han kom for at tage denne Sø i Oiesyn, lod han binde Hænderne paa Ryggen af nogle, der ikke kunde svømme, og lod dem kaste ud paa Dybet, men de kom saa hastig op i Beiret, som om de vare drevne op af en Vind og flød oven paa Vandet. Det er og noget, som er at forundre sig over ved denne Sø, at den tre Gange hver Dag forandrer sin Farve, foruden at den, naar Solen skinner paa den, har flere

$$1 \text{ Stadie} = 185 \text{ mtr} \times 150 = \text{Kilometer} 277.50$$

Farver. Paa mange Steder kaster den store Stykker sort Lim eller Beg fra sig, hvilke se ud som store Ører uden Hovder, og svømme omkring deri. Naar Skibsfolkene komme dertil, fylde de sine Skibe dermed; men, da det er seigt, hænger det fast ved Skibene, og de kan ikke faa det fra uden ved det Blod, som Fruentimmeret mister ved sine maanedlige Menselser og ved sit Bånd. Dette Lim er ikke alene godt til at digte og tætte Skibe med, men det bliver og brugt paa adskillige Maader til Plaster og Lægedomme.

Denne Sø strækker sig i Længden 580 Stadier, thi den gaar til Zoar i Arabia, og den er 150 Stadier bred. Ved den ligger det sodomitiske Landskab, der tilforn var en frugtbar Egn, hvor der var mange Stæder; men nu er den fordærvet, og som der fortælles, opbrændt af Lynild formedelst Borgernes Ugudelighed. Man kan endnu se der Kjendtegnene af den guddommelige Flod, og hende, at der har staaet 5 Stæder. *) De Frugter, der voxe, ere fulde af Afte; de have vel samme Farve og Skikkelse som anden ædelig Frugt, men naar man bryder paa den, gaa de hen i Røg og Afte. Dette, man her kan se, gjør, at man maa desto snarere sætte Tro til det, der berettes om det sodomitiske Landskab.

Niende Kapitel.

Vespasianus udruster sig til Jerusalems Beleiring, men forandrer sit Forsæt, da han faar Efterretning om Neros Død. Simon, Gjoras Søn.

Keiser Neros Død — Simon Gjoras Søn — Hans Bedrifter. — Han søger at bemægtige sig Idumæa. — Og ved en Idumæers Forræderi — bliver Herre over det hele Land. — Hans Hustru bliver fangen af de Midkjære. — hvilket han tilstrækkelig hevner, — hvorfor hun sendes ham tilbage igjen. — Største Forvirring i Jerusalem. — Splid imellem Johannes' Tilhængere. — Simon indlades i Staden.

Imidlertid søgte Vespasianus at indslutte Jerusalem. Til den Ende lod han anlægge Skanser i Jericho og Abida, og lagde der ind nogle af sine Folk som og Hjælpetropperne. Sligemaade sendte han Lucius Annius med en Del Tropper, Fodfolk og Ryt-

*) Sodoma, Gomorra, Adama, Zeboim og Zoar, af hvilke de 4 bleve ødelagte og den femte for Lot's Styld sparet.

terie til Gerasa. Denne bemægtigede sig denne Stad i største Storm, og lod 1000 unge Mennesker, som ei kunde redde sig ved Flugten, nedslæbe; de andre bleve gjorte til Slaver, og Staden blev givet Soldaterne til Pris. Efterat den var lagt i Aske, gik han løs paa de omliggende Landsbyer. De Rige reddede sig ved Flugten, men de Fattige og Skrøbelige omkom, og hvad der faldt i hans Hænder, blev opbrændt. Paa denn: Maade blev ikke alene Bjergeggen, men og den lautliggende Egn ødelagt og fordervet. Hvad de i Jerusalem angik, da kunde nu ingen flere undfly; thi de, der vilde tage Flugten til Rømerne, bleve slittelig oppassede af de Ridhjære, og de, som ei vare romerstindede, maatte blive, hvor de var, eftersom alle Tilgangene til Staden vare besatte med romerske Tropper.

Da Vespasianus kom tilbage til Cæsarea og gjorde Beredelser til, med den ganske Krigshær at angribe Jerusalem, fik han Tidende om, at Nero var bleven ombragt, efterat han havde regjeret i 13 Aar og 8 Dage. Hvorledes han vanærede Keiserdømmet, i det han betroede Rigets Sager i Nymidii og Tigilini, tvende af hans frigitte Tjeneres Hænder, hvilke vare de uærdigste og værste Mænd, og lod dem stulte og valte, som de selv vilde; hvorledes de samme stode ham efter Livet, og hvorledes han blev forladt af sin hele Livnagt, og med 4 af sine Frigitte, der vare ham tro, flygtede til et af sine Lysslotte uden for Staden, hvor han tog Livet af sig selv; hvorledes de, der havde været Marsag til hans Fald, fik efter lang Tids Forløb sin tilbørlige Løn; hvorledes Krigen i Gallia fik Ende; hvorledes Galba, efterat han igjen var erklæret for Keiser, kom fra Spania til Rom; hvorledes han af Soldaterne blev beskyldt for Forsagthed, og myrdet midt paa Torvet; hvorledes Otho igjen blev ophjætet paa den keiserlige Throne, og gik med en Krigshær imod Vitellii Fjædere, og hvad Endeligt han havde; hvorledes Vitellius kom Oprør og Optøier afsted, og der blev holdt en Træning ved Capitolium; og endelig hvorledes Antonius Primus og Mucianus omkom Vitellius, nedlagde de germanske Legioner, og gjorde Ende paa den borgelige Krig: Alt dette vil jeg her forbigaa omstændelig at tale om, eftersom det maaske vil falde mine Læsere kjedsommeligt, helst da det er ført i Pennen af mange saavel græske som romerske Skribenter. Jeg har alene med et Par Ord villt melde noget herom for Historiens Sammenhængs Skyld, og for ikke at bryde Kjæden.

Vespasianus holdt sig for det første noget stille, og vilde ikke strax sætte sit Forsæt i Værk mod Jerusalem, thi han vilde

først se, hvem der efter Neros Død skulde komme til Regjeringen. Saasnart han fik at høre, at Galba var beskikket til Keiser, vilde han ikke foretage sig noget, førend han fik Befaling derom. Af den Anledning sendte han sin Søn Titus til ham for dels at aflægge Lykønskning til hans Tiltrædelse til Regjeringen; dels at forhøre, hvad han videre skulde foretage i Judæa. Kong Agrippa seilede i samme Orinde med Titus til Galba. De vare neppe komne forbi Akhaja, thi det var midt om Vinteren, og de seilede paa lange Skibe, førend de fik at vide, at Galba var bleven ombragt, da han ikke havde siddet mere end 7 Maanedes og 7 Dage paa Thronen, og at Ditho igjen var bleven ophøiet til den keiserlige Værdighed. Ikke desto mindre lod Agrippa sig ikke holde tilbage formedelt denne Forandring, men fortsatte sin Reise til Rom. Titus derimod seilede formedelt en guddommelig Styrelse fra Akhaja tilbage til Syria og begav sig i største Al til Cesarea til sin Fader.

Som Sagerne vare saa beskafte, at det syntes, som det romerske Keiserdom begyndte at vakle, viste de ikke, hvad de skulde foretage sig, dog holdt de inde med Krigens Fortsættelse imod Jøderne, holdende det for urimeligt at ville angribe Fremmede, naar man kunde staa i Frygt for sit eget Fædreland.

Imidlertid begyndtes en anden Krig i Jerusalem. Der var et ungt Menneske fra Gerasa, ved Navn Simon, Gjoras Søn, hvilken vel i Rænkter og Underfundighed var ei Johannes, som havde Staden inde, voksen, men dog langt overgik ham i Regens Kræfter og Driftighed. Denne var formedelt sin Frælsning af Øpperstepræsten Ananus udjaget af Landskabets Akrobatene, hvor han havde været Stadtholder, hvorpaa han gik over til Næverne, som vare i Masada. I Begyndelsen havde de ham mistænkt, hvorfor de gav ham og de Kvinder, han førte med sig, alene Tilladelse at være i den nederste Del af Fæstningen, beholdende den øverste for sig selv; men, da de siden mærkede, at han var af samme Sindelag, som de selv, og de fandt ham tro, udvalgte de ham til sin Fører, naar de gik ud paa Fribyggeri, og hjalp han dem i at udplyndre og ødelægge den hele Egn omkring Masada. Han kunde dog ikke overtale dem til at foretage sig Ting af større Vigtighed; thi de ansaa denne Fæstning, som sit eneste Sikkerheds Sted, og derfor turde de ikke vove sig langt fra den. Men Simon havde høie Tanker i Hovedet, og studerede alene paa, hvorledes han kunde blive en regjerende Herre. Herover, da han fik at høre, at Ananus var død, begav han sig ind imellem Bjergene og lod der offentlig udraabe, at han

vilde give Slaverne deres Frihed og de Fri Belønning, dersom de vilde lade sig indskrive under hans Mærke; hvorpaa alle onde og løse Mennesker strømmede fra alle Kanter til ham.

Da han havde faaet en anseelig Hær sammen, streifede han i de Landsbyer, der laa imellem Bjergene, og udplyndrede dem; og, som der hver Dag stødte flere til ham, dristede han sig til at vise sig paa den flette Mark, og satte de store Stæder i yderste Frygt og Forstrækkelse. Hans Tapperhed og herlige Fremgang gjorde og, at endog mange af de Mægtigste lod sig overtale til at forene sig med ham, thi hans Krigshær bestod ikke af Slaver og Røvere alene, men der var og en stor Mængde af den menige Almue, hvilken adlød ham som deres Konge; derefter streifede han igjennem Landskabet Akrobatene og store Idumæa. Han befæstede Landsbyen Main, for at han kunde der have et sikert Tilflugtssted. Han lod iligemaade i Dalen Faran gjøre mange Huller, foruden dem, som allerede vare der. Denne brugte han til Forraadskamre, i hvilke han indlagde, hvad Bytte han gjorde, samt hvad Korn han røvede; iligemaade opholdt sig der en stor Del Røvere. Det var klart nok, at alle disse Tilberedelser sigtede paa Jerusalem; hvorover de nidkjære, som frygtede for, at han skulde overrumple dem, tænkte at ville forekomme ham, og derfor rykkede mandstærke ud imod ham, for at stride mod ham. Men Simon kom dem i møde, angreb dem, og drev dem med stort Forlis tilbage til Staden igjen. Dog alligevel, som han ikke saa sig stærk nok, dristede han sig ikke til at beleire Jerusalem, men besluttede først at bemægtige sig Idumæa. Herover rykkede han med en Krigshær bestaaende af 20000 Mand, mod Grænserne af samme Landskab. Da de idumæiske Fyrster fik Kundskab derom, bragte de strax en Krigsmagt paa Benene 25000 Mand stærk, ladende de andre tilbage i Stæderne for at bevogte Landet, om Sitarierne, der opholdt sig i Masaba, skulde forsøge noget Indfald. Med denne Arme toge de imod Simon paa Grænserne. Det kom og til Slag imellem dem, hvilket varede en hel Dag, uden at nogen af dem kunde tilegne sig Seier. Hvorover de skiltes ad, og Simon forspjædede sig hen til Main; de andre begave sig hjem igjen. Men ikke længe derefter indfandt Simon sig igjen med en langt større Krigshær og slog sin Leir ved Landsbyen Thekue ikke langt fra Fæstningen Herodion. Han affærdigede strax Eleazar til den Besætning, som laa der, for at overtale den til at overgive Fæstningen. Besætningen indlob ham strax, uden at de vidste Marsagen til hans Ankomst, men saasnart

han begyndte at tale om Fæstningens Obergivelse, trak de sine Kaarder imod ham og satte ind paa ham, og som han ikke kunde undfly, styrkede han sig hovedfulds over Muren ned i Graven, og opgav strax Landen.

I dumæerne vare meget bange for Simons store Magt, derfor besluttede de, spænd de indlod sig i nogen Træfning med ham, at lade udsponere, hvor stor hans Krigshær var. Til dette frembød en af Hovedsmændene ved Navn Jakobus, at ville lade sig bruge, men hans Tanker var at forraade sit Fædreland i Fiendens Hænder. Han begav sig fra Durus, hvor Idumæerne havde forsamlet sin Magt, og da han kom til Simon, lovede han ham først at ville overlevere ham Fædrelandet i hans Hænder, dersom han vilde give ham Forsikring om Forfremmelse; dernæst forbandt han sig til at ville være ham behjælpelig i, at han skulde blive Herre over Idumæa. Simon beværte ham paa det allerkosteligste og gjorde ham de allerstørste Løfter, hvorpaa han begav sig tilbage igjen. Da han kom til Sine, gjorde han Simons Krigshær langt større, end den var i sig selv, og da han saaledes havde sat Fyrsterne, saavel som næsten det ganske Folk i hderste Forstrækkelse, gav han dem det Raad, at de skulde ikke lade det komme an paa et Slag, men strax overgive den højeste Magt til Simon. Imidlertid affærdigede han et Bud til Simon, og lod ham vide, at han skulde strax rykke ind i Idumæa, forsikrende ham, at han skulde bringe Idumæerne i Uorden. Dette holdt han og, thi, saasnart Simon nærmede sig dem med sin Hær, sprang han allerførst paa sin Hest og tog Flugten tillige med nogle, som han havde underkjøbt. Herved overfaldt de andre saadan Skræk, at, de spænd det kom til noget Slag, kastede Waaben og toge Flugten hver sin Vej.

Paa denne Maade blev Simon imod al Tanke Herre over Idumæa uden nogen Blodsudgydelse. Derefter overfaldt og bemægtigede han sig Staden Chebron, hvor han fik en stor Mængde Korn og gjorde et rigt Bytte. Efter Indbyggernes Foregivende var denne Stad ikke alene ældre end alle de andre Stæder i samme Landskab, men og end Memphis i Ægypten; thi de foregive, at den er 2300 Aar gammel. Abraham, Izbernes Stamfader, satte sig der ned, efterat han havde forladt Mesopotamien, og hans Afkom drog derfra til Ægypten; man kan og endnu se i samme Stad deres Begravelser meget kunstigen udarbejdet af det prægtigste Marmor. Sex Stadier derfra staar et stort Terpentintræ, hvilket skal have staaet der fra Verdens Begyndelse.

Simon streifede derpaa ganske Idumæa igjennem, og ei

1 Stædie = 185 mtr.

alene udplyndrede Stæderne og Landsbyerne, men og skjændte og brændte overalt i Landet; thi foruden de bevæbnede, fulgte 40000 med ham, saa at der fandtes ikke Levnetsmidler nok til saa stor en Mængde. Hans Grumhed forsøgedes ved det Had, han havde til dem; hvorfor han og hastede med Landets Ødelæggelse. Ligesom Græshopperne fortære alt Græs og Løv i Skoven, saaledes gjorde han bært, hvor han kom frem, opfyldte alle Ting med Rov og Brand, og enten fortærede eller nedtraadte alt, hvad der voksede paa Marken, marcherede over de pløiede og besaaede Ager, saa at de bleve saa haarde og nedtraadte som en Landvei. Med et Ord: Han tilredte Markerne saaledes, at der ikke blev Kjendetegn til, at der havde været Marker.

• Dette satte de Midkjære i Bevægelse; dog turde de ikke vove noget offentlig Slag med ham. De lode sig alene nøie med at sætte nogle i Baghold paa Veien, der skulde passe ham op. I et af disse faldt hans Hustru og en stor Del af hans Betjente, og bleve gjort til Fanger. Da de havde faaet dette Bytte, vendte de tilbage til Staden igjen med Triumffang og Frydefrig, som om de havde faaet Simon selv til Fange, haabende ved denne Leilighed at tvinge ham til at nedlægge Baaben, og gjøre dem Knæfald for at faa sin Hustru igjen. Men Simons Bitterhed og Brede over, at de havde opsnappet hans Hustru, var større end hans Sorg. Han rykkede lige mod Jerusalem, og udøste sin Brede mod alle dem, som han fandt udenfor Murene, ret ligesom et vildt Bæst, der er bleven saaret, men kan ikke hæbne sig paa dem, som have saaret det. Saaledes lod han alle dem, der kom udenfor Portene, for at samle Urter eller sanke Brænde, enten det saa var unge eller gamle, pisse saa længe, indtil de døde, og hans Grumhed gik saavidt, at der feilede intet, uden at han skulde have ædt deres døde Legemer. Af mange lod han Hænderne afhugge og stilledes dem saaledes ind i Staden igjen for at indjage sine Fiender Skræk og gjøre dem Folket forhadet, befalede dem tilligemed at lade dem vide, at Simon havde svoret ved Gud, der styrer og regjerer alle Ting, at, hvis de ikke strax udleverede ham hans Hustru, skulde han bestorme Staden, og, naar han blev Herre over den, skulde han hverken staae Unge eller Gamle, Skyldige eller Ustyldige. Disse Trussler indjog saavel de Midkjære, som det ganske Folk saadan Skræk, at de lod hende strax fare; hvorover hans Brede mod Staden ogsaa fagtnedes noget, saa at han ikke ombragte saa mange.

Det var ei Judæa alene, der blev plaget af Oprør og indbyrdes Krig

men og hele Italia. Efterat Galba var bleven ihjelslagen midt paa Torvet i Rom, fik Otho, der i hans Sted igjen blev udraabt til Keiser, en Medbeiler i Vitellius, som var af de germanske Legioner udvalgt dertil. Det gik saavidt, at det kom til et Slag imellem Otho og Vitellii Hærførere Valens og Cæcina ved Fregdiakus i Gallia. Den første Dag erholdt Otho Seier, men Dagen derefter Xveg Seieren til Vitellii Hærføreres Side, og blev der meget Blod udøst paa begge Sider. Da Otho fik denne Tidende, at han havde tabt, ihjelstak han sig selv i Brivellus, efterat han havde ikke regjeret længere end 3 Maanedes og 2 Dage. Derpaa gik hans Folk over til Vitellii Hærførere, og Vitellius kom med den hele Krigshær til Rom.

Brussel. Belgien.

Imidlertid brød Vespasianus op fra Cæsarea dery femte i Maanedes Desios, for at bemægtige sig nogle Stæder i Judæa som endnu ikke vare under hans Rydighed. Han begav sig derpaa op iblandt Bjergene, og undertvang sig de tvende Landstæder Gofnitika og Akrabatene, saavel som de tvende smaa Stæder Bethel og Sfrain, og, efterat han havde indlagt Besætninger i samme, ved han til Jerusalem, og nedlagde paa Veien en stor Del og gjorde mange til Slaver. En af hans Hærførere ved Navn Cerealius streifede imidlertid med nogle Tropper Fodfolk og Rytteri igjennem Oeridumæa, skjændende og brændende hvor han kom frem. Paa Veien indtog han Fæstningen Kafethramin, og satte Ild paa den. Derpaa beleirede han en anden ved Navn Kafarabin, hvilken var stærkt befæstet, hvorover Cerealius gjorde sig Regning paa, at der vilde gaa nogen Tid hen, inden han vilde blive Herre over den, men i det samme aabnede Besætningen uventende Portene for ham, og overgav sig til ham. Efterat Cerealius havde bemægtiget sig disse Stæder, vendte han sig mod Chebron, den allerældste Stad, hvilken, som tilforn er sagt, laa i Bjergeggen ikke længt fra Jerusalem. Denne indtog han med Stormhænd, og, efterat han havde nedfaldet alle dens Indbyggere, sparende ikke engang Barnet i Buggen, lagde han den i Aske. Der var nu altsaa intet tilbage i Judæa, som ikke var i Romernes Magt, uden alene Herodion, Masada og Machærus, hvilke Røverne endnu havde inde. Hvorover deres Tanker vare nu henvendte paa at ville angribe Jerusalem.

Da Simon havde faaet sin Hustru tilbage, vendte han sig igjen til Idumæa for at ødelægge, hvad der endnu kunde være tilbage, og jagede Folket fra et Sted til et andet, indtil at de tilsidst blev nødt til at tage sin Tilflugt til Jerusalem. Han forfulgte dem indtil Portene, derefter omringede han Staden, og

alle de Bønder, han kunde faa fat paa, som kom til Jerusalem. Saa at Simon var forfærdeligere end Romerne selv for dem, som var udenfor Staden, og de Midkjære øvede større Tyranni og Grumhed mod dem i Staden, end de begge. Disse gav Galilæerne intet efter i Dumdriftighed og Ondskab; thi, som Johannes havde dem at takke for den Magt og Myndighed, han havde, maatte han for at gibe dem noget Bederlag derfor, tillade dem, at øve al den Ondskab, som dem lystede. Deres Gjerrighed kunde og ikke blive opfyldt, hvorfor de brøde ind i de Riges Huse og udplyndrede dem. At myrde Mændene og krænke deres Hustruer holdt de kun for en Slags Lystighed og Lidsfordriv. De fortærede altfaa deres Gods og Blod. Dog blev det ikke derved, men deres Afstyghed gif saa vidt, at de lode sig bruge som Kvinder. De satte sit Haar op, isørte sig Fruentimmerklæder, besmurtte sig med vellugtende Salver, og for at behages desmere, sminkede sine Ansigter. De gif alene, udklædte sig som Fruentimmer, men lod sig bruge til Uterlighed, og saaledes opfandt unaturlige Maader til at fyldestgjøre sine skammelige Lyster og Begjærigheder. De levede i Staden som i et offentligt Horehus og besmittede den med de allerureneeste og skjændigste Gjæringer. Dog, var de end kvindagtige i Ansigtet, saa var dog deres Hænder færdige til at udøse Blod. De kom ganske sædeligen gaaende som Fruentimmer, men i det samme, som nogen mødte dem, blev de Stridsmænd, drog sine Sværd frem, som de havde under sine brogede Klæder, og ihjelskaf dem, som kom først for dem. Hvem der undgik Johannes, faldt Simon i Hænderne, der var endnu mere blodgjerrig, og om nogen undslap denne Tyrann, som de havde inden sine Mure, saa blev han myrdet, saa snart han kom udenfor Portene. Saa at, om nogen vilde tage sin Tilflugt til Romerne, var det dem umuligt.

Endelig kom der Splid iblandt Johannes' Tilhængere, og alle de Jdumæer, der hidindtil havde holdt hans Parti, satte sig op imod denne Tyrann, enten fordi de misundte ham den Magt, han havde, eller og fordi de kunde ikke længer taale den Grumhed, han øvede. Det kom virkelig til en Træfning, i hvilken en stor Mængde af de Midkjære maatte bide i Græsset. De andre bleve drevne tilbage ind i det kongelige Pallads, hvilket Grapte, der var en Paarørende af Szaets, Jdiabenernes Konge, havde ladet bygge. Jdumæerne trængte efter dem, kom ind med, og jog dem igjen derudaf ind i Templet. Derpaa gav de sig i Færd med at plyndre Johannes' Skat, thi han boede i samme Pallads, og havde der samlet alt det Bytte, han havde gjort. I midlertid for-

ene de andre Midkjære, som var hift og her afspredte over den ganske Stad, sig med dem, der var flygtede til Templet, og Johannes gjorde alle Aufhalter til et Udfald imod Folket og Judæerne. Da disse forstod bedre Krigsvæsenet, end de Midkjære, frygtede de ikke for dem i Henseende til deres Styrke og Stridbarhed, men i Henseende til deres fortvivlede Forvovenhed, da de vare bange for, at de skulde om Natten hemmelig gjøre Udfald af Templet, ombringe dem, og sætte Ild paa Staden. Herover lod de kalde Ypperstepræsterne sammen, for at overlægge med dem hvad man skulde gjøre, for at forekomme saadant et Udfald. Men Gud vendte deres Raadslagning til deres eget værste, og det Middel, som de udvalgte til sin Frelse og Sikkerhed, forarsagede større Ulykke, end det, de var truede med; thi de besluttede at uddrive Johannes, og derimod indlade Simon, og saaledes med sine Bønner føre sig den anden Tyran paa Halsen. Dette blev strax sat i Værk. Ypperstepræsten Mathias blev sendt til Simon med Begjæring om, at han vilde komme ind til dem, da de dog tilforn saa tit havde frygtet for ham. Udfillige, som var flygtede fra Jerusalem, for at undgaa de Midkjæres Grumhed, understøttede med sine Bønner hans Begjæring i Haab om at de skulde komme tilbage til sit Hus og Hjem. Simon svarede dem med en fræk Mine, at han vilde paatage sig Herredømme over dem, hvorpaa han holdt sit Indtog i Staden, som den, der skulde forløse dem fra de Midkjæres Overvold og Tyranni, og blev med Glædesfrig modtagen af Almuen, som kaldte ham sin Frelser og Skytsherre. Saa snart han med sine Folk var kommen ind i Staden, var han alene betænkt paa, hvorledes han kunde sætte sig fast i Sædet, da han holdt ligesaavel dem, der havde indkaldt ham, som dem, mod hvilke han var indkaldt, for sine Fiender. Saaledes blev Simon i det tredie Aar af den jødiske Krig i Maa-neden Zantios Herre over Jerusalem.

Mødet begyndte derpaa ganske at falde paa Johannes, og de Midkjære, eftersom de hverken kunde komme ud af Templet og de desuden havde mistet alt det, de havde i Staden; thi Simons Folk havde gjort rent Bord allevegne. Simon begyndte derpaa at angribe Templet, understøttet af Almuen, men de Midkjære stode i Døngangene og gjorde tapper Modstand. Der bleve mange dræbte paa Simons Side, og flere bleve saarede, thi, som de Midkjære stode høiere, skjød de aldrig feil, herforuden havde de uagtet, at Stedet var af Naturen fast, bygget 4 store Taarne. Et stod paa Hjørnet mod Østen og Sønden, saa at man kunde se det paa begge Sider. Det andet var over Kystus, det tredie var paa et andet

Hjørne ned mod Under-Staden, og det fjerde var over Pastoforier-ernes Høi, hvor en af Præsterne pleiede med en Vasun at give tilkjende Sabbattens Begyndelse, og, om Aftenen igjen Dagen derefter dens Ende, og saaledes lade Folket vide, naar de skulde ophøre med sit Arbeide og naar de igjen maatte tage fat paa det. I disse Taarne havde de sine Kastemaskiner og Stenkastere saavel som Bueskyttere og Slyngekastere. Da Simon saa, at de fleste af hans Folk bleve modsaldne, var han ikke saa hidfig til at lade løbe Storm, dog, som han stode paa sin store Magt, rykkede han nærmere til, efter som Fienden dog kunde naa ham med sine Skud, omendstjunt han var langt borte, og nedlagde mange af hans Folk.

Tiende Kapitel.

De romerske Soldater i Ægypten og Judæa gjøre Vespasianus til Keiser. Josefus kommer i Frihed.

Urolighed i Rom. — Vespasianus erklæres for romersk Keiser. — Ægyptens Befrielse. — Josefus kommer i Frihed.

Bed de samme Tider var Rom selv i stor Fare; thi Vitellius var kommen fra Germania med sin Krigshær og førte desuden en anseelig Mængde andre Folk med sig. Deres Antal var saa stort, at de anviste Kvarterer ikke kunde rumme dem, derfor gjorde han hele Rom til sin Leir, og lagde sine Soldater ind i Husene. Da disse saa Romernes store Rigdom, hvilket de ikke havde set lige til, stak denne Mængde Guld og Sølv dem saaledes i Dinene, at de fik Lyst dertil, hvorpaa de og begyndte at røve og plyndre det bedste de kunde, og dem, som vilde forbyde dem det, slog de ihjel. Saaledes vare Sagerne beskafne i Italia.

Efterat Vespasianus havde fordærvet alle Ting omkring Jerusalem, vendte han tilbage til Cæsarea igjen. Der fik han Efterretning om de Uroligheder der var i Rom, og at Vitellius var udraabt til Keiser. Omendstjunt han vidste lige saavel at adlyde som at regjere, saa gjorde det ham dog ondt, at han skulde erkjende den for sin Herre, som havde med Magt trængt sig paa Thronen, ret ligesom den stod ledig for enhver, der vilde sætte sig paa den. Det gik ham nær til Hjerte, saa at han havde ikke mer Lyst til at fortsætte fremmede

Germania - T. 10. 10. 10.

Krige, da det stod saa slet til i hans Fædreland. Dog saa meget som hans Brede skyndte ham til Hevn, saa meget holdt den lange Vei ham tilbage, da han tænkte ved sig selv, at Lykken kunde have forandret sig og Tingene have en anden Skikkelse, førend han kunde komme til Italia, da det var midt om Vinteren, hvorfor hans Brede efterhaanden forgik.

Imidlertid begyndte hans Føre og Soldater at gaa sammen og offentlig raadslaa om en Forandring. De raabte med stor Forbitrelse, at det var ubilligt at Vitellii Soldater, der i Rom sølede sig i Vellyst, og havde ikke set en vred Fiende under Dine, havde understaaet sig til at handle med Keiserdømmet, som dem selv lystede, og givet det til dem, som de kunde vente flest Penge af. De selv havde derimod igjennemgaaet saa mange Besværligheder, og vare blevne graa under Vaabenet, hvorfor skulde de give de andre den Magt, helst da de havde den hos sig, der kunde langt bedre forestaa Regjeringen. De kunde aldrig saa bekvemmere Leilighed til at give sin Taknemmelighed mod ham tilkjende, dersom de forsømte denne. Vespasianus fortjente saa meget mere at være Keiser end Vitellius, som de vare bedre end Vitellii Soldater, der havde udvalgt ham dertil, thi de havde ikke ført ringere Krige end de, der havde tjent i Germania, og gave dem i Tapferhed intet efter, der havde indført denne Tyran. Her skulde ingen Strid blive for den Sag. Raadet og det romerske Folk vilde ikke sætte større Pris paa Vitelli vellystige Levnet, end Vespasiani Rydskehed og Maadelighed, og heller have en grim Tyran end en naadig Fyrste, heller den, der var uden Børn, end den der, havde Børn. Det befordrede ikke lidet Fred og Rolighed i et Rige, at Fyrsten havde herlige og ypperlige Egenstaber. Dersom der skulde ved Keiservalg sees hen til Alder og Forsa- renhed, saa havde de Vespasianus hos sig; derimod skulde der sees hen til Ungdoms Styrke, saa var her Titus, saa at man kunde have Fordel af dem begge i den Alder de vare i. De kunde desuden og nok beskytte dem, da de vare 3 Legioner stærke, og havde mange Hjelpetropper af Kongerne. Sele Orienten og alt det i Europa, som ei var hange for Vitellius, vilde forene sig med dem. Herforuden havde Vespasianus en Broder og en anden Søn i Italia, af hvilke den ene vilde drage de fornemste af de unge Mennesker til sig. Den anden var Statholder i Rom, hvilket ikke lidet vilde befordre ham til Regjeringen. Og med et Ord, dersom de nu tøvede at udraabe ham til Keiser, saa vilde uden Tvivl Raadet tilbyde ham denne Ære, og var det

da ikke en stor Skam, at de forekom dem, da ingen var mere forbunden dertil end de, da han havde ført dem an i saa mange Farer og Vanstueligheder.

I Begyndelsen gik dette alene omkring iblandt Soldaterne, men derefter kom de offentlig sammen paa et Sted og udraabte Vespasianus til Keiser, bedende ham, at han vilde dog paatage sig Regjeringen for at frelse Keiserdømmet, der stod i Fare for Undergang. Omendstjunt Rigets Belfærd havde bestandig ligget ham paa Hjerte, saa vilde han dog ikke selv regjere; thi lad være, at han holdt sig værdig dertil, saa vilde han dog heller være i privat Stand, hvor han kunde leve i Sikkerhed og Rolighed, end udfaste sig de Farer, som saa høi en Urespost førte med sig. I den Henseende satte han sig derimod og afflog deres Begjæring; men jo mer han vægrede sig for at antage Keiserdømmet, jo mere holdt Hovedsmændene ved at bevæge ham dertil; ja Soldaterne omringede ham med sine blotte Kaarder i Haanden, truende ham med Døden, hvis han ikke vilde erklære sig til at modtage Riget. Han blev endda længe ved at undslaa sig derved, men tilsidst, da han saa, at han ei kunde overtale dem til at staa fra sit Forlangende, gav han efter for disse deres indstændige Begjæringer.

Efterat han saaledes var erklæret for Keiser, bad Mutianus og de andre Hærførere saavel som den hele Krigshær ham, at han vilde føre dem an mod dem, der vilde gjøre dem Modstand. Men han vilde først sætte sig i Stand i Alexandria, da han vidste, at Ægypten udgjorde den største Del af Riget, eftersom det var Roms, ja hele Italiens Episkammer, haabende, at naar han fik det bragt under sin Lydighed, vilde det være ham en let Sag at støde Vitellius fra Thronen; thi Almuen i Rom vilde ikke taale Hunger for Vitellii Skuld. Desforuden var det ham meget om at gjøre at faa de tvende Regioner, der laa i Alexandria, paa sin Side.

Herover vilde han først være forvisset om samme Landskab, for at han kunde, om det skulde falde slet ud for ham, da Lykken er uvis, have der et sikkert Tilflugtssted. Thi det var vanskeligt at komme til samme Rige, saavel til Lands som til Vands. Mod Vesten støder det til det tørre Lybia, og mod Sønden til Syene, der skiller det fra Æthiopia, og til Nilstrømmens Vandfald, hvor igjennem det er umuligt at kunne komme med Skibe; mod Østen er det røde Hav, d. r. strækker sig til Staden Koptos, mod Nord den har det Syria og det saakaldte Ægyptiske Hav, hvor der ingen Havn er. Saaledes er Ægypten paa alle Sider vel forvaret. Det strækker sig i Længden 2000 Stadier fra Pelusium til Sy-

ene, og fra Plinthine til Pelusium har man at seile 3600 Stadier. Man kan seile i Nilstrømmen til Staden Elephantis, men længere kan man ikke komme formedelt ovenmeldte Vandfald. Det er endog i Fredstider meget vanskeligt at komme ind i Havnen ved Alexandria, thi den har kun et snevert Indløb, og man kan let formedelt de blinde Stjær, de ligger skjulte i Dybet, tage fejl af det rette Indløb. Ved den venstre Side er gjort en Dæmning, der som en Arm indslutter Havnen; og paa den høire Side ligger Den Faros, paa hvilken er et meget høit Taarn, hvor der om Natten brænder Blus, hvilket Skibsfolkene kan se 300 Stadier ude i Søen og undgaa de farlige Steder. Om denne D er opført en stærk Mur, paa hvilken Bølgerne bryde heftigen, og gjør Indløbet saa meget snævrere, saa og desto vanskeligere og farligere. Havnen i sig selv, der er 30 Stadier stor, er ganske sikker, og her bliver ei alene gjort stor Tilførsel af, hvad de kan have Mangel paa, men derfra blive og udfskibede Landets egne Varer i stor Mængde og udførte over hele Verden.

Vespasianus søgte derfor ikke uden Årsag at blive Herre over Alexandria for at befæste sig desto fastere paa den keiserlige Throne. Til den Ende affærdigede han strax Breve til Tiberius Alexander, der var Stadtholder i Ægypten, ladende ham vide Soldaternes Tilhøielighed til sig, og at han var bleven nødt til at paatage sig Regjeringens Byrde, og udbedende sig hans Hjelp og Bistand. Saasnart Alexander havde læst hans Brev, var han strax færdig til at opmuntre saavel Regionerne som det ganske Folk til at sværge ham Trostabs Ed. De vare alle strax rede dertil, saasom hans Tapperhed var dem bekjendt af næst forrige Felttog. Efterat Alexander saaledes havde forsikret ham om deres Troskab, og var igjen bleven bekræftet i sit Statholberskab, gjorde han alle Anstalter til at tage imod ham.

Det er ikke at tro, saa hastig som Nygtet kom til Rom, at Vespasianus i Østen var udvalgt til Keiser, og den Glæde, som denne Tidende foraarsagede, var saa stor, at den hele Stad holdt Frydefest og gav den, der bragte dette Budskab, en Belønning, og gjorde Takoffer for hans Ankomst til Regjeringen. Fligemaade aflagde Regionerne i Mysia og Pannonia, hvilke kort tilforn var faldne fra Vitellius, da de ikke kunde fordrage hans Overmod, deres Trostabsed til Vespasianus med største Glæde.

Vespasianus begav sig derpaa tilbage til Cæsarea igjen og fortsatte sin Vej til Berytus. Da han var kommen didhen, indfandt sig hos ham Gesandter saavel fra Syria, som alle de andre Landskaber, hvilke bragte ham en Krone fra hver Stad og Breve

fulde af Lykønskninger til hans tiltraadte Regjering. Bligemaade kom Statholderen Mutianus til ham, hvilken havde at give ham tilkjende den gode Villie, det ganske Folk havde til ham, og hvorledes alle Stæderne havde hylbet ham.

Saaledes gif alle Ting efter Ønske for Vespasianus, men Vespasianus troede, at han ikke uden ved Guds særdeles Forsyn og Styrelse var kommen til den høie Værdighed at blive en Herre over den ganske Verden. Da randt ham i Sinde de mange Legn, der havde gaaet foran, hvilke havde forud sagt ham, at han skulde faa den keiserlige Krone at bære. Iblandt andet erindrede han sig Josef Spaadom, der havde understaaet sig til, medens Nero endnu levede, at forsikre ham om, at han engang skulde beklæde den keiserlige Throne. Han blev ganske bedrøvet da han tillige med befinde sig, at denne Mand endnu blev holden som en Fange, og lod derfor strax Mutianus og de andre Føerere og sine Venner kalde til sig. Han forestillede dem først, hvor tapper og stridbar en Mand Josefus var, og hvor meget han havde ved Jotapatas Beleiring givet dem at bestille, dernæst fortalte han dem hans Spaadomme, og hvorledes han havde holdt det i Begyndelsen for noget, som han af Frygt havde opdigtet; men Tiden og Udgangen havde vist, at det var kommet fra Gud. Det er derfor sagde han, en Skam, dersom han, som Gud har betjent sig af til at forubfige mig, at jeg skalde komme til Regjeringen, skalde længere holdes som en Fange og være i Baand og Lænker.

Josefus blev derpaa kaldt og løsladt af sine Lænker. Da Føererne saa, hvor stor Naade Vespasianus viste mod en Fremmed, sluttede de deraf, hvor meget godt de selv kunde vente af ham. Titus var samme Tid tilstede. Denne sagde: det er billigt min Fader! at naar Josefus bliver befriet fra sine Jernklæder, han da ogsaa befries fra den Spot og Skam, som de kan tilføie ham. Derfor, dersom Lænkerne ikke skal være ham til nogen Vanære, og det skal ansees, som om han aldrig havde været bundet med dem, saa skal de ikke opløses, men hugges tvert over; thi saaledes bliver det gjort ved dem, der blive uskyldig bundne. Vespasianus bifaldede dette, hvorpaa en kom frem med en Øxe og hug Lænkerne tvert over. Paa denne Naade kom Josefus af den Mistanke, man havde til ham, at han var en falsk Spaamand, og hans Ord blev siden troet.

Ellevte Kapitel.

Efterat Vitellius er ombragt, kommer Vespasianus til Rom, og hans Søn Titus vender tilbage til Jerusalem.

Vespasians begiver sig til Rom. — Vitellius myrdes.

Efterat Vespasianus havde afflediget Gesandterne og havde bestiftet dem til Øvrighedspersoner og Embedsmænd, der formedst sine Fortjenester vare værdige dertil, begav han sig til Antiochia. Da han var kommen did, stod han længe i Betænkning, hvorhen han videre skulde fortsætte sin Reise enten til Alexandria eller til Rom. Endelig efter langt Overlæg fandt han det for raadeligt at tage Veien til Rom, efterfom hans Nærverelse behøvedes ikke saa meget i Alexandria, da alle Ting der vare bragte i Rolighed og satte paa en fast Fod. Derimod havde Vitellius vendt op og ned paa alle Ting i Rom, saa at der var den største Forvirring. Herover sendte han Mutianus i Forveien til Italia med en stor Del Tropper Fodfolk og Hytteri, og, som han ikke turde gaa til Skibs, fordi det var paa det strengeste af Vinteren, gik han selv med Hovedhæren igjennem Raopadaia og Frygia.

Imidlertid hastede Antonius Primus med den tredie Legion fra Mysia, hvor han var Statthalder, for at angribe Vitellius; da Vitellius fik Kundskab herom, sendte han Cæcina, som han havde stor Tillid til formedst den Seier, han havde erholdt over Ditho, med en anseelig Krigshær imod ham. Denne begav sig i største Hl fra Rom og mødte Antonius ved Cremona i Gallia, der ligger ved Grænserne af Italia. Da han saa Fiendens store Mængde og skjønne Orden, turde han ikke indlade sig i nogen Træfning med ham, og, som han ikke uden stor Fare kunde gaa tilbage igjen, faldt han paa de Tanker at ville forlade Vitellii Partii og overgive sig med Krigshæren til Antonius. Til den Ende lod han Hjørnene og Hovedsmændene, som vare under ham, kalde sammen, og aabnede for dem sine Tanker at ville gaa til Antonius; og for desto bedre at naa sit Diemed, forringede han Vitellius, og derimod ophøjede Vespasianus, sigende, at den første var kun Keiser af Navnet, men den sidste havde al Magten. Det var derfor det bedste at gjøre en Nød til en Dyd og overgive sig godvillig, førend de blev tvungne dertil, da de andre i Kræfter vare dem langt overlegne, og saaledes forekomme Faren, førend de bleve overvundne. Tilmed var Vespasianus i Stand til dem

foruden at bringe de Landskaber under sin Lydighed, der endnu ei havde villet erklære ham for Keiser, derimod kunde Vitellius endog ved deres Hjælp ei forsvare det, han havde.

Ved disse og andre saadanne Forestillinger overtalte han dem til at give sit Bifald til hans Raad, og gik han saa med den hele Krigshær over til Antonius. Men Natten derefter begyndte de menige Soldater at fortryde det, frygtende for Vitellius, om han fik Overhaand. Hvorover de med Raarden i Haanden stormede mod Cæcina, og vilde myrde ham. Det havde og skeet, dersom ikke Hærsførerne havde faldt dem til Fode og afbedet det. De lode sig da nøie med at binde ham som en Forræder, for at sende ham til Vitellius. Saasnart dette kom for Primus' Øren, brød han strax op og rykkede mod dem, der vare igjen krasaldne. Disse stillede sig vel til Modværge, men holdt ikke Stand, thi de vendte strax Ryggen og flggede til Cremoua. Primus satte efter dem med sit Rytteri og afflar dem Veien, saa at de kunde ikke komme til Staden. Derefter drev han de fleste af dem sammen udenfor Staden og nedfælede dem. Staden gav han til Pris for sine Soldater, af hvilke en stor Del saavel fremmede Rjæbmænd som Borgere bleve ihjelslagne. Saaledes gik den hele Vitellii Krigshær, der bestod af 30200 Mand, til Grunde, og paa Antoni Side savnedes 4500. Derpaa lod Antonius Cæcina løslade, og sendte ham til Vespasianus for at give Efterretning om, hvad der var passeret. Han blev af Vespasianus meget vel modtagen, som imod al Forhaabning rigelig belønnede ham for dette skammelige Forræderi.

Da den Tidende kom til Rom, at Antonius ikke var langt fra Staden, tog Vespasiani Broder, Sabinus, som da var i Rom, Mod til sig, og med nogle Afdelinger Vægtene om Natten bemægtigede sig Capitolium. Dagen derefter slog en stor Del af de Anseligste sig til ham, iblandt hvilke var hans Brodersøn Domitianus, som ikke lidet formerede Haabet om, at deres Foretagende skulde faa et lykkeligt Udfald. Vitellius kjærte sig ikke stort om Primi Ankomst, men var forbitret paa Sabinus og dem, som med ham havde forladt hans Parti, og, som han med sin medfødte Grumhed tørstede efter Adelsens Blod, lod han løbe Storm mod Capitolium. Det gik haardt til paa begge Sider. Endelig blev dog hans germanske Soldater, hvilke var i Tallet de stærkeste, Herre over Syden. Domitianus undkom med en stor Del af de fornemste Romere ved Guds særdeles Forsyn, men alle de andre bleve myrdede. Sabinus blev bragt til Vitellius, og ombragt paa Stedet. Derpaa plyndrede de germanske Soldater Forærin-

gerne, som vare givne til Templet, og satte Ild paa det. Anden Dag derefter kom Antonius med sine Tropper til Staden; Vitellii Folk gik ham imøde, og det kom paa 3 Steder i Staden til Træfning imellem dem; men Vitellii Folk maatte betale Legen, og der kom ikke en eneste af dem derfra med Livet. Til sidst kom Vitellius ganske beskjænkent ud af Slottet, hvor han havde ladet paa det prægstigste anrette for sig, og havde fylbt sig med Mad og Drikke, ret som om det skulde være det sidste Maaltid, han skulde holde. Han blev strax slæbt igjennem Staden, og efterat de havde paa adskillige Maader drevet Spot med ham, blev han myrdet midt i Staden, da han havde regjeret i 8 Maaneder og 5 Dage. Havde han levet længere, tror jeg ikke, at det hele Riges Indkomster skulde have forslaaet til hans vellystige Levnet. Af de andre Døde bleve der talte 50000. Dette skede paa den tredie Dag i Maanden Apellæos.

Den følgende Dag kom Mutianus med sin Krigshær ind i Rom og holdt Antonii Folk tilbage fra videre at fortsætte med sin Myrden; thi da de endnu randsagede Husene for at oplede Vitellii Tilhængere, omkom de i sin Hidsigthed mange af Almuen, uden at undersøge, om de vare skyldige eller ikke. Derpaa førte han Domitianus frem og stillede ham for Folket, at de skulde erkjende ham for Keiser, indtil hans Faders Ankomst. Da Almuen nu ingen mere havde at frygte for, udraabte de endrægtelig Vespasianus til Keiser og afholdt Glædesfeste, fordi han var stadfæstet paa Thronen, og Vitellius ryddet af Veien.

Vespasianus var naaet til Alexandria, da denne glædelige Tidende blev fra Rom bragt til ham. Da indfandt sig saa mange Gesandter fra alle Verdens Kanter for at aflægge sine Rykønstninger til hans Tiltrædelse til Regjeringen, at denne Stad, omendstjænt den var den største næst Rom, saa kunde den dog ei rumme dem. Efterat Vespasianus paa denne Maade var bleven bekræftet paa Thronen, og alle Ting i Rom vare efter Ønske bragte i Rolighed, var han betænkt paa at bringe det øvrige Judæa under Rydighed. Men som han endnu havde selv i Sinde strax i Foraaret at begive sig til Rom, og til den Ende søgte i en Hast at bringe alle Ting til Rigtighed i Alexandria, sendte han sin Søn Titus med nogle udvalgte Tropper hen for at indtage og ødelægge Jerusalem. Denne tog til Lands til Nikopolis, som ligger 20 Stadier fra Alexandria. Der indskibede han sine Folk paa lange Skibe; og seilede paa Nilstrømmen igjennem det men- desiste Landstak til Staden Thmuis. Der steg han i Land, og lagde sig ind i den lille Stad Tanis. Derfra fortsatte han sin

Bei videre frem og leirede sig anden Gang ved Herakleos, og tredie Gang ved Pelusium. Han lod der sine Folk ligge stille i tvende Dage for at udhvile sig, og drog paa den tredie Dag ud af det pelusiske Landskab igjennem Ørken, og opslog sin Leir ved Jupiter Casii Tempel, og Dagen derefter ved Ostrakine, hvor der var stor Mangel paa Vand, saa at Indbyggerne der paa Stedet maatte hente det Vand, de skulde bruge, fra andre Steder. Siden leirede han sig ved Rhinokorura. Derfra begav han sig til Rasia, den første Stad i Syria, hvor han havde sit fjerde Leirsted, og derfra til Gaza, hvor han femte Gang leirede sig, og hvor paa han fortsatte sin Bei til Askalon, fra Askalon til Jamnia, fra Jamnia til Joppe, og fra Joppe naaede han til Cæsarea, hvor han havde i Sinde at forstærke sig med flere Tropper.

Femte Bog.

Første Kapitel.

Om et tredobbelt Oprør i Jerusalem, og i hvad Måde Staden herover blev bragt.

De Oprørste deles i 3 Partier. — Eleazar Simons Søn. — Idelig Strid imellem dem. — Elendigheden tiltager i Staden.

Efterat Titus paa ovennævnte Maade havde passeret Orken fra Egypten til Syria, kom han til Cæsarea, hvor han besluttede at samle sine Tropper. Da han opholdt sig hos sin Fader i Alexandria, hvor han gif ham til Haande med at sætte Rigets Sager i Stand, hvilket Gud nylig havde betroet dem, opreiste der sig det tredie Parti iblandt Oprørerne i Jerusalem. Disse tre Partier søgte at gjøre hinanden al den Afbræk, de kunde, saa at man kan sige, at, naar det skulde være Ondt, førte denne Uenighed dog noget Godt med sig, thi det var det; man maatte ønske, at de vilde svække og ødelægge hinanden.

Hvorledes de Midkjære havde faaet Overhaand og Herredømmet over Folket; hvorfra de have taget sin Begyndelse; hvorledes de have tiltaget i Kræfter, samt at de vare første Marsag til Stadens Undergang og Ødelæggelse, har jeg oven for anført. Disse bleve uenige indbyrdes imellem sig, saa at man tager ikke feil, naar man siger, at det ene Oprør fødte det andet af sig, og ret ligesom et vildt og rasende Dyr angriber sig selv, naar der ikke er andet, det kan øve sin Rasenhed imod, saaledes angreb de hinanden.

Eleazar, Simons Søn, der havde været Hovedmand for, at de Midkjære havde skilt sig fra Folket og indsluttet sig i Templet, saasom han ene vilde have den højeste Magt og Myndighed, skilte sig fra de andre, under det Skin, at han fandt Mishag i den Bold, Johannes hver Dag øvde, thi han vedblev med at myrde og slaa ihjel, men i Gjærningen var det, fordi han kunde

ikke taale at staa under deres Uhygighed, som han mente være ringere end han. Judas Chelfjas Søn, og Simon, Ezrons Søn, tvende mægtige Mænd, saavel som Ezechias, Chobari Søn, der var af en anselig Herkomst, antog hans Parti, og da de bleve efterfulgte af en stor Del af de Ridkjære, gjorde de sig til Herrer over Templets inderste Mur og plantede sit Mærke ved Porten af det hellige. De stolede paa, at de havde Forraad nok paa Levnets Overflødighed af Ting, som vare indbiede til Gud, og de gjorde sig ingen Betænkning om at betjene sig deraf, som de selv vilde. Den eneste Betænkning, de havde, var, at de vare saa saa, hvorfor de maatte holde sig i Stilhed og ikke turde foretage sig noget.

Johannes havde Folk nok, men han var ikke saa fordelagtig stillet, thi det Sted, hvor Fienden var opstillet, laa høiere end det, han havde inde, hvorfor han ikke uden stor Fare kunde vove sig ud, dog alligevel var hans Brede saa stor, at han ikke kunde være stille, men, omendstjænt han altid led selv mere Skade, end han tilføjede Eleazar, saa gjorde han dog ideligen Udfald og fastede Pile op til ham, saa at Templet blev vanhelliget og besmittet med døde Kroppe.

Simon, Gioras Søn, som Folket i sin fortvivlede Tilstand havde kaldt til Hjælp, uden at tænke, at han skulde blive en Tyran mod dem, sad ikke heller med Hænderne i Lommen. Han havde Over-Staden og et godt Stykke af Under Staden inde, hvorfor han med saa megen større Dristighed angreb Johannes, som denne oven fra blev forurologt af Eleazar. Simon var saa meget for Johannes, som Johannes for Eleazar, hvorfor Johannes, som han var indsluttet imellem dem begge, gjorde paa den ene Side saa megen Skade, som han led paa den anden; thi saa stor Fordel, som Eleazar havde imod ham, ved det han stod saa meget lavere end Eleazar, saa meget havde han imod Simon, ved det han stod saa meget høiere end han. Han værgede sig tappert paa begge Sider; de, som vare neden for ham, drev han uden nogen Besværlighed tilbage, naar de vilde gjøre Anfald, og de, som vare oven for ham, gav han nok at bestille; thi han var vel forsynet med Bue-Spyde og Steen-Kastere, med hvilke han bestadigede ei alene Fienden, men og mange af dem, som forrettede Gudstjenesten. Thi dette er herved at mærke, at, omendstjænt ingen Ugudelighed var saa stor, at de vare ikke i Stand til at øve den, saa indlod de dog dem, der vilde offere, dog med Forskjel; thi Landets Børn bleve først næie randsagede og gjennemløgte,

eftersom man havde dem mistænkte, men med de Fremmede blev det ikke regnet saa nøie; dog havde de nu lige Sjæbne. De bleve ombragte, omendstjont de ved sin Indlæbelse havde anholdt om, at dem intet Dødt maatte tilføies. De store Stenkastere kastede Stenene ind til Altaret, og blev saavel Præsterne, som de der lod offere, ihjelslagne. Mange, som vare komne fra de yderste Kanter af Verden til dette berømte og af alle hellig holdte Sted, maatte lade sit Liv for sine Offringer, og Altaret, hvilket alle saavel Græker som Barbarer havde Ærbødighed for, blev besprængt med deres Blod. Saaledes laa de døde Troppe af Landets Børu og Fremmede, Præster og læg Mand iblandt hinanden, og deres Blod flød strømeviis i Templets Forgaard.

Åh, du elendige Stad! hvad maatte du lide, da Romerne kom ind i dig for at rense dig fra dine udbortes Laster og udluttre dig. Du var den Tid ikke længer en Guds Stad, kunde ikke heller blive det, eftersom du er bleven en Kirkegaard for dine egne Indbyggere, og dit Tempel er opfyldt med dine egne Borgers Blod? Men du kan igjen blive det, dersom du vil stille Gud tilfreds, der har ødelagt og forstyrret dig. Men da, jeg har foresat mig at skrive en Historie, maa jeg holde inde med min Bedrøvelse; thi det er ikke Tid her at begræde mit Fædrelands Ulykkelighed, men at fortælle Tingene, som de ere passerede, hvorfor jeg igjen maa begive mig til Historien og vise, hvad der siden tilbrog sig i dette Oprør.

Da de Oprørste vare saaledes delte i 3 Partier, angreb Cleazar og hans Folk, der havde første Grøden af Frugterne, som bleve givne til Templet, i Forvaring, Johannes, som fulde Mennesker. Johannes og hans Folk, som havde intet andet at leve af end det, de plyndrede fra Folket, gjorde Udsald mod Simon. Disse bleve af Staden forsynede med alle fornødne Levnetsmidler. Da nu Johannes blev saaledes ængstet paa begge Sider, delte han sine Folk imod dem. Dem, som fra Staden af angreb ham, stjød han paa af Dmgangene, og mod dem, som fra Templet af foruroligede ham, stillede han sit grove Skjts. Naar de, som vare oven for, gavede ham nogen Stilstand, hvilket skede ofte, enten fordi de vare drukne, eller udmattede, gjorde han Udsald imod Simon med flere Folk, og saa tidt han tvang ham til at vige tilbage ind i Staden, satte han Ild paa de Huse, hvor han havde sit Korn og andre Levnetsmidler. Det samme gjorde og Simon ved Johannes, naar han havde den Fordel at drive ham paa Flugten, saa at det saa ud, som om de med beraad Hu, Romerne til Bedste, vilde fordærve det Forraad, der var i

Staden, til at de kunde udholde en Beleiring og berøve sig sine egne Kræfter og Styrke. Paa den Maade blev alt det, der var omkring Templet, lagt i Aske, og Staden gjort til en Udørken og Balplads, og næsten alt Kornet opbrændt, som de dog havde Forraad af, at de kunde udholde en Beleiring i mange Aar, saa at Staden blev siden formedelst Mangel paa Levnetsmidler, tvungen til at overgive sig, hvilket ikke havde skeet, dersom de ikke selv havde været Aarsag dertil.

Jerusalem Staden blev saaledes tilredet af disse Oprørere, gik det ud over dem af Almuen, som boede midt i den, hvilke bleve medhandlede, som naar et stort Legeme sønderflides af vilde Dyr. I den Henseende gjorde de gamle Mænd og Kvinderne Bøn for Romerne, haabende, at de skulde ved en udbortes Krig blive befriede fra den Elendighed, som den indvortes Krig førte med sig. Deres Tilstand var og bedrøvelig, og de levede i en bestandig Frygt, thi hverken havde de Tid til at komme sammen for at beraadslaa med hinanden om at forandre sit Forsæt, ikke heller var her Haab til, enten at kunne komme til Forlig, eller redde sig med Flugten, hvor gjerne de end vilde; thi der blev nøie passet paa dem, og Hovedmændene for disse Røverbander, der ellers søgte at gøre af den Stæde, de kunde, ansaa dem, der vare romerskfiendene, eller de fattede Mistanke til at ville gaa over til Romerne, som deres fælles Fiender, og myrdede dem, og de vare ikke enige i noget, uden, i at omkomme dem, der for tjente at leve. Man hørte baade Dag og Nat Skrig af dem, der sloges med hinanden; dog var deres Hysten endnu større, der bejanrede deres Ulykke, da den ene afveylede med den anden. Til sidst turde de ikke græde, men maatte binde for en fuld Sæk, og saaledes ved at kvæle sine Søl, bleve desto mere martrede. Tjernerne havde ingen Undseelse og Ærbødighed for sine levende Herrer, ikke heller bekymrede de sig om, at lade de afdøde begrave. Aarsagen til begge disse Ting var, at enhver mistroiede om sig selv; thi hvem der ikke fulgte den oprørske Hob, kunde intet Dieblik være sikker paa sit Liv. De Oprørere samlede de døde Kroppe sammen i store Dyrger, paa hvilke de stode og sloges med hinanden, og ved at se de Døde, de havde under sine Fødder, blev deres Graadighed mere forøget. Med et Ord: De optænkte alt det, som kunde befordre deres Undergang og Fordervelse, og hvad de fandt for godt, udførte de uden nogen Skaanfelse og Barmhertighed, saa at der var ingen Slags Bødsel eller Grumhed saa stor, at de ikke øvede den.

Johannes uudsaa sig ikke for at anvende til sit Brug de Materialier, som vare bestemte til Templets Bygning. Folket og Præsterne havde engang besluttet at sætte Støtter til Templet, og gjøre det 20 Alen høiere, hvortil Kong Agrippa havde med stor Omkostning og Umag ladet føre fra Libanon skjønne og store Træer. Da nu denne Krig kom imellem og forhindrede Bygningen, tog Johannes dem og byggede deraf Taarne, thi dertil vare de fuldkommen tykke, hvilke han opreiste imod dem, som oven fra Templet skjøde paa ham, nemlig bag Omgangen, lige over de Stole, som vare mod Vesten, thi der kunde de alene staa. Alle de andre Steder vare ubekvemme dertil, formedelst de Trapper, der vare.

Ved disse Taarne, hvilke tjente til et Bevis paa hans Ugudelighed, tænkte han at faa Overhaand over sine Fiender; men Gud gjorde, at hans Arbeide blev til ingen Nytte, thi Romerne kom for Staden, førend nogen sik sat en Fod paa Taarne.

Efter at Titus havde faaet sine Tropper samlede, brød han op med nogle af dem fra Cæsarea, befallende de andre, at møde ham ved Jerusalem. Hans hele Krigshær bestod af 3 Legioner, som havde tjent under hans Fader paa dette Tog mod Judæa, og den tolvte, der tilforn under Cestii Auførjel havde lidt saa stor Skade af Jøderne, og var vel berømt for at være brave Soldater, men ved at erindre den Skade, dem var tilføjet, vare nu saa meget styrigere til at komme i Færd med dem, for at de kunde hevne sig. Af disse befol han den femte Legion at tage Veien igjennem Ammaus, og den tiende over til Jericho. De øvrige beholdt han hos sig tilligemed de Hjelpetropper, Kongerne havde sendt ham, saavel som en stor Del syriske Tropper, der vare stødte til ham. Da disse 4 Legioner vare blevne svækkede ved de Folk, Vespasianus havde udtaget af dem og skicket under Mutiani Auførjel til Italien, saa besatte han igjen deres Plads med 2000 af de alexandriniske Soldater og 3000 af dem fra Eufrates.

Titus blev og ledsaget af Tiberius Alexander, der var bekendt for Redelighed og Forstand og derfor havde det fornemste Sted blandt hans Venner. Denne havde tilforn været Statsholder i Ægypten, men nu blev agtet værdig at være Hærfører, fordi han først havde antaget Vespasiani Parti og bestandig havde været ham tro, da det endnu dog var uvist, hvordan det vilde falde ud. Han kunde og som en gammel forfaren Soldat give ham de bedste Raad.

Andet Kapitel.

Titus rykker med sin Hær mod Jerusalem og kommer i Livsfare. Hans Leirs Beskrivelse.

Titus rykker mod Jerusalem. — Titus udrider for at udspejde Stadens Tilstand, — og kommer i Fare. — Han leirer sig omkring Staden. — De Oprørere gjøre et Udfald — og have nogen Fordeel, — men blive drevne tilbage med Forlis — de gjøre igjen Udfald — og igjen drives tilbage.

Da Titus begav sig paa Veien til Fiendens Land, holdt han denne Orden. Først gik de kongelige og de andre Hjælpetropper. Efter dem fulgte de, der ryddede Veiene og afmaalte Leiren. Dernæst Fødernes Tros under nogle Soldaters Bedækning. Derpaa kom Titus selv med nogle af de udvalgte Soldater og Spyddragerne. Efter ham fulgte Rytteriet, og efter disse kom Stormredstaberne. Derpaa kom Hovedsmændene og de andre Fødere, med nogle af de udvalgte Soldater. Efter dem kom Ornen og de andre Felttegn, og gik Trompeterne foran, og den øvrige Del af den romerske Krigshær fulgte efter i Rækker 6 Mand høi. Dem fulgte Knegtene af enhver Legion, havende Trokset for ved sig. Tilsidst kom Leietropperne, og Troppen blev sluttet af dem, der skulde have Opsigt med de fremmede Folk. I denne zirlige og vel indrettede Orden drog Titus afsted efter Romernes Sædvane, og kom igjennem Samaria til Gofna, hvilken hans Fader tilforn havde indtaget, og lagt en Besætning i. Der laa han Natten over. Om Morgenen tidlig brød han op derfra, og efter en Dags Reise slog han Leir i den af Jøderne saakaldte Torn-Dal ved Landsbyen Gubath-Saule, det er Sauls Høi, hvilken ligger henimod 30 Stadier fra Jerusalem.

Derfra begav han sig med omkring 600 udvalgte Ryttere til Staden, for at besigtige den, hvor stærk den var, og tillige med at erkjendige sig om, hvordan Jøderne vare funderede, om de vare forstrækkede ved hans Ankomst, og vilde overgive sig til ham, førend han brugte Magten; thi han havde hørt, som det og saa i sig selv var, at Almuen, der blev trængt af de Oprørere og Røverne, ønskede og længtes efter Fred; men, som de vare for svage til at kunne gjøre nogen Modstand, maatte de sidde stille.

Saa længe Titus ved paa Veien, der gik til Stadsmuren, lod ingen sig se paa Taarne, men, da han ved ud af Veien hen mod Taarnet Befinon, gjorde de et stort Udfald ved de saakaldte Fruentimmer-Taarne, igjennem den Port, der er lige over for Helenes Begravelse, og adspredte Rytterne, og strax derpaa

Løb andre til, og forhindrede dem at komme sammen igjen. Titus med nogle saa kom saaledes i Snibe, at han kunde ingensteds komme; thi hverken kunde han komme længere frem, eftersom der lige til Muren var idel Haver med Grøfter og Planteværker, ikke heller kunde han komme tilbage til sine, eftersom de vare saa mange, der havde afflaaret ham Veien. Derforuden vidste de af hans Folk, som vare komme paa Landeveien, ikke i hvilken Fare Kongen var, thi de tænkte at han havde været med dem, da de toge Flugten.

Titus vendte, da hans Frelse beroede paa hans Mod, i en Hast med sin Hest, befalende dem, der vare hos ham, at følge efter, og derfor i Hast rendte ind iblandt Fienden for med Magt at bryde sig igjennem. Man kan heraf tydeligen se, at Krigens Hænder styres af Gud, og at han holder sin Haand over Jøderne i de Færet, der komme; thi, omendstjænt der blev skudt saa mange Pile efter ham, og han var uden Hjelms og Garnis; (thi han var, som meldt er, ikke udredet for at øve nogen Fiendskabelighed) men de sløi ham alle forbi, ret ligesom om de med sit Sværd omkring sig paa begge Sider, dem som satte ind paa ham, nedlagde en stor Del, og overrendte de andre. De gave et stort Skrig fra sig over denne Keiserens store Dristighed, og opmuntrede hinanden til at angribe ham, men hvor han vendte sin Hest, skggede hver Mand for ham. De, som vare hos ham, og altsaa i lige Fare, veg ikke fra ham, men vare paa Siden og bag efter ham, omendstjænt de maatte lide meget af Pilene, thi der var intet andet Haab for dem til Frelse, end at de skulde med Titus bryde igjennem, førend de bleve omringet og ihjelskudt tilligemed hans Hest; den anden faldt af Hesten, og blev ihjelslagen, men Hesten bragte de med sig ind i Staden. Med de øvrige kom Titus ubestadiget til sin Leir. Denne liden Fordel, som Jøderne her havde i Begyndelsen, styrkede dem i deres Haardnækkhed, saa at de smigrede sig med et falskt Haab om videre Fremgang.

Natten derefter kom den Region til Keiseren, som havde taget Veien igjennem Annumas, hvorpaa han strax om Dagen derefter brød op, og rykkede mod det saakaldede Stopus, hvilket er et Sted, der ligger kun 7 Stadier fra Jerusalem paa den nordre Side, og ligger lavere end Staden, hvor man har den hele Stad og Templet i Diesyn, og det har en vakker Udsigt, hvoraf og Stedet har faaet det Navn. Der lod han de tvende Regioner, som han havde ført med sig, opstille sig. Den femte lod han leire sig 3 Stadier længere tilbage, for at de, som vare udmattede af

den Reise, de havde gjort om Natten, kunde være bedækkede af de andre, og desto sikkere forskanse sig. Da de havde begyndt at opkaste sine Stanser, kom den 10de Legion, som havde taget Beien over Jericho, som Vespasianus havde indtaget, og besat med Følk. Denne maatte leire sig 6 Stadier fra Jerusalem, paa det saakaldte Oliebjerger, hvilket laa Østen for Staden og var der en dyb Dal imellem denne og Staden, hvilken blev kaldt Kedron.

Denne store Krig, som var for Døren, aabnede da først Dine paa de Oprørse, der ideligen havde ligget i Saar paa hinanden, saa at de idelig affod fra al Fiendtlighed indbyrdes imellem sig. De bleve ganske forfærdede, da de saa Romernes store Krigsmagt, der havde leiret sig paa 3 Steder, hvorover de forenede sig med hinanden, dog i en ond Hensigt, og sagde til hverandre: Hvad vente vi paa? hvi sidde vi stille, og se paa at Fienden til vor Ulykke paa 3 Steder saa stærkt forskanser sig? Da vi se Krigen for Dine, hvi lægge vi Hænderne i Skjød, og ere blotte Tilskuere til det, der blive gjort, ret ligesom om det der bliver gjort, var til vor Fordel. Hverken bruge vi vore Hænder til at befæste os, eller vore Vaaben til at forsvare os. Vi, raabte den ene til den anden, vise ikke, at vi have Mod i Brystet, uden at bestride os selv indbyrdes, og Romerne vil hente den Fordel af vor Uenighed, at de vil blive Herrer over Staden, uden at det vil koste en Mand. Der samlede flere og flere sammen, hvorpaa de greb til Vaaben, og med et stort Strig gjorde et Udfald igjennem Dalen mod den 10de Legion, da den anden var i Arbeide med at forskanse sig. Da disse var i fuldt Arbeide, og den største Del af dem havde af den Uarsag bortlagt sine Vaaben, da de desuden mente, at Jøderne ikke turde vove noget Udfald, og om de end turde, saa bleve de holdte tilbage, formødelst den Splid og Uenighed, der herskede indbyrdes imellem dem, da de havde nok at gjøre med at stride for sig selv, bleve de ved det uformodentlige Udfald bragte i største Forvirring, saa at de forlod sit Arbeide og nogle af dem tog Flugten. Den største Del greb til Vaaben, men de bleve slagne, førend de kunde stille sig til Modværge, thi Jødernes Tal blev mere og mere forøget, eftersom en stor Del kom løbende til dem, da de hørte, hvor lykkelig de havde været i det første Angreb. Herforuden kom deres Tal saavel dem selv, som Fienden for at være større, end det var, eftersom Lykken var paa deres Side. Denne Forvirring og Uorden Romerne kom i, indjog dem største Forstrækkelse, thi de pleiede ellers at staa sammen som en Mand, og i den skjønneste Orden at rette sig efter sine Føreres Befalinger, men, som Jøderne kom

dem nu oven paa Halsen, veg de. Vel vendte de sig ofte om mod dem, opholdt dem, og enten saarede eller dræbte dem, der uforfigtigen vovede sig forlangt frem, men da Jydernes Tal voksede mer og mer til, maatte de tilsidst forlade sin Leir, saa at det syntes, at den hele Legion havde gaaet til Grunde, hvis ikke Titus, saasnart han fik Efterretning herom, havde i største Al kommet dem til Hjælp. Han indfandt sig hos dem med nogle udvalgte Soldater, bebreidede dem deres Frygtsomhed, og efterat han havde faat de Flygtende tilbage igjen, faldt han tværs ind paa Jyderne, dræbte en stor Del af dem, saarede flere, og drev de andre paa Flugten, og jog dem ned i Dalen igjen. Da Jyderne saaledes kom over Hals og Hoved ned af det bratte Bjerget, led de stor Skade, men da de vare komne paa den anden Side, vendte de sig igjen og gav sig i Kæft med Romerne, da Bekken var dem alene imellem. Denne Smaakamp varede en halv Dag. Da det var lidt over Middag, beordrede Titus dem, han havde bragt med sig, og nogle af de andre Afdelinger, at holde Vagt, og forhindre Jyderne oftere at gjøre saadant Ufald, og sendte Legionen tilbage til Bjerget, for at fuldføre deres Forskanskninger.

Da Jyderne saa Romerne drage tilbage, tænkte de ikke andet, end at de toge Flugten, hvorover Vagten, der stod paa Muren, gav Tegn med et Klæde, hvorpaa de i Hobetal stormede ud af Staden, ikke som Mennesker, men som glubende og vilde Dyr. Ingen kunde staa for dem, men Romerne splittedes ad, ret ligesom om der var blevet kastet Stene iblandt dem af Stenkasterne, og de styndte sig, det bedste de kunde, op ad Bjerget. Midt paa Bjerget stillede Titus sig selv, for at tage imod dem, med nogle faa, hvilke havde sin Fører saa kjær, at de vilde ikke vige fra ham, hvor stor Faren end var. Disse bade ham indstændig, at han dog vilde vige for disse fortvivlede Jyder, der agtede ikke, om de bleve paa Stedet, og ikke sætte sit Liv i Bove for deres Skyld, da de burde vove sit Liv for ham. Han skulde betænke, at han var ikke alene deres Fører i denne Krig, men at Lykken havde og gjort ham til en Herre over den hele Verden, og derfor burde han ikke vove sig saa yderlig som en menig Soldat, og som alles Frelse beroede paa hans Person, skulde han ikke ene sætte sig imod disse rasende Mennesker, da alle de andre havde taget Flugten. Titus lod, som om han ikke hørte det, men gjorde dem, som kom imod ham, tapper Modstand, huggede ind paa dem, nedlagde dem, der med Magt vilde trænge sig igjennem, og drev en stor Mængde af dem ned af Bjerget. Denne hans Styrke og uforfærdede Mod gjorde Jyderne ganske forfærdede, dog flygtede

de ikke tilbage til Staden, men dreiede af til Siden, og satte efter de øvrige Romere, der flygtede; men Titus faldt dem ind fra Siden og standsede deres Fart.

Da de Romerne, som vare oven paa Bjerget, for at forstaae Leiren, saa deres Kamerater neden for tage Flugten, faldt paa dem en stor Frygt og Forstrækkelse, saa at den hele Legion splittedes, at, da de holdte det for umuligt at kunne holde Jødernes Anfald ud, naar Titus selv havde taget Flugten, thi de troede ikke at de andre havde vendt Ryggen, dersom Titus havde holdt Stand. Heroer løb de som forvildede Mennesker, en hist en anden her, thi der var kommen saadan Skræk over dem, at de vidste ikke, hvor de vilde hen, indtil endelig nogle af dem blev Titus var, hvor Striden var heftigst, omringet af Fienden, hvilke bleve forstrækkede ved dette Syn, og raabte til den hele Legion, i hvilken Fare deres Fører var. De begyndte derpaa at skamme sig og bebreidede hinanden, at de havde saa skammelig taget Flugten, og ladt Keiseren i Stikken, hvorover de angreb Jøderne med saadan Fyrighed, at de fik dem til at vige, og da de havde bragt det dertil, dreve de dem ganske ned af Bjerget. Dog kunde de ikke tvinge dem videre end Fod for Fod, og alt imidlertid forsvarede Jøderne sig tapperlig, men at Romerne havde Fordel ved det, de vare oven for, jagede de dem tilsidst ganske ned i Dalen. Titus satte derpaa efter dem med dem, som han først havde beskiftet til at forhindre deres Udfald, og sendte Legionen igjen tilbage for at fuldfærdige Forstansningen. Naar jeg nu skal fortælle det, som det er, uden hverken af Hyleri at forstørre det, eller af Misundelse at forminske det, saa kan jeg ikke andet end sige, at Keiseren alene to Gange har frelst den hele Legion fra Undergang, og sat dem i den Stand, at de i Sikkerhed kunde forstaae sin Leir.

Credie Kapitel.

Det ene Parti af de Oprørste bliver undertrykt. Jøderne bekrige Romerne. Titus bebreider sine Folk, at de uden sine Fædres Befaling havde indladt sig i Træfning med Jøderne.

De tre oprørste Partier sammensmæstes til to. — Jødernes List imod Romerne. — Romerne lide Forsk.

Da Fiendtlighederne udenfor Staden ophørte noget lidet, begyndte de indvortes Uroligheder igjen at gaa for sig. De uslyrede

Brøds Høitid indfaldt, hvilken helligholdes paa den fjortende Dag i Maaneden Kantius, paa hvilken Dag Jøderne mene, at de først bleve befriede fra den ægyptiske Trældom. Samme Tid aabnede Eleazar Templets Port for dem af Folket, som vilde tilbede Gud. Af denne Leilighed betjente Johannes sig, og sendte nogle, som vare kun lidet bekjendte, og af hvilke de fleste vare urene, ind blandt de andre, havende Baaben skjult under sine Klæder, for at de skulde bemægtige sig Templet. Saasnart de vare indkomne, aafastede de sine Overklæder og stode saa bevæbnede. Dette forarsagede stor Tumult og Oprøier omkring Templet. Almuen, som ingen Del havde i Oprøret, mente, at det var sigtet paa dem. De Midkjære derimod frygtede for, at det vilde alene gaa ud over dem. Disse forlode strax Porten og deres Fæstningsværker, og spænd det kom til nogen Nævekamp, skjulte de sig i Kenderne, igjennem hvilke Uhumskheden løb ud af Templet; men Almuen, der løb sammen omkring Alteret og Templet, blev nedtraadt og ombragt dels med Træ, dels med Sværd. Mange bleve ihjelslagne som holdt med ingen af Parterne, alene fordi de havde Had til dem; thi hvem, som tilforn havde gjort dem noget imod, og de fandt her, maatte betale det med sit Liv, under det Skin, at de vare af de Midkjæres Parti. Men saa stor Grumhed, som de øvede mod de Uskyldige, saa lemsældige viste de sig mod de Skuldige, forsikrende dem om, at dem intet Ondt skulde blive tilføjet, og, da de kom frem af sit Skjul, gjorde de dem ingen Skade. Efterat de saaledes havde gjort sig til Herre over det inderste af Templet, og hvad der fandtes, toge de sig først for Alvor ret for at angribe Simon. Saaledes blev de 3 Partier sammensmeltede til tvende.

Titus tog sig imidlertid for at flytte sin Leir, som han havde ved Skopos, nærmere til Staden. Til den Ende beordrede han nogle udvalgte Tropper saavel Fodfolk som Rytteri, saa mange som han fandt fornødent dertil, at gjøre Fienden Modstand, om de vilde gjøre Udfald. De øvrige befol han at rydde og jevne Weien lige til Muren. For at sætte dette i Verk bleve alle Plankværkerne og Digerne omkring Haverne nedrevne, alle Træer saavel Frugttræerne som de andre omhugne, alle Grøfterne og Dalene opfyldte, og Klipperne og de store Stene sprængte, saa at den hele Egn fra Skopos til Herodes' Grav, der ligger strax ved den saakaldte Slangedam, (hvilken tilforn hed Bethara), blev ganske flet og jevn.

I de samme Dage optænkte Jøderne saadan en List for at fange Romerne. De Frækkeste af de Oprørste gik ud mod dem

til de saakaldte Fruentimmer-Taarne, anstillende sig, som om de vare uddrevne af dem, der vare for Fred, og at de vare bange for, at de skulde falde i Romernes Hænder, og lod derfor, at de vilde skjule sig, og den ene kryb bag den anden. Smidlertid steg nogle andre af deres Partie op paa Muren, anstillende sig, som de om vare af Almuen, hvilke udtrakke sine Hænder og bad om Fred, raabende tilligemed, at, dersom de vilde komme til dem, vilde de aabne Portene for dem. For at gjøre dem desto tryg- gere, kastede de Stene efter dem, der vare udgangne af Staden, som om de vilde jage dem fra Porten. Disse derimod lode snart, som om de med Magt vilde trænge sig igjennem Porten, snart vendte de sig til dem, der stod paa Muren, og bad dem, at de dog vilde indlade dem, snart lode de, som om de vilde gaa hen til Romerne; men vendte strax tilbage igjen, som om de vare bange. De romerste Soldater kastede Tro til dette deres Bedragerie, men- nende, at de, som vare udenfor Staden, kunde ikke undgaa deres Hænder, og at de andre i Staden vilde aabne Portene for dem; hvorfor de brændte af Begjærighed efter at faa det sat i Værk. Titus derimod kom dette deres Tilbud noget mistæn- keligt for, eftersom det ingen Grund kunde have; thi han havde Dagen tilforn ladet dem ved Josefus tilbyde Forlig; men det var blevet afflaaet, hvorover han befalede Soldaterne, at de ikke maatte forlade sine Poster. Desuagtet greb nogle af dem, der vare be- ordrede ved Arbeidet, til Vaaben og løb til Portene. I Begyn- delsen veg de, der anstillede sig, som om de vare uddrevne af Staden, for dem; men, da de kom til Taarnene, der vare over Porten, omringede de dem, og faldt dem bag ind i Ryggen. De andre, der stod paa Muren, kastede ei alene Stene, men skjød og en stor Mængde Pile ned paa dem, saa at mange af dem bleve ihjelslagne, og flere saarede; thi det var dem ei mu- ligt at tage Flugten, eftersom de andre vare dem paa Ryggen. Da de nu stammede sig ved, at de havde handlet tvertimod sine Fædres Befaling, og de frygtede for at blive afstraffede, om de kom tilbage, besluttede de at holde det ud til det yderste. Træf- ningen varede længe, og delte de det imellem sig, saa at de fik brav Hug og gave brav Hug igjen. Endelig slog de sig igjen- nem dem, der vare dem paa Ryggen, og tog Flugten, men Jø- derne forfulgte dem til Helenas Grav og kastede Sphæ efter dem. Jøderne hoverede uforstammet over denne Gjerning, udlo Romerne, fordi de havde saaledes ladet sig narre, rystede sine Skjolde, hoppede og sprang og gav Glædesfrig fra sig. De ro- merste Soldater derimod bleve med Trusler modtagne af sine Jø-

rere, og Keiseren talte dem haardt til, sigende: Jøderne, der kjæmpe alene af Fortvibelse, angrebe alle deres Sager med god Naad og Betænktheden, optænte adskillige listige og underfundige Paafund imod os, og det falder lykkelig ud for dem, fordi de adlyde sine Fjædere, og ere enige indbyrdes. Romerne derimod, der altid have været Lyffens Fjæledegger, fordi de have holdt god Orden, og været sine Øverster lydige, handle tvært derimod, og blive formedelst sin Hidsigthed og Ubetænktheden slagne, og det, som er det allerstammeligste for dem, at de, endog i min, deres Keisers Nærværelse, angribe Fienden, uden Befaling, og uden at have nogen, der fører dem an. Hvad vil min Fader sige, naar han faar dette at høre? Han, som er bleven en gammel Mand i Krigen, men har aldrig endnu erfaret dette. Hvad vil Krigsretten sige, der fælder Dødsdom endog over den mindste Uorden og Feil, der kan begaaes, og maa nu se, at den ganske Krigshær foragter alle Love og Orden? Derfor skal de, der have været saa dumbristige, og ikke villet iagttage sin Skyldighed, erfare, at det er endog en Skam hos Romerne at vide, naar Krigen begyndes uden Befaling.

Titus lod sig forlyde med det samme for Fjæderne, hvorfor der var ingen, der tvivlede paa, at han ikke vilde forsfare efter Krigsrettens yderste Strengthed mod dem. De bleve herover alle saa mistrøstige, som om de strax skulde miste sit Liv, eftersom de vidste, at de havde fortjent at dø. Men de samtlige Legioner omringede Titus, og gjorde Forbøn for sine Kamerater, bedende ham, at han vilde for de manges Lydighed spare disse saa og ikke straffe dem for deres Ulydighed, og givende ham Forsikkring paa deres Begne, at de vilde oprette denne Feil ved en desto bedre Opførsel herefter. Af denne deres Forbøn lod Titus sig bevæge, eftersom det var tilligemed til Rigets Bedste; thi han holdt for, at, naar et Mennefte havde forseet sig, kunde man straffe det paa Livet, men saa stor en Mængde burde straffes med Ord. Hvorfor han benaadede dem, efterat han først alvorlig havde formanet dem til at handle herefter mere forsigtig. Han overlagde derpaa hos sig selv, hvorledes han kunde hevne dette paa Jøderne.

Inden 4 Dages Forløb var Pladsen jævnet ind til Muren. At nu Trosset saavel som den øvrige Krigshær kunde uden Hindrer komme til Muren, lod han om Aftenen det bedste Mandskab rykke mod den nordre Side af Staden. Fodfolket gik foran i 7 Hære, efter dem Rytteriet i 3 Hære, og imellem dem vare Bueskytterne. Hermed bleve Jøderne forhindrede fra at gjøre Ud-

fald, og de 3 Regioners Rustvogne tilligemed de øvrige Folk ryk-
kede an uden nogen Hinder.

Titus selv havde sin Leir herimod 2 Stadier fra Staden
lige over for Taarnet Psefinon paa et Hjørne af Staden, hvor
Muren gik fra Norden til Vesten. Den øvrige Del af Krigs-
hæren forstansede sig ved Taarnet Hippikon iligemaade 2 Sta-
dier fra Staden. Men den tiende Legion forblev paa Olie-
hjerget.

Fjerde Kapitel.

Jerusalems Beskrivelse.

Jerusalem Beliggenhed — tredobbelte Mur — og Taarne — Taarnet Psefinon —
Hippitos — Sasaet — Mariamne — Slottet.

Staden var omringet af en tredobbelst Mur, undtagen paa
den Side, hvor den var indsluttet ved nogle Dale, hvilke vare
vanskelige at komme igjennem: thi paa den Side havde den kun
en enkelt Mur. Staden laa selv paa tvende Høie, der vare ad-
skilte fra hinanden ved en Dal, hvilken var ganske bebygget med
Huse.

Den ene af disse Høie, paa hvilken Over-Staden laa, var
langt høiere og bredere end den anden, hvorover den formodest
sin Fasthed var af David, Fader til Salomon, der først byg-
gede Templet, bleven kaldt Kastellet, men siden førte den Navn
af det øverste Torv. Den anden Høi, som blev kaldt Akra,
og var ganske brat, indeholdt Under-Staden. Mod denne laa
den tredie Høi, der var lavere end Akra, og var delt fra den
ved en anden bred Dal, hvilken Fyrsterne af det asmonæiske Hus
siden havde ladet opfylde, paa det de kunde føie Templet til Sta-
den. Iligemaade gjorde de den Høi Akra lavere, for at Temp-
let kunde ligge høiere end den. Den Dal Tyropoeon, hvilken,
som oven for er meldt, skilte Høien, paa hvilken Over-Staden
laa, fra Høien, som Under-Staden var bygget paa, strakte sig til
Kilben Siloa, hvor der var deiligt sødt Vand i Overflødighed.
Udenfor Staden vare tvende Høie, omgivne med dybe Dale og
Klipper, saa at man ikke kunde komme der igjennem.

Uf Stadens tredje Mur var den ældste den vanskeligste at
indtage, i Henseende til de Dale og den Høi, hvorpaa den var

anlagt. Foruden at den var saaledes stærk i Henseende til Stedets Veligheden, saa havde David, Salomon og andre af Kongerne anvendt megen Flid og Bekostning paa at sætte den i ypperlig Stand. Denne tog sin Begyndelse paa den nordre Side fra Taarnet Hippikos, og gik til det saa kaldt Kystus. Derefter stødte den mod Raadhuset, og strakte sig til den Omgang paa Templet, der vendte mod Vesten. Paa den vestlige Side begyndte den ved ovenansførte Taarn, gik igjennem det Sted, der kaldtes Bethso, indtil Essenernes Port. Derpaa gik den mod Spanden over Siloams Kilde, og dreiede saa mod Østen ved Salomons Dam til et Sted, kaldet Oflas, og endtes ved den Omgang paa Templet, der vendte mod Østen.

Den anden Mur begyndte fra den Port, kaldet Gennath, der var paa den første Mur, indsluttede alene den nordlige Side, og strakte sig til Fæstningen Antonia.

Den tredje Mur tog sin Begyndelse ved Taarnet Hippikos, og strakte sig derfra mod Norden til Taarnet Psefinon. Derfra gik den forbi Helenas, Abiabeuernes Dronnings, og Kong Kratis Datters Grav igjennem de kongelige Huler, og dreiede saa af ved et Taarn, der stod paa Hjørnet, gik forbi den saakaldte Sargernes Grav og endtes ved den gamle Mur i Dalen Kedron. Med denne Mur havde Kong Agrippa ladet omringe den Del af Staden, som han havde selv ladet anlægge, hvilken stod aaben. Thi, da Indbyggernes Tal Dag fra Dag tiltog, bleve uden for Stadens Ringmur paa en Høj Norden for Templet anlagt en Stad, hvilken snart blev bebygget, saa at den fjerde Høj blev indlemmet i Staden, hvilken blev kalden Bezetha, og laa lige over for Fæstningen Antonia, fra hvilken den blev skilt ved en dyb Grav, der var gjort, fordi at man ikke saa let skulde komme til Fæstningens Grundvold, da den og gjorde meget til, at Fæstningen laa saa meget høiere. Denne nybygte Del af Staden blev af Indbyggerne kaldt Bezetha: Det er den nye Stad. Da Indbyggerne i samme Del havde forlangt, at den maatte blive befæstet, begyndte Kong Agrippa Fader, der og hed Agrippa, at anlægge denne Mur; men, saasom han frygtede for, at Keiser Klaudius skulde af de store Anstalter, hertil bleve gjorte, fatte Mistanke til, at de vilde gjøre Opstand, lagde han alene Grundvolden og derpaa ophørte med Arbeidet. Derfor denne Mur var bleven opført, som den var begyndt, og bleven bragt til Fuldkommenhed, havde den gjort Staden uovervindelig, thi den blev opfat af Sten, der vare 20 Alen lange, og 10 Alen brede, hvilke vare saa forbundne, saa at man hverken letteligen

med Jern kunde igjennemgrave dem, ikke heller med Stornredskaber rokke dem af Stedet. Muren var 10 Alen bred, og den var blevet saa høi, at Høiden havde kunnet svare til Bredden, hvis ikke ovenanførte Karfag havde forhindret det. Dog alligevel havde Jøderne siden med stor Møie bragt den 20 Alen i Heiret, foruden Tindingerne, hvilke vare 2 Alen høie og Brystværet 3 Alen, saa at den ganske Mur var 25 Alen høi.

Paa Muren var herforuden firkantede Taarne, hvilke vare 20 Alen høie, og lige saa brede, hvilke vare opfyldte ligesom Muren. Saa at dette Værk gav Templet intet efter enten i Bygning eller Stenenes Ypperligh.d. Oven paa disse Taarne vare skjønne Bærelser og Spisefale, saavel som Kister til at samle Regnvand i. Trapperne der gik her op til, vare fuldkommen brede. Af flige Taarne vare der 90 paa denne Mur, og var der imellem hvert af dem et Rum af 200 Alen. Den mellemste Mur havde 14 og den gamle 60 Taarne. Stadens hele Omkreds var 33 Stadier.

Omdenskjønt den tredie hele Mur var af en forunderlig Bygning, saa bar dog Taarnet Psefinon Prisen. Dette stod paa det Hjørne, der vendte mod Norden og Vesten, og udenfor samme havde Titus sin Leir. Det var 70 Alen høit, og ved klart Solskinsveir kunde man derfra ikke alene se Arabia, men og til Havet og de yderste Grænser af Hebræernes Landemærker. Lige over for det stod Taarnet Hippikos og tvende andre, hvilke Kong Herodes havde ladet bygge paa den gamle Mur, og i Størrelse, Pragt og Styrke overgik alle andre Taarne i Verden; thi, fordi at denne Konge var af Naturen hengiven til Pragt, og havde en særdeles lyst til at bringe Jerusalem i Anseelse, saa anvendte han saa mange flere Bekostninger herpaa, som at de bleve byggede til en bestandig Ihukommelse af 3 Personer, hvilke han af alle havde elstet allerhøiest i Verden, og hvis Navne de bare, nemlig hans Broder, hans Ven og hans Hustru. Det ene blev kaldt efter hans Hustru, fordi han, som tilforn er meldt, havde af en urimelig Kjærlighed til hende, ladet hende henrette. De andre tvende bleve kaldte efter hans Broder og hans Ven, fordi de omkom i Krigen, hvor de havde holdt sig tapperligen.

Taarnet Hippikos, hvilket havde Navn efter hans Ven, var firkantet. Hver Side af det var 25 Alen bred, og dets Høide var 30 Alen. Det var ganske opfyldt, og oven paa det var en Kiste af huggen Steen 20 Alen dyb til at samle Regnvand i. Oven paa den igjen var en Bygning 2 Loft høi, hvilken var i Høiden 25 Alen, og inddelt i visse Bærelser. Deroven omkring

igjen vare Tindinger 2 Men høi og et Brystværn 3 Men høit, saa at den hele Bygning var 80 Men i Høiden.

Det andet Taarn der bar hans Broders Navn Jafael, var 40 Men i en Firkant og 40 Men høit, og ganske opfyldt. Oven paa det var en Omgang 10 Men høi, bevaret med Brystværn og Formur. Midt i denne Omgang var endnu et andet Taarn, hvori der vare prægtige Værelser og en Badstue, saa at det gav et kongeligt Pallads intet efter. Oven til var det forsynet med fine Tindinger og Brystværn, saa at dets hele Høide var 90 Men, og lignede det Taarnet paa Den Faros, paa hvilket det brænder Blus om Natten til deres Nytte, der seile til Alexandria, dog var det langt større. Den Tid havde Tyrannen Simon det inde.

Det tredie Taarn Mariamne, thi saa hed Dronningen, var og ganske opfyldt, og var 20 Men i en Firkant, og 20 Men høit. Denne havde langt flere og prægtigere Værelser oven paa sig end de andre; thi Kongen holdt for, at, som det bar et Fruentimmers Navn, burde det være prægtigere end de, der vare opkaldte efter Mands Personer, ligesom derimod disse overgik dette i Fasthed. Det ganske Taarn var i alt 55 Men høit.

Omenskjønt nu alle 3 Taarne vare saa høie, saa syntes de dog langt fra meget høiere formedels deres Beliggenhed. Thi den gamle Mur, paa hvilken de stode, var anlagt paa en Høi, og hvor Taarnene stode, var samme Høi 30 Men høiere, end paa de andre Steder. Stenene vare af en forunderlig Størrelse; thi de vare ikke byggede af almindelige Stene, ikke heller af saadanne Kampstene, som et Meeneeste kunde løfte og bære; men af høide hugne Marmorstene, af hvilke enhver var 20 Men lang 10 Men bred og 5 Men høi. Disse Stene vare saaledes sammenspjæede at det hele Taarn var at anse som en Klippe, thi man kunde ikke blive mindste Fure eller Sammenspøining var.

Disse Taarne vendte mod Norden, men inden til gik de til det kongelige Slot. Dette var saa prægtigt, at det ikke kan udsiges; thi der er ingen Bygning, der kan sættes i Ligning med det i Henseende til Pragt og kosteligt Arbeide. Om Slottet var en Ringmuur 30 Men høi, hvilken var besat med Taarne, der stode lige langt fra hinanden. I Slottet var en stor Mængde Gemakker og Sale, af hvilke nogle vare saa store, at der kunde staa 100 Borde. *) Der var en utrolig Kostbarhed af alle Slags rare Marmorarter, hvilke vare med stor Bekostning førte allevegne fra. Man kunde ikke uden allerstørste Forundring bestue Tagene saavel

*) Kun og forstaaes saa, at der kunde spise hundrede Personer.

i Henseende til de store tykke Bjælder, som det prægtige Arbejde; de mangfoldige Bærelser, af hvilke det ene ikke var indrettet som det andet; det kostbare Bohave, der fandtes i alle Bærelserne i stor Mængde, og hvilke vare for den største Del af purt Guld og Sølv. Herforuden vare der rundt omkring det mangfoldige Omgange, der hvilede paa Støtter, og imellem disse Omgange vare der Lystskove, haver, lange Alleer og Spadsfergange, og omkring dem vare dybe Damme og Springvand, i hvilket Vandet sprang igjennem Billeder af Kobber, og der uden omkring igjen vare Taarne, fulde af tamme Dyr. Med et Ord: Pragten og Kostbarheden paa dette Pallads var saa stor, at det ei med Ord kan beskrives. Og det skærer i mit Hjerte, naar jeg tænker paa, hvorledes denne herlige og kostbare Bygning af disse Mordere og Røvere er lagt i Afte; thi Romerne satte ikke Ild derpaa, men disse indvortes Forrædere selv, hvilket jeg har vist i Begyndelsen af dette Oprør. Thi Ilden kom først op i Fæstningen Antonia og greb derpaa saaledes om sig, at den opbrændte Palladset og alle Bygningerne paa de 3 Taarne.

Femte Kapitel.

Templets Beskrivelse.

Templet. — Kvindernes Forgaard. — Fæstningen Antonia.

Templet var, som oven for er meldt, bygget paa en Klippe; i Begyndelsen var der ikke saa megen Plads oven paa, at Templet og Alteret kunde blive bygget d.r; thi den var overalt ganske brat og gik ned til Dalen. Men Kong Salomon, der byggede Templet, lod mod Østen opføre en Mur, og da Rummet, som var der imellem, var opfyldt, byggede han derpaa Omgangen. Paa de andre Sider blev det, som det var, indtil Folket i de efterfølgende Aar fyldte det efterhaanden op, saa at Pladsen blev bredere. De brød siden den nordlige Mur ned og indtog saa stor en Plads, at den siden indfattede den ganske Templets Omkreds. Klippen var omringet med en tredobbelt Mur, og dette Værk var bragt til saadan Fuldkommenhed, som man ikke havde kunnet vente; men paa hvilket der blev arbejdet i mange 100 Aar, og

hvorpaa blev anvendt Templets hele Stat, hvilken bestod i Foræringer, som bleve sendte fra alle Steder i Verden.

Hvad det har været for et Værk, kan man slutte deraf, at den underste Del af Templet, at jeg nu ei skal tale om den øverste, var 300 Alen høi, og paa nogle Sider høiere, thi man kunde ikke se, hvor dybt Grundvolden var, eftersom Dalen var meget opfyldt, for at Grunden kunde være lige med Gaderne i Staden. Til denne Bygning blev bragt Stene, 40 Alen høie. Thi de anseelige Penge, Templet fik, og Folkets store Gæmildhed formaaede at udføre utrolige Ting, og hvad der syntes umuligt at bringe til Fuldkommenhed, det blev ved Tidens Længde og det vedvarende Arbeide endelig i Stand.

Bygningen, som kom til at staa herpaa, udfordrede og saadan en Grundvold; thi alle Omgangene vare dobbelte og hvilede paa hvid Marmorpiller, hvilke vare 25 Alen høie og af et helt Stykke Loftet over samme var af Cedersplanker, hvilke var ei alene i sin selv ypperlige, men desuden saa glandspolkrede og saa kunstige, sammensøiede, at de satte alle dem, der saa dem, i Forundring omendstjændt de udbendig vare hverken udsirede med Malerier eller Billedhuggerværk. De vare 30 Alen brede og deres ganske Omkreds beløb sig til 6 Stadier, da de gik lige til Fæstningen Antonia. Den ganske Plads der inden for var lagt med alle Slags af de rareste Stene. Der, hvor man gik igjennem til det andet Tempel, var et Gallerie af Sten, 3 Alen høit, hvilket var af meget ypperligt Arbeide, og stod paa lige saadanne Støtter, imellem hvilke var lige langt Rum, og paa hvilke Løven om Kænselsen var skreven paa Græst og Latin, at ingen Fremmede maatte komme ind i det Hellige. Thi det andet Tempel blev kaldt det Hellige. Det laa 14 Trappetrind høiere end det første. Det var firkantet, og omringet med en Mur. Udbendig var Muren 40 Alen høi, og rundt omkring vare Trapper, men indvendig var det Hellige kun 25 Alen høit, og omendstjændt det laa høiere end Trapperne, saa kunde man dog ikke allevegne se det; thi det var skjult af Høien. Oven for de 14 Trapper var en Plads til Muren 10 Alen vid, hvilken var ganske flet og jevn. Derfra gik man igjen op ad 5 Trapper til Portene af Templet. Disse vare 8, fire paa den nordre og fire paa den søndre Side. Herforuden vare tvende Porte mod Øst, hvilke af Fornødenhed maatte være der; thi som Fruentimmerne havde et Sted i Templet for sig selv, hvor de forr. tede sin Gudstjeneste, hvilket var indfattet med en Mur, saa maatte de og have Porte for sig selv. Der var og paa denne Mur tvende Porte, en mod Sønden og en anden mod

Norden, igjennem hvilke de gik paa denne Fruentimmerets Plads. Fruentimmerne maatte ikke gaa igjennem andre Porte; ikke heller maatte de komme videre end inden for den Plads, der var indhegnet for dem, og var det ikke alene de Kvinder, der boede i Landet tilladt her at komme, men og dem, som kom fra andre Steder for at forrette sin Gudstjeneste, og vare af vort Folk. Mod Vesten var ingen Port, men der var Muren hel. Imellem Portene inden for Muren var en Omgang ikke langt fra Statskammeret, der hvilede paa smukke og store Piller. Denne var enkelt, og, Størrelsen undtagen, skjelnede intet fra den inden for.

Af disse Porte vare de 9 beslagne med Guld og Sølv overalt, saavel som Stolperne og Overtræet; men den ene, der var lige for Templet, var af korintisk Værk, hvilken langt overgik de andre, der var beslagne med Guld og Sølv. Der var tvende Fløie paa hver Port, hvilke vare 30 Alen høi og 15 brede. Naar man kom igjennem samme, var der Sale 30 Alen lange og lige saa brede, hvilke vare byggede som Taarne. De vare 40 Alen høie og hvilede paa tvende Støtter, af hvilke enhver var 12 Alen tyk, og paa begge Sider vare Bænke, paa hvilke man kunde sidde. Portene vare lige store, undtagen den, som var oven for den af det korintiske Værk mod Østen, igjennem hvilken man gik i Kvindernes Forgaard, og var lige for Templets Port; thi den var meget større. Den var 50 Alen høi, naar den stod aaben, og Fløiene vare 40 Alen brede, og var samme langt prægtigere og beslagne med meget tykkere Guld og Sølv, end de andre. Hvad Guld og Sølv, som der vare paa de 9 Porte, det havde Alexander Liberii Fader, ladet gjøre. Fra den Mellemmur, der skildte Kvindernes Forgaard fra det andet, vare 15 Trapper til den største Port, men 5 Trapper mindre til de andre.

Templet, der blev kaldt det Hellige, stod midt paa Pladsen, og gik 12 Trapper der op til. Fortil var dets Høide og Bredde 100 Alen, men bag til var det 40 Alen smalere; thi det havde foran tvende Udbygninger eller Fløie, igjennem hvilke man gik ind i Templet, og var hver af samme 20 Alen bred. Den første Port var 70 Alen høi og 25 Alen bred. Denne havde ingen Døre; og blev herved afbildet Himmelen, der kan sees og staar aaben for alle. Postene paa denne Port vare beslagne med Guld, og kunde man se igjennem den ind i det første Hus, hvilket var det største, og hvor alle Ting, som der fandtes, skinnede af Guld, saa at det skar i Øinene paa dem, der saa derind.

Inde i Templet var et Skillerum, hvorfor man alene kunde se ind i det første Hus eller Afdeling. Denne var 90 Alen høi, 50 Alen lang og 20 Alen bred. Porten, hvor igjennem man gik herind, var som ovenfor meldt, beslagen med Guld, og alle Beggene rundt omkring vare og beslagne med Guld. Oven over Porten hængte Vinranke af purt Guld, paa hvilke der vare Vin-klaser af et Menneskes Lykkelse. Og formedelst det Skillerum, der var inde i Templet, syntes den Port lavere end den yderste. Den havde Døre af Guld, og var 50 Alen høi og 60 Alen bred. Foran samme hængte et Forhæng, der var ligesaa langt som Porten, hvilket var et babylonisk Teppe af adskillige Farver, nemlig, Hyacinth-Blaar, hvidt Rinned, Skarlagen og purpurødt Silke. Det var saa kunstigt vævet, at man ikke uden med største Forundring kunde se det; da og denne Sammenblanding af Farver forestillede den ganste Verden. Thi ved Skarlagens Farven afbildedes Ilden, ved det hvide Rinned Jorden, ved den blaa Luften, og ved den purpurøde Bandet. Ved de tvende nemlig Skarlagens Farven og den blaa afbildes Ilden og Luften, fordi det have denne Farve; men ved det hvide Rinned Jorden, og ved Purpuret Bandet, fordi Jorden giver det ene og Bandet det andet af sig. Saa var og i dette Teppe Himmelens ganste Løb, Himmeltegnene undtagen, paa det kunstigste indvirket.

Igjennem dette Forhæng gik man ind i den inderste Del af Templet, der var 60 Alen høi 60 Alen lang og 20 Alen bred. Siden vare de 60 Alen igjen afdelte. Den første Afdeling indbefattede de 40 Alen, og fandtes deri tre beundringsværdige Ting, hvilke var brysmitte over hele Verden, nemlig en Lysestage, et Bord og et Røgelsekar. Lysestagen havde 7 Lamper, hvilke forestillede de 7 Planeter. De 12 Brød, der laa paa Bordet, forestillede de 12 Himmeltegn og Aarets Forandring. Røgelsekarret med 13 Slags vellugtende Røgelse, som blev lagt derpaa, hvilke kom saavel af det ubeboede Hav, som den beboede Jord, gav tilkjende, at alle Ting høre Gud til og bør bruges til hans Tjeneste. Den allerinderste Del af Templet, hvilken igjen blev skilt fra den yderste ved et Forhæng, var 20 Alen lang. I samme stod intet, og maatte ingen komme derind, ja ikke engang se derind, hvorfor det, som et rent og helligt Sted, blev kaldt det Allerhelligste. Paa begge Siderne af det underste Tempel vare mange Bygninger 3 Loft høie, og kunde man gaa af den ene i den anden, og falbt Indgangen til dem paa begge Sider fra Porten. Den øverste Del af Templet havde ingen saadanne Sidebygninger, hvorfor den var ikke saa vidtløftig, men den var 40 Alen høiere,

dog ikke saa prægtig som den nederste, saa at dens hele Høide var 100 Alen, thi den var til den nederste 60 Alen.

Templets ubveendige Skikkelse satte og alle dens Bestuere i største Forundring og Henrykkelse, thi det var allevegne bedækket med tykke Guldblader, og naar Solen skinnede derpaa, gav det saadant Stin fra sig, at det forblindede deres Øine, som vilde se derpaa. Fremmede, der kom for at ville se dette Tempel, holdt det langt borte fra for et Snebjerg; thi, hvor det ikke var beslaget med Guld, var det belædt med den hvideste Marmor; oven paa Taget var det besat med skarpe Pigge af Guld, saa at Fuglene skulde ikke sætte sig derpaa og forurenlig det. Nogle af Stenene paa det vare 45 Alen lange, 5 Alen høie og 6 Alen tykke.

Altaret, der stod foran Templet, var 15 Alen høit, 50 Alen langt og lige saa bredt, og paa hvert Hjørne var ligesom et Horn. Mod Sønden var der en god og magelig Døgang til det. Det var forfærdiget uden Jern og intet Jern havde rørt derved.

Om Templet og Altaret gik en meget kunstig Mur forfærdiget af de kostbareste Stene, en Alen høi, hvilken gjorde et Skillerum imellem Præsterne og Folket.

De Spedallste saavel som de, der havde Sædeslod, maatte ikke alene komme i Templet, men ei engang opholde sig i Staden. Fruentimmerne maatte ikke komme til Templet, saa længe de havde deres maanedlige Sygdom, og de rene maatte ikke komme uden for det dem anviste Sted. De af Mandsoffene, der vare i nogen Maade bleve urene, maatte ikke komme ind i Templet. Iligemaade vare Præsterne udelukkede af Templet, saa længe de vare urene.

De, der vare af den præstelige Slægt, men maatte ikke formedelt en eller anden Legems Feil forrette Tjenesten, var lige saavel som de friske inden for Skillerummet og fik sin Del lige saavel som de andre; men de gik klædte ligesom Almuen; thi ingen maatte bære den præstelige Dragt, uden de, der forrettede Gudstjenesten. Ingen af Præsterne maatte komme ind i Templet, eller nærme sig Altaret uden de, der vare uden Lyde, og maatte samme være isørte hvide linnede Klæder. De maatte i Særdeleshed holde sig fra stærk Drik, og ei drikke sig drukne, at de skulde ikke begaa nogen Feil i Gudstjenestens Forretning.

Ypperstepræsten gjorde og Tjeneste for Altaret, dog ikke altid, og alene paa Sabbatsdagene, Nymaanestæsterne, og de andre Høitider og aarlige Fester. Naar han forrettede Dvingerne og Gudstjenesten, havde han et par Buxer paa, der gik op over Lænderne. Derneft var han isørt en linded Kjortel, der naaede

ned til Fødderne, og over den havde han en hyacinthblaa Kjortel neden, om hvilken der hang Guldbjelder og Granat-Æbler, en om en anden. Bjelderne forrestillede Tordenen, og Granat-Æblerne Lynilden. Denne Kjortel blev bunden under Brystet med et Belte, der var vævet af 5 Slags, nemlig Guld, Purpur, Brandguld, hvidt Lined og Hyasint-Blaa, af hvilke Tæmplets Forhæng og vare vævede, som ovenfor en meldt. Over denne havde han den Ærmekaafe, hvilken var lige saadan vævet, undtagen, at der var mere Guld deri. Maar han havde samme paa, syntes det, som om han var iført en Brystharnisk. Der vare 2 Guldringe af Slangearbejde, i hvilke den blev gjort fast, og vare deri indfattede tvende store og overmaade skjønne Sardonxstene i hvilke Stammernes Navne vare udgravede. Foran hængte 12 dyrebare Stene i 4 Rader, 3 i hver Rad, nemlig en Sarder, en Topaz, en Smaragd, en Karbunkel, en Jaspis, en Saffir, en Agat, en Amethyst, en Lynkur, en Dnyx, en Berill og en Chrysolith, og i hver var et af Stammernes Navne udgravet. Paa Hovedet bar han en Hue af det fine hvide Lined med et hyasintblaat Bind, og over samme havde han en anden Krone af Guld, hvorpaa vare gravne de hellige Bogstaver, det er de 4 selvlydende Bogstaver. Denne Klædebragt gik han ikke altid i, men alene, naar han gik ind i det Allerhelligste, hvilket ikke skede uden en Gang om Aaret, nemlig paa den store Fastedag, da alle Jøderne pleiede at holde Faste for Gud. Ellers gik han til daglig Færd i en ringe Klædning. Jeg skal paa et andet Sted tale mer fuldstændig om Staden, Tæmplet, deres Etikette og Love, thi det er kun lidet som her er meldt derom.

Fæstningen Antonia laa imellem Omgangene paa Hjørnet af det første Tempel mod Vesten og Norden paa en Klippe, der var 50 Alen og var ganske brat paa alle Sider. Kong Herodes havde ladet den anlægge, og givet her en Prøve paa sin store Forstand. Han lod først Klippen fra Roden bedække med glatte Stene, dels at den skulde have desto smukkere Udseende, dels at ingen skulde kunne stige op og ned af den. Derpaa lod han opføre en Mur, 3 Alen høi omkring den Plads, paa hvilken Fæstningen blev anlagt, og fra denne Mur til Fæstningen selv var et Rum af 40 Alen. Fæstningen selv gav i Omfang og Indretning et af de prægtigste Slotte intet efter. Der fandtes en stor Mængde Bærelser, Omgange, Badestuer og Brakker, hvori kunde ligge et anseeligt Antal Soldater. Saa at denne Fæstning formedelst at der var Overflødighed af alle fornødne Ting, lignede en Stad, og i Henseende til sin Pragt var lig et kongeligt Slot. For Resten var

dens Stikkelse som et Taarn. Paa Hjørnerne var 4 andre Taarne; af hvilke hvert af de 3 var 50 Alen høit; men det fjerde, der var paa det Hjørne, der vendte mod Sonden og Østen, var 70 Alen høit, og kunde man af samme se over det hele Tempel. Paa det Sted, hvor den stødte til Templets Dmgang, var der tvende Nedgange, igjennem hvilke Bagter kunde komme, thi der laa altid en Legion romerske Soldater i den, hvilke stode under Baaben omkring Dmgangen paa de store Festdage for at holde Bagt, at Folket ikke skulde gjøre nogen Opstand og Rarm, thi ligesom Templet var en Beskyttelse for Staden, saa var Fæstningen Antonia en Beskyttelse for Templet; og i Fæstningen laa denne Besætning, der skulde holde Bagt paa de 3 store Fester. Over-Staden havde og en Fæstning til sin Beskyttelse, nemlig Herodes' Slot. Høien Bezetha, hvilken var, som ovenfor er meldt, skildt fra Fæstningen Antonia, var den høieste iblandt dem alle. Denne strakte sig hen til en Del af den nye Stad, og mod Norden tog Lyset op for Templet. Som jeg har foresat mig at handle paa et andet Sted udsørligere om Staden og dens Mure, maa det være nok talt herom paa dette Sted.

Sjette Kapitel.

Om Simon og Johannes, Hovedmændene for Oprørerne. Nikanor bliver saaret, da han med Titus rider omkring Staden. Titus angriber Staden af alle Kræfter.

Titus besigter Muren — Nikanor saares — Titus lader oplaste Batterier — Romerne kaster store Stene ind i Staden — Jøderne gjør Udsald — Anføreren for de idumæiske Tropper sthydes ihjel.

De Stridbareste i Staden og de, der vare for Oprør, fulgte Simons Mærke. Disse vare 10000 Mand stærke, foruden Idumæerne, og stode under 50 Førrere, over hvilke Simon selv var øverste Hærøver. Idumæerne vare 5000, hvilke havde 10 Førrere, af hvilke Sosa, Jakobs Søn, og Simon Katla Søn vare de fornemste.

Johannes laa i Templet med 6000 Mand, hvilke stod under 20 Førrere. Disse vare blevne forstærkede med 2400 af de

Nidkjære under deres forrige Fyrers Eleazars og Simons Jairs Sønns Ansørsel, efterat de var bleven forenede.

I denne Krig, som disse tvende Partier førte med hinanden, gik det ud over Almuen, som ovenfor er meldt; thi hvilket af Partierne der overtom nogen, som ikke var af deres Tilhængere, gav de dem strax deres Rest. Simon havde Over-Staden inde saavel som den store Mur indtil Kedrons Dal, og saa meget af den gamle Mur, som strakte sig fra Siloah Dam mod Østen hen til Monabazi Pallads. Samme Monobazus havde været Konge over Abiabenerne hin Side Eufrates. Iligemaade var i Simons Hænder Siloah Dam og Bjerget Akra, hvilket var Under-Staden og lige til Helenes, Monobazi Moders Pallads. Johannes derimod havde Templet inde og alt det der omkring paa noget lidet nær, saavel som Osla og Kedrons Dal. Hvad der laa imellem, havde de afbrændt for at have Rum til at slaaes med hinanden. Thi omendstjunt at Romerne havde sin Leir uden for Staden, kunde de Oprørerne dog ikke holde sig indenfor i Rolighed. De havde vel i Begyndelsen efter det første Udfald være noget stille; men strax derefter begyndte de igjen at handle efter sin gamle Vane, lagde i Haarene paa hinanden, og gjorde hvad de Belærende ønskede; thi de tilspiede hinanden større Skade end Romerne nogen Tid havde kunnet tilspie dem, saa at Staden siden vederfarede intet Nytt, eftersom de havde lidt mer før den Forstyrrelse end siden efter, og de der indtog den, have endog derved vist en stor Belgjerning imod dem. Saa at jeg frit kan sige, at disse Oprørerne ødelagde Staden, og at Romerne gjorde Ende paa Oprøret, hvilket var langt stærkere end Murene. Hvad Ondt den er vederfaret, har den sine egne Indbyggere: at tilskrive; derimod hvad Ræd og Villighed den er skeet, har den visse Romerne at takke for. Det vil enhver lettelig b. finde, der med upartiske Dine ser Tingene.

Imedens Sagerne stod paa saadan Fod i Staden, red Titus med nogle udvalgte Ryttere omkring Muren for at tage dem i Diefth, og ndse, hvor det bedste Sted kunde være til at løbe Storm mod dem. Han stod længe i Tvivl om, hvor han vilde gjøre Anfald, thi paa den Side, hvor Dalene vare, kunde man ikke komme til den, og paa den anden Side syntes den første Mur at være saa stærk, at den ikke med Stormredskaberne kunde igj. nærbrændes. Endelig fandt han for godt at angribe den ved Ypperst. præsten Johannes' Grav; thi Muren var der ikke alene lavest, men den var og ikke der tilspiedt den anden Mur, den var og ikke saa meget fast, eftersom den nye Stad ikke var saa stærk bebygget. Desforuden

var Afgangen let til den tredje Mur, da han kunde bemægtige sig Overstaden, og naar han fik Fæstningen Antonia i sine Hænder, haabede han, at han kunde blive Herre over Templet.

Smedens han besigtede alle Ting, blev en af hans Venner ved Navn Nikanor, der med Josefus nærmede sig Muren for at ville overtale dem paa Muren til Fred, (thi de kjendte ham meget godt), faaret med en Pil i sin venstre Skulder. Titus saa heraf, hvad de førte i sit Skjold, da de ikke engang vilde spare dem, der raabede dem det, der kunde tjene til deres Frelse, og derfor besluttede at gribe Beleiringen an for Alvor, givende sine Soldater Tilladelse til at ødelægge Forstæderne. Han lod derpaa en stor Haab Træ og andet saadant sammenbringe og beføl strax at oprette Batterier.

Derefter delte han Krigshæren i 3 Hold, og anviste enhver sit Arbeide. Midt paa Batterierne stillede han Spydkasterne og Buesthytterne, og foran dem det grove Skjts for ikke alene at drive Fienden tilbage, om de vilde gjøre Udsald, og forhindre dem i Arbeidet, men og for at bedække dem, der arbeidede paa Værkerne, at de ikke skulde blive bestabigede af dem, der stod paa Muren. Træerne i Forstæderne blev i en Hast omhugne, og al Ting gjort bart, og den hele Hær var beskæftiget med at slæbe Træerne sammen og opkaste Batterierne. Imidlertid var Jøberne paa sin Side heller ikk. ledige. Almuen, der hidindtil havde paa alle Kanter været ængstede, og været et Offer for deres Bold og Grumhed, begyndte nu at saa Haab om, at de skulde saa Lust igjen, eftersom de Oprørerne fik at bestille med Fienden, der laa udenfor, og haabede, at naar Romerne fik Overhaand, vilde de hevne sig paa dem, af hvilke de hidindtil vare blevne plagede.

Johannes havde vel Lust til at gjøre et Udsald og angribe Romerne, men han turde ikke af Frygt for Simon. Simon derimod sad ikke med Hænderne i Skjød; thi Stormen var ham nærmest. Han plantede paa Muren det Skjts, der tilforn var bleven taget fra Cestius, og hvilket han havde faaet i Fæstningen Antonia; men, da de ikke vidste, hvordan de skulde bruge dem, var de dem til liden eller ingen Nytte. De fik vel lidt Rundskab derom af Overløberne, men da den ikke var tilstrækkelig, betjente de sig bagvendt af dem. Dog alligevel kastede de Stene og Pile fra Muren paa dem, der opkastede Skans mure, de gjorde og Udsald, og holdt Smaakampe med dem. Men Arbeiderne vare bedækkede m.d. Jernskjolde, saa at deres Pile ikke kunde skade dem, og mod deres Udsald gjorde deres grove Skjts dem herlig Tjeneste. Enhver Legion var vel forsynet m.d. slige. I Særdeleshed havde den

12te Region ypperlige Armbrøstere og større Stenkastere, med hvilke de ei alene drev den tilbage, der vilde gjøre dem Hinder i Arbeidet, men og tilspiede dem paa Muren stor Skade, thi de kastede Stene af en Talents Vægt, og nogle fløi to Stadier hen, saaat ei alene de, der stode foran, men og de bagerste bleve bestadigede. Jøderne toge sig i Særdeleshed i Agt for Stenene, thi de vare hvide; og de kunde altsaa ei alene af Lyden høre, naar de kom, men og formedelst det Stin, de gav fra sig, kunde de se dem langt borte. Derforuden gav Bagten i Taarnene et Tegn, naar Skuddet vilde gaa af, og saa snart de saa Stenen fare af Mørseren, raabte de paa sit Sprog: Sønnen kommer! Herved bleve de, mod hvilke Skuddet var rettet, advarede, saa at de kunde gaa til Side eller kaste sig ned paa Jorden, at Stenen kunde gaa hen over dem uden at gjøre dem nogen Skade. Herover fandt Romerne paa denne List, at de lode Stenene sværte, saa at Jøderne ikke siden kunde tage sig vare for dem, og bleve derefter mange omkomne ved et Skud. Men ingen Fare kunde holde Jøderne tilbage fra at forhindre Romerne at fortsætte sit Arbeide med Skanserne; men de vedblev baade Nat og Dag med at foruleilige dem.

Efterat Skanserne vare bragte i Stand, bandt Romerne Bly paa Enden af en Snor og kastede den til Muren for at maale, hvor langt et Rum, der var mellem Muren og deres Værter, hvilket var den eneste Maade, de kunde faa det at vide paa, eftersom Jøderne kastede Sphd og Pile paa dem, der nærmede sig Muren. Da de saa, at deres Murbrækkere kunde naa dertil, rykkede de an med dem. Titus nærmede sig og med det øvrige grove Skjts til Muren, saa at Fienden skulde ikke drive dem tilbage, der førte Murbrækkeren an. Saaledes lod han Staden paa tre Sider bestorme. Da de i Staden hørte Lyden af Stormredskaberne, bleve de saa forkrækkede, at de gave et høit Skrig fra sig. Modet begyndte og at falde paa de Oprørste. Etersom begge Partierne saa, at de vare i lige Nød og Fare, besluttede de med samlede Kræfter at forsvare sig imod Romerne, hvorfor de raabte til hinanden: hvi føre vi Krig for at ødelægge hinanden til vore Fienders Fordel? vil Gud ikke, at der skal være bestandig Fred og Enighed imellem os, saa lad os dog nu for nærværende Tid sætte al Fiendtlighed og Uenighed til Side og forene vore Vaaben imod Romerne!

Simon lod derpaa udraabe ved en Herold, at hvem, der havde Lyft til at komme ud af Templet paa Murene, skulde intet Dødt have at befrygte. Det gav Johannes og sit Samtykke til, omendstjænt han troede ikke Simon alt for vel. Fiendtlighederne ophørte

derpaa imellem disse tvende Partier, og de bleve sammenstøbte i et Legem. De fordelte sig paa Muren, og kastede en stor Mængde Ild ned paa Stormredskaberne, og dem, der anbragte Murbræfkeren til Muren. Pilene bleve ikke sparede. Herforuden gjorde de mest forvovne et Udsalb, nedreue Dækket, der var over Stormredskaberne, og angreb dem, der vare bekliffede ved dem, ubrettebde ved sin Forvovenhed og Dristighed, hvad de seilede paa Forstand og Erfaren ed. Titus var allevegne tilstede, hvor Faren var størst, og havde sat Rytteriet og Bueskytterne paa begge Sider af Stormredskaberne, hvilke ei alene jagede dem bort, der kastede Ild ned, men og tvang dem, der vare paa Taarnene, til at holde op med sin Skyden, for at de desto bedre kunde bruge Bædderne. Men Muren gav sig ikke for alt det, der blev stødt paa den. Den femtende Regions Bædder nedstødte vel et Hjørne af et Taarn, men Muren stod urørlig og tog ingen Skade af Taarnet, der var langt høiere end Muren, hvorfor det ikke kunde tage noget af Muren med sig.

Efterat Jøderne havde noget lidet ophørt med at gjøre Udsalb, saa de, at Romerne havde fordelt sig i Leiren og paa Arbeidet; thi de tænkte, at Jøderne dels af Mæthed, dels af Frygt holdt sig i Stilhed. Denne Fordel betjente Jøderne sig af, og gjorde et uforsmodentlig Udsalb igjennem Porten ved Taarnet Hippikon, kastede Ild paa Romernes Bærker, og viste sig udenfor den romeriske Leir. Forposterne gjorde strax Støi, og de løbe allesammen. Men Jødernes rasende Dumdristighed forekom Romernes gode Krigsorden, saaat ikke alene de første, som de angreb, men og de, der vilde stille sig i Slagorden, blev drevne paa Flugt. I Særbeskshed bl v der ved Stormredskaberne holdt en haard Træfning, hvilke Jøderne vilde opbrænde, men Romerne vilde forhindre det. Der blev hørt et nordentligt Skrig og Raab paa begge Sider, og mange af dem, der var for i Epidfen, blev slagne. Endelig beholdt dog Jøderne, der kjæmpede som fortvivlede Mennesker, Overhaand, og der var kommen Ild i Romernes Bærker, hvilke vare tilligemed Stormredskaberne ganske bleve lagt i Aske, hvis ikke nogle udvalgte Tropper af de alexandrinske Folk havde gjort tapper Modstand, og nogle af dem holdt sig skjæffere, end man havde tænkt, thi de havde i denne Kamp Fortrinnet endog for de berømmeligste iblandt Romerne.

Til sidst kom Titus med nogle af de bedste Ryttere dem til Hjælp, saldt ind paa Fienden og nedlagde med egen Haand 12 af dem, drivende de andre paa Flugten, og forfølgende dem lige til Staden. Saaledes bleve Stormredskaberne reddede fra at blive

opbrændte. I denne Smaakamp fik Romerne en Jøde levende i sine Hænder, hvilken Titus lod korsfæste udenfor Muren for at indjage de andre desto større Frygt. Efterat Titus havde trukket sig tilbage, blev den idumæiske Hærfører Johannes, imedens han stod udenfor Muren, og snakkede med en Soldat, som han kjendte, stød igjennem Hjertet af en Araber, saaat han faldt død ned paa Stedet. Hans Død blev høiligen beklaget saavel af Jøderne i Almindelighed som af de Dyrere i Særdeleshed, thi han var en tapper og forstandig Mand.

Syvende Kapitel.

Et af Romernes nybygte Taarne falder ned og gjør en stor Larm i Leiren. Romerne bestige den første Mur og angribe den anden. Longini Tapperhed. Castor.

Et af Romernes Taarne nedfalder og gjør stor Støi. — Romerne bemægtige sig den første Mur. — Castor en underfundig Stjelm.

Paafølgende Nat opkom en ubeskrivelig Skræk og Støi iblandt Romerne. Titus havde ladet opreise paa sine Stanser 3 Taarne, hvert 50 Alen høit, for at kunne drive Fienden ned af Muren. Af disse faldt et af sig selv ned midt om Natten, og ved sit Fald indjog alle dem i Leiren største Forstrækkelse, da de tænkte at Jøderne gjorde Udsalb, hvorover de løb til sine Vaaben, og der var en stor Støi over den ganske Leir. Ingen vidste at sige, hvad det var, hvorfor der var ingen Ophør med at spørge, da den ene sagde et, den anden et andet. Da de blev ingen af Fienden var, begyndte de at blive bange for hinanden. Den ene spurgte den anden om Røsenet, ret ligesom om Jøderne allerede var i Leiren. Denne blinde Larm varede, indtil Titus havde faaet Efterretning om, hvordan det hang sammen, og ladet det bekjendtgjøre for dem alle, og det var neppe endda, at de kunde blive rolige.

Jøderne gjorde, hvad de kunde, og forsvarede sig som brave Karle, men de bleve meget plagede af Taarnene; thi Romerne havde ladet bringe derind alt det letteste af sit Skyts. Iligemaade var der opstillede Spydkastere, Buestytere og Slyngekastere. Derimod kunde de ikke naa med sit Skud op til Taarnene, ikke heller var det dem umuligt enten at omkaste dem, efter som de hørt

beslagne med tykke Jernplader. Da de nu maatte vige tilbage for at undgaa Stubbene, kunde de ikke forhindre dem fra at bruge Murbrækkerne, hvorfor de idelig holdt ved at bryde Muren, og inden kort Tid gjorde Hul. Den største Murbrækker, hvilken Jøderne kaldte Nikon, det er en Overvinder, brækkede ganske igjennem. Jøderne vare blevne udmattede af de mange Smaakampe og den idelige Baagen; thi de laa om Natten langt fra Staden, og dels havde tabt noget af sin Fyrighed, dels fulgte et ondt Raad menende, at naar de havde de tvende Mure, var det overflødig at forsvare den tredie, hvorover de fleste af dem veg tilbage, og da Romerne kom ind igjennem Stormhullet, som Nikon havde gjort, forlode alle sine Poster, og trak sig ind for den anden Mur. Derpaa aabnede de, som havde oversteget Muren, Portene, og den hele Krigshær rykkede ind. Romerne bleve paa den Maade Herrer over den første Mur, og det paa den syvende Dag i Maanedens Artemisios, efterat Staden havde i 15 Dage været beleiret. De nedrev et stort Stykke af Muren, saant sløfede den nordlige Side af Staden, hvilken Cestius tilforn havde ødelagt.

Titus slog sin Leir i Staden paa det Sted, som kaldtes Assyrernes Leir, lige hen til Pedrons Dal, og da han havde stillet sig et Pileskud fra den anden Mur, lod han strax alle Anstalter gjøre til at angribe den. Jøderne delte sig ad, og forsvarede Muren med største Hidfighed. Johannes og hans Folk havde stillet sig paa Fæstningen Antonia, langs med den Side af Tempels Omgang, der vendte mod Norden, og ved Kong Alexanders Grav. Simon havde lagt sig med sine Folk fra Ypperstepræsten Johannes' Grav indtil den Port, igjennem hvilken Vandet blev indledet i Taarnet Hippikon. De gjorde ofte Udfald af Portene, og gavede sig i Kæft med Romerne, men de bleve altid viste tilbage igjen med blodige Bander, eftersom de havde ikke saadan Krigserfarenhed, som Romerne. Derimod beholdt de Overhaand paa Murene; thi saa stor som Romernes Styrke og Krigserfarenhed var, saa stor var og Jødernes Dristighed og Forvoventhed, hvilken Frygten fødte hos dem, og deres naturlige Haardførhed til at taale Ondt. Haab om, at de ved en tapper Modstand skulde blive frelst, satte Mod i Jøderne; og Haab om snart at blive Sierherrer, opmuntrede Romerne. Herover blev hverken Flid eller Arbeide sparet paa begge Sider. Den hele Dag blev henbragt med at løbe Storm til Muren, at gjøre Udfald igjennem Gange under Jorden, og holde Smaakampe med hinanden, og begyndte de om Morgenen tidlig ved Solens Dgang, og Natten kunde neppe stille dem fra hinanden. Dog vare de Besvær-

ligheder, de havde om Natten, langt større end dem om Dagen, efterfom de fik ingen Svøm; thi Jøderne vare bange for, at Romerne skulde imidlertid blive Herre over deres Mur, og Romerne frygtede for, at Jøderne skulde bemægtige sig deres Leir. Herover stode de paa begge Sider under Baaben hele Natten igjennem, og saasnart det begyndte at dages, vare de færdige til at staaes. Jøderne kappedes om, hvem der kunde vove sig mest for at behage deres Fyrere, i Særdeleshed Simon, for hvilken de havde saa stor Frygt og Ærbødighed, at der var intet, han befalede dem, uden at de strax gjorde det, saaat om han havde befalet dem, at de skulde tage Livet af sig selv, havde der ikke været nogen af dem, der ikke havde været færdig dertil. Romerne derimod bleve opmuntrerede til Tapperhed af det, at de altid havde været vante at vinde, vidste ikke af at tabe, havde ideligen ligget i Felten, bestondig øvet sig, og saa vidt udbredt Rigets Grænser. Hertil kom det, at Titus var selv allevegne tilstede. Enhver holdt det derfor skammeligt at vise sig forfagt eller doven, da denne Prins sparede ikke sin egen Person, og ei alene var Vidne til, hvor kjække de holdt sig, men og belønnede enhver efter Fortjeneste. De ansaa det og for Belønning nok, at de bleve af ham bekjendte for at være brave Soldater, hvorover og mange viste sig frygtige endog over sine Kræfter.

Iblandt andet skede det, at da Jøderne stode i Slagorden udenfor Muren, og de saavel som Romerne skjød langt fra paa hinanden, gav en af de romerske Ryttere ved Navn Longinus sin Hest af Sporen, rendte ind iblandt Jøderne, og splittede deres Orden, nedlæggende tvende af de tapreste. Den ene stak han i Ansigtet, da han kom ham imøde, og derpaa drog han Spydet ud af ham, og stak den anden igjennem Siden, idet han vilde tage Flugten. Efter denne drabelige Gjerning vendte han sin Hest og red tilbage igjen til sine. Og da han for denne sin Tapperhed blev berømmet af alle, saa var hans Exempel en Opmuntring for mange til at kæmpe mandeligen.

Men alt dette affrækkede ikke Jøderne. De agtede intet, hvad de maatte taale, naar de alene kunde gjøre Romerne Skade, hvilket var alt det de studerede paa, og de gik med Glæde Døden imøde, naar de kun havde stikket en af Fienden for i Veien. Men saa kjært som det var Titus at kunne vinde Staden, saa søm var han over sine Soldaters Liv. Han sagde, at et ubetænksomt Angreb kunde ikke fortjene Navn af andet end Fortvivlelse, men at det alene kunde kaldes Tapperhed, hvor Stridbarhed var forenet med Forstand, og at man ei selv modvillig gav sig i Fare,

og derfor beføl han sine Soldater, at de skulde vogte sig for Fare, men for Resten stride som tapre Mænd.

Titus lod derpaa Murbrækkeren bringe an mod et Taarn, der stod midt mod den nordre Side af Muren, i hvilket en Jøde ved Navn Castor, der var en stor Stjælm, med 10 andre, der vare ligesaa gode som han, havde skjult sig, thi alle de andre var flygtede derfra af Frygt for Bueskytterne. Disse holdt sig en Tid lang stille bag Brystværnnet, men da Taarnet begyndte at ryste, reiste de sig op, og Castor udtrak sine Hænder, som den der vilde bede om Naade, kaldte paa Prinsen og med en bedrøvelig Stemme bad, at de maatte blive sparede. Titus var saa trostydig, at han fæstede Tro til hans Ord, og han haabede, at Jøderne fortrøede det, de havde gjort, gav han Befaling, at de skulde holde inde med at støde med Murbrækkeren, forbyd Bueskytterne at skyde til disse, der bade om Naade, og gav Castor Tilladelse at sige, hvad han vilde. Denne svarede, at han vilde komme ned og overgive sig til ham. Titus sagde igjen, at det var ham kjært, og det skulde være ham en stor Fornøjelse, hvis alle de andre i Staden vare af samme Tanker, da han vilde strax tage den hele Stad til Naade. Af de 10 anstillede de 5 sig, som om de var ligefinde med Castor, og vilde bede Titus om Naade, men de andre 5 raabte, at de vilde heller dø som frit Folk, end leve som Slaver af Rømerne. De lode som om de trættes med hinanden herom, og det ene Parti vilde bringe det andet til sin Mening. Imidlertid ophørte Rømerne med at storme.

Imedens dette passerede, sendte Castor Bud til Simon og lod ham sige, at han skulde betjene sig af denne Stilstand og overlægge, hvad han vilde gjøre, da han vilde se, at han endnu noget kunde opholde den romerske Hærfører, og alt imidlertid stillede han sig, som om han søgte at bringe sine gjenstridige Kamerater paa spielige Tanker og formaa dem til Fred. Disse derimod udbiste sig, som om de ikke vilde høre noget herom, tilsidst drog de sine Kaarder, huggede paa hinanden, men det var alene paa Harnisserne, og derpaa faldt de ned, som om de havde været myrdede. Titus og hans Folk bleve bestyrkede over denne deres Haardnækkethed, thi de kunde ikke nedenunder se ret, hvad der passerede ovenpaa; og ei alene forundrede de sig over deres Forvovenhed, men og havde Medynk med dem. Imidlertid skjød en en Pil og saarede Castors Næse. Castor drog Pilen ud, og viste Titus den, beklagende sig, at det var ikke ret. Hvorover Titus skjændte paa den, der havd. gjort det, og villet sendt Josefus, som stod hos ham, hen til Castor, for at give ham Forsikring

om sin Raade. Men Josefus ikke alene selv undflog sig derfor, sigende, at han havde ikke godt i Sinde, omendstjont han saa ydmygede sig, men og raadede alle sine gode Venner derfra, der vilde gjøre det. Endelig var der en Overløber ved Navn Aeneas, der tilbød sig at ville gaa til ham. Castor raabte alt imidlertid, at der skulde en komme for at hente de Penge, han havde hos sig. Herover løb Aeneas desto hurtigere hen til ham, og havde Stjødet aabent for at tage mod Pengene, men Castor tog en Sten, og slog efter ham, dog rammede han ham ikke, eftersom han veg af for den, men han saarede en anden Soldat, der kom gaaende til. Da Titus saa, hvorledes han var bleven bedragen, stjømmede han, at Medlidenshed er skadelig i Krig, og at den, der for frem med yderste Strengthed, ikke saa let blev bedragen, og da han var bleven forbitret, besol han, at de skulde af alle Kræfter støde med Murbrækkeren til Taarnet. Men da Taarnet begyndte at løsnes, satte Castor og hans Kammerater det i Brand, og sprang igjennem Ilden ned i Graven, som var nedenfor. Hvorover Romerne, der mente, at de havde styrtet sig i Ilden, forundrede sig over deres Mod.

Attende Kapitel.

Romerne bemægtige sig den anden Mur, men drives ud af den igjen. De blive dog anden Gang Herrer over den, og lave sig til at bestorme den tredie.

Den anden Mur indtages af Romerne — men de uddrives af den igjen. — bliver dog igjen Herrer over Muren.

Titus bemægtigede sig derpaa den anden Mur, og stede dette 5 Dage efter den første Murs Indtagelse, og efterat han havde udjaget Jøderne af den, rykkede han ind med 2000 udvalgte Soldater. Han brød ind i den nye Stad, hvor de, der handlede med Uld, og Smidene boede, og hvor der var Klædetory og de snevne Stræder gik tværs til Murene. Derfom han strax havde ladet den største Del af Muren nedbryde, eller paa Krigsvis ladet nedrive Husene og sløise alle Ting, tror jeg ikke andet, end at han jo strax uden noget Fortis var bleven Herre over den hele Stad. Men da han haabede, at Stam skulde bringe Jøderne

paa bedre Tanker, naar de saa, at han ikke tilføjede dem den Stade, som han kunde, vilde han ikke gjøre Indgangen større, men lod alle Ting blive i den Stand, som det var, i den Tanke, at de ikke skulde efterstræbe ham, da han viste saa stor Naade imod dem. Han forbyd, saasnart han kom ind, at de maatte hverken ombringe nogen af dem, de fik fangne, ikke heller sætte Ild paa Husene. Han tilbød de Dyrørste at ville holde en Træfning med dem, uden at det skulde angaa Folket, om de havde Lyst dertil. Folket lovede han, at de skulde faa sine Eiendomme igjen, thi han gjorde alt sit til at kunne bevare Staden for sig, og Templet for Staden. Folket havde længe været villige til at indgaa de Villkaar, men de Dyrørste holdt denne hans Mildhed for en Forsagthed og mente, at han havde gjort dette Forslag, fordi han saa sig ikke i Stand til paa anden Maade at kunne blive Herre over den øvrige Del af Staden. Herover truede de alle dem af Almuen med Døden, der lod sig forlyde med, at de vilde overgive sig, eller alene nævne Ordet; Fred. De angreb og Romerne, da de drog ind i Staden; nogle anfaldt dem i de snævre Gader, andre skjød paa dem fra Husene, en stor Del gjorde og Udfald igjennem den øverste Port. Dette indjog saadan Skræk i dem, der var indlagte i Taarnene, at de forlod dem strax, og tog Flugten til Keiren. Der hørtes et høit Skrig af de romerske Soldater, de der vare i Staden, eftersom de vare omringede af Fienden, og de der vare udenfor, eftersom de vare i Frygt for sine Kamerater. Imidlertid voxede Jødernes Tal mer og mer til, og de havde stor Fordel, formedelsst at de vare bekjendte i de snævre Stræder, hvorover de nedlagde en stor Del af Romerne, og tvang de andre til at vige; men da Nøden tvang dem til at forsvare sig og gjøre Modstand, eftersom de ikke alle kunde paa engang komme igjennem det snævre Hul paa Muren, var ikke en Sjæl af alle dem, der var kommen indenfor Muren, kommen derfra med Livet, hvis ikke Titus var kommen dem til Hjælp; thi han stillede Bueskytterne øverst i Stræderne for at drive Jøderne tilbage, og var selv tilstede i egen Person, hvor Fienden var tykkest. Han havde hos sig Domitius Sabinus, der var en tapper Mand, hvilket han og ved denne Leilighed aslagde Bevis paa. Titus blev saa længe og holdt Jøderne ved sin idelige Skyden tilbage, indtil alle hans Soldater vare komne igjennem.

Saaledes blev Romerne igjen uddrevne af den anden Mur, som de havde inde. Denne Fordel gjorde dem i Staden, der vare for Krig, ganske overmodige, saa at de mente, at Romerne

turde nu ikke gjøre flere Forsøg imod Staden, og om de vovede noget, skulde det ikke gaa dem bedre end sidste Gang. Gud forblindede deres Sind saaledes for at straffe dem for deres uretfærdige Gjerninger; thi de betænkte ikke, at de, som de havde drevet tilbage, udgjorde kun den mindste Del af den romerske Krigshær, og tænkte heller ikke paa den forestaaende Hunger, thi de aade endnu af den almindelige Ulykkelighed, og drak Borgernes Blod; men de Nedeligfindede havde allerede længe siden haft Mangel paa Levnetsmidler, og en stor Del vare omkomne af Hunger. Men de Dyrreste ansaa Mmuens Undergang som en Rettelse og Fordel for sig; thi de holdt dem alene for værdige at leve, der ikke vilde tage imod Fred, og ikke vilde leve uden alene for at føre Krig med Romerne, de andre derimod holdt de for en unyttig Mængde og glædede sig ved, at de bleve fortærede, ligesom et barbarisk Folk kan handle med et andet. Saaledes vare de findede imod sine egne Medborgere.

Romerne søgte strax igjen at vinde denne Mur, men Jøerne stillede sig for Hullet og gjorde saadan Modstand, at de i de 3 første Dage ikke med al sin Magt kunde trænge sig derind igjen. Men paa den fjerde Dag lod Titus af al Magt bestorme Muren, saa at de bleve overmandede og maatte igjen tage Flugten til den første Mur. Da Titus saaledes igjen var bleven Herre over Muren, lod han den strax nedrive paa den nordre Side. Derefter befatte han alle Taarnene mod Spuden med Folk og besluttede at bestorme den tredie Mur.

Niende Kapitel.

Romerne holde noget inde med Stormen, men sætte siden an af alle Kræfter. Josefus raader Staden til at overgive sig, men forgjæves.

Josefus søger at bevæge de Dyrreste til at give sig, — men forgjæves. — Josefs Formaningstale til Jøerne om at overgive sig.

Titus fandt derpaa for godt at give de Beleirede nogen Nødsighed, for tilligemed at give de Dyrreste Tid til at betænke sig, da de maatte, naar de saa, at Romerne havde den anden Mur inde,

og Hungeren i Staden begyndte at tage Overhaand, thi der var kun lidet tilbage af det, de havde røvet, kunde falde til Høj, hvorover han holdt sig nogen Tid stille. Imidlertid indfaldt Lønningebagen, da Soldaterne skulde have sin Sold, og lod han Krigshæren opstille paa et Sted, hvor Fienderne kunde have den i Diefyn, og beføl Hjørerne der at betale dem deres Sold. De drog derpaa frem i Forstaden med blotte Baaben, og Rytteriet førte sine Heste, hvilke var prægtige udrustede, og alle Ting glimrede paa dem af Guld og Sølv. Der kunde intet Syn være mere behageligt for Romerne, men derimod mere forfæreligt for Fienden, end dette. Der var og saa mange Tilskuere, at den gamle Mur saavel, som den nordlige Side af Templet var ei alene opfyldt med Folk, men og alle Tagene paa Husene vare fulde, ja der var ei en Plet i Staden, hvor man kunde se denne Forretning, at den ikke vrimslede af Folk. Da de saa denne anselige Krigshær saa prægtigen udrustet og i saa stjern en Orden, bleve de ganske forfærelte, og Modet faldt endog paa dem, der tilforn havde havt de allerstørste Ord, og er jeg forsikret paa, at dette Syn havde bevæget de Oprørske til at falde paa fredelige Tanker, dersom de ikke i Henseende til sine mange Misgjerninger og den store Vold, de havde øvet mod Folket, havde mistvivlet om, at dem ingen Raade skulde vederfares af Romerne. Men da de forestillede sig den Straf, de vilde faa, naar de overgave sig, holdt de det sig fordelagtigst at dø med Raarden i Haanden ved Fiendens Sværd. Og fik Skjæbnen heri Overhaand, paadet at de Ufskyldige skulde omkomme med de Skyldige, og Staden ødelægges med de Oprørske.

Der gik med fire Dage til at betale Krigshæren deres Sold; men da Titus imidlertid intet Tegn saa til fredelige Tanker, delte han paa den femte Dag sine Folk i tvende Hold, og lod opkaste Stanser og Bolværker mod Fæstningen Antonia og Johannes' Grav, haabende paa den Side at gjøre sig til Herre over Overstaden, og naar han havde faaet Fæstningen Antonia i sine Hænder, da at kunne bemægtige sig Templet; thi han saa nok, at saalænge han ikke var Herre over det, vilde det være ham fast umuligt at beholde Staden. Han lod paa hver Side opkaste tvende Stanser, og der arbejdede en Regiou paa hver Stanse. De, der arbejdede ved Johannes' Grav, bleve foruroligede af Jdu-mæerne og Simons Folk, men de andre, der vare ved Fæstningen Antonia, af Johannes og de Ridkjære, hvilke ikke alene havde den Fordel, at de vare paa et højere Punkt end de, og skjøde idelig paa

dem, men de havde og ved Øvelse lært bedre at kunne bruge det grove Støts, og betjente sig hurtigt af dem, og de havde hos sig 300 Stenslynger og 40 Kastemaskiner, saaat de gave Romerne nok at bestille, og gjorde dem sit Arbejde hurt og møjsommeligt.

Titus, der saa, at det kom nu an paa enten at Staden skulde frelses eller ødelægges, fortsatte Beleiringen af yderste Kræfter, tænkende derved at bringe de Beleirede paa andre Tanker. Han undlod ikke heller at gjøre dem kraftige Forestillinger, thi han vidste, at det udrettede ofte mer end Vaaben, og derfor raadede han dem til at sørge for sin egen Frelse, og godvillig overgive Staden i hans Hænder, som de maatte anse som forloren. Han sendte desuden Josefus til dem, for at tale med dem i deres eget Sprog, menende at de skulde snarest lade sig overtale af ham, som deres egen Landsmand.

Josefus gik derpaa omkring om Muren og udsaa et Sted, hvor han kunde være fri for deres Stød, og de tilligemed kunde høre ham, og derpaa foreskillede han dem vidtløftig, at de skulde dog skaane sig selv og Folket, frelse sin Fædrene stad og Tempel og ikke øve mere Haardhed mod sig selv, end Fremmede øvede. Romerne, hvem deres Gudstjeneste ikke angik, havde Ærbødighed for deres Helligdom, og havde indtil denne Tid holdt sine Hænder derfra; de derimod, der vare opdragne deri, og vilde beholde sin Helligdom for sig selv, dersom den ikke blev ødelagt, stormede selv af alle Kræfter til dens Undergang og Ødelæggelse. De skulde betænke, at de stærkeste Mure vare allerede faldne, og den, der var tilbage, var den svageste, og kunde ikke imodstaa Romernes store Magt. Desuden var Romernes Magt dem ikke ubekjendt, og det var dem ikke noget nyt og usædvanligt at tjene dem. Det var vel priseligt at stride for Friheden, men man skulde have gjort det tilforn. Da de nu engang havde underkastet sig Maget, og i lang Tid baaret det, saa kunde det ikke ansees for Kjærlighed til Frihed, at de nu vilde afstaa det, men at de selv vilde styrte sig i Ulykke. Det var uanstændigt og en Skam at erkjende dem for sine Herrer, der havde kun lidet at sige, men ingenlunde dem, der havde bragt alle Ting under sin Lydighed. Der var intet, der havde undgaaet Romernes Herredom, uden hvad de selv havde anset af ingen Betydning formedelst alt for stor enten Hede eller Kulde. Lykken havde allevegne været paa deres Side, og Gud, der bragte Herredømmet fra et Folk til et andet, var nu i Italia. Det var en Lov, som saavel Dyrene, som Mennesker holdt sig efterrettelig, at vige og give efter for den Mægtigere, og at den Stærkeste beholder Overhaand. Af den Marsag

havde deres Forsædre, der i Tapperhed, Styrke og andre herlige Egenskaber langt overgik dem, underkasted sig Romernes Lybighed, hvilket de vissest ikke havde gjort, hvis de ikke havde vidst, at Gud holdt med Romerne. De skulde dog betænke, hvad det var, de stolede paa, siden de gjorde saadan Modstand, da den største Del af Staden var allerede i Romernes Hænder, og, om deres Mur endnu var i Stand, saa maatte de jo nu dog udstaa mere Dødt, end om de vare fangne. Romerne vidste meget vel, hvor stor Hunger der var i Staden, og naar Almuen først var bortrykket, vilde det ikke vare længe, førend Soldaterne vilde gaa samme Vej. Saaat om end Romerne vilde holde op med at løbe Storm til Staden og angribe den, saa kom de dog ikke derfra med Livet, eftersom de havde en Krig indbyrdes, hvilken hver Time tog til, med mindre at de kunde overvinde Hungeren, og vare de eneste af alle, der kunde med Magt overvinde dette Dødt. Han lagde dette til, at de skulde dog, førend Staden blev ulægelig, staa fra sit Forsæt og følge hans Raad, imedens der endnu kunde være Frelse for dem at vente. Han kunde paa Romernes Begne forsikre dem, at det, der var passeret, skulde være forglemt, med mindre de fremturede indtil Enden i sin Haardnakenhed. Romerne misbrugte ikke sin Magt, men vare lemfældige, naar de bleve Seierherrer, agtende det, der kunde være nyttigt, høiere end sin egen Sevngjerlighed og Brede. Det var dem og ikke om at gjøre, at saa en Stad tom for Folk og et ødelagt Land, derfor vilde Keiseren nu tilbyde dem Raade, men dersom han med Sværdet skulde gjøre sig til Herre over Staden, vilde ikke en eneste Sjæl blive staaet, særdeles hvis de nu ikke antog dette naadige Tilbud. De tvende Mure, der vare indtagne, vidste dem, at det vilde blive Romerne en let Sag at bemægtige sig den tredje, og om end Staden var uovervindelig, saa vilde dog Hungeren tilsidst tvinge dem til at overgive sig.

Mange af dem, der hørte denne Josefis Tale, lo ham ud, og dreve Spot med ham, andre udstødte Sjeldsord imod ham, og nogle skjød Pile efter ham. Som han nu saa, at han med sit velmenende Raad ikke kunde føre dem paa andre Tanker, tog han sig for at bringe dem i Erindring, om hvad der tilforn havde tilbraget sig med deres Forsædre, og raabte saaledes til dem:

O! I elendige Mennesker! I have forglemt dem, der tilforn have hjulpet eder, og tænkt selv med eders Baaben at ville modstaa Romerne. Have vi nogen Tid saaledes overbundet noget andet Folk? Har ikke Gud, alle Tinges Skaber, alle Tider været de betrængte Jøders Stytsheer og Vestsærmer, naar de uretfær-

digen ere blevne angrebne. Vil I ikke engang gaa i eder selv og betænke, hvad det er for et Sted, som I have udvalgt til eders Baabenplads, og hvor høiligen I fortørne den, der skulde hjælpe eder, ved at vanære hans Tempel? Tænker I intet paa eders Forsædres Gjerninger, de ved Guds Hjelp have gjort, og paa dette hellige Sted, hvor mange Fiender det tilforn har frelst eder fra. Seg skjælver, naar jeg vil opregne Guds Gjerninger for eder, som ere uværdige at høre derpaa. Hører dog paa, at I kan vide, at I sjøre Krig ikke mod Romerne alene, men og mod Gud selv.

Necho, Kongen af Ægypten, der og blev kaldet Farao, kom med en anselig Magt og borttog Dronningen Sara, der var en Moder for vor Slægt. Hvad gjorde Abraham hendes Mand og vor Stamfader? Greb han til Baaben for at hevne denne Bold og Overlast, uagtet han havde 318 Ansørere, hvilke havde hver en stor Mængde Folk under sig? Ingenlunde. Han ansaa al sin Magt unyttig, naar Gud ikke vilde hjælpe, og alene udtrakke han sine hellige og ubesmittede Hænder til dette Sted, som I nu have besmittet, og satte al sin Tillid til Gud, der alene kan hjælpe. Hvad skede? Aftenen derefter blev Dronningen sendt urørt tilbage til sin Herre. Den ægyptiske Konge tilbød det Sted, som I have besmittet med eders Medborgeres Blod, og da han havde om Nat-ten haat i Drømme forstræffelige Syner, tog han sin Bei derfra, efterat han først havde skjænket de Hebræer rigeligen Guld og Sølv, eftersom han saa, at Gud elskede dem.

Skal jeg tie, eller skal jeg tale om vore Forsædres Overførsel til Ægypten, hvilke stod i 400 Aar under fremmede Konger, der øvede megen Grusomhed imod dem, og da de med sin egen Magt havde kunnet kaste deres Lag af sig, have de dog indstillet sin Sag til Gud, og ladet det komme an paa, hvad han vilde gjøre. Hvem ved ikke, at Ægypten blev opfyldt med alle Slags stadelige Dyr, og hjemføgt med alle Sygdomme; at Jorden blev ufrugtbar; Nilstrømmen astog, og 10 Plager kom efter hinanden over Riget, og Gud saaledes med en vældig Haand udsførte dem, som han havde udvalgt til sine Tempelbevarere, uden nogen Fare for dem, eller at det kostede en Mand's Blod. Da Ægypterne havde berøvet os denne hellige Ark, maatte da ikke Palæstina og Dagens Afguds Billede undgælde det, ja det ganske Folk, der havde bortrøvet Arken. De fik ilde stinkende Bølber paa de hjemmelige Steder, og Indvoldene gik ud tilligemed Maden, hvorover de maatte selv bringe Arken tilbage under sine Tymblers og Trompeters Lyd, og med alle Slags Gaver og Dfringer stille Gud

tilfreds. Saaledes tog Gud sig vore Forfædres Sag an og skaffede dem Ret, fordi de ikke vilde hevne sig selv, men overgave Hævnen i hans Haand.

Da den assyriske Konge Senacherib havde bragt ganske Asiens Magt sammen, og indsluttet vor Stad, blev han da bortjaget ved Menneskemagt? toge de da sin Tilflugt til sine Vaaben? Nei, de nedlagde sine Vaaben, og vendte sig til Gud med sine Bønner forventende sig i Stilhed hans Bistand; hvorpaa en Guds Engel i en Nat ødelagde denne forfærdelige Krigshær; thi, da den assyriske Konge stod op om Morgenen, fandt han 185000 af sine Folk døde, og med de øvrige tog han Flugten for Hebræerne, der hverken var i Vaaben, ikke heller forfulgte ham. I vide, hvorledes vore Forfædre vare i 70 Aar fangne i Babylon, og ikke fik sin Frihed, spænd Gud høiede Syri Hjerte til at give dem den. Denne lod dem bringe tilbage til sit Land, hvor de igjen begyndte at tjene sine Hjelpere. Med et Ord: Ingen af eder skal sige mig hverken nogen berømmelig Gjerning, eders Forfædre have gjort med sine Vaaben, eller at de nogen Tid ere komne til fort, uagtet de havde været ubevæbnede, naar de havde givet sin Sag i hans Haand, og forladt sig paa ham. Omvendtstjont de ere blevne hjemme, ere de dog blevne Seierherrer, saa ofte det har behaget Gud at give dem Seier; derimod ere de altid blevne slagne, saa tit de have mod Guds Villie gaaet i Striden. Da Kongen af Babylon beleirede denne Stad, og vor Konge Zedechias indlob sig i Strid med ham, tværtimod Profeten Jeremias' Advarsel, blev han ikke alene selv fangen, men maatte og se Staden tilligemed Templet blive ødelagt. Og hvor meget mere lemsældigt udviste saavel han som alt Folket sig end eders Ansprere; thi omvendtstjont Jeremias raabte, at Gud var ganske fortrønet for de Misgjerninger, de havde begaaet imod ham, og hvis de ikke godvilligen overgave Staden, vilde den med Magt blive indtagen; dog alligevel skildte hverken Kongen eller Folket ham ved Livet. Men I, at jeg ikke skal tale om det, der gaar i Svang iblandt eder, thi det er saa stammelig, at jeg ikke kan beskrive det, som jeg burde, udøse de allerstammeligste Ord imod mig, der vil raade eder til det, der kan befordre eders Belfærd og Frelse, ja eders Bitterhed imod mig gaar saa vidt, at I flyde efter mig, alene fordi jeg forholder eder eders Misgjerninger, da I ikke kan taale, at man taler til eder om det, I hver Dag begaa.

Saaledes gik det og til i Antiochi Epifanus' Tid, da han beleirede Staden. Vore Forfædre lode haant om at søge Hjelp hos Gud. De grebe til Vaaben, og gik ud imod ham. Men

Es. 37.

2 Jo

19. 3

de bleve slagne og omkom. Staden blev af Fienderne indtagen, udplyndret og ødelagt. Templet blev vanhelliget, og Gudsstjenssten ophørte i 3 Aar og 6 Maanedes.

Og hvad behøves det at fremsføre flere Exempler? hvad har bragt Romerne i Harnisk imod vort Folk? Har ikke vor Ugudelighed gjort det? Og hvad har den første Aarsag været til vor Trældom og Slaveri? Har det ikke været vore Forsædres oprørske Gemytter? Har ikke Aristobuli og Hyrkani Kaseri og indbyrdes Uenighed bragt Pompejus for Staden? og har ikke Gud overgivet Jøderne i Romernes Hænder, fordi de ikke vare værdige til at leve i Frihed. Beleiringen varede i 3 Maanedes, dog alligevel maatte de tilsidst overgive sig, omendstjunt de havde ikke saa groveligen forsyndet sig imod de hellige Ting og Loven, som I og havde langt større Krigsanstalter.

Vide I ikke, hvordan en Ende det tog med Antigonus Aristobuli Søn? og hvorledes Gud under hans Regjering straffede igjen Folket med Fængsel formedelst deres Overtrædelser. Bragte ikke Herodes, Antipaters Søn, Sosius med den romerske Krigshær for Staden, som beleirede den, og holdt den beleiret i 6 Maanedes, da Gud, forat straffe Folkets Misgjerninger, gav den i Fiendens Hænder, hvilke ganske udplyndrede den?

Saa har det altid mislykket Folket, at de have taget til Raaben, og de er aldrig saasnart bleve bekrigede, at de ikke ere bleve overvundne, og bragte under Maget. Derfor burde de der beho det hellige Sted, lade alle Ting komme an paa Guds Dom og Billie og da først foragte menneskelig Magt, naar de vare visse paa, at de havde adlydt den øverste Dommer? Men I! hvad have I gjort af det, som Lovgiveren har befaleet eder? Hvad have I efterladt af det, som han har forbudt eder? Høre I ikke et langt ugudeligere Levnet end de, der tilforn ere bleve saa hastigen ødelagte? I lade det ikke blive ved de Synder, der blive skjulte, som Tyveri, Bedrageri og Hovveri; men øve offentlig Bold og Mord og udtænke nye Maader at synde paa. Templet er blevet en Samlingsplads og Opholdssted for alle, og det guddommelige Sted, hvilket Romerne paa lang Afstand have æret, da de i Følge af vor Lov have undladt mange af sine Stikke, have I, Landets egne Børn, besmittet og vanhelliget. Hvor kan I da vente hans Hjelp og Bistand, som I med saa grove Misgjerninger have fortørnet? Og lad være, at I vare retfærdige Tilbedere, og at I i eders Bønner om Guds Bistand oprakte ligesaa rene Hænder til denne eders Nødhjælpere, som forðum vor Konge, da han anholdt hos Gud om Hjelp imod Afsyrerne, og

Gud i en Nat ødelagde deres mægtige Krigshær. Er det da ingen Forstjæl imellem Assyrernes og Romernes Foretagende, at I kan gjøre eder Haab om; at Gud paa samme Maade skal straffe dem? Vil ikke Assyrerne Benge af vor Konge, for at de ikke skulde udplyndre og ødelægge Staden. Det naaget satte de Ild paa Templet, tværtimod den Ed, de havde gjort. Romerne derimod begjære intet uden den sædvanlige Skat, som af eders Forfædre fra Arilds Tid er lagt til dem. Bekvemme I eder til at give dem den, vil de hverken udplyndre eders Stad eller eders Helligdomme. I med eders Familier skal blive i Frihed. I skal beholde eders Gods og Eiendomme urørte, og ingen skal gjøre eder nogen Fortræd i at leve efter eders hellige Love. Sandelig det er en stor Daarlighed at indbilde sig, at Gud skal handle paa samme Maade med de Uskyldige, som med de Skyldige; og han straffer strax, naar han har besluttet det. Han hjemstøgte Assyrerne den første Nat, efterat de havde leiret sig for Staden. Desom det havde været hans Villie at befri eder, og straffe Romerne, havde han strax i Begyndelsen, da Pompejus angreb Folket, da Sossus efter ham rykkede mod Staden, da Vespasianus ødelagde Galilæa, og nu tilsidst da Titus har ladet sig se for Staden, udført sin Hevn over dem, som fordem over Assyrerne. Men hverken Pompejus den Store eller Sossus er blevet tilspøiet noget Ondt, men de gjorde sig til Herrer over Staden. Vespasianus er, imedens denne Krig har været, ophøiet paa den keiserlige Throne, og de Rilder, hvilke tilforn vare udtørrede for eder, er nu til Titus' Nytte fulde af Vand. I vide selv, at ei alene Sioah, men og alle de andre Søer udenfor Staden vare førend hans Ankomst saaledes udtørrede, at Vandet deraf blev solgt i Bittevis, men nu ere samme saa fulde med Vand, at ei alene edas Fiender og deres Rastdyr kan faa nok at drikke, men de er og nok til at vande Haverne med. Dette er og tilforn veierfaret ved Stadens Indtagelse, da foransførte babyloniske Konge bekrigede og indtog den, og satte Ild paa Templet, da dog Indbyggerne paa den Tid havde i mine Tanker ikke begaaet saa store Misgjerninger, som I. Herover holder jeg for, at Gud har forladt eders Helligdomme, og har igjen vendt sig til dem, der paaføe eder Krig. Flygter ikke en stikkelig Mand af et slemt og likerligt Hus, og har Affky for dem, der er deri? Hvor tænker I da, at Gud vil være hos eder i eders Bedrøveligheder, da han ser alt det, der er skjult, og hører det, der ikke bliver aabenbæret? dog hvad ties af eder? hvad bliver skjult? hvad gjøre I, at ikke endog eders Fiender vide det? I gjøre eder jo en Uere

af at overtræde Loven; I kappes jo om, hvem der kan gjøre det værste, og I gjøre eder jo til af eders Laster ret ligesom det kunde være Dyder. Dog er der endnu Middel for eder til at blive frelst, dersom I vil betjene eder deraf, thi Gud er saa god, at han tager dem til Raade, der bekjende og fortryde deres Synder. O! I haarde Mennesker! kaster eders Baaben og Stammer eder ved, at I skal give Marsag til eders Fædreneftads Ødelæggelse. Vender eder og betragter, hvor deiligt det er, som I forraade! Hvilken Stad! hvilket Tempel! hvilke Gaver givne af alle Folk! hvem er det, der bærer Ild hertil for at opbrænde det? hvem er det, der vil, at disse Ting skal ødelægges, og hvad kan det være, der er mere værd at blive bevaret? og kan dette Syn ikke røre eder, I følesløse og mer end stenhaarde Gemytter! saa ynkes dog over eders Familier. Stiller eder for Dine eders Børn, eders Hustruer, eders Forældre, hvilke inden kort Tid vil blive fortærede enten af Hunger eller Krigen. Jeg ved vel, at min Moder, min Hustru, min Familie, der ikke er uanselig, og mit Hus, der har fra gamle Tider været berømt, er i lige Fare, saaat nogen derover maaste skulde tænke, at jeg giver dette Raad for deres Skyld. Men omkommer dem, ja udøser mit Blod, om det kan befordre eders Frelse! thi jeg er villig at dø, dersom jeg vidste, at I efter min Død vilde fortryde, hvad I have gjort, og staa fra eders Forsæt.

Tiende Kapitel.

Mange af den menige Almue gaa over til Romerne. Der bliver en stræffelig Hungersnød i Staden.

En stor Del af Indbyggerne flygte til Romerne. — Dyr Tid. — Hungersnød. — De Nidjæres Tyranni.

Alt medens Josefus holdt denne Tale, græd han, men det uagtet lod hverken de Dyrøste sig heraf anfægte, ikke heller hådt de det for raadeligt at staa fra sit Forsæt. Almuen derimod lod sig heraf bevæge til at tage Flugten, hvorover de folgte sit Guds og sjeldneste Menedier for en ringe Værdi af Guld, hvilket de flygte i sig, for at ikke Næverne skulde tage det fra dem, og flygte til den romerske Leir, hvor det ved Stolgang igjen gik ra

dem, og bragte de saaledes med sig det, de siden kunde leve af. Titus gav enhver af dem Frihed til at begive sig, hvorhen de vilde, hvilket opmuntrede flere til at efterfølge deres Exempler, eftersom de ei alene bleve befriede fra de Besværligheder, de maatte udstaa i Staden, men bleve og af Romerne skjænkede sin Frihed. Men Johannes og Simon havde fra den Tid af lige saa vaagent et Die over, at ingen flere skulde komme ud, som at de bevogtede, at Romerne skulde komme ind, og hvem de alene fik mindste Skin af Mistanke til at ville forlade Staden, blev strax myrdet.

Det var ligesaa farligt for de Rige at blive i Staden; thi under Paastud, at de havde i Sinde at gaa over til Romerne, ombragte dem, alene for at benægtige sig deres Midler. Hunger og Dyrtd tog hver Dag mer og mer til, og med denne voxede de Dyrsktes Fortvivlelse, saaat Jammeren blev Dag fra Dag større og større. Der var intet Korn mere at faa tilkjøbs, hvorover de brøde ind i Husene og gjennemsgte dem. Fandt de noget, pryglede de Folkene i Husene, fordi de ikke havde givet det tilkjende, og fandt de intet, bestyldte de dem for, at de havde skjult sit Forraad, og pinte dem jammerligen. De gjorde sig af det udbortes Udseende Slutning, om de havde noget til Føde eller ikke. Saa de vel og trivlige ud, sluttede de, at de havde Forraad nok af Levnetsmidler, vare de derimod magre og hentærede, lode de dem fare, holdende det for unødvendigt at ombringe dem, der dog formedelst Hunger ikke længe kunde opholde Livet. Udskillige Rige folgte hemmeligen alt sit Gods for en Skjeppe Hvede, og de, der vare mindre bemidlede, for en Skjeppe Byg. De indsluttede sig derpaa i det inderste af sine Huse, hvor nogle aade Kornet raadt uden at lade det male, eftersom de ingen Leilighed havde dertil; andre bagede Brød deraf saa godt som Nøden og Frygten vilde tillade dem, og saa man intet Bord dækket, betjente de sig af Kul til at stege Maden paa, og maatte rive det deraf, naar det endnu var halvraadt.

Det var en bedrøvelig Spise, og Elendigheden var saa stor, at man kunde ikke uden Graad og Taarer se paa den. De, der havde Magten, brugte Vold, og forshunte sig det bedste, de kunde; men de andre, der ikke kunde formaa noget, maatte beklage, at de mistede, hvad de havde. Dette forarsagede en ubeskrivelig Jammer, eftersom Hungeren overgaar alle andre Plager. Den ophæver al Skam og Undseelse, som man kunde se Exempel paa i den Tid. Kvinderne rebe Maden af Mændenes, Børnene af Forældrenes, og det, som var det lykkeligste, Mødrene af sine spæde Børns Munde, ja de undsaa sig ikke ved at berøve de diende

Børn, hvilke af Sult besvimebe imellem Hænderne paa dem, sine Mødres Melk.

De, der havde faaet noget at spise, kunde ikke skjule det saa vel, at ikke de Dyrørste, der indsendt sig allevegne, fik det at vide og tog det fra dem; thi saasnart de saa noget Hus tilluft, sluttede de, at de havde noget derinde at spise, hvorover de brød Ørene op, løb ind, og rev Maden af Munden paa dem. De gamle Mænd, som ikke vilde lade Brødet tage fra sig, pryglede de, og Kvinderne, der vilde skjule, hvad de havde, slæbte de ved Haaret. Der blev ingen Barmhjertighed vist hverken mod Gamle eller Unge, thi de toge de smaa Børn, hvilke hastede med at spise, hvad de havde i Munden, og fastede dem til Jorden. Dersom nogen kunde forekomme dem, og havde opspist, hvad de havde, naar de kom ind, handlede de saa grusomt og tyrannisk med dem, som om de havde begaaet den allerstammeligste Misgjerning. De optænkte afskillige smertelige Pinser for at aftvinge Folk Mad. De tilsluttede sin lønlige Lem, saaat de ikke kunde kaste deres Band fra sig, og jagede spidse Trækiler bag ind saaat de ikke kunde forrette sin Nødtørst. Dog udstod de det altsammen. De skulde før taale de største Pinser, førend de skulde sige, hvor de havde skjult et eneste Brød eller en Haandsfuld Mel. Denne Haardhed øvede disse Dyrørste, omendstjont dem intet Brød fattedes, thi det havde ikke været saa grumt, dersom Nøden havde drevet dem dertil; men det stede alene for at øve sig i sin Grumhed og forstærke sig nogen Forraad, om Beleiringen skulde vare længe. Dersom nogen havde stjaalet sig til om Natten at sanke Urter udenfor Staden, og de mente sig igjen at være komne i Sikkerhed, og undgaaet Fiendens Hænder, kom de Dyrørste strax og tog alt det fra dem, de havde hos sig, omendstjont de ved Guds Navn, hvilket maa sætte alle i Ærbødighed, bad dem meget, at de dog maatte beholde en liden Del af det, som de med sin Livsfare havde sanket, ja de maatte anse det som en Naade, at de ikke tog Rivet fra dem, efterat de havde berøvet dem, det de havde.

Saaledes blev fattige Folk medhandlede af Soldaterne, men de Anselige og Rige blev førte til Tyrannerne. Nogle af dem blev falskelig beskyldte for Forræderi, andre at de vilde overgive Staden i Romernes Hænder, hvorpaa de bleve ombragte. Der var og altid en ved Haanden, der skulde anlægge Sag imod dem, som de der havde søgt at ville gaa over til Romerne. Naar Simon havde udplyndret en, skikkede han ham til Johannes, iligemaade sendte Johannes dem til Simon, som han havde ladet plyndre. Saaledes drak de hinanden til med deres Medborgeres

Blod, og delte disse ulykkelige Midler imellem sig; thi omendstjunt der var Uenighed imellem dem om, hvem der skulde have Oberherredømmet, saa vare de dog enige i Laster og Ondskaber. Hvem der ikke delte med den anden af det, han havde røvet fra andre, blev anset for ond, og den, der ikke fik sin Del, sørgede over, at han og ikke skulde høste Frugterne af den Bold, ret som om han kunde have været skilt ved noget Godt.

Det er mig umuligt at kunne opregne alle deres Misgjeringer og Uterligheder, men det kan jeg med saa Ord sige, at ingen Stad har udstaaet saa meget Ondt og intet Folk fra Verdens Skabelse øvet skammeligere Laster. Til sidst talte de meget haant og foragteligt om det hebraiske Folk, for at de skulde synes mindre ugudelige i andres Øine. De sagde om sig selv, hvilket og var sandt, at de vare Trælle, Ripsraps, der vare løbne sammen allevegne fra, og Affkummet af Folket. De havde selv ødelagt Staden og tvunget Romerne til imod sin Villie at saa, en saa bedrøvelig Seir. Sa de havde selv ført Ilden, der brændte ganske langsomt, ind paa Tempel. De saa Oberstaden staa i lys Lue, uden at drage et Suf eller sælde en Taare, da dog mange af Romerne selv beklagede dens Undergang, hvorom mer paa sit Sted.

Ellente Kapitel.

Mange Jøder blive af Romerne korsfæstede. Antiochus Epiphaneus viser en utidig Mandighed. Jøderne tilføie Romerne en og anden Stade.

Antiochus lider Stade. — De Beseirede tilføie Romerne adskillig Stade.

Endelig kom de Stanser og Bolværker, hvilke Titus lod opkaste, i fuldkommen Stand, omendstjunt de, der arbeidede derpaa, blev meget forvoldede fra Muren. Derpaa udskikkede Titus et Parti Ryttere, der skulde optage dem, som kom ud i Gravene for at søge noget til Underholdning. Blandt disse vare nogle af de Oprørske, hvilke ei vare fornøiede med det, de kunde røve, men de fleste af dem vare fattige Folk; hvilke turde ikke af Frygt for, at deres Familier skulde undgælde det, gaa over til Romerne; thi de hverken saa sig i Stand til at komme derfra med Husfruer

og Børn, saaat de Oprørerne ikke skulde faa det at vide, ikke hel-
 ler vilde de efterlade dem, og saaledes opofre dem til disse Røvere.
 Hungeren tvang dem til at gaa ud, for at se, om de kunde samle
 noget til Livets Ophold. Da disse kom for Fiendens Hænder,
 forsvarede de sig det bedste de kunde, men da de vare blevne over-
 mandede og fangne, holdt de det for sildigt at bede om Naade.
 Hvorover de bleve pidskede og underkastede de smerteligste Lidelser,
 hvorpaa de bleve tilsidst korsfæstede tværs overfor Muren.

Titus selv blev herved rørt, thi der gik ingen Dag forbi,
 uden at de jo fik mere end 500 Jøder fangne. Dog holdt han
 det ikke for raadeligt at sætte dem paa fri Fod, efter som det ko-
 stede dem saamegen Umag at bringe dem i sin Magt; han kunde
 ikke heller beholde dem, efter som deres Tal blev saa stort, at der
 vilde gaa for mange Folk med til at holde Vagt over dem, men
 fornemmelig lod han denne Grumhed øve mod dem, for at han
 tænkte, at de andre skulde speile sig i dem, og staa fra sin Haard-
 nakkethed, da de ikke maatte vente at blive bedre medhandlede,
 hvis de ikke overgav sig. De romerske Soldater brugte adskillige
 Naader at aflive de fangne paa, dels for at drive Spot med dem;
 dels og efter som de var saa mange, at de havde hverken Træ nok
 til Kors, ikke heller Plads at sætte dem paa.

Det var saa langt fra, at dette bedrøvelige Syn gik de Op-
 rørererne til Hjerte, at de meget mere udlagde det paa en anden
 Naade, for derved at indjage Skræk i den øvrige Almue. De
 førte de Korsfæstede Benner og dem, som endnu vare for Fred,
 op paa Muren, visende dem, hvorledes Romerne handlede med
 dem, der toge sin Tilflugt til dem, og sagde derhos, at de, som
 Romerne havde i sine Hænder, kunde ikke anses som Fanger,
 men som nogle, der intet Dieblit kunde være visse paa sit Liv.
 Herved affrækkede de mange, som havde i Sinde at gaa over til
 Romerne, indtil de kom bedre efter Sandheden. Hos andre havde
 det en anden Virkning. Disse lavede sig strax paa at tage Flug-
 ten, for at faa Ende paa sin Jammer; da de vilde heller dø for
 sine Fienders Haand, end omkomme af Hunger, holdende det for
 en Slags Bederbøggelse imod den Elendighed, Hungeren førte med
 sig. Titus lod Hænderne hugge af mange af dem, der vare blevne
 fangne, forat man ikke skulde holde dem for Overløbere, der havde
 givet sig paa Tro og Love, og sendte dem saaledes tilbage til
 Simon og Johannes, raadende dem til endnu at staa fra sit
 Forehavende, og ei at tvinge ham til at ødelægge Staden, og la-
 dende dem sige, at da det nu var paa det yderste med dem, saa
 skulde de endnu fatte andre Tanker og spare sit Liv, sin Fædrene-

stad. og deres Tempel, hvis Rige ikke var til. Titus gik selv omkring paa Bolværterne og opmuntrede dem, der arbejdede derpaa, givende demmed tilkjende, at han inden kort Tid vilde holde, hvad han havde lovet. De andre derimod paa Muren udøste Sjælsord imod ham og hans Fader, og raabte over til ham: at de var ikke bange for at dø, hvilket de heller vilde, end underkaste sig deres Slaveri, da de skulde ikke aflade, saalænge de kunde drage sin Aande, at tilføie Romerne alt det Onde de kunde. De betymrede sig intet om sin Fædreneftad, eftersom de skulde dog alle, som han havde sagt, omkommes. Hvad Templet angik, saa agtede de dets Forlis ikke at være saa stort, eftersom den hele Verden var Guds Tempel, endstjønt de havde den Tillid til ham, som boede deri, at han skulde bevare det, og som de havde ham til Hjælper og Medstrider, lode de kun haant om alle saadanne Trusser, der bestode i Ord og ikke kom til Gjerningen; thi Enden derpaa stod i Guds Haand. Slige og andre flere Spotteord udøste de imod ham, og den ene streg i Halsen paa den anden.

Antiochus Epiphanes, som var i den romerske Leir, havde iblandt de Hjelpetropper, han havde bragt med sig, en Afdeling Makedoner, alle lige gamle, smukke og velvorne Karle og i sine bedste Aar. Disse vare udrustede paa Makedonst, og brugte makedoniske Exercitier, hvoraf de havde og det Navn, thi den mindste Del vare Makedoner. Antiochi Fader, Romagenernes Konge, var af alle Konger, der stode under Romernes Herredømme, den allerlykkeligste, førend han forsøgte Lykkens Forandring; men da han blev gammel, maatte han erfare, at ingen kan siges at have været lykkelig, førend han er død. Hans Søn var i den romerske Leir, og paa den Tid var hans Lykke endnu i fuld Blomst. Denne var en brav Soldat, og Hjertet sad ham paa det rette Sted, og han havde tilligemed Kræfter, saaat det aldrig havde mislykket ham, hvor dristigt hans Foretagende end havde været. Han lod sig forlyde med, at han undrede sig over, at Romerne biede saa længe med at løbe Storm til Muren. Titus smilede herover og svarede: at det stod enhver frit for at forsøge sine Kræfter. Dette var nok for Antiochus. Han gjorde sig strax færdig og med sine Makedoner gjorde Anfald mod Muren. Han for sin Person vidste ved sin Behændighed at vige af for de Pile, Jøderne i Hobetal skjød paa ham, men de fleste af hans Soldater bleve ilde tilredte thi de holdt det ud det længste de kunde, eftersom de havde havt saa store Ord. Endelig maatte de dog vige tilbage, efterat de fleste af dem havde faat mange Saar, og viste med sit Exempel,

at til at vinde udfordres ei alene Makedoners Mod, men og Alexanders Lykke.

Romerne begyndte paa sine Stanser og Bolværker den 12 i Maaneden Artemisios, og de fik dem ikke i Stand før end den 29 i samme Maaned, saaat der blev arbejdet derpaa i 17 Dage. Der bleve gjorte 4 store Bolværker. Det første blev forfærdiget af den femte Legion ved Fæstningen Antonia midt for Dammen Struthion. Det andet 20 Alen derfra af den 12 Legion. Den tiende Legion, der laa langt fra de andre, opkastede et Bolværk mod Norden ved Dammen Amigdalon, og 30 Alen derfra ved Ypperstepræstens Grav blev det fjerde forfærdiget af den 15 Legion. Efterat Stormrædsfaberne vare førte derpaa, lod Johannes gjøre en Mine under Jorden, der gik hen under det Bolværk, der var anlagt ved Fæstningen Antonia, og lod den understøtte med Bjelker og Stolper. Derefter lod han Bjelkerne og Stolperne oversmøre med Bøg og Harpix og sætte Ild derpaa. Da Stolperne vare opbrændte, faldt Jorden ind, og Stansen faldt ned med stor Knagen og Bragen. I Begyndelsen gik der alene en tyk Røg op tilligemed Støvet, efter som Ilden blev kvalt af den indfaldende Jord; men da den Materi, der kvælede Ilden, var igjennembrændt og fortæret, brød Ilden ud i lys Lue. Dette hastige uventede Tilfælde bragte Romerne i største Forstrækkelse, saaat Modet faldt ganske paa dem. De havde tilforn været ganske visse paa Seiren, men nu tabte de alt Haab. De holdt det og forgjæves at ville slukke Ilden, thi om de end fik den slukket saa var dog deres Bolværk ødelagt.

Ende Dage derefter søgte Simon iligemaade at omkaste de andre Bolværker, thi de havde allerede ført Murbrækkeren til, og begyndte at bryde paa Muren. Herover gjorde Tefthæus fra Staden Garfis i Galilæa, Megassarus, en af Dronning Mariannes Betjente og en Abiabener, der var Nabastei Søn, der for medelst en ulykkelig Hændelse havde faaet Tilnavnet Agiras, det er Halteren, et Udfald mod Stormrædsfaberne med Blus og Faller i Hænderne. I den hele Krig havde ingen af den ganske Stad vist sig mere forvoven og indjaget Romerne større Stræk end disse. De løb ind blandt Fienden, som det kunde været deres Venner og hverten var bange, ikke heller lod sig holde tilbage, men trængte ind med Magt og satte Ild paa deres Maskiner. Romerne baade skjød og huggede paa dem, men de veg ikke tilbage, før end de saa Maskinerne stode i Lue. Saasnart Luen begyndte at staa i Veiret, kom Romerne i Hobetal løbende til fra Seiren for at slukke Ilden, men Jøderne skjød tappert paa dem

fra Muren; og de kom i Nævekamp med dem, der kom til forat slukke Ilden, sparende ikke sine egne Legemer. Romerne gjorde sig Umag forat redde Murbrækkerne, da der var allerede kommen Ild i Dækket over dem. Jøderne derimod bovede sig midt i Ilden for at holde dem tilbage, og omendstjænt Fernet var gloende hebt, saa slap de dog ikke, hvor de fik fat. Ilden greb derpaa videre om sig, og fik fat i Bolværket selv, førend Romerne kunde komme til og redde det. Luen tog saadan Overhaand, at Romerne var paa alle Sider omringede af Ilden, hvorover, da de saa, at det var dem umuligt at kunne redde sine Værker, de rykkede tilbage til Leiren igjen. Jøderne satte efter dem, efter som de bleve mer og mer forstærkede af dem, som kom ud fra Staden til dem, og denne Fordel, de havde haft, gjorde dem saa overmodige, at de forfulgte dem lige til Leiren, og gav sig i Kæft med Forposterne. Det var Skik hos Romerne, at der stod en Vagt udenfor Leiren, hvilken blev vexelvis afløst, og det var under Dødsstraf forbudt at vige fra deres Post, af hvad Aarsag det end kunde være. Denne Forpost holdt og tapper Stand, og vilde heller dø som brave Soldater, end blive straffede som rædde Karle, hvorover og mange af dem, som allerede havde begyndt at tage Flugten, stammede sig og vendte tilbage igjen. De stillede og paa Stanser, som var omkring Leiren, sine Kastemaskiner mod Jøderne, der uden noget Harnisk eller Brystværn i Hobetal strømmede ud af Staden, saaat de endelig blev tvungne til at vige tilbage. Jøderne viste her en ualmindelig Forvovenhed. De gav sig i Kæft med hvem, som de traf paa, Løb ubesindigen i Fiendens Sværd, saaat de og vare dem til Uleilighed, naar de faldt paa dem, og de vare ikke saa meget tapre som forvovne, hvorfor og Romerne veg for dem, ikke saa meget for den Skade, de tilspiede dem, som forat undgaa deres Kæseri.

Titus var ikke tilstede, da dette passerede, thi han var redet ud til Fæstningen Antonia, forat udse et andet bekvemt Sted, hvor de kunde opkaste Stanser. Han kom endelig tilbage, da Heden var paa det heftigste, og bebreidede sine Folk, at da de havde bemægtiget sig Jødernes Mure, de viste sig nu forsagte paa sine egne, og lod sig beleire af dem, der vare slupne ud af et Fængsel. Derefter tog han nogle Soldater til sig, og faldt Jøderne ind paa Siden. Omendstjænt disse havde nok at bestille med dem foran, saa vendte de sig dog mod Titus og streb med lige Haardnakkenhed. Begge Parterne kom ind blandt hinanden, og der blev saa forfærdelig en Støi, at ingen kunde se, og saadan

en Strigen, at man ikke kunde høre, saaat man ikke kunde kjende hvem der var Ven, eller hvem der var Fiende. Jyderne holdt ved mere af Fortvivlelse, end at de saa sig Romerne vogne. Romerne derimod stred, dels forat lægge sig Vre ind med sine Baaben, og oprette den forrige Feil, dels opmuntrede af Titi Exempel, der var allevegne tilstede, hvor Faren var størst. Derfor tror jeg, at de tilsidst af Forbitrelse havde gjort Ende paa alle Jyderne, dersom de ikke havde i Tide taget sin Tilflugt tilbage til Staden. Det uagtet var Romerne meget bekymrede for sine Bolværker, at de i en Time var blevne ødelagte, som de i saa lang Tid havde arbeidet paa. Mange af dem mistviblede og ganske om at blive Herre over Staden, nu deres Stormredskaber vare opbrændte.

Tolote Kapitel.

Titus beslutter at indslutte Staden med en Mur forat udhungre den.

Titus slaar en Vognborg om Staden. — Hungeren tiltager.

I denne Tilstand holdt Titus et Krigsraad med de andre Hærførere om, hvad man skulde gjøre. De hidsigste Hoveder iblandt dem raadede til, at man skulde med den hele Krigshær løbe Storm til Muren. Hidindtil havde Jyderne kun havt med en Del at gjøre, men de kunde ikke bestaa mod den samlede Krigshær, thi de kunde ikke udholde deres Skyden. De Forstandigere holdt for, at man skulde opkaste nye Skanser. Andre derimod vare af de Tanker, at man skulde lade Skanserne ligge, og derimod leire sig saaledes, at man kunde forhindre al Tilførsel og saaledes udhungre Staden; thi det var ikke raadeligt at slaaes med en Fiende, der stred med Fortvivlelse, og stuede hverken Ild eller Sværd, eftersom de vidste, at de kom til at dø paa en langt elendigere Maade, og derfor ønskede intet heller end at kunne dø for sine Fienders Haand. Titus selv syntes, at det var uanstændigt at ligge stille med saa stor en Krigshær, dog holdt han det tilligemed for at være til ingen Nytte at inblade sig i Træfning med dem, der ødelagde sig selv indbyrdes. At kaste op nye Skanser og Bolværker, ansaa han for noget, der vilde blive vanskeligt, eftersom de havde

Mangel paa Materialier, og endnu vanskeligere forekom det ham at lade Veiene besætte, efterfom Staden var saa stor i Omkreds og Veiene saa uejvne, at de kunde umulig besætte dem saa, at de ikke kunde komme der igjennem, og om man end kunde og vilde besætte de almindelige Landeveie, saa vilde dog Jøderne, der vare Stedets Bestaffenhed bedst bekendt, finde hemmelige Veie at kunne komme igjennem. Og naar de saaledes fik hemmeligen Tilførsel, vilde Beleiringen vare alt for længe, og de ikke have saa stor Ure deraf, som om de i en kort Tid kunde bemægtige sig Staden; thi ved Tidens Længde kunde man bringe alle Ting i Stand; men at saa en Ting hastig sat i Værk, fortjente størst Ure. Da han derfor ønskede uden nogen Forlis i Hast at blive Herre over Staden, vilde han lade den omringe med en Mur. Paa den Maade kunde alene alle Tilgangene tilspærres, og Jøderne enten fortviolende om Frelse overgive sig, eller og, naar de vare udhungrede, desto lettere blive undertvungne; thi anderledes vare de ikke at overvinde. Han lovede og at bære Omsorg for, at Skanserne igjen kunde blive opkastede, da de Svageste kunde bedække Arbeidsfolkene. Derfom der var nogen, sagde han, der syntes, at det var et stort og besværligt Foretagende, den skulde betænke, at det var ikke Romerne anstændigt at foretage sig smaa Værker, samt at ingen kunde uden Nøie og Arbeide udføre noget, der var stort og vigtigt, uden Gud alene.

Herved opmuntrede han Jøderne, og besol, at Krigshæren skulde inddeles til Arbeidet, og Soldaterne havde ligesom en guddommelig Drift til at gribe an dette Værk. De delte strax Arbeidet mellem sig, og ei alene Regionerne, men og hver Afdeling især, kappedes med hinanden om, hvem der kunde vise størst Hurtighed. De Menige søgte at fortjene Ros af deres Undersøgere, disse igjen af sine Høvedsmænd, Høvedsmændene af sine Overmænd, disse af sine Hærførere og Hærførerne at tilbringe sig Titus Indest, der og skønnede paa denne deres Skapen; thi der gik ingen Dag forbi, uden at han red mange Gange omkring, og saa hvad Fremgang de gjorde med Arbeidet. Dette Værk tog sin Begyndelse ved den saakaldte asyriske Leir, hvor Titus havde sit Kvarter. Derfra gik Muren til den nye Stad og saa videre frem over Bækken Bedron til Oliebjerget. Siden dreiede den af mod Sønden omkring Bjerget indtil Klippen Peristereonos og det næste Bjerg, der ligger ovenfor Siloams Dal. Derfra blev den ført mod Vesten til Kildens Dal, og saa videre frem til Ypperstepræstens Anani Grav og omkring det Bjerg, hvor Pompejus

havde hant sin Leir, og gif saa mod Norden forbi den By, som kaldes Urteluset, til Herodes' Grav, og derfra mod Osten til den romerske Leir, hvor den begyndte. Denne Mur havde 39 Stadier i Omkreds, og var befæstet med 13 Stanser, der regnes for at have været i Omkreds 10 Stadier. Den blev bragt til Fuldkommenhed i 3 Dage, hvilket man skulde snart holde for utroligt, thi man skulde tænke, at der i det mindste behøvedes saa mange Maaneder til at bringe saa stort et Værk i Stand. Efterat Staden var saaledes bleven omringet med denne Mur, blev Stanserne besatte med Folk. Den første Nat gif Titus selv rundt forat bese Vagterne, om hver stod paa sin Post: den anden Nat Alexander, og den tredie Førerne for Legionerne. For at Soldaterne kunde saa Tid til at sove, maatte den ene afløse den anden, og der blev gaaet Runde hele Natten igjennem.

Efterat Staden var saaledes indsluttet, blev Jøderne forbudt al Udgang, og derved affaaret alt Haab om Frelse; thi Hungeren tog herover saaledes Overhaand, at hele Familier uddøde. Tagene laa opfyldte med døde Kroppe af Kvinder og Børn, og Gaderne bestrøede med gamle Mænds Legemer. De unge Karle og Piger vare saa udtærede, at de gif omkring paa de offentlige Steder, og saa ud mere som Spøgelses end som Mennesker. De, som styrtede af Hunger, bleve liggende uden Begravelse, thi de Syge havde ikke saa megen Styrke og Kræfter, at de kunde begrave dem, og de, der vare endnu ved Kræfter, vilde ikke begynde derpaa, eftersom de vare saa mange, og de vidste ikke, hvor snart Luren vilde komme til dem. Mange, der begrove andre, døde under Arbeidet; og en stor Del køb hen til deres Gravsteder, for der at opp bie sin Dødstime, som var forhaanden. I denne elendige Tilstand saa man ingen Graad, hørte ingen Sukke, thi Hungeren havde betaget dem al Følelse. De Tilbagelevende, der med Nød kunde drage sin Aande, ansaa dem, der v d Døden havde faact Ende paa sin Sammer, med tørre Dine og græsselige Masynner. En dyb og bedrøvelig Taushed herskede derfor over den hele Stad, og det var, som om alle vare uddøde.

I alt dette viste de Dyrpræste sig langt haardere end Hungeren. De gif ind i Husene, der nu vare blevene Begravelser, plyndrede de døde Kroppe, rev Klæderne af dem, og derpaa gif de leende bort. Undertiden stak de sine Klæder i de Syges Legemer, der laa og droges med Døden, forat forsøge, om de vare hvassere nok. Naar derimod nogen bad dem, at de enten vilde række dem Haanden, eller stille dem ved Livet forat gjøre en Ende paa deres Elendighed, lode de dem ligge, og gif med Foragt bort

fra dem, forat de skulde dø af Hunger med desto større Smerte. Alle de Døende, naar de udgave Manden, vendte sine Bine mod Templet, hvilket de maatte efterlade til de Oprørste, der endnu levede. I Begyndelsen lod de Oprørste de Døde begrave paa det almindeliges Beføstning, formedelt den Stank, de raadne Legemer gave fra sig; men da de Dødes Tal blev siden altfor stort lod de dem kaste over Murene ned i Stadens Grave.

Da Titus engang red omkring Staden og saa Gravene opfyldte med døde raadne Kropper, gav han et dybt Suk fra sig, og rakte sine Hænder op til Himmelen, krævende Gud til Bidne, at han heri var ganske udfyldig.

Da imidlertid Tilstanden var saaledes i Staden, havde Romerne ingen Nød. De Oprørste gjorde ingen Udfald mer mod dem, thi da Hungeren nu og var kommen til dem, havde de tabt deres Mod. De havde og Overflødighed af Korn og andre Levnetsmidler, som om dem stede Tilførsel fra Syria og de andre omliggende Landstaber. De stillede sig ofte for Statismuren, og lod de Beleirede se sit Forraad, for desto mere at ophidsse deres Hunger. Med alt dette kunde de dog ikke bevæge de Oprørste, hvorover Titus, der ynkedes over de Overblevne af Folket, og søgte at frelse dem, begyndte at gjøre Bolværter, omendstjænt det var vanskeligt at faa de fornødne Materialier, efterfom alle de Træer, der vare omkring Staden, vare tilforn fældede til det første Bolværts Forfærdigelse; saaat Soldaterne maatte bringe Materialier 90 Stader derfra. Derpaa blev ved Fæstningen Antonia anlagt 4 Stanser langt større end de første. Titus drog selv omkring, og opmuntrede Soldaterne til Flittighed. Han viste de Oprørste, at han havde dem nu saa godtsom i sine Hænder, men det naagtet vare de ikke til at bringe paa andre Lanter. Det syntes, som om Sjælene vare stulte hos dem fra Legemerne, og som om det ikke var deres egne de havde, thi deres Sjæle kunde ikke bevæges til mindste Medynk, og deres Legemer vare følesløse, thi de søndersled de døde Legemer af Almuen som Hunde og opfyldte Fængslerne med syge Folk.

Trettende Kapitel.

I Jerusalem bliver meget uskyldigt Blod udstødt og stor Ugudelighed øvet.

Mathias myrdes, — og mange andre myrdes af de Midkjære. — Josefus bliver saaret af de Beleirere. — 2000 Jøder blive levende opstaaene — De Midkjæres yderste Ugudelighed. Josefs Betænkning herover.

Derefter lod Simon pine og omkomme Mathias, der dog havde hjulpet ham ind i Staden. Denne Mathias var Bøethi Søn, en af Ypperstepræsterne, hvilken var Folket meget tro, og derfor overmaade elsket og æret af dem. Thi da Johannes havde forenet sig med de Midkjære, og de med samlede Kræfter plagede Folket, raadede han dem, at de skulde lade Simon ind i Staden, førend han havde sluttet noget Forlig med ham, eftersom han intet Ondt befrygtede sig af ham. Saasnart han var kommen ind i Staden, og var bleven fast der, holdt han ham, som alle de andre for en Fiende, tilskrivende det hans Enfoldighed, at han havde givet det Raad, at de skulde aabne Portene for ham. Han lod ham derpaa slæbe for Ketten, og bestyldte ham for at han var romerstfindet. Hvorpaa han med 3 af sine Sønner blev dømt fra Livet uden at faa Tilladelse til at forsvare sig. Den fjerde af hans Sønner var allerede tilforn løbet over til Titus. Mathias bad alene om, at den Raade maatte vederfares ham til Vederlag, forat han havde oplukket Staden for ham, at han maatte blive henrettet førend hans Sønner; men denne hans Begjæring blev ham afflagen, saaat han maatte se sine 3 Sønner først at henrettes, og tilsidst mistede han selv sit Liv, hvilket skede i Romernes Paasyn. Dette havde Simon udtrykkelig befalet Ananias Bamabi Søn, der var den grumme af alle hans Drabanter, og maatte han tilligemed høre disse Spotteord, at nu fik man at se, om de vilde komme ham til Hjælp, som han havde havt i Sinde at gaa over til. Han forbyd iligemaade deres Legemer at blive begravede.

Derefter blev Præsten Ananias, Masbals Søn, der var af en anseelig Herkomst, og Aristæus fra Ammaus, Skriveren i Raadet, tilligemed 15 andre fornemme Mænd af Folket, henrette. Iligemaade blev Josefs Fader sat i Fængsel. Der blev og offentlig udraabt i Staden, at hvem der snakkede sammen, eller havde nogen Samling og Omgang med hinanden, skulde blive ansætt og straffede som Forrædere, og hvem de saa sukke og græde sammen, blev strax uden videre Forhør henrettet.

L

Judas Judas' Søn, en af Simons Fjere, som var et af Taarnene betroet, da han saa denne Haardhed her blev øbet, kaldte han 10 af sine Soldater, til hvilke han havde største Tilid, til sig; en Del maatte af Medhynk over dem, der paa saa grim en Maade vare blevne henrettede, men fornemmelig til sin egen Sikkerhed, da han frygtede for, at det samme skulde møde ham, og sagde til dem: Hvor længe vil vi være Tilskuere af denne Jammer og Elendighed? Og hvad Haab kan der være for os, om vi end udvise Trostab mod disse onde Mennesker? I se selv, Hungeren er og kommen til os og fortærer os. Romerne ere næsten inde i Staden, og Simon er sine Belgjørerere utro, hvad er der da vel andet at vente for os hos ham end Døden? derimod holde Romerne ubrødelig, hvad de love. Kommer da, lader os overgive Muren til dem, og derved frelse os og Staden. Simon ster ikke Uret, om han noget før end ellers faar den Straf, han har fortjent. De 10 Betroede gav sit Samtykke hertil, hvorover han om Morgenen tidlig Dagen derefter sendte de øvrige af sine underhavende Folk bort fra sig adskillige Steder hen, forat ikke hans Anslag skulde blive røbet, og paa den tredje Time af Dagen raabte han fra Taarnet til Romerne, at de skulde komme og tage det i Besiddelse. Nogle af Hovmod foragtede hans Raab; andre af dem troede ham ikke, og den største Del af dem mente, at det var ikke værdt at gjøre sig Umag for, eftersom de saa, at de vilde desuden inden kort Tid saa uden nogen Blods Udgydelse Staden i sine Hænder; dog alligevel tog Titus sig for med nogle Soldater at rykke mod Muren; men imidlertid havde Simon faaet Kundskab herom, der i en Hast bemægtigede sig Taarnet og nedfablede ham tilligemed Soldaterne i Romernes Paasyn, kastende deres Legemer over Muren.

Imidlertid gif Josefus idelig omkring Staden, formanende de Beleirede til at overgive sig og Staden i Romernes Hænder. Da han en Dag vovede sig for nær til Staden, blev han saaret i Hovedet med en Sten, saaat han faldt ned til Jorden, og daa nede. Jøderne stormede da ud af Staden forat bemægtige sig hans Legeme. Og havde ikke Titus strax affærdiget nogle Folk hen forat beskjærme ham, havde de slæbt ham med sig ind i Staden. Det kom til en Smaakamp imellem dem, og imidlertid blev Josefus bragt bort af Romerne, uden at han vidste noget af sig selv. De Oprørske vendte tilbage til Staden med Frydskrig, som om de havde ombragt ham, hvis Død de saalænge havde ønsket. Rygtet spredtes strax ud overalt i Staden, at han var død; hvorover den overblevne Almue, da den hørte det, blev ganske ned-

flagen, thi det var til ham, at alle de, som undveg af Staden, havde sin Tilflugt. Da Josefs Moder hørte i Fængslet, at hendes Søn var død, sagde hun til Bagten, hvilken var fra Sotapata, at hun troede, at han var død, og at hun havde længe frygtet for, at hun aldrig skulde faa ham mer at se levende; men da hun siden talte i Enrum med sine Piger, sagde hun til dem med vaade Øine: Er det den Fordel jeg skal have af, at jeg har bragt Børn til Verden, at jeg nu ei kan begrave den Søn, jeg havde haabet skulde begrave mig? Men det varede ikke længe, førend hun forvandt sin Sorg, og de Dyrpræste mistede sin Glæde, thi han kom sig strax igjen, og lod sig se for Muren, raabende til dem, at de vilde snart faa sin Betaling for det Saar, de havde givet ham, og formanede Almue til at blive Rometne tro. Da Folket fik ham igjen at se, begyndte de at faa Mod igjen, men saa glade, som de bleve ved dette Søn, saa forkrællede bleve de Dyrpræste.

Endelig tvang den yderste Nød mange til at flygte fra Staden. Nogle sprang ned af Murene; andre gik ud af Staden med Stene i Hænderne, som om de vilde angribe Rometne, men der efter overgav de sig til dem. Dog alligevel faldt de i en større Ulykke, end de tilforn havde lidt; thi istedetfor Hungeren, som de vare flygtede fra, fandt de langt hastigere sin Død i den Overflødighed, de nød hos Rometne. De kom ganske opsvulne af Hungeren og tykke, som om de havde Battersot, og da de opfyldte sine tomme Maver med alt for stor Graadighed, brast de itu; hvorover de Fornuftigste lagde Tømme paa sin Begjerlighed, og spiste kun lidt hver Gang, indtil Maven blev igjen vant til at tage imod Mad; men de, der saaledes frelste sit Liv, styrte des i en anden Ulykke, og det paa saadan Maade.

Jeg har ovenfor meldt, at mange af dem, der flygtede af Staden, havde slugt sit Guld i sig, eftersom de Dyrpræste randsagede alle vegne, og borttog hvad de fandt, og der var den Tid saa stor en Mængde af Guld i Staden, at man kunde for 12 Attiker kjøbe ligesaa meget, som tilforn for 25. Engang blev nogle Syrier var, at en af de overløbne Jøder samlede Guld i sin Urenlighed. Dette blev snart kundgjort, og Røgtet udspreddes over den hele Leir, at de Jøder, som flygtede fra Staden, vare fulde af Guld. Hvorpaa Syrierne og Araberne opskar dem og gjenneforsøgte deres Maver forat finde Guld. Dette anser jeg for en af de største Ulykker, som er vederfaaren Jøderne, eftersom der blev paa en Nat 2000 Jøder saaledes levende opskaarne.

Da denne grumme Gjerning kom Titus for Øren, lod han

straf ved sit Rytteri Gjerningsmændene omringe, og havde ladet dem nedfale paa Stedet, hvis ikke deres Tal havde været saa stort, thi de vare langt flere end de, som de havde aflivet. Han lod sig derpaa nøie med at kalde Fjenderne for Hjælpetropperne saavel som de romerske Legioner til sig, thi Ordet gif, at de havde haft nogle af de romerske Soldater i Ledtog med sig, og talte dem haardt til, sigende: Er det ikke skammeligt, at eders Soldater have begaaet saa skjændig en Gjerning for en uvis Fordel, da de have Guld og Sølv nok, eftersom deres Vaaben ere gjorte deraf. Derefter sagde han til Araberne og Syrerne: I have først taget eder Forlov at gjøre, hvad I selv vilde, og givet eders Begjerligheder Tøilen, fordi det var en Krig, som gif eder intet an, dernæst have I gjort, at denne umenneskelige Grumhed bliver tilskrevet Romerne, og at det vil hedde, at de bære Skylden; thi der ere nogle af de romerske Soldater, der have Skylden, at de have været lige gode med eder i denne skjændige Gjernings Dvælse. Derpaa lod han dem vide, at hvis nogen blev herefter befunden at have understaaet sig til at bedrive saadant, skulde det koste hans Liv. Han besol og Fjenderne for Legionerne at de skulde efterforske blandt deres Soldater om dem, man havde mistænkt, og bringe dem til ham. Men den, der er gjerrig, hører sig intet om alslags Straf. Kjærlighed til Binding og Fordel er Menneskene medfødt, og der er ingen Begjerlighed mere utæmmelig end Begjerlighed efter Penge. Dog pleier den ellers at holde Maade og at lade sig noget tvinge ved Frygt for Straf, men, som Gud havde fordømt det ganske Folk til Undergang, saa vendte han alt det, der kunde tjene til deres Frelse, til deres Ødelæggelse og Fordærvelse. Thi hvad Titus under Livsstraf forbød, det blev dog hemmelig øvet paa Overløberne; thi saasnart en kom ud af Staden, løb disse barbariske Mennesker til ham, spænd han kunde komme til de andre. Derefter saa de omkring sig, om ingen af Romerne kunde se dem, hvorpaa de i en Hast snittede Bugen op paa ham, og tog denne skammelige Binding ud af hans Indvold. Dog alligevel var det kun saa, som de fandt noget hos, og en stor Mængde bleve opofrede i faldt Haab om at finde noget hos dem. Denne Ulykke holdt mange Jøder tilbage fra at gaa over til Romerne.

Da der nu intet mer var at plyndre fra Almue, angreb Johannes Templet, og ei alene borttog de Foræringer, som vare dertil givne, men og de Kar, som bleve brugte til Gudstjenesten, som Bægere, Skaaler og Borde, ja han holdt sig ikke engang fra de Skruffer, som Keiser Augustus og hans Hustru havde for-

æret til Templet, thi de romerske Keisere havde altid æret vort Tempel og prydet det ved adskillige Foræringer. Da Fremmede havde givet sin Høiagtelse for vort Tempel tilkjende ved de Foræringer, de havde givet dertil, saa ranebe han, der var en indfødt Jøde, det bort altsammen, og undsaa sig ikke ved at sige til sine Selskabsbrødre: De, der stride paa Guds Begne, kan uden Undseelse betjene sig af de Ting, der ere indviiede til guddommelig Brug, og vi, der stride for Templet, skal leve af det. Under dette Paaskud borttog de den hellige Vin og Olie, som Præsterne forvarede i det Hellige, forat bruges til Ofringerne, og uddelte de samme iblandt Folket, hvilke uden Sky drak Vinen, og salvede sig med Olien.

Jeg kan ikke holde mig fra at sige, hvad mit bedrøvede Sind herved tænker. Jeg tror ganske vist, at hvis Romerne havde tøvet med at straffe disse Misbædere, havde enten Jorden aabnet sig og opslugt Staden, eller var den bleven ødelagt ved en Vandflod, eller Jld havde faldt ned af Himmelen og opbrændt den, som fordem Sodom, eftersom de i Jerusalem langt overgik de andre i Misgjerninger og Ondskab, hvorfor og det ganske Folk formedelst sin Gaardnaakenhed og Gjenstridighed siden blev ødelagt.

Det gjøres ikke fornødent at opregne i Særdeleshed alle de Ulykker, der stede i Staden. Mannæus, Lazari Søn, som i de samme Dage var flygtet over til Titus, berettede, at alene igjennem den Port, ham var betroet, vare blevne udførte 115,880 Døde fra den Dag, paa hvilken Romerne havde slaaet sin Leir udenfor Staden, som var den 14de i Maaneden Zantikos indtil Nymaane i Maaneden Panemos, hvilket var et forfærdeligt Tal. Dog havde han ikke regnet alle, men alene dem, der bleve udbragte paa det almindeliges Bekostning, hvortil han maatte give Penge og altsaa holde Regning; thi de andre bleve begravede af sine Venner og Paarørende. Deres Begravelser bestod ikke i andet, end at de blev udbaaret og kastede udenfor Staden. Siden efter kom en stor Del anselige Jøder til den romerske Leir, hvilke berettede, at de Fattiges døde Legemer, som vare kastede udenfor Portene, beløb sig til 600,000, og man havde dog ikke kunnet tælle dem alle, thi da deres Tal blev saa stort, at man havde ikke kunnet udbære dem alle, bleve de samlede sammen i de største Huse og Dørene tillukte. Der var den Tid saa stor Hunger og Dyrtdid, at en Skjeppe Korn kostede en Talent. Ja, da Staden var bleven omringet med Muren, saaat ingen kunde komme ud at samle Urter, blev Nøden saa stor, at de søgte efter sin Føde i Kæmpestenene og Priveterne, aade gammel Komøg og al Slags

Urenlighed og saadanne Ting, som man havde endog en Affty forat se paa. Romerne bleve bevægede til Medynk alene ved at høre tale derom, men de Oprørste derimod, omendstjænt de saa denne Elendighed daglig for sine Øine, gav de dog ingen Fortrydelse tilkjende, men fremturede i sit Forsæt, thi den Ulykke, der hang over Staden og dem, havde gjort dem ganske forstøffede og forblindede.

177

178

179

Sjette Bog.

Første Kapitel.

Røden tiltager i Jerusalem. Romerne blive endeligen Herre over Fæstningen Antonia.

Romerne gjøre nye Stanser. — Et af Byernes Taarne falde. — Titi Opmun-
tringstale til sine Soldater. — En romersk Soldats driftige Foretagende.
— Fæstningen Antonia falder i Romernes Hænder. — Den
romerske Høvidsmand Julianus.

Tilstanden i Jerusalem blev Dag fra Dag værre og værre, og de Oprørere bleve i denne Elendighed kun mere forbitrede da Hungeren var kommen fra Almuen til dem. Den store Mængde døde Legemer, der laa i store Dyrger i Staden, hvilke gavede et forfærdeligt Syn, og den forfærdelige Stank, der gik fra dem, var dem ikke til liden Hinder, naar de skulde stride; thi da de vare saa mange, maatte de trænge sig igjennem dem som en Slagorden og løbe over dem. Dog alligevel, omendstjænt de traadte paa dem, bleve de hverken bevægede til Medynk, havde ingen Afsty derfor, meget mindre tog de deraf til Eftertanke, at denne Skam, som vederfores de Døde, var en Forvarsel for dem selv om deres forestaaende Ulykke. Saaledes undsaa de sig ikke ved at bruge de Hænder, som vare besudlede af deres Medborgeres Blod, imod Fremmede, for derved, som jeg tænker, at bebreide Gud, at han tøvede med at straffe dem; thi den største Del af dem viste sig driftige og forbovne ikke i Haab om Seir, men af Fortvivlelse.

Omendstjænt det kostede Romerne meget Arbeide og Møie, med at føre Materialier til de nye Stanser, de oprettede saa fik de dem dog bragte i Stand inden 21 Dages Forløb. Før kunde det ikke have steet, eftersom alle Træer og Skovene vare, som oven for er meldt, nedhuggede omkring Staden paa 90 Stadier nær. Det var et ynkeligt og bedrøveligt Syn. Da den ganske Egn tilforn var prydet med Træer og Haver, saa saa den ud som en Udyrken og øde Sted. Saaat om nogen Fremmed, der tilforn

havde seet Judæa i sit forrige Udseende og de heilige Førstæder for Staden, saa nu denne store Ødelæggelse, da kunde han ikke bare sig for at sulte og græde over denne bedrøvelige Forandring, her var steet; thi Riggen havde saaledes berøvet den, at der var ikke mindste Tegn til dens gamle Skjønhed og Herlighed, og om en, der tilforn havde kjendt Staden, uformodentlig kom derhen, skulde han visstelig en mere kjende Stedet, men som en ganske Fremmed og Ubekjendt spørge efter Staden.

Efterat Stanserne vare bragte i Stand, vare saabel Jøderne som Romerne i stor Bekymring. Jøderne frygtede for, at om de ikke fik sætte Ild paa dem, vilde Romerne blive Herrer over Staden. Derimod var Romerne bange for, at de skulde ødelægge dem, da det vilde blive dem umuligt at faa dem i Stand igjen formiddelt den store Mangel, her var paa Materialier, og det forfærdelige Arbeid, hvorved Soldaterne vare bleyne udmattede og de altsaa intet Haab gjorde sig om at bemægtige sig Staden. Imidlertid gjorde den Sammer og Elendighed, der var i Staden, Romerne mere modfaldne end dem, der var i den. De Oprørske vare midt i Ulykken hverken frygtagtige eller forsagte; derimod begyndte Haabet at falde paa de andre, dels efter som de stod i Frygt for, at deres Stanser skulde blive opbrændte, dels da Muren var saa fast og tyk, at de kunde intet udrette med deres Murbrækere, dels og naar det kom til Nævekamp imellem dem, vare Jøderne saa forvorne, at Romerne gik altid af med Skade; da de holdt det fast for umuligt at overvinde dem, som hverken Oprør eller Hunger eller Riggen, eller andre saadanne Ulykker havde nedslaaet, eller gjort modløse, og hvilke fik mere Mod, jo større Nøden blev, gjørende sig heraf Slutning, hoav de vilde formaa imod dem, dersom Ulykken spiede dem, da de, uagtet de store Ulykker, som mødte dem, gjorde dem saa tapper Modstand.

Dette gjorde, at Romerne satte saa meget stærkere Vagt ved sine Stanser. Johaunes derimod blev med sine Folk ved Fæstningen Antonia for at forhindre Romerne at nedrive Muren. Han besluttede derfor at gjøre et Udsald, førend de fik Murbrækerne bragte til Muren. Men hans Anslag lykkedes ham ikke, thi nogle løb ud med Blus forat sætte Ild paa Værkerne, men de vendte tilbage forsagte, førend de var komne nær Stanserne. Først syntes det, som de ikke var enige indbyrdes, ved det den ene kom løbende langt efter den anden, ganske langsomt og frygtagtigt og med et Ord ikke paa Jødiske; thi hoav der er Jøderne medfødt, feilede dem den Tid, nemlig Forvovenhed, at komme med stærk Fart, at gjøre alle Udsald paa engang, og ikke uden Blods

Udgjælfse vende tilbage. Da disse kom med mindre Frygthed frem end de pleiede, saa fandt de derimod Romerne mere modige end sædvanligt; thi de stode saa tykke sammen for sine Stanser, at det var de andre ei muligt med sine Blus at trænge sig igjennem dem; de stode og saa faste, at ingen af dem forlod sin Plads, før end han opgav Anden; thi foruden det at alt Haab om at bemægtige sig Staden var ude for dem, dersom deres Bærfere bleve opbrændte, saa holdt Soldaterne det for den allerstørste Skam, dersom Bedrageri skulde erholde Overhaand over Tapperhed, Fortvivlelse over Vaaben, Mængde over Forsarenhed, Jøder over Romere. Foruden dette kom deres Skyts dem mægtig til Tjeneste, med hvilke de kunde naa til Portene og styde dem, der vilde komme ud, og naar en blev skudt, faldt den i Veien for den, der kom efter ham, og betog ham Hjertet, saa han ikke turde gaa længere frem. Hvem der vovede sig nærmere til, blev før end det kom til nogen Nævekamp, slagen med Forstrækkelse over den herlige Orden, de holdt, og at de stode saa tætte sammen, og tog Veien tilbage igjen, den største Del af dem med blodige Bander, og tilsidst veg de alle tilbage med uforrettet Sag, beskylbende hinanden indbyrdes imellem sig for Frygtfomhed og Forsagthed. Dette Udfald skede den første i Maanedens Panemos.

Da Jøderne saaledes havde pakket sig bort igjen, bragte Romerne sine Murbrækkere til Muren, omendstjont Jøderne meget foruroligede dem af Fæstningen Antonia med store Stene, Jld, Fern og hvad de havde ved Haanden; thi omendstjont de forlod sig meget paa sin Mur, og frygtede kun lidet for Romernes Stormredskaber, saa gjorde de dog alt, hvad de kunde, forat holde Romerne fra at faa Murbrækkerne anførte. Romerne derimod mente, at Muren omkring Fæstningen Antonia maatte være meget svag, efter som Jøderne gjorde sig saa megen Umag forat afvende, at de ikke skulde komme med Murbrækkerne til den, og da de tiligemed gjorde sig de Tanker derom, at Grundvolden ikke maatte være meget fast, anvendte de alle sine Kræfter for at faa dem bragte dertil og støde paa den. Men Muren agtede ikke alle de Stød, der blev gjorte paa den. Dog alligevel vedvarede de med at støde, indtil den gjorde nogen Virkning, uagtet de ovenfra bestandigen skjød paa dem. De holdt sine Skjolde tæt sammen over sig, forat de ikke skulde blive beskadigede af de Stene, der bleve kastede ned paa dem, og gravede saavel med sine Hænder som med Koben, indtil de naaede Grundvolden, arbejdende saalænge, at de fik 4 Stene deri løsne. Endeligen kom Natten imellem, der gjorde, at de paa begge Sider maatte holde inde, men da

Muren var løst af Murbrækkerne, faldt den samme Nat pludselig ned paa det Sted, hvor Johannes tilforn havde ladet den undergrave, da han vilde forstyrre deres første Skanse.

Dette uventede Fald gjorde en ulige Virkning hos begge Partierne. Thi da Jøderne syntes at maatte blive forskrækkede, og ganske miste Modet, eftersom de havde dette Uheld sin egen Uforsigtighed at tilskrive, saa var de dog vel tilmode, thi de vidste, at det vilde ikke blive saa let en Sag for dem, som de tænkte, at indtage Fæstningen. Romerne derimod mistede snart den Glæde, de fik over, at Muren saa usformodentlig nedfaldt, da de saa en anden Mur for sig, som Johannes havde ladet oprette indenfor. Dog alligevel holdt de det for en lettere Sag at bestorme den end den forrige, thi de mente, at det kunde snart lade sig gjøre, at de kunde komme over den nedfaldne Mur, og de da i en Hast kunde kaste den nye Mur over Ende, der i deres Tanker var langt svagere end Fæstningen og endnu raa. Men ingen turde understaa sig at komme nær til den, eftersom den første, der nærmede sig den, maatte vente at faa et brækket Halsben.

Titus vidste, at man ved Løfter og kraftige Forestillinger allermest kan sætte Mod i Soldater, og at Opmuntringstaler forenede med Forsikringer om Belønning ofte kan gjøre den Virkning at de forglemme al Fare, ja foragte Døden selv, hvorfor han lod de tapreste af Soldaterne forsamle forat forsøge dem, og holdt denne Tale til dem: Mine Soldater! At ville holde en Opmuntringstale til det, som der er ingen Fare ved, vil blive lagt saavel dem til Last, til hvilke den bliver holdt, som den der holder den, og optaget som en Frygtsomhed. Men til Foretagender af Vanskelighed, holder jeg for, at Opmuntringer alene bør bruges, eftersom det er noget, der kan være enhver anstændigt at gjøre. Jeg vil tilstaa eder, at det vil være besværligt at bestige denne; men brave Soldater holde det for sin største Ære at kunne komme paa saadan en Post, som er vanskelig, ogbove gjerne sit Liv, naar de kan dø med Berømmelse. Denne Storm vil heller ikke være uden Frugt, dersom de første holde sig hjætte, hvilket jeg vidtløstigere skal forestille eder. Først skal det opmuntre eder dertil, som maaske vilde strække andre derfra, nemlig Jødernes Haardnackenhed og uovervindelige Bestandighed i alle Ulykker. Thi vilde ikke det være en Skam for romerste Soldater? Soldater, som staa under min Ansørsel, Soldater, der have lært i Fredstider at føre Krig og ere i Krig altid vante til at vinde, dersom de skulde give efter for Jøderne i Mod og Styrke, helst da Seiren er saagodtsom allerede i Hænderne paa dem, og de se, at Gud

staar dem hi. Hvad Skade, vi hidindtil have lidt, kan alene tilskrives Jødernes Fortvivlelse, derimod have vi Gud og vor Tapperhed at tilskrive de store Ulykker, dem ere mødte. Oprør, Hunger, Beleiring og Mures Nedfaldelse uden Storm, hvad vidner det andet om, end at Guds Bredde hviler over dem, og at han er paa vor Side. Derfor hvilken en Skam vilde det ikke være for eder, dersom I, der have saa store Fordele, vilde give efter for dem, og hvor stor en Utaknemmelighed imod Gud, at I vilde saa ringe agte hans Hjælp og Bistand? Hvor skammeligt var det ikke for os, at Jøderne, der holde det ikke for saa stor en Skam at blive overvundne, eftersom de ere vant til Trældom, foragtede Døden alene forat kaste dette Nag af sig, og angreb os saa ofte med største Fyrighed, ikke i Haab om Seier, men alene forat vise sit Mod, og vi derimod, der have næsten bragt den ganste Verden baade til Lands og Blands under vor Lydighed, og vilde holde os det for en Skam, dersom vi ikke vinde, vilde ei foretage os engang noget af Bigtighed imod Fienden, men alene betjene os af den Hunger og de Ulykker, med hvilke de plages, som Baaben, hvormed de bestride dem, helst da vi uden stor Fare kan erholde en fuldkommen Seier; thi saasnart vi have bestøget Fæstningen Antonia, ere vi Herrer over Staden. Og om vi end skulde faa Modstand i Staden, hvilket jeg dog ikke skulde tro, saa vil det dog ikke have noget at betyde, eftersom vi da have det fordelagtigste Sted inde, saa de neppe kan drage sin Aande, men vi have dem kniven paa Struben, og kan i en Hast gjøre af med dem.

Jeg vil ikke her holde Lovsange over dem, der ende sine Dage med Raarden i Haanden, og tale om det udsødelige Eftermæle, de forhverve sig, der omkomme som Helte i Krigen, men jeg vil sige alene dette, at jeg vil ønske dem, der ere af andre Tanker, at de maa i Fredstider dø paa sin Sotteseng en Straafødsel, da baade deres Sjæle og Legemer blive fordømte til Graven. Hvem er der, der ikke vide, at de Sjæle, der i Krigen blive ved Sværdet fraløste fra Legemerne, blive optagne i den rene og klare Luft, hvor de faa sin Bolig, og sættes iblandt Stjernerne, at de siden som gode Aander og naadige Helte aabenbare sig for sine Efterkommere? Derimod deres Sjæle, der udpines af Legemet ved Sygdom, hvor rene og ubesmittede de end kan være, maa fare ned i Mørket under Jorden og de blive skjulte med en evig Forglemmelse, da deres Ihukommelse er ikke længer til end deres Legemer, saalænge og de have levet i Verden. Da det nu er besluttet for alle Mennesker at dø, og det er langt lettere at omkomme for Sværdet end dø paa sin Sygeseng, var det da ikke en stor Frygtfomhed,

ei at ville opofre sit Liv for sit Fædrelands Belfærd og Ære, da man dog useilbart engang skal dø? Jeg taler her saaledes, som int ingen af dem, der vove sig paa denne Post, skulde komme dertil med Livet, da dog de, der ere modige, kan finde Veie og Midler til at komme ud af de største Farer. Den første Mur, der er nedfalden, kan vi let overstige, og den anden, der nylig er opbygget, vil det blive os en let Sag at nedrive. I ere mange, opmuntrer den ene den anden til at gribe det an med samlede Kræfter, saa vil eders Mandighed snart bryde Fiendens Overmod. Det kan maaste gaa af uden Blods Udgjælse, dersom I kun begynde det paa den rette Maade. Det kan ikke seile, at de i Begyndelsen vil gjøre os Modstand og søge at forbyde os at komme op, men det vil blive dem umuligt at kunne holde det ud, saasnart vi have erholdt en Fordel. Jeg maatte og stamme mig, dersom jeg ikke til Opmuntring for andre belønnede den, der først vovede sig op paa Muren. Lever han, skal han komme til at befale over dem, der nu ere hans Ligemænd, men dem, der falde, følge de lykkeligste Belønninger.

Denne Tale holdt Titus til dem, men der fandtes ingen i den hele Forsamling, der ikke var bange for at vove sin Ære, da Faren var saa stor. Dog var der en af Afdelingerne ved Navn Sabinus, af Nation en Syrer, der baade var stærk, saa og hos hvilken Hjertet sad paa det rette Sted, omendstjænt, naar man saa ham, man af hans udvortes Udseende ikke skulde tænke, at der var noget modigt hos ham, thi han var sort, mager og ganske uanselig, men der boede en Helts Sjæl i dette magre Legeme, og han havde større Kræfter, end det udvortes gav tilkjende. Denne stod først op, og sagde: Jeg vil, min Keiser! med Fornøielse opofre mig for dig, og skal være den første, der skal bestige Muren. Jeg vil kun ønske, at min Vilje og Kræfter maa være ledsaget af din Lykke. Gaar det ikke af efter Ønske, da skal det være ligemeget, thi jeg har besluttet at dø for dig. Saasnart han havde udtalt dette, holdt han med den venstre Haand Skjoldet over Hovedet, og med den høire Haand uddrog han sit Sværd, og løb saa, omkring den sjette Time, mod Muren, efterfulgt alene af 11 Mænd, der vare ligesaa modige som han. Han var dog langt for de andre, thi han havde mer end en menneskelig Fyrighed. Bagten paa Muren fljød heftigt paa dem med Spyd og Pile, og kastede store Stene, hvilke stødte nogle af de 11 tilbage, da de vilde krybe op, men Sabinus, uagtet at Pilene fløi tykke om Ørene af ham, standsede ikke, spænd han var kommen op paa

det øverste af Muren og drevet Fienden paa Flugten, thi de for-
 skrækkedes over denne usædvanlige Driftighed, og som de tillige
 med tænkte, at der fulgte flere efter ham, vendte de strax Ryggen.
 Her kan Lykken ikke uden Føie bestyldes, for at den imodstaar
 de berømmeligste Gjerninger og kaster Forhindringer i Veien for,
 at de ikke skal blive udsførte. Thi saasnart denne Mand havde
 naaet sit Siemed, snublede han over en Sten, og faldt næsegrus
 ned, saaat det gav en stor Lyd, hvilket Jøderne hørte, hvorover de
 vendte om igjen, og da de saa ham ligge, samt at han var alene,
 skjød de fra alle Kanter paa ham. Han reiste sig vel op igjen,
 saaat han kom til at sidde paa sine Knæ, bedækkede sig med sit
 Skjold, og forsvarede sig det bedste, han kunde, saarende alle dem,
 der kom ham nær, men tilsidst blev han saa udmattet og kraf-
 tsløs, at han kunde ikke røre sin høire Haand, hvorpaa de om-
 ringede ham og gav ham sit Banesaar med sine Pile. Denne
 Mand havde i Henseende til sin Tapp.ighed været en bedre Lykke
 værd, men i Henseende til sin forovne Gjerning kunde han ikke
 have ventet, at det skulde have gaaet anderledes. Af de andre
 blev de 3 ihjelslagne med Stene, og de øvrige 8 blev saarede og
 ilde tilredte, nedslakte og bragte tilbage til Leiren. Dette passerede
 den tredie Dag i Maaneden Panemos (Juli).

Trende Dage derefter forenede 20 Soldater af dem, der stod
 Vagt for Skanterne, sig med en Befalingsmand af den femte
 Legion, trende Ryttere og en Trompet. og paa den niende Time
 om Natten gik, uden at gjøre nogen Støi, over den nedfaldne
 Mur, op paa Fæstningen Antonia. Forposterne vare faldne i
 Søvn, hvilke de strax myrdede, hvorpaa de bemægtigede sig Murene,
 og lod støde i Trompeten, Ved denne Lyd blev de andre Vagter
 oppvækkede, hvilke toge strax Flugten, uden at se efter, hvor stort
 deres Tal var, der var komne op; thi Frygt og Trompetens
 Lyd bragte dem paa de Tanker, at mange af Fienden havde be-
 steget Muren.

Saasnart Titus hørte Trompetens Lyd, lod han give strax
 Befaling over den ganste Hær, at de skulde holde sig færdige, og
 steg selv med de fornemste Hærførere og noget udvalgt Mandskab
 op paa Fæstningen. Jøderne tog Flugten til Templet, men Ro-
 merne fulgte dem efter i Hælene igjennem hemmelige Gange, som
 Johannes havde ladet opkaste under deres Skanset. Men Johan-
 nes og Simon satte sig af alle Kræfter imod dem; thi de saa
 sin ganste Undergang for Dinene, dersom Romerne kom ind i
 Templet. Romerne ansaa det derimod, som en Begyndelse paa
 Seiren. Det kom altsaa til en haard Strid imellem dem ved

Indgangen, da Romerne vilde trænge sig igjennem ind i Templet, men Jøderne vilde drive dem tilbage ind i Fæstningen Antonia. De kunde ikke bruge Pile og Spyd, men gik løs paa hinanden med deres Kaarber og huggede for Fode ned, uden at vide, til hvilket Parti de hørte, thi Stedet var ganske snevert, og man kunde ikke formedelst det store Skrig høre et Ord. Der blev mange fælbede paa begge Sider, saaat man gik og traadte paa de døde Legemer og deres Raaben. Snart havde det ene Parti Overhaand og snart det andet, og hørte man da, at de, til hvis Side Seiren heldte sig skrigte til sine Kammerater for at opmuntre dem, og derimod dem at hyle og tude, der bleve overmandede. Der var ingen Leilighed til hverken at flygte eller at forsøge de Flygtige, men som de vare blandede blandt hinanden, rykkede snart disse snart hine tilbage. De forreste maatte nødvendig enten lade sig slaa ihjel eller selv myrde, thi de kunde ikke komme tilbage, eftersom de, der vare bag efter dem, trykkede ind paa dem, saa at der var intet Rum imellem begge Parterne. Endelig overvandt Jødernes Tapperhed og Haardnækkethed Romernes Krigserfarenhed, saaat disse blev drevne tilbage. Denne Smaakamp varede fra Klokken 9 om Natten til Klokken 7 Dagen derefter. Jøderne blev opmuntrede til Tapperhed, eftersom de saa sin Undergang for Sine, om Romerne fik Overhaand. Romerne derimod mente, at de maatte lade sig nøie med, at de med saa saa Folk havde bemægtiget sig Fæstningen, thi Legionerne vare endnu ikke komne derop, da de haabede, naar de bleve alle samlede, snart at blive færdige med dem.

Der var en af de romerske Hovedsmænd ved Navn Julianus fra Bithynia, af en anseelig Familie, paa hvis Krigserfarenhed, Styrke og Tapperhed jeg selv har seet saa store Prøver paa i denne Krig, at jeg kan sige, at han overgik alle de andre. Da denne saa Romerne vige tilbage, sprang han hastig frem, thi han stod ved Siden af Titus og drev alene Jøderne, der allerede havde Seiren i Hænderne, tilbage ind i en Krog af Templet. Den ganske Mængde flyede for ham, eftersom de mente, at han havde mere end menneskelig Styrke og Driftighed. Han for midt ind imellem dem, splittede dem ad, saaat den ene løb hist, den anden her og huggede ned for Fode alle dem, ham forekom, saaat intet havde været forunderligere for Titus, og derimod forstrækkeligere for Jøderne end dette Syn.

Dog alligevel forfulgte Skæbnen ham her, hvilken intet Menneffe kan undfly. Thi da der under hans Sto ligesom under

alle de andre Soldaters, vare slagne mange spibse Pigg, og han løb over det stenlagte Gulv, gled Jødderne under ham, og han faldt baglængs omkulb, hvilket gav et stort Strald formedelst Harnisket, han havde paa, hvorover de Flygtige, da de hørte det, vendte tilbage. Dette forarsagede et stort Strig blandt Romerne paa Fæstningen, eftersom de frygtede, at han var forloren. Jøderne gav sig og strax om ham med deres Sværd og Spyd. Julianus tog mange Skud og Slag op med sit Skjold; han gjorde og adskillige Gange Forsøg paa at ville reise sig i Beiret, men han blev altid af den store Mængde, der var omkring ham, igjen slagen til Jorden. Han saarede dog alligevel mange saaledes da han laa, og bøde ikke saa snart, eftersom han var vel forvaret med Stormhue og Brystharnisk paa de Lemmer, hvor de lettest kunde skille ham ved Livet, holdende tilligemed Hovedet ned i Skuldrene, indtil alle de andre Lemmer vare svækkede og udmattede; og ingen turde komme ham til Hjælp.

Det gik Titus meget nær til Hjerte, at saa brav en Mand saa ynkelig omkom i saa stor en Mængdes Paasyn, thi han vilde selv gierne komme ham til Hjælp, men kunde ikke komme til ham og de andre, som kunde, turde ikke. Efterat Julianus havde længe stridt med Døden, og saaret mange af Fienderne, opgav han endelig sin Aand, efterladende sig et berømmeligt Navn ikke alene hos Titus og den romerske Krigshær, men og hos Fienderne selv. Jøderne tøde hans Legeme bort med sig, og efterat de havde igjen drevet Romerne tilbage, indsluttede de dem i Fæstningen Antonia. De som paa Jødernes Side holdt sig tjækket i denne Kamp, vare Alexas og Gysheus af Johannes' Parti, Malachias og Judas, Mertos Søn, af Simons Folt, Jakobus, Sozas Søn, Idumærnes Fører, og af de Ridtjære de tvende Brødre Simon og Judas, Sairi Sønner.

Andet Kapitel.

Titus lader Fæstningen Antonia sløise. Josefus formaner Jøderne til at overgive sig, men forgjæves. Mange fornemme Jøder gaa over til Romerne.

Fæstningen Antonia sløises. — Josefus formaner Johannes til at staa fra sin Galstarrighed, — men forgjæves. — Titus selv bebrejder de Dyrerke at de vanære Lemplet — Romerne gjøre Forsøg paa at bemægtige sig Templet. — En romersk Rytters Stykke. — En stormodig Jøde.

Titus gav derpaa Befaling til Soldaterne at sløise Fæstningen Antonia, og saaledes at berede fri Udgang for den hele Krigs-

hær. Derefter lod han Josefus kalde til sig paa den 17. Dag i Maaeneden Panemos (Juli), eftersom han havde hørt, at de stedsevarende Dfringer paa samme Dag, ophørte af Mangel paa Mandspersoner, og at Folket derover var meget bedrøvet, og besol ham igjen at tale til Johannes, som tilforn, sigende, at siden han havde saa stor Lyst til at føre Krig, maatte han gaa ud med saa mange af sine Folk, som han vilde, for at holde et Slag, og ei modvilligen indvilde Staden og Templet i lige Ulykke. Han skulde dog ophøre med at vanhellige det Hellige og saaledes fortørne Gud. Det skulde være ham tilladt at lade de efterladte Dfringer forrette ved hvem af Jøberne, som han vilde selv udvælge dertil. At denne Tit's Befaling kunde blive bekjendt ei alene for Johannes, men og for de andre, steg Josefus op paa et høit Sted og talte paa hebraisk, formanende dem alvorligen til at spare deres Fædrenestad at udsukke den Ild, som var saa nær Templet, og lade Guds Tjeneste forrette, som sædvanligt var. Den hele Maaue taug stille hertil, og var ganske sorgfuld; men denne Tyran bandede Josefus og udøste mange Skældsord imod ham og sagde tilsidst, eftersom det var Guds Stad, saa var han ikke bange for, at den skulde blive indtagen og ødelagt. Josefus raabte herpaa igjen til ham: Jo! du har bevaret Gud denne Stad ren og hellig, og Helligdommen ubesmattet, du har i ingen Maaude forsynet dig imod ham, paa hvis Hjælp og Bistand du forlader dig: du lader de sædvanlige Dfringer forrette. Du ugudelige Krop! dersom nogen tog din Mad fra dig hver Dag, vilde du ikke holde den for din Fiende, og du berøver Gud sin daglige Dyrkelse, og dog gjør du dig Haab om, at han skal staa dig bi i Krigen. Du vil give Romerne Skylden, der hidindtil have beskyttet vore Love, og vil tvinge dig til igjen at lade de Dfringer komme i Gang, som du har efterladt. Hvem maa ikke sukke over og begræde den bedrøvelige Forandring, der er skeet i Staden, at Fremmede ja endog Fienderne bekymre sig for at befri den fra din Ugudelighed, og du, som selv er en Jøde og opdragen i Loven, øver saa stor Grumhed, imod den. Det er dig, Johannes, visselig ingen Skam, i den yderste Nød at fortryde dine Misgjerninger for at redde din Fædrestad. Vil du have et prisværdigt Exempel herpaa, da har du det i den jødiske Konge Jechonias. Da den babyloniske Konge var for hans Skyld rykket op med en Krigshær mod Staden, gif han, førend den blev indtagen, godvillig ud af den, og med sin hele Familie lod sig gjøre til Fange, for at ikke de hellige Ting skulde komme i Fiendernes Hænder, og han skulde se Guds Hus at blive opbrændt. Herover roser og den hellige Skrift ham for

alle Jøderne, hans Ihukommelse bliver hvert Aar fornyet, og hans Berømmelse varer fra Slægt til Slægt og bliver udsødelig. Det er dig, Johannes et prisværdigt Exempel. Omendstjænt du er i stor Fare, saa lover jeg dig dog paa Romernes Vegne Naade. Erindre dig, at det er din Medborger, der raader dig det, at det er en Jøde, der giver dig dette Løfte, og man bør jo have for Dine, hvem der giver et Raad, og hvorfra det kommer. Gud bevare mig fra, at jeg skulde saa være en romersk Fange, at jeg skulde ei kendes ved min Fødsel, eller forglemme mine fædrene Love! Du bliver igjen forbittret paa mig, og udøver Forbandelser over mig. Jeg tilstaar det, at jeg har fortjent mere, fordi jeg raader til det, som er imod Skjæbnen, og vil med Magt frelse dem, som Gud har fordømt til Undergang. Hvem ere de gamle Profeters Skrifter og Spaadomme over denne ulykkelige Stad, ubekjendte, hvilke nu blive opfyldte, nemlig, at da var dens Ødelæggelse for Døren, naar Jøderne begyndte at besmitte sine Hænder med deres egne Landsmænds Blod? Og nu er ikke allene Staden men det hele Tempel selv opfyldt med døde Kropper af eders Medborgeres, hvilke I have myrdet. Sandelig Gud, Gud selv bærer med Romerne Ild til for at udluttre Templet og opbrænde den Stad, der er fuld af saa mange Bederslyggeligheder.

Dette talte Josefus med Graad, og han hullede saa stærkt, at han kunde ikke saa mere fremsjætt. Romerne bar Medlidenshed med ham i denne hans Bedrøvelse, og forundrede sig over hans Bedrøvelse, og forundrede sig over hans Kjærlighed i hans Fædrenestad. Men Johannes og hans Folk blev kun mere opvildede imod Romerne, og de ønskede kun, at de kunde blive Josefs Person mægtige.

Dog var denne Josefs Tale ikke uden Virkning, men den rørte en stor Del af de anseligste. Nogle af dem turde ikke drage af Staden af Frygt for Bagterne, som de Oprørerne havde udfat, men bleve tilbage, omendstjænt de saa sin egen og Stadens Ulykke for sine Dine. Andre vovede det paa det samme og gik over til Romerne, medens det var endnu Tid, iblandt hvilke vare de tvende Ypperstepræster Josefus og Jesus, og 4 Ypperstepræsters Sønner. De 3 vare Sønner af Ypperstepræsten Ismael, der blev halshuggen i Cyrene, og den 4de var Ypperstepræsten Mathias' Søn, der flygtede efter sin Faders uheldige Endeligt, thi Simon, Gioras Søn, lod ham, som oven for er meldt, henrette tilligemed 3 af hans Sønner. Mange andre anselige Mænd fulgte Ypperstepræsternes Exempel; hvilke alle Titus meget naadigen imodtog, og da han vidste, at det vilde være dem besværligt at leve efter fremmede Folks Skikke, sendte han dem til Gnosa, for at de der skulde være

i Sikkerhed, lovende dem, at de skulde faa sine Eiendomme tilbage igjen, naar Krigen fik Ende. Hvorpaa de begave sig med Glæde hen til sin anviste By. Saasnart disse bleve savnede i Staden, lode de Dyrørste det igjen udsprede, at de vare gangne over til Romerne, og strax myrdede nogle af dem, for derved at indjage de tilbageblivende Skræk og frygte dem fra at forlade Staden. Dette listige Raasund gjorde og, som tilforn, en Tid lang sin Virkning, thi de, der havde i Sinde at flygte til Romerne, blev herved affkræftede derfra.

Saasnart Titus kom i Erfaring herom, lod han dem hente tilbage fra Snofa, og befalede, at de skulde gaa med Josef omkring Muren, for at de kunde sees af Folket, hvilket udvirkede saameget, at en stor Del flygtede ud af Staden til Romerne. Derpaa traadte de alle sammen paa et Sted og i Romernes Paasyn bade de Dyrørste med megen Graad og Hylen, at de dog vilde oplade Staden for Romerne, og fri sit Fædreland fra en endelig Ødelæggelse, og vilde de ikke det, skulde de dog drage ud af Templet og bevare det for Undergang; thi Romerne vilde ikke sætte Ud paa det, uden de bleve tvungne dertil. Men de Dyrørste svarede dem med Skjældsord, og istedet for at følge deres Raad, stillede de sine Lanser, Spyde og Stenkastere mod den hellige Port og holdt et saadant Hus, at Pladsen omkring Templet formedelst de mange døde Legemer saa ud som en Kirkegaard, og Templet selv som en Fæstning. De undsaa sig ikke ved at gaa ind i Helligdommen, og hvor ingen maatte komme i fuld Rustning og med Hænder, der vare besmittede med deres Medborgeres Blod. Med et Ord: de øvede saa mange stammelige Ting tvertimod Loven, at Romerne vare ligesaa forbitrede paa dem, fordi de saaledes besmittede sin Helligdom, som de vilde være blevne paa Romerne, dersom de havde opført sig saaledes; thi der var ingen af Soldaterne, der ikke med Uerbødighed ansaa Templet og tilbad, ønskede, at disse Mordere dog vilde falde til Jøde, førend det kom saa vidt, at der ikke kunde raades Bod paa dets Ødelæggelse.

Det gik Titus saa nær til Hjerte, at han igjen satte Johannes til rette og talte saaledes til ham: I ugudelige Mennesker! have I ikke indsluttet eders Helligdom med et Sprinkelværk? Har I ikke selv sat Støtter derved, paa hvilke I have skrevet paa Græs og Latín: at ingen maatte komme inden for dette Sprinkelværk! have vi ikke tilladt eder at straffe dem paa Livet, som er komne der indenfor, om det end var en Romer selv? Hvorfor gaa da nu I, skjændige Skalle, selv omkring der inde og træde

paa de døde Kropper? Hvorfor befudle I Templet ei alene med Fremmedes, men og eders egne Medborgeres Blod? jeg kræver mine fædrene Guder til Vidne og den Gud, der tilforn har beskyttet dette Sted; thi nu tror jeg, at ingen beskytter det; jeg kræver hele min Krigshær og alle de Jøder, der ere hos mig, ja eder selv til Vidne, at jeg ikke har toungtet eder til at vanhellige det; ja, dersom I endnu vil drage der ud af, saa lover jeg, at ingen af Romerne skal komme ind i eders Helligdom, og at der ikke skal blive øvet noget, der kan være det til Beskjæmmelse. Jeg vil bevare Templet imod eders Villie.

Dette maatte Jofesus efter Titus' Befaling sige dem paa Hebraisk. Men denne Tyrän og disse Røvere blev kun mere opblæste herved, menende, at det blev ikke saameget sagt i en god Henseende, som af Frygt og Banghed. Hvorover Titus, da han saa, at de hverken havde Medlidenshed med sig selv, eller vilde spare Templet, begyndte han igjen at bestorme dem, omendstjort imod sin Villie. Da Stedet var saa snevert og trangt, at han ikke kunde bruge sin hele Krigshær, udtog han 30 af de bedste af hver Afdeling og satte en Hovedsmand over hvert Tusinde, og gjorde Cerealis til Fører for dem, befallende dem at angribe Bagterne Kloften 9 om Natten. Titus havde selv iført sig sit Garnis, for at ville være med i denne Storm, men hans Venner og Hærsførere raadede ham derfra, forestillende ham, hvor stor Faren var, og at han kunde udrette mere, om han blev i Fæstningen Antonia for at udfæde Befalinger, om hvad der skulde gøres, end om han gav sig i denne Fare, da Soldaterne vilde kæmpe med desto større Tapperhed, naar de vidste, at han stod og saa paa dem. Titus lod sig heraf overtale til at staa fra sit Forsæt, og sagde til Soldaterne, at han blev tilbage alene for at se og dømmen om, hvem der holdt sig bedst, at ikke de Stridbare skulde blive ubelønnede, og de frygtfomme ustraffede, men at han, som havde ens Magt til saavel at belønne som at straffe, kunde være Tilsynsmand og Vidne til enhver Opsørsel. Derpaa lod han dem rykke ud ved ovenansførte Time, og forsøiede sig selv op paa et Sted paa Fæstningen Antonia, hvor hun kunde se, hvordan det vilde løbe af.

De romerske Tropper fandt ikke Bagterne sovende, som de havde forestillet sig, thi de toge imod dem med Kaarden i Haanden og gjorde et stort Anskrig, hvorved de andre bleve opvakte og kom løbende ud i Hobetal. Romerne holdt de førstes Anfald ud, og de Jøder, der kom løbende til, myrdede mange af sine egne i den Tanke, at det var Fienden; thi hverken kunde man forme-

dels den forstræffelige Strigen og Larmen skjæle dem fra hinanden paa Næsten, ikke heller kunde de, efter som det var mørkt, kjende, hvem der var Fiende, og hvem ikke. Herforuden vare nogle saa forbitrede, og andre saa beængstede, at de ikke vidste selv hvad de gjorde, hvorover de huggede uden Forskjæl for Fode ned alt, hvad dem forekom. Romerne holdt sig tæt sammen, bedækkede med sine Skjolde, og rykkede troppevis frem, og da de havde sit Løsen, hvorved de kunde kjende hinanden, kunde det ikke staa dem, at det var mørkt. Jøderne derimod løb iblandt hinanden ud og ind hist og her, hvorfor de ofte antog hinanden for Fiender. Naar nogen af dem vendte sig om, blev han af den, der kom imod ham, antagen for en Romer, der vilde sætte ind paa dem, og strax nedfablet. Paa denne Maade blev der flere Jøder saarede af hinanden indbyrdes, end af Romerne.

Da det endelig blev Dag, og de kunde se og kjende hinanden, stillede de sig i Slagorden og begyndte at bruge sine Pile og Spyd. Det ene Parti gav det andet inlet efter eller efterløbe i Hurtighed. Romerne, som vidste, at Titus stod og saa paa dem, kjæmpede saavel alle i Almindelighed, som enhver i Særdelshed med største Tapperhed og kappedes om, hvem der kunde faa Fortrinet, da enhver for sig ansaa samme Dag som en Begyndelse til sin Lykke, dersom de stred mandelig. Jøderne derimod havde dels sin egen Ulykke, dels Templets Odelæggelse for Dine, og herforuden var Tyrannen selv tilstede, som opmuntrede nogle, truede andre, og gav Hug paa nogle, hvorfor de og sloge fra sig som fortvilede Mennesker. De var hinanden tæt paa Ribet, og hvert Dieblik forandrede Lykken sig, thi Bladsen var saa snever, at de ikke havde Rum enten de, der bleve overmandede at tage Flugten, eller de, der fik Overhaand at forfølge Seieren. De Romere, som vare tilbage i Fæstningen, vare imidlertid idelig i Strid, og med sin Strigen og Raaben satte Mod i sine Kamrater, naar de saa, at de havde Overhaand, eller opmuntrede dem til at holde Stand, naar de begyndte at vige; thi Fæstningen var ligesom en Skueplads, af hvilken man kunde se Slaget, saa at Titus og de, som vare hos ham, kunde se alt, hvad der passerede. Endelig endtes denne Træfning, efterat den havde varet fra Klokken 9 om Aftenen til Klokken 5 om Morgenen, uden at noget af Partierne kunde tilskrive sig Seieren. En stor Mængde af Romerne havde i denne Træfning indlagt sig stor Berømmelse; men iblandt Jøderne havde af Simons Folk Judas, Merros Søn og Simon, Josias Søn særdeles gjort sig bekendte; af Jødemæerne Jakob, Sofas Søn og Simon, Kahlas Søn; af Jo-

hannes' Parti Gysithcus og Alexas og af de Midkjære Simon, Jairi Søn.

Den øvrige Del af den romerske Krigshær begyndte derpaa at løse Fæstningen Antonia, og inden 7 Dages Forløb havde de gjort den lige med Jorden, hvorved Pladsen til Templet blev gjort bredere og videre. Da de vare komne til den første Mur af Templet, opkastede de 4 Stanser. Den ene var lige over for Hjørnet af det inderste Tempel, imellem den nordlige og vestlige Side; den anden imod den Stol, der var imellem tvende Porte paa den nordre Side; den tredje mod Omgangen paa den vestlige Side, og den fjerde mod Omgangen paa den nordre Side. Dette kostede meget Arbeide og Besværlighed at sætte i Værk, eftersom de maatte hente de Materialier, hvilke de skulde bruge hertil, 100 Stadier borte; og som de kjærede sig intet om Jøderne, seende sig at være dem overlegne, bleve de ofte ved hemmelige Udfald foruroligede og bestadigede af dem, thi disse, som de intet Haab gjorde sig nu om Frelse, vare desto mere overgivne og forvovne.

Nogle af Rytterne, der vare udskikkede for at samle Træ og Foder, sloge imidlertid sine Heste løse, og lode dem gaa paa Engene, hvilket, da Jøderne fik det at vide, kom de igjennem hemmelige Veie og borttog dem. Da dette skede ofte, kunde Titus let slutte, at det var mere at tilskrive Rytternes Skjædesløshed end Jødernes Hurtighed, hvorfor han for at lære de andre desto bedre at passe paa sine Heste, lod en af Rytterne, der havde mistet sin Hest, aflive, hvilket indjog saadan Skræk i de andre, at de tog bedre vare paa sine Heste, og ikke mere sloge dem løse paa Marken, men beholdt dem altid hos sig.

Imidlertid havde de god Fremgang i at opkaste Stanserne, og gjorde alle Anstalter til Templets Beleiring. Den anden Dag efter at Stanserne vare bragte i Stand, slog en stor Del af de Oprørske sig sammen, eftersom her var intet af røve, og Hungeren tog Dag for Dag mer og mer til, og Klokken 10 om Dagen overfaldt den romerske Besætning paa Oliebjerget, i Tanke at overrumple dem uventende, eftersom de paa den Tid pleiede at udhvile sig. Men Romerne fik i Tide Underretning om denne deres Antomst, og derfor i Hast forsamlede sig af de nærmeste Besætninger, og gjorde dem tapper Modstand, da de vilde springe over og gjennembrude Bolværterne. Træfningen var haard paa begge Sider, og det ene Parti saavel som det andet kjæmpede med en ualmindelig Tapperhed. Romerne viste foruden sin sædvanlige Tapperhed en stor Krigserfarenhed. Jøderne derimod viste sin sæd-

vanlige Fyrighed og Forbøvenhed. Skam opmuntrede det ene Parti og Nøden det andet. Romerne holdt det for en Skam, om de skulde lade Jøderne komme af Garnet; Jøderne derimod satte sit eneste Haab om Frelse deri, at de kunde bryde igjennem og nedrive Skansen. Endelig maatte Jøderne dog give sig tabt og tage Flugten.

Imedens at de løb igjennem Dalen, gav en Rytter ved Navn Pedanius, sin Hest af Sporen, vendte paa Siden ind iblandt dem, og tog en ung Jøde, der var før og stærk af Lemmer og i sin fulde Rustning, ved Foden, da han var i fuldt Løb, og førte ham bort med sig, visende herved en stor Prøve ei allene paa sin Behændighed og Færdighed, eftersom han maatte bukke sig paa Hesten ned til Jorden for at gribe ham om Foden. Han bragte strax dette sit Bytte til Titus som en stor Foræring, der forundrede sig over denne hans hurtige Gjerning, og lod Fangen henrette, fordi han havde understaaet sig til at bestorme Skansen. Imidlertid fortsatte han med at bringe Skanserne i Stand og at foranstalte alle Ting til Tempels Beleiring.

Efterat Jøderne havde i disse adskillige Træfninger lidt stor Skade, og Krigens Lue kom dem nærmere og nærmere, saa at Templet stod nu i Fare, besluttede de at nedrive en Del af det for at bevare det andet, ligesom man pleier paa et Regeme at afskjære de Lemmer, der ere fordærvelige, at det skal ikke gribe videre om sig og anstikke den øvrige Del af Regemet. Herover satte de Ild paa de nordlige og vestlige Dmgange, der fornedede Templet med Fæstningen Antonia. Derefter nedrev de 20 Men deraf, og vare saaledes selv de første, der lagde Haand paa Tempels Ødelæggelse. Tvende Dage derefter nemlig paa den 24 Dag i forommeldte Maaned, satte Romerne Ild paa den Dmgang, som var strax derved, og gik Jøderne selv dem heri til Haande; thi, da Ilden havde fortæret 15 Men deraf, kastede de Taget af, og nedrev den øvrige Del lige til Fæstningen. De havde gjerne kunnet afvendt denne Ildbrand, dersom de havde villet gjort, hvad de havde kunnet, men de saa det gerne, at Ilden saaledes greb om sig, da de holdt det for at være til deres Fordel. Der foresaldt siden idelig Smaakamp omkring Templet, og det ene Parti søgte at gjøre det andet al den Skade, de kunde.

Der var paa samme Tid en iblandt Jøderne, ved Navn Jonathan, som var liden og uanselig af Person, saa grim ud af Ansigtet, og var hverken bekjendt af Fødsel eller andre Ting. Denne gik ud til Ypperstepræsten Johannes' Grav, og foruden andre stolte og foragtelige Ord, som han lod falde imod Romerne

udfordrede han den stærkeste i Krigshæren til Enekamp med sig. De fleste af dem, der stod foran ham, foragtede denne hans Ud-
 fordring; andre vare, som man vel kan tro, bange for ham; og
 andre holdt det for urimeligt at give sig i Kæft med saadan en,
 der foragtede sit Liv og søgte intet heller end Døden, thi saadant
 et forbiølet Menneske handlede hverken efter Rimelighed og Billighed
 ikke heller frygtede for Gud, og det var ikke at agte for Mandighed,
 men Overgiveness at sætte sit Liv i Bøve imod dem, som man
 ikke havde stor Uvære af at overvinde, derimod stor Skam og Spot,
 om man blev overvunden af den. Det varede længe, og ingen
 af Romerne vilde give sig i Færd med ham. Smidlertid holdt
 denne stortalende Jøde ved med de stolteste Ord at bebrejde dem
 deres Frygtagtighed. Hvorover en af de romerske Ryttere ved
 Navn Pudens, der var en Bovehals, kunde ikke længere taale at
 høre disse hans store og uforstammede Ord, og da han foragtede
 ham for hans lille og uanselige Persons Skyld, sprang han ufor-
 sigtig ind paa ham. Han var hans Mester i at stride, men
 Rykken var ham ikke gunstig, thi han faldt ned paa Jorden, hvor-
 paa Jonathan sprang til, og stak ham igjennem. Derpaa stod
 han op paa det døde Legeme, løstede med den venstre Haand sit
 Skjold og med den høire svingede sit blodige Sværd, sprang om-
 kring af Glæde, og ei alene drev Spot med det døde Legeme,
 men og med mange Ord forhæmmede og bespottede alle de Romere,
 der stod og saa paa ham, indtil endelig en Hovedsmand ved Navn
 Priscus fældede ham med en Pil i denne hans Hoveren og Trod-
 sen, hvorover saavel Romerne som Jøderne gav et stort Skrig fra
 sig, men i ulige Henseende. Da han var bleven rammet af Pilen,
 begyndte han at tumle, og faldt endelig omkuld paa hans Fiendes
 døde Legeme. Man kan heraf se, hvor hastig Hevnen følger paa
 den Rykke, man erholder i Krigen, naar man ikke ved med For-
 nuft at bruge den.

Tredie Kapitel.

Jøderne loffe Romerne ind i en snæver Gang, paa hvilken de sætte Ild, og mange bleve opbrændte. Hungeren tager ganske Overhaand.

Romerne lide nogen Slæde. — En Romer fresses paa en artig Maade. — Hungeren tager Overhaand i Staden. — En Kvinde slagter og æder sit Barn. — Titus Betænkning derover.

De Dyrørste, som havde Templet inde, efterlode imidlertid ikke at forurolige de romerske Soldater, som var posterede paa Skanserne, og gjorde dem al den Afbræk de kunde. Iblandt andet fandt de den 27 Dag i foransførte Maaned, paa dette snedige Paafund. De opfyldte den vestlige Dmgang fra Taget til Bjelkerne med tørt Træ, Svovl og Beg, og beg derpaa tilbage, ret ligesom om de vare tvungne dertil. De mest forvodne iblandt de romerske Soldater satte af al Magt efter dem, og ved Hjælp af Stiger klavrede op paa Dmgangen, men de Forstandige sad nok, at Jøderne havde ingen Aarsag til at forlade det Sted, og derfor blev paa sine Poster. Da Dmgangen var bleven fuld af Romere satte Jøderne Ild paa den. Det varede ikke et Dieblit, før den stod paa alle Kanter i lys Lue; hvilket satte Romerne, som var udenfor, i største Forstrækkelse, og dem, som saa sig allevegne indspændte af Ild, i yderste Fortvivlelse; thi de vidste ikke, hvad de skulde gribe til. Nogle kastede sig baglængs ned i Staden; andre styrtede sig ned iblandt Fienden: mange sprang ned iblandt sine egne, i Haab om at frelse sit Liv, men de slog Arm og Ben i Stykker. De fleste bleve overrumplede af Ilden, saaat de kunde ikke komme derfra, og nogle forekom Ilden med sit Sværd, da de stak sig selv ihjel, omendstjunt Ilden greb saa hastig om sig, at mange fik ikke saa lang Tid, at de kunde omkomme sig selv.

Titus var vel meget forstørmet over, at de uden hans Befaling havde bestyret Dmgangen, dog alligevel havde han Medlidenhed med dem, og da det ikke var muligt, at nogen kunde redde dem, saa var det deres eneste Trøst, at de saa den at sørge for dem, for hvis Skyld de satte sit Liv til; thi de kunde se, hvor han sprang omkring, raabte og opmuntrede dem, der vare hos ham, at komme de Nødlidende til Hjælp. Og disse Prøver paa Prinsens Gunst og Godhed for dem ansaa de som den berømmeligste Lovtale og Uerminde over sig, og døde med Glæde. Nogle redede sig vel af Ilden og trøb ud i den vide Plads ved Dmgangen, men de bleve ombragte af Jøderne. De gjorde vel en lang

Tid Modstand, omendstjont de havde faat mange Saar, men til sidst maatte de dog lade sit Liv.

Omendstjont Romerne, som ved denne Leilighed fatte sit Liv til, fortjene et berømmeligt Eftermæle, saa beholder dog et ungt Menneske ved Navn Longinus Prisen. Denne saa Jøderne være en tapper Mand, hvorfor de ønskede at faa ham fat, og omkomme ham, og af den Aarsag lovede de ham, at dersom han vilde komme ned til dem, skulde ham intet Ondt vederfares. Hans Broder Cornelius stod derimod paa den anden Side og bad ham, at han dog ikke vilde beskjæmme sin egen Ære og det romerske Navn. Hvorover han drog sit Sværd ud svingede det i Veiret, saaat det kunde sees af begge Parterne, og stal sig saa selv igjennem dermed. En anden ved Navn Artorius undkom uskadt derfra paa denne listige Maade. Han kaldte paa en af sine Kammerater ved Navn Lucius, der laa i Telt med ham, og sagde til ham: jeg vil gjøre dig til Arving af alt det, jeg eier, dersom du vil komme og tage imod mig. Lucius kom strax springende til, og Artorius lod sig falde ned paa ham, og blev ved Live, men den anden blev af den tunge Byrde kastet om paa Stengulvet, og døde paa Stedet.

Det Forkis, Romerne her led, gjorde dem meget mismodige, dog lærte de heraf at tage sig desto bedre i Agt siden for Jødernes Efterstræbelse. Thi deres største Skade kom deraf, at de kjendte hærken Stedets Leilighed, eller at Folkene vare saa trædske og underfundige. Omgangen brændte ganske af til det Taarn, som Johannes havde ladet bygge, imedens der var Tvistighed imellem ham og Simon, over Indgangen til Ahtus, og hvad Siden levned, nedrebe siden Jøderne. Dagen derefter fatte Romerne Ild paa den nordlige Omgang, og opbrændte den lige til den østlige, hvis Hjørne stødte til Dalen Kedron, hvor den havde en forstrækkelig Dybde. Saadant Hus blev der holdt med Templet.

I Staden døde der imidlertid af Hunger og Sult en utrolig Mængde Mennesker, og det Onde, de maatte udstaa, er ubeskriveligt. Havde man mindste Mistanke til, at der var Mad i et Hus, var der strax Klammer og Strid. De bedste Venner kom i Haar paa hinanden for at faa noget at opholde Livet ved, og den ene rev Maden af Munden paa den anden. Kjøerne troede ikke engang dem, der laa med Døden paa Læberne, at de havde intet tilbage at leve af, men naar nogen laa særdiv til at opgive Manden, sagde, at det var kun strømtevis for at indbilde Folk, at de døde af Hungersnød, og derefter i saadan Tilstand randsagede deres Legemer, om de kunde finde noget Mad skjult i deres Klæder. Saaledes løb de ganske udhungrede og forsulne omkring.

som graadige Hunde forat faa noget til Føde, og naar de vilde gaa ind ad en Dør, tumlede de om som fulde Menneſker. Det var ikke nok, at de engang ledte Huset igjennem, men de gjorde det vel 2 eller 3 Gange i en Time. Nøden var ſaa ſtor, at de aade alt, hvad dem kom for Haanden, endog det, ſom de ureneſte af de umælende Dyr ikke ſkulde æde. Tilſidſt aade de ſine Belter og Sko, og revø Læderet af ſine Skjolde, hvilke maatte tjene dem til Føde, ja de aade gammelt forderbet Hø, og hv.m der havde ſaaet noget heraf ſamlet ſammen, ſolgte en Haand fuld deraf ikke ringere end for 4 atheniſke Benge. Dog hvad jeg her har anført om de livløſe Ting, de aade, er endda ikke nok til at beſkrive den forſkrækkelige Hungersnød, der herſtede iblandt dem. Men der ſtede en Gjerning, ſom er ikke at finde Exempel paa blandt Grækerne, ja end ikke iblandt de meſt barbariſke Folk, hvilken er lige ſaa forſkrækkelig at fortælle, ſom utrolig, naar man hører den. Jeg havde ikke villet anført den, at ikke Efterkommerne ſkulde tænke, at det var noget opdigtet Kram, jeg bragte til Marked, og vilde binde dem noget paa Ormet, derſom jeg ikke kunde fremviſe utallige Vidner paa detſ Sandsfærdighed, og jeg vilde kun fortjene liden Tak af mit Fædreland, om jeg ikke beſkrev den ſtore Jammer og Elendighed, der har været i den, ſaaledes ſom den har været.

En Kvinde fra en By ved Navn Bathchor, det er Fjops Hus, paa den anden Side af Jordan, hvis Navn var Maria, Eleazars Datter, og ſom var af anſelig Herkomst og ſtore Midler, var med alle de andre flygtet til Jeruſalem, og maatte udſtaa Belæiringen. Tyrannerne berøvede hende ſtrax alt, hvad hun havde bragt med ſig, og fremturede ſiden daglig med at tage fra hende, hvad hun kunde have tilbage af koſtbare Ting, hun havde ſkult, og, ſaaſnart de kunde mærke, hun havde noget Fødevarer i Huset, brød Landsknægtene ind og toge det bort med ſig. Denne Medſart foraarſagede Hjertesorg hos hende, at hun udøſte mange Forbandeſer over diſſe Rovfugle, i Tanke dermed at opirre dem til at ſtille ſig ved Livet, men de vilde hverken ved Forbittrelſe eller af Meddømt beviſe hende denne Tjenefte. Endelig da de havde ſtitt hende ved alt det, hun havde at leve af, og hun ſaa aldeles ingen Udveie for ſig til at kunne faa noget til at ſtille ſin Hunger paa, ſom tog mer og mer til, drev ſaavel Hunger ſom fornemmelig Bitterhed hende til at begaae en ganſke unaturlig Gjerning. Hun tog ſin Søn, der endnu dieede, fra Bryſtet, og holdt denne Tale til Barnet: Ulykkelige Fofter! der er fød i Krig, Hunger og Oprør, hvorfor ſtal jeg ſøge at bevare dit Liv? Skal det være for at blive, om du lever, en Slave af UEderne? Men Hunge-

ren vil forekomme Romerne, at du ikke skal blive deres Slave, og disse Tyranner ere de ikke grummere end enten Romerne eller Hungeren? Er det da ikke bedre, at du døer ved mine Hænder for at tjene mig til Føde, for at gjøre disse Tyranner desto mere bederskyggelige, samt at give Estertiden en bedrøvelig Materie til Dm-tale? Thi der fattes ikke uden saadan en Gjerning til at vise, at Jøderne have været de allerulykkeligste Folk. Efterat hun havde udtalet disse Ord, slagtede hun Barnet, og stegte det, ædende den ene Del deraf, og gjemte den anden til et andet Maaltid.

De Dyrpræste, saasnart de mærkede Røgen af denne bederskyggelige Spise, at der var Mad i Huset, brød de strax ind, og truede at myrde hende, hvis hun ikke aabenbarede dem, hvad hun havde tillavet at spise. Hun svarede, at hun havde endnu et godt Stykke deraf tilovers, og viste dem derpaa Levningerne af sin slagtede Søn. Af dette Syn bleve de ganske forstrækkede, og kom ligesom ud af sig selv; hvorpå hun sagde til dem, det er min egen Søn, som I se, og jeg har selv slagtet ham. Spiser, thi jeg har selv spist deraf! Værer ikke blødgiggere end end Kvinde og mere medlidende end en Moder. Er eders Gudsfrøgt saa stor, at den tillader eder ikke at nyde noget af mit Offer, saa har jeg spist den halve Del, og skal og selv fortære Resten. Dette var det eneste der havde rørt deres Hjerter. De gik derpå bort beflagne med største Forstrækkelse, og hvor graadige de end vare, lode de dog Moderen beholde denne Mad for sig selv. Røgtet om denne forstrækkelige Gjerning udsprede sig strax overalt over den ganske Stad, og ansaa alle Jøderne sig, ligesom de vare alle skyldige i denne begangne Synd. Ingen havde mer Lyst til at leve, men enhver, der plagedes af Hungeren, ønskede jo før jo hellere at kunne komme sin Vej bort, prisende dem lykkelige, der vare døde, førend de havde seet og hørt en saa forstrækkelig Gjerning.

Romerne fik og kort derfter denne ulykkelige Tildragelse at vide. Noget af dem vilde ikke tro det, andre bleve bevægede af Medlidenhed, men de fleste bleve desto mere ophidsede imod Jøderne. Titus bevidnede da for Gud, at han var heri ganske ustyldig, sigende, at, da han havde tilbudt Jøderne Fred og Frihed, at de maatte leve efter sine egne Love, samt forfikkret, at alle deres Misgjerninger skulde være dem tilgivne og ganske forglemte, men de havde udvalgt Dyrpræst for Nødsnød, Krig for Fred, Hunger for Overflødighed og Velstand, og selv først med sine egne Hænder sat Ild paa Templet, da han havde villet frelse det, saa vare de saadan Spise værd. Men han vilde skjule denne stammelige Misgjerning at æde sit eget Barn under sin egen Hovedstads Grus

og Afte, og ikke tilstæde at Solen skulde beskinne en Stad i Verden, hvor Mødrene paa saadan Maade opholdt Livet. Og at Fædrene tilkom saadan Spiise mere for Mødrene, eftersom de ikke, uagtet saa store Ulykker, nedlagde sine Baaben. Imedens Titus talte dette, forestillede han sig Mændenes Fortvivlelse, at der var intet Haab, at de skulde staa fra sit Forsæt, eftersom de ikke havde allerede ladet sig bringe paa andre Tanker, da de dog havde taalt alt det, som man skulde have tænkt, at de skulde blot ved at forestille sig, at det vilde møde dem, have havt den Virkning i deres Sind, at de maatte have forandret sine Tanker og givet efter.

Fjerde Kapitel.

Romerne løbe færgjæves Storm mod Templet. Titus lader sætte Jld paa Portene af Templet, hvilken griber om sig, saa at Templet i en Hast staar i Iys Lue.

Titus lader løbe Storm til Templet. — Der sættes Jld paa Templets Døngang. — Titus holder Krigsraad, om Templet skulde spares. — Templet kommer i Brand. —

Efter at de tvende Legioner havde faaet sine Skanser færdige, gav Titus den ottende i den Maaned Mars (August) Befaling at bringe Murbrækkerne mod den. Sal uden for Templet, der vendte mod Vesten. Omendstjont de i 6 Dage bestandig stødte med den allerstørste Murbrækker mod Muren, saa udrettede de dog intet formedelst de store Stene, af hvilke den var bygget. Han lod og imidlertid andre af hans Folk underminere Grundvolden under den nordre Port, men hvor meget Arbeide de end gjorde sig, bragte de det dog ikke til videre, end at de løsnede nogle af de yderste Stene; thi Porten blev staaende fast paa de inderste. Endeligen, da de saa, at alt deres Arbeide saavel med Murbrækkerne, som Jernvækkerne var forgjæves, lagde de Stormstigerne an til Døngangene. Jøderne hindrede dem ikke i at stige op, men da de vare komne op, angreb de dem med største Hurtighed. Nogle af dem kastede de baglængs ned; andre stak de igjennem, da de kom imod dem, mange ombragte de, da de vilde stige af Stigen, sørend de kunde bedække sig med sine Skjolde, og nedkastede mange af Stigerne, da de vare fulde af Soldater. Det gik ikke heller af uden stor Blodsudgydelse paa deres Side, thi Fanebærerne forsvarede sine

Faner og Standarder med største Tapperhed, holdende det for et uholdeligt Forlis og den største Skam og Vancere, om de bleve tagne. Tilfaldt de dog i Jødernes Hænder, hvilke nedlagde dem, der bare dem, hvorover de øvrige bleve saa forstrækkede, at de toge sin Bei tilbage igjen. Der var ingen af alle de Romere, som ved denne Leilighed omkom, hvilke ikke havde aflagt Prøve paa sin Tapperhed. Aligemaade kjæmpede de iblandt de Dyræstte mandelig, der i de forrige Smaakampe, havde vist, at de vare brave Soldater, iblandt hvilke Eleazar, der var en Brodersøn af Tyrannen Simon, i Særdeleshed beholdt Prisen. Da Titus, saa, at det, at han søgte at bevare andres Tempel, geraadede hans Folk til Skade og Forlis, beføl han, at de skulde strax sætte Ild paa dets Porte.

Smidlertid kom Ananus, sød i Ammaus, en af Simons Drabanter, der havde været mest blodtørstig tilligemed Archelaus, Magaddats Søn, til Titus, haabende i Henseende til denne sidste Fordel, Jøderne havde erholdt mod Romerne, at skulle saa meget snarere saa Naade. Titus, der havde Mistanke til dem, at de vare Bedragerere, og vidste, hvilken Grumhed, de havde øvet mod sine Medborgere, vilde strax have ladet dem omkomme, og sagde til dem, at de ei godvillig overgave sig til ham, men den yderste Nød tvang dem dertil, og at de vare ei værdige til at bevises Naade, og leve, da de nu forlod sin Fædrene-Stad, efterat de havde bragt denne i største Ulykke. Dog alligevel tvang han sin Vrede i Henseende til det Løfte, han havde gjort og lod dem fare, og behandlede dem ikke paa samme Naade, som de andre Flygtninge.

Soldaterne satte da Ild paa Portene. Ilden smeltede Sølvpladerne, m.d. hvilke de vare bedækkede, og da de vare smeltede, fængede Ilden i Træværket og greb videre om sig, saa at de nærmeste Omgange i en Hast stod i fuld Flamme. Da Jøderne saaledes saa sig omringet af Ilden, tabte de ganske baade Mod og Kræfter. De bleve saa forstrækkede, at ingen af dem dristede sig til at gjøre et Skridt, for enten at drive Romerne tilbage, eller slukke Ilden; men de bleve staaende ligesom henrykkede, og saa paa, hvorledes Ilden tog Overhaand, uden at samle sine Tanker og have Hjerte til at redde det, der endnu var usfortæret, ladende sig alene nøie med, alt imedens det brændte, at udgøse Forbandelser over Romerne. Denne Brand varede den hele Dag og paafølgende Nat, thi den antændte ikke alle Omgangene paa en Gang, men den ene efter den anden.

Dagen derefter beføl Titus nogle af Soldaterne at slukke Ilden, og gjøre en Bei til Porterne, at Krigshæren kunde desto bedre komme frem. Smidlertid lod han Hærførerne kalde sammen,

hvilke vare disse 6: Tiberius Alexander, der under ham befalede over den hele Hær, Sextus Cerealis, der befalede over den femte Legion, Gargius Lepidus, der kommanderede den tiende, Titus Frurius, der befalede over den femtende, Fronto Riternius, der befalede over de 2 Legioner, der vare komne fra Alexandria, og Marcus Antonius Julianus, Statholderen over Judæa. Med disse faabel som de andre Overster og fornemste Hærførere holdt han et Krigsraad angaaende Templet, om man skulde sætte Ild paa det. Nogle af dem holdt for, at man skulde handle efter Krigsret, efter som de fra alle Kanter strømmede til det. Andre vare af de Tanker, at, dersom Jøderne godvillig overgav det, og nedlagde Baaben, skulde det spares, men hvis de maatte med Stormhaand bemægtige sig det, skulde man lade det lægge i Aske, efterdi det var ikke et Tempel længere, men en Fæstning, og de maatte da tilskrive sig selv Skylden til dets Ødelæggelse, efter som de havde tvunget dem dertil. Men Titus sagde, at om end Jøderne fremturede i sin Haardnakkenhed og forsvarede Templet til det yderste, saa burde man dog ikke hævne paa de livløse Ting de Misgjerninger, Menneffene havde begaaet, og at han kunde ikke overtale sig til at sætte Ild paa en saa herlig Bygning, hvis Frelse vilde være ligesaa stor en Prydelse for det romerske Rige, som det vilde være dem en Skam, om de ødelagde den. Saa snart han havde givet sine Tanker tilkjende, traadte Fronto Alexander og Cerealis over paa hans Side. Derpaa blev Raadet ophævet, og gav han Fyrerne Befaling, at de skulde lade Soldaterne udhvile sig, for at være desto bedre i Stand, naar fornødent gjordes, til at vobe en Storm. Aligemaade befol han, at der skulde udtages nogle af hver Afdeling, for at gjøre en Vej igjennem Gruset og slukke Ilden.

Jøderne holdt sig den hele Dag i Stilhed, efter som de vare udmattede og forskrækkede. Men Dagen derefter, da de havde samlet nogle Kræfter, toge de Mod til sig, og Klokken 2 gjorde de et Udfald igjennem den østre Port, og overfaldt Bagten, der stod uden for Templet. De romerske Soldater holdt deres Angreb tappert ud, bedækkede med sine Skjolde, bag hvilke de stode, som bag en Mur. Det havde været umuligt, at de havde længe kunnet holde det saaledes, og gjort dem Modstand, efter som de vare saa mange, og angrebe dem med saadan Fyrighed. Men, før end de begyndte at vige, kom Titus, som havde seet denne Smaakamp an fra Fæstningen Antonia, med nogle udvalgte Ryttere dem til Hjælp. Mod disse holdt Jøderne ikke længe Stand, thi saa snart

nogle af de forreste vare faldede, vendte de andre Ryggen og toge Flugten. Saa snart Romerne begave sig tilbage igjen, vendte Jøderne sig og satte efter dem, og naar Romerne vendte sig om mod dem igjen, skyndte de sig det meste de kunde, indtil de endelig Sklokken 5 bleve med Magt drevne ind i Templet, og der indsluttede.

Titus rykkede derefter tilbage igjen til Fæstningen Antonia, i Tanke at ville om Morgenen tillig Dagen derefter omringe Templet med den hele Krigshær og løbe Storm mod det. Men, da Gud havde for lang Tid siden fordømt det til at brændes, saa kom nu den bedrøvelige Tid, hvilken var den 10de i Maanedens Mous (August), og var det just den samme Dag, paa hvilken det tilforn var blevet af den babyloniske Konge lagt i Aske. Jøderne vare selv Marfag til denne bedrøvelige Ildbrand, thi efter Titi Bortgang holdt de Oprørse sig vel noget stille, men strax derpaa angreb de Romerne, der vare udfikkede for at at slukke Ilden, hvilke værgede sig tapperlig, drev Jøderne paa Flugten, og kom lige til Tempels Bygning. Derpaa tog en af Soldaterne uden at have Befaling dertil eller at frygte for at begaa en saa forstrækelig Gjerning, ligesom af guddommelig Indskydelse en Brand, lod sig løfte i Beiret af sin Kamerat, og kastede den ind igjennem et Vindue af Guld paa den nordre Side af Templet, hvor igjennem man gik til de Bygninger, der vare omkring Templet. Ilden greb strax omkring sig, saa at Templet stod i lys Lue. Jøderne bleve ved dette Syn saa forstrækkede, at de gavede et forferdeligt Skrig fra sig, og løbe til for at slukke Ilden, tænkende, at det var nu forgjæves at ville spare sit Liv, naar Templet var ødelagt, for hvilket at frelse de alene hidintil havde taalt saa meget Ondt og søgt at leve.

Der løb strax en hen, og gav Titus det tilkjende. Denne laa just den Tid i sit Telt, for at udhvile sig efter den Kamp, han havde været i. Saa snart han fik dette at høre, sprang han strax op og løb hen til Templet for at faa Ilden dæmpet, efterfulgt af de andre Hærførere, hvilke havde hver sine Folk med sig. Alle vare bragte i yderste Forstrækkelse, og der var en forferdelig Skrigen og Tummel, som man kan let forestille sig, naar saa stor en Mængde Folk løb uden Orden. Titus raabte af al Magt og gav Tegn med Haanden til Soldaterne, at de skulde slukke Ilden, men den store Bulder og Støi forarsagede, at ingen kunde høre ham, og deres Bitterhed mod Jøderne var og saa stor, at de ikke gavede Ngt paa det Tegn, han gjorde. Legionerne vare hverken med det Onde eller det Gode at holde tilbage, men

de stormede ind paa hinanden med saadan Hidsigthed, at mange af dem bleve af hinanden nedtraadte, andre bleve nedstyrtede i Omgangene, der endnu brændte og havde saaledes samme Skæbne, som de, der bleve overvundne. Da de kom til Templet selv, lode de, som om de ikke hørte, hvad dem blev befaleet, men opvuntrede hinanden til at kaste Ild ind i det.

Der var altsaa intet Haab tilovers for de Oprørste; men de maatte enten tage Flugten eller lade sig nedsable. Der skede en stor Myrden paa den menige Mand, hvilken var ubevæbnet, og ikke kunde forsvare sig, og bleve de myrdede paa Stedet, hvor de traf dem. Saa at omkring Alteret laa store Dyrger af døde Kropper, Blodet flød strømmevis af Trapperne, og de døde Legemer veltes oven paa hinanden.

Da Titus, saa, at det var umuligt at stille Soldaternes Raserie, og at Ilden havde taget saadan Overhaand, at Bygningen mer ikke var til at redde, gik han ind i det Hellige med de andre Hærførere for at bese det, og de Ting, som der vare, da han befandt, at den Herlighed og Rigdom, som der fandtes, langt overgik det Rygte, som derom var udsprebt iblandt Fremmede, og svarede til de store Ord, som Jøderne havde hørt derom. Ilden var endnu ikke kommen til det Underste, men havde alene fortæret den yderste Bygning, hvorfor Titus tænkte at ville redde det, hvilket og havde været muligt. Til den Ende løb han hen til Soldaterne og bad dem, at de vilde gjøre sig Umag for at faa Ilden slukket, befalende tilligemed Liberalis, der var Høvedsmand for hans Livvagt, at prygle alle dem med sin Stok, der vægrede sig derfor. Men hverken den Uerbødighed, de vare Titus skyldige, eller Frygt, for at blive straffede, kunde formaa dem til at staa fra sit Forsæt, eller dæmpe den Bitterhed og Brede, som de havde fattet mod Jøderne. Til dette kom, at de havde Haab om at gjøre et rigt Bytte, thi de bildte sig ind at finde stor Rigdom i det Hellige, eftersom de saa, at det udvortes var bedækket med Guld. Saa snart derfor, som Titus var udgaaen af Templet for at stille Soldaternes Raserie, og faa Ilden dæmpet, kastede en af dem, der havde været i hans Følge, hemmelig en tændt Brand bag ved Porten, som strax blev anstucken, og tog Luen saadan Overhaand, at Titus og de andre Hærførere maatte i en Hast begive sig derfra, og var der da ingen, der mere forbyd Soldaterne at kaste Ild dertil. Saaledes blev det hele Tempel imod Titi Villie fortæret af Ilden.

Derfom nogen vil sørge over, at denne herlige og beundringsværdige Bygning er bleven ødelagt, hvis Lige aldrig nogen en

har hørt eller seet, saavel i Henseende til Bygningsmaaden, Størrelsen og dens store Pragt, som dens Hellighed, der gjorde det berømt over hele Verden, da kan han trøste sig ved, at alle Ting ere Forandring underkastede, og ligesom Mennesker og Kvæg ei kan stedse blive ved, saa kan og intet Værk eller Bygning love sig nogen bestandig Bedvarehed. Det som ellers herved er at forundre sig over, er den Tid, paa hvilken det blev ødelagt; thi det var, som oven for er meldt, just i samme Maaned og paa samme Dag, som det forrige Tempel blev opbrændt af Babilonierne.

Fra den Tid Kong Salomon først byggede det indtil denne Ødelæggelse, hvilken skede i Keiser Vespasiani Regjerings andet Aar, vare forløbne 1130 Aar 7 Maaned og 15 Dage, men fra den anden Bygning af, hvilken Haggæus fuldførte i Cyri Regjerings andet Aar indtil nærværende Ødelæggelse er at regne 639 Aar og 45 Dage.

Semte Kapitel.

Der er en bedrøvelig Tilstand i Jerusalem. Folket bedrages af falske Profeter. Om de adskillige Legu, der gik for Jerusalems Ødelæggelse og Spaadomme om den.

Falske Profeter. — Adskillige Forvarster for Jerusalems Ødelæggelse. — Jesus Anani Spaadom. — Hans Endeligt.

Medens Templet brændte, bortsnappede enhver, hvad ham kom for Haanden. Der blev og gjort et stort Nederlag paa Jøerne, som vare i det Underste af Templet. De skaanede hverken Stand eller Alder, men unge og gamle, Præster og Lægfolk bleve uden Forskjel nedslæbte. Ingen gik fri, men de, der faldt til Føje og had om Naade, maatte lige saavel bulke under for Sværdet, som de, der satte sig til Modværge. Den store Bragen af Ilden, der tog mer og mer om sig, og deres jammerlige Skrigen, der bleve myrdede, opfyldte Luften. Og da Templet laa paa en Høi, og var af et vidtløftig Begreb, havde det Udseende af, at den hele Stad stod i Lue.

Man kan ikke forestille sig noget saa forstrækkeligt, som den Skrigen, der hørtes. De romerske Legioner raabte til hinanden, som rasende og forbittede Mennesker; de Oprørske, der saa sig

indsluttede imellem Ild og Sværd, skreg jammerligen, det arme Folk, der var flygtet til det Nderste af Templet og bleve nu udbredne blandt Fienden, hylede og tudede, og den store Mængde, der var endnu i Staden, gav med sin Hylen og Beflage et bebrøveligt Gjensvar til dem paa Høien. Mange, der vare af Hungeren saa udmattede, at de ikke kunde holde sine Dine aabne, men havde tillukket dem, ventende paa Dødens Komme, kom ligesom til sig selv igjen, da de saa Templet i Lue, og begyndte at tude og skrige, og da de omlyggende Bjerge og Egnen paa hin Side Jordan gav Gjenskrald, blev Lyden saa meget fælere og forstrækkeligere. Men saa forstrækkelig som end denne Lyd var, saa var dog den Sammer, der forarsagede den, langt større og forstrækkeligere. Ilden, der fortærede Templet, var saa stærk og heftig, at man skulde tænke, at den vilde opbrænde og fortære til Rødderne den Høi, paa hvilken Templet var bygget. Blodet flød i saadan Mængde, at det syntes ligesom at ville stanse Ildens Magt. Tallet paa dem, der bleve myrdede, var langt større end deres, der opofrede sig, og Jorden laa skjult med døde Kroppe, saa at de romeriske Soldater maatte løbe oven paa dem, naar de satte efter dem, der søgte at redde sig ved Flugten.

De Dyrerfke aabnede sig med Magt Veien igjennem Romerne, og kom først til det yderste Tempel, og flygtede derfra til Staden. Den øvrige Almue tog sin Tilflugt til den yderste Omgang. Nogle Præster toge Stegespiddene og Stolene, som vare gjorte af Bly, og forsvarede sig en Tid lang med disse mod Romerne, men da de saa, at det kunde kun lidet hjælpe dem, og Ilden tog Overhaand, steg de tilbage op paa en Mur, der var 8 Alen tyk, og bleve staaende der. Tvende af de fornemste iblandt dem, nemlig Meyer, Belgas Søn, og Josef, Dalai Søn, som enten havde kunnet frelse sit Liv, om de havde overgivet sig til Romerne, eller havde kunnet ventet med de andre paa, hvad Udfald det vilde faa, og nyde Ondt og Godt med dem, styrte sig hovedkulds ned i Ilden, og bleve opbrændte tilligemed Templet.

Da Templet stod nu i fuld Brand, holdt Romerne for, at det var til ingen Nytte, at Udbygningerne bleve staaende, og derfor satte Ild paa det, der var endnu tilovers af Omgangene og Portene, tvende undtagne, nemlig den, der vendte mod Østen og den, der vendte mod Sønden, hvilke de dog siden efter sløisede. Tilgemaade opbrændte de Skatkammeret, som var fuldt af Penge, Klæder og kostbare Ting, thi Iyderne havde bragt didhen al deres Rigdom. Derpaa kom de til den sidste Omgang, hvorhen 6000 Personer af Almuen, Mænd, Kvinder og Børn havde taget sin

Tilflugt, hvilken disse rasende Soldater i sin Bitterhed satte strax Ild paa, førend Titus havde besluttet hos sig selv eller givet Tø-
verne Befaling om, hvad der skulde gøres ved dem. Mange af
dem, som vare indsluttede, sprang ned for at redde sit Liv, men
døde paa Stedet, de andre blev alle opbrændte, saa at ikke en Sjæl
af dem kom derfra med Livet.

En falsk Profet var Aarsag til denne deres Ulykke, hvilken
havde samme Dag raabt over Staden, at Gud havde befaleet, at
de skulde forsamle sig i Templet for at imodtage den Naade, som
dem skulde vederfares. Der var og paa samme Tid bestillede af
Tyrannerne adskillige falske Profeter, der skulde sige til Almuen,
at de skulde kun slaa sig til Rolighed, da de kunde forsikre sig
om Guds Hjelp og Bistand, for at de derved kunde holde sig til-
bage fra at gaa over til Romerne, og at de, som hverken Frygt
eller den udsatte Bagt kunde holde tilbage, skulde naar de saaledes
fik Haab om Frelse, blive tilstede. I uhykkelige og bedrøvelige
Omstændigheder kan man let bilde den menige Mand noget ind,
og naar en Bedrager da lover dem Befrielse fra den Ulykke, de
ere i, findes de strax villige til at laane ham deres Øren og fæste
Tro til hans Ord. Saaledes lod denne uhykkelige Almue sig
tage ved Næsen af disse Bedragerer, der misbrugte Guds Navn,
for desto lettere at forføre; derimod gav de hverken Agt paa eller troede
de visse og klare Tegn, der gik foran og forudsagde den forestaaende
Ulykke, men som forstøttede Mennesker, der havde hverken Dine
eller Erttanke, slog alle de guddommelige Forvarsler hen i Veir
og Bind.

Der stod et helt Aar omkring en Komet over Staden, der
var af Udseende som et Sværd. Da Folket næste Paaste, førend
Krigen tog sin Begyndelse, hvilken indfaldt den Tid paa den 8de
i Maaneden Zantikos (April), vare forsamlede i Jerusalem, forat hellig-
holde Festen, saa man om Natten Klokker 8 et saa klart Skin
omkring Alteret og Templet, at man kunde tænke at det var midt
om Dagen, og det varede en halv Time. De Uforstandige holdt for
at det havde noget godt at betyde, men de Lærde ansaa det som
et Forvarsel for det, der siden fulgte paa. Paa denne Fest fødte
en Ko, idet den blev henført forat ofres, et Lam midt i Templet.
Templets østre Port, som var af Kobber, og saa tung, at 20 Per-
soner neppe kunne lukke den om Aftenen, og som desforuden var
sluttet med stærke Jernslaaer og Staaer, der gik dybt ned i Jod-
stykket, hvilket var af en hel Sten, aabnedes af sig selv om Nat-
ten Klokker 6. De der havde Bagt i Templet om Natten, løb
strax hen til Templets Øverste, og gav ham det tilkjende, og da

han kom dertil, kunde han neppe faa den lukket igjen. De Uforstandige antog det og for godt Tegnet, sigende, at Gud havde der ved aabnet Døren for dem til al Lykkeligbed, men de mere skjønksomme dømte saaledes derom, at Templets Sikkerhed vilde af sig selv forgaa, at Portene aabnede sig for Fienderne, og at deres endelige Undergang var for Døren.

Ikke mange Dage efter Paaskefesten, nemlig den 21 i Maaneden Artemisios (Mai), saaes igjen et Syn, som man snart maatte holde for utroligt, og anse for en Fabel, der som ikke de endnu levede, der selv havde seet det, og saadanne Ulykker havde fulgt paa, der svarede til disse Forvarsler. Før Solens Nedgang saaes over det hele Land i Luften Vogne og udrustede Krigshære, hvilke for igjennem Skyerne, og lode sig tilhøne, som om de vilde beleire Stæderne.

Paa Pintehesten hørte Præsterne om Natten, da de vilde gaa ind i Templet, som sædvanligt, forrette Gudtjenesten, først en Bulder og Støi, og derefter en hastig Røst, som sagde adskillige Gange: *Lader os flygte herfra.*

Herforuden tilbrog sig noget, som var langt forstrækkeligere. Fire Aar før Krigens Begyndelse, da Staden endnu var i Fred og Velstand, lod sig se en Bonde ved Navn Jesus, Anani Søn, ved Tabernaklets Feste i Staden, og begyndte at raabe overalt: *Be over Templet! Be over Templet!* En Røst af Østen, en Røst af Vesten, en Røst af de 4 Vinde, en Røst mod Jerusalem og Templet, en Røst mod de nygifte Mænd og Kvinder, en Røst mod det ganske Folk. Dette holdt han ved at strige Dag og Nat igjennem alle Stadens Gader og Stræder. Nogle fornemme Folk, som ikke kunde taale at høre saadan forfærdelig Spaadom, lod ham gribe og give mange Hug, hvilket han taalte med største Taalmodighed uden at lade et Ord falde derved, eller klage over denne haarde Medfart, men holdt alene ved at igjentage de Ord, hvilke han tilforn havde raabt. Øvrigheden faldt omsider paa de Tanker, at denne blev bevæget dertil af en guddommelig Drift, hvilket og var saa i sig selv, og derfor bragte ham til den romerske Landsherre. Denne lod ham hudstryge saaledes, at man kunde se ham til Benene, dog det uagtet, bad han hverken om Naade, eller fældede nogen Taare, men sagde alene med en ynkelig Stemme ved hvert Slag, han fik: *Be! Be Jerusalem!* Albinus, som paa den Tid var Landsherre, spurgte ham derpaa, hvem han var, hvorfra han var kommen, og hvorfor han talte saaledes, men han svarede ham ikke et Ord dertil, blivende stedse ved at bejamre Staden. Hvorover Albinus lod ham fare som et affindigt Menneske. I efterfølgende Tid, indtil Krigens Begyndelse,

kom han ikke til nogen af Borgerne, eller man hørte ham ikke tale et Ord, uden at han alene daglig gjentog hos sig selv disse Ord: *Be! Be Jerusalem!* Naar nogen slog ham, hvilket skede hver Dag, knurrede han ikke, og gav nogen ham noget at spise, tåkkede han ikke, men alt hvad han sagde hertil, bestod i foromtaltede be-
drøvelige Ord; og han raabte stærkest om Festdagene. Saaledes holdt han ved i 7 Aar og 5 Maanedes, uden at trættes eller blive hæst derved, indtil Jerusalems Beleiring, da han saa sin Spaadom at blive opfyldt. Endelig da han i Stadens Beleiring gik omkring paa Muren og raabte igjen med stærk Røst: *Be! Be over Staden, Templet og Folket!* lagde han tilsidst disse Ord dertil, og *Be over mig!* hvorpaa han blev truffet af en Sten, som Romerne skjød ind i Staden, og døde, imedens han endnu havde disse Ord i Munden.

Hvem, der betænker dette, vil i Sandhed finde, at Gud tager sig Menneskene an og giver dem de Ting tilkjende, der kan tjene til deres Frelse, men de handle saa daarlige, at de løbe selv hovedfulds ind i sin egen Ulykke og Fordærvelse. Thi Jøberne gjorde efter Fæstningen Antonias Erobring Templet sirkantet, da de dog havde skrevet for sig iblandt sine Spaadomme, at Staden og Templet vilde blive indtaget, naar Templet blev sirkantet. Men det, der mest skyndede dem til at føre Krig, var en anden tvetydig Spaadom, som iligemaade fandtes i den hellige Skrift, nemlig at paa denne Tid skulde en af deres Land bekomme Herredømmet over hele Verden. Dette hentydede de paa sig selv, og mange vise Folk bleve bedragne ved at udlægge denne Spaadom da den angik Vespasianus, der i Judæa blev udvalgt til romersk Keiser. Men omendstjændt Menneskene se sin Ulykke for Dine, saa kan de dog ikke undgaa den. Thi Jøberne udtolkede nogle af Forvarserne, som de selv vilde, at deres Betydning skulde være, andre foragtede de og slog hen i Veir og Bind; indtil de ved sin Fædreneftads Ødelæggelse og sin egen Undergang blev overbevist om sin egen Uforstand og Vandittighed.

Sjette Kapitel.

Titus bliver af Krigshæren erklæret for Keiser. Simon og Johannes forlange at tale med Titus, men ophidses ham desto mere.

Et Barns Suedighed. — Titi Tale til Simon og Johannes. — Han ophidses mere af dem.

Efterat de Oprørste havde taget sin Tilflugt til Staden, og Templet tilligemed alle omliggende Bygninger var lagt i Aske, plantede Romerne sine Mærker paa det Sted, hvor de havde staaet lige overfor den østre Port, anrettede der Ofringer og med et stort Glædesstrøg udraabte Titus til Keiser.

Det Bytte, som Soldaterne gjorde, var saa stort, at man kunde i Syria kjøbe et Pund Guld halv saa let som tilforn.

Iblandt Præsterne, der havde skjult sig bag Tempels Mur, var et ungt Barn, hvilket da det var overmaade plaget af Tørst, bad den romerste Bagt om Opholdssted, og sagde, at det kunde ikke længere udstaa den Tørst, som det var plaget af. Romerne bevægedes af Medlidighed saavel i Henseende til dets Ungdom, som den Glendighed, i hvilken det var i, og lod det nedstige forat drikke. Men Barnet havde ikke saasnart fyldt sin Flaske med Vand, førend det flygtede til sine egne igjen, og det med saadan M, at Soldaterne ikke kunde naa det. Da disse ikke kunde faa fat paa det, begyndte de at bande det, hebreidende det dets Troløshed. Men Barnet svarede, at det havde ikke brudt sit Løfte; thi det havde ikke lovet at blive hos dem, men havde alene søgt om Tilladelse til at stige ned, og hente sig noget Vand, og da det havde gjort det, kunde det ikke siges, at det havde været troløs. Og dette Svar satte dem, der var bleve stufede, i størst Forundring, da dette listige Paafund var større, end man havde kunnet vente det af et Barn. Efter 5 Dages Forløb kom Præsterne, drevne af Hunger ned, og overgav sig til Bagten, hvilke bragte dem til Titus. De bad om Livet, men Titus svarede dem at den Tid, i hvilken de havde kunnet vente at faa Naade, var nu ude, og da Templet var ødelagt, behøvedes der ingen Præster, hvorfor det var billigt, at de havde samme Skjæbne som det, og gav derpaa Befaling, at de skulde alle henrettes.

Ikke længe derefter lod Ansørerne for de Oprørste, seende sig omringede paa alle Kanter, og indsluttede, saaat det var dem umuligt at kunne tage Flugten, forlangte at faa Titus i Tale. Titus, som var af Naturen tilbøielig til Mildhed og Naade, og

havde foresat sig at ville frelse Staden, bevilgede dem saa meget mere deres Begjering, da og hans Venner desuden raadede ham dertil, hvilke mente, at disse Røvere nu skulde være bragte paa fjærlige Tanker. Han stillede sig i det yderste Tempel mod Vesten, hvor Portene var til Dmgangen og Broen, der fæiede Templet til Overstaden. Denne Bro var imellem ham og disse Tyranner, og der var paa begge Sider en stor Mængde Folk. Simon og Johannes var omringede af Jøderne, hvilke stod imellem Haab og Frygt, om dem skulde vederfares Naade eller ikke, og Romerne stod omkring Titus, for at se, hvorledes det vilde løbe af. Titus befalede derpaa sine Soldater at holde inde med al Fiendtlighed, og begyndte først at tale til dem, forat vise, at han var Seierherre, betjenende sig af en Tolk og tiltalte dem saaledes: Mænd! Ere I endnu ikke mætte af eders Fædrenestads Ulykker, I, som inden at betænke vor store Magt og eders egen Svagheit og Usmagt, have som affindige og rasende Mennesker, været Uarsag til eders Folks, eders Stads og eders Tempels Ødelæggelse, og nu med Villighed ontkomme selv tilligemed dem? Fra den Tid, at Pompejus indtog Staden og undertvang eder, have I ikke ophørt med at gjøre Oprør, indtil det endelig tilsidst er udbrudt til aabenbar Krig imod Romerne. Hvad har opmuntret eder til og bestyrket eder i dette Foretagende? Har det været eders store Mængde? Har da ikke den mindste Del af den romerske Krigsmagt været nok til at bide eder Spidsen, og gjøre eder Modstand. Har I forladt eder paa fremmed Hjælp? Hvad Folk, som ikke staar under vor Lydighed, skulle vel antage Jødernes Parti heller end Romernes? Har det været eders Styrke? Vilde I ikke, at vi have bragt Germanerne under vor Lydighed? Har det været eders faste Mure? Er der nogen større Mur og stærkere Fæstning end det store Hav, der omringer Briterne, og dog maatte de bukke under for Romernes Baaben! Har det været eders Tapperheit og eders Føreres Suedighed? Er det eder ikke bekendt, at Karthagerne maa erkjende os for sine Herrer? Sandeligen intet har bragt eder i Harniss imod Romerne uden alene Romernes Godheit. Vi have ladet eder beholde eders Land at bebo; vi have sat Konger over eder af eders eget Folk; vi have tilladt eder at leve efter eders Fædrenelove; vi have tilstedet eder, at leve som I selv vilde, ei alene hos eder selv, men og hos alle andre Folk, og hvilket er eder det fornemste, vi have forundt eder Friheit til at indsamle Skatter og andre Foræringes til eders Gudstjeneste, og hverken forhindret eller forbudt dem, der vilde give noget dertil. Vi have altsaa gjort eder rige til vor egen

Stade, og ladet eder faa vore Penge til at sætte eder istand til at kunne føre Krig med os. Thi formedelt denne Overflod ere I bleve overmodige og have misbrugt eders Rigdom imod dem, der har givet eder den, ret ligesom de Slanger, der udspy sin Gift paa dem, der logrer for dem. Neros Efterlæbenhed gjorde, at I foragtede ham, og som stødte eller foragtede Lemmer nogen Tid kan synes at blive ved det samme, men tilsidst falde ud til en større Sygdom; saa holdt I eder nogen Tid i Stilhed, men imidlertid spandt I paa skadelig Anslag, indtil I endelig brød ud dermed, og gav eders umaadelige Begjærighed fuld Tøile. Min Fader kom i eders Land ikke forat straffe eder for det, I havde øvet mod Cestius, men for med det Gode, at ville bringe eder paa spielige Tanker. Thi hvis hans Forsæt havde været at ville have ganste udryddet eders Folk, havde han gaaet lige til Roden af eder og strax ødelagt denne eders Stad, men han gik først ind i Galilæa og de omkringliggende Stæder, forat ville give eder Tid til at gaa i eder selv, og betænke eder, men denne hans Mildhed antog I for en Forsagthed, og ved hans Rensselskab forsøgedes eders Overmod. Efterat Nero var ved Døden afgangent, have I vist, hvor stor eders Ondskab var, at I have søgt at føre eder de Uroligheder, der var opkomne i Riget, til Nytte; og medens min Fader og jeg var i Ægypten, betjente I eder af vor Fraværelse til at udruste eder af alle Kræfter til Krig, undseende eder ikke ved, at forurolige dem, der var erklærede for Keisere, der da de var kun Hærførere, havde behandlet eder med største Mildhed og Raade. Thi nu Keiserdømmet var kommet til os, og alle, saa vidt dets Magt strækker sig, holdt sig i Rolighed, afferdigede alle de andre Folk Gesandtere til os, for at lykønske os, undtagen Jøderne. I bleve ved at vise, at I vare vore Fiender. I sendte Bud over paa hin Side Eufrates for at stifte Oprør; I befæstede eders Stad med nye Ringmure. Man fik Budskab om et Oprør efter et andet; Tyrannerne kom selv i Haar paa hinanden, og Krigen indbyrdes imellem eder selv udbrød i fuld Flamme, hvilket ikke er hørt om andre, end de, der have været eder lige i Ondskab. Jeg kom til eders Stad med saadanne Befalinger fra min Fader, der vare bedrøvelige, men hvilke han blev tvungen til at give. Jeg fandt Almuen tilbøielig til Fred, hvilket glædede mig meget. Førstend jeg øvede nogen Fiendtlighed imod eder, bad jeg eder at nedlegge Vaaben; jeg staaede eder længe, omendssjönt I gjorde mig al den Skade, I kunde. Jeg lovede dem Sikkerhed og Frelse, der vilde tage sin Tilflugt til mig, og jeg holdt og redelig alle dem, der løbe over til mig, hvad jeg havde lovet dem;

Jeg lod mange af Fangerne sætte paa fri Fod, og straffede alene dem, der ophidsede de andre til Krig; jeg besindede mig længe, før jeg vilde lade Stormredskaber bringe til eders Mure, og holdt mine forbittede Soldater tilbage fra at øve den Bold og Mord, som de vilde. Saa tidt jeg havde erholdt nogen Fordel over eder, formanede jeg eder til at gjøre Fred, ret ligesom at jeg havde været overvunden af eder. Da jeg kom eders Tempel nær, handlede jeg med Glib imod al Krigsbrug, og lod eder bede, at I vilde dog spare eders Helligdomme, og frelse eders Tempel. Jeg tilbød eder at I maatte fri og ubehindrede drage ud, og at I maatte, om I vilde, udvælge et andet Sted til at holde et Slag paa og fortsætte Krigen. Men I have foragtet alt dette og selv sat Ild paa Templet. Og nu forlange I, udoerlige Mennesker, at tale med mig. Hvorledes vil I frelse det, der allerede er ødelagt? og hvor tænke I, at skulle kunne faa Naade, efterat I have ødelagt Templet? Ja, I staae jo endnu bevæbnede, og omendstjunt I ere i yderste Nød, saa synes det dog ikke at være eders Alvor at ville bede om Naade. O! I elendige Mennesker! hvad stole I paa. Ere ikke alle eders Folk omkomne? Templet er ikke mere til; Staden er i min Bold; eders Liv er i mine Hænder. Tænk I at skulle erhverve eder et udoeligt Navn for Tapperhed ved selv at løbe Døden i Møde. Jeg vil ikke indlade mig i nogen Strid med saadanne fortvivlede Mennesker. Men, dersom I vil straffe Naaben, og overgive eder paa Naade og og Unaade, forskiffrer jeg eder om Livet alene, at jeg vil have mig den Ret forbeholden, som endog en mild og sagtnodig Husfader øver i sit Hus, nemlig at straffe de mestskyldige.

De Oprørere svarede hertil, at de kunde ikke overgive sig til ham, eftersom de havde med Gud forbundet sig til ikke nogen Tid at ville gjøre det. Men, hvis han vilde tillade dem at drage ud med sine Hustruer og Børn, vilde de strax vige af Staden, og begive sig hen i Ørkenen. Titus blev over dette, at de, som Fanger, vilde foreskrive ham Love, ret som om de kunde være Seierherter, saa ophidsset, at han lod ved en Herold udraabe: at ingen maatte komme til ham og søge om Naade; thi der var ingen Naade at forvente for nogen af dem. De maatte gjerne stride af alle Kræfter, og søge at frelse sig det bedste de kunde; thi han vilde gaa hen mod dem paa det strengeste efter Krigs Brug.

Derpaa overlod han den hele Stad til Soldaterne at udplyndre og opbrænde. Den Dag gjorde de intet, men Dagen derefter satte de Ild paa Archivet, Akra, Raadhuset og det Sted, der blev kaldet Ofia, og gif Ilden hen til Helenes Pallads, der

stod midt paa Akra, og fortærede alle Husene, hvilke vare fulde af døde Mennesker, der vare omkomne af Hunger.

Samme Dag gjorde Kong Izas Sønner og Brødre, saavel som en stor Del af de anseligste af Folket Anæfsald for Titus, at han vilde tage dem til Raade. Omvendtstjont han var overmaade forbitret paa alle Jøderne, saa fulgte han saa sit milde Naturell, og skjænkede dem Livet, men lod dem sætte i Forvaring, og siden førte han Kongens Børn og Baarørende bundne med sig til Rom, for at beholde dem hos sig, som Gidsler.

Syvende Kapitel.

De Oprørste bemægtige sig det kongelige Pallads, og ombringe mange Mennesker. Romerne indtage Understaden.

nye Prøve paa de Riddjæres Grumhed.

De Oprørste toge derpaa sin Tilflugt til det kongelige Pallads, hvorhen en stor Del havde bragt sit Gods, fordi det var stærkt befæstet. Derfra gjorde de Romerne Modstand og dreve dem paa Flugten. Tilgemaade omkom de alle dem af Almueen, som der vare forsamlede, henved 8400 Personer, og bemægtigede sig deres Gods. Tvende Romere fik de levende i sine Hænder, en Rytter og en Soldat. Soldaten ombragte de strax, og slæbte det døde Legeme igjennem alle Gaderne, som om de ved denne Gjerning kunde hevne sig paa alle Romerne. Men Rytteren lovede at aabenbare dem noget, der kunde tjene til deres Frelse, hvorover han blev bragt til Simon. Men da han kom til ham, havde han ikke noget at sige, hvorfor Simon lod ham levere til en af Ansørerne ved Navn Ardala, at han skulde lade ham afstraffe. Denne lod hans Hænder binde bag paa hans Ryg, og binde for hans Dine, og stillede ham saaledes for Romerne, at de skulde se, at Hovedet blev slaget fra ham. Men i det samme at Jøden drog Sværdet ud, løb han sin Vej over til Romerne. Titus vilde ikke lade ham ombringe, efterfom han var undløbet fra Fienden; dog holdt han ham ikke værdig længere at tjene under sig, efterfom han havde ladet sig fange levende, hvorfor han lod hans Vaaben tage fra ham, og udjage af Hæren, hvilket var en større Straf for et ærefjært Gemyt end Døden selv.

Dagen derefter uddrev Romerne Røverne af Understaden, og

brændte den af lige til Siloah-Dam. De havde vel den Glæde af at udplyndre Staden, men de fandt intet, thi de Oprørere havde gjort allebegne rent Bort, førend de flygtede til Overstaden. I denne elendige Tilstand var der endda ingen Fortrydelse hos dem, men de var saa overmodige, som om alle Ting gik dem efter Ønske. De glædede sig, da de saa Staden stod i Rue, og sagde, at nu var de villige til at dø, eftersom Folket nu var omkommet, Templet lagt i Aske, Staden stod og brændte, og der var intet tilbage, som kunde komme deres Fiender til Nytte. Da det nu var paa det yderste, gjorde Josefus sig al Umag for at redde de overblevne Levninger af Staden, og dels bad dem, at de ei vilde være Marsag i Stadens ganske Ødelæggelse, dels med mange Ord bebrejdede dem deres Grumhed og Ugudelighed, dels raadede dem til at have sin egen Belsærd for Dine, men han udrettede intet andet, end at han blev ubleet og bespottet af dem.

Da de nu ikke vilde overgive sig til Romerne, eftersom de var paa alle Kanter indsluttede af dem, som i et Fængsel, da som de vare komne saa i Vane med at myrde, at de ønskede intet andet end Leilighed til at udøse Blod, spredte de sig over Staden, og skjulte sig paa de afbrændte Pladser, oppassende dem, der vilde gaa over til Romerne. De fik fat paa mange, hvilke de alle ombragte; thi deres Kræfter var saa hentærede af Hungeren, at de kunde ikke undfly deres Hænder, og fastede de deres Legemer for Hundene. Dog holdt det ingen tilbage; thi de holdt den smerteligste Død langt fra ikke saa haard som Hungeren, hvorfor de uagtet de paa den ene Side vidste, at om de kom til Romerne, var der ingen Naade for dem at vente, og paa den anden Side saa, at de, inden de kom til Romerne, vilde falde i de Oprøreres Hænder, der lurede paa dem, dog alligevel begav de sig paa Flugten, stillende sig blotte for disse Farer. Der var altsaa intet Sted i Staden, hvor der ikke var fuldt af døde Kropper af dem, der dels vare omkomne af Hungeren, dels myrdede af de Oprørere.

Det sidste, Tyrannerne og deres Anhang havde at haabe til, var de underjordiske Guler, hvor de mente at ville skjule sig, uden at nogen skulde finde dem, og forblive der, indtil Romerne, naar den hele Stat var bleven ødelagt, drog sin Vej bort, da de vilde først komme frem og redde sig ved Flugten. Men dette Forsæt var ikke uden en behagelig Drøm, thi de kunde hverken skjule sig for Gud eller Romerne. Da de satte sin Tillid til disse Guler, vare de hurtigere til at sætte Ild paa dem end Romerne selv, og, om nogen, for at undgaa Ilden, søgte sin Tilflugt til Gulerne, myrdede og udplyndrede de dem. De toge hvad

Mad dem forekom, og aade det, om det end var besudlet med Blod. Tilfaldt kom de selv indbyrdes i Haar paa hinanden om det, de havde røbet, og jeg tror, at dersom de ikke selv vare blevne omkomne, havde deres Grumhed gaaet saa vidt, at de havde endog ødt de døde Legemer.

Attende Kapitel.

Titus lader kaste Stanser op imod Overstaden, løber Storm mod den og bemægtiger sig den.

Titus kaster Stanser op mod Over-Staden.

Da Titus saa, at det vilde ei blive muligt at indtage Over-Staden, uden at lade kaste Stanser og Bolværker op omkring den, eftersom den laa paa et høit Bjerg, gav han den 20de i Maanedens Lous (August) Befaling, at Soldaterne skulde inddeles til Arbeidet. Det gik ikke af uden største Møie og Besværighed at faa de fornødne Materialier bragte hertil, eftersom alle Træer rundt omkring Staden paa 100 Stadier nær vare nedhuggede til de forrige Bolværker, som tilforn er meldt. De 4 Legioner kastede Stanser op paa den vestlige Side af Staden, lige over for det kongelige Pallads, og Hjelpetropperne, saavel som det øvrige Folk ved den skjulte Gang samt Broen og det Taarn, som Simon havde ladet opbygge, da han stred med Johannes.

I de samme Dage holdt de idumæiske Førerer hemmelig en Sammenkomst, og blev der besluttet endrægtelig, at de vilde overgive sig til Romerne. Herover affærdigede de 5 Mænd til Titus, for at bede om Naade. Titus, som haabede, at Tyrannerne skulde, naar de vare bleve ffilte ved Idumæerne, hvilke udgjorde den største Del af deres Anhang, falde til søie og overgive sig, bevilgede dem deres Begjæring, skjønt det varede noget, og skikede deres Udsendte tilbage til dem igjen med denne Bevilgning. Imidlertid fik Simon et Nyss om, at de gjorde Anstalter til at drage bort, hvorover han lod de 5, som de havde sendt til Titus, strax omkomme, lod fængsle deres Førerer, blandt hvilke Jakob, Sofas Søn, var den fornemste. Iligemaade lod han holde stærk Vagt over de Menige, hvilke ikke vidste, hvad de skulde gribe til,

nu de vare fælte ved sine Fjere, ladende tilligemed Bagterne paa Muren forstærke, at ingen skulde komme derfra. Men i hvor nøie Opsigt og stærk Vagt, der end blev holdt, kunde de dog ikke hindre dem at komme deres Veie bort, saa at omendstjunt mange af dem bleve ihjelslagne, reddede dog flere sig med Flugten.

De bleve alle modtagne af Romerne og fik beholde Livet, thi Titi medsyndte Mildhed tillod ham ikke at udføre den Befaling, han tilforn havde givet med Strengthed, og Solbaterne vare blevne fæde af længere at myrde, havende sine Tanker alene henvendte paa at berige sig. Hvorfor de folgte de allerringeste af Almuen, hvilke bleve tilbage, tilligemed deres Hustruer Børn for en ringe Pris, efterfom Tallet paa dem, der bleve folgte, var stort, men kun saa Rjebmænd. Titus lod vel udraabe, at de ikke maatte komme alene, men bringe sine Familier med, dog tog han og dem til Naade, der kom alene; men han havde anordnet nogle, der skulde dømmes, om de havde fortjent at leve eller dø. Der blev en stor Mængde folgte, dog beløb deres Tal af Almuen sig til mer end 40000 Personer, hvilke Titus skjænkede Liv og Frihed, ladende dem gaa, hvorhen de vilde.

I de samme Dage blev der til en Præst ved Navn Jesus, Themuthi Søn, af Titus skjænkede Livet paa de Villkaar, at han skulde skaffe ham nogle af de hellige Klenodier. Denne bragte med sig tvende Eufestager, der havde hængt paa Bæggen af Templet, hvilke vare ligesom de, der stode i Templet, nogle Borde, Bægere og Skaale alle af purt Guld, saavel som et Forhæng og Ypperstepræstens Klædning, besat med kostbare Stene, og en stor Del Kar, der bleve brugte til Offeringerne. Slikemaade blev Fineas, Templets Skatmester, fangen. Denne gav Anvisning paa, hvor Præsternes Klæder og Bælter, en stor Del Purpur og Skarlagen, der var henlagt at skulle bruges til Forhænget, saavel som en stor Deel Kanel, Kasia og andre vellugtende Urter, der bleve sammenblandede, og dagligen blev gjort Røgelse med for Gud i Templet, laa forsvarede. Herforuden overleverede han en stor Mængde kostbare Klenodier og andre Ting, der vare givne til Templets Prydselse. Hvorover han, omendstjunt han var bleven fangen med Magt, vederfarede samme Naade, som de, der havde godvilligen givet sig.

Imidlertid fik Romerne sine Skanser og Bolværker bragte i Stand den 7de i Maanedes Gorpiaeos (September) efterat de havde arbejdet paa dem i 18 Dage, og begyndte at bringe sine Stormredskaber til Muren. Saa snart de Oprørske saa disse Anstalter, flygtede en Del af dem, hvilke havde tabt alt Haab om længere at kunne for-

svare Staden, fra Muren til Afrika; andre krøb i Stjul i Hulerne, dog blev en stor Del af dem tilbage, og gjorde dem Modstand, der vilde bringe Murbrækkerne til Muren. Men Romerne bleve snart færdige med dem, eftersom de vare dem ikke alene overlegne i Tal og Kræfter, men vare og ved et bedre Mod end de, der vare af de mange Ulykker nedslagne, og næsten forkomne. Det varede ikke længe, førend et Stykke af Muren blev nedslaget, og Murbrækkerne gjorde Hul paa nogle af Taarnene, hvorpaa de, der skulde forsvare dem, strax toge Flugten. Tyrannerne selv begyndte og at blive mere bange end de havde fornøden, forestillende sig Faren større, end den var; thi, førend Fienden havde bestaget Muren, vare de betænkte paa at tage Flugten. Saa overmodige og trodsige de vare tilforn, saa ydmygede og forsagte saa man dem nu, at, hvor onde de end vare, saa kunde man dog ikke uden med en Slags Medlidenhed anse denne Forandring. De gjorde et Forsøg paa at bryde igjennem Romernes Berker, bortjage Vagten, og saaledes med Magt staa sig igjennem, men de maatte snart staa fra dette Foretagende, eftersom de saa sig forladte af sine bedste og troeste Folk, thi disse vare løbne hver sin Vej. Smidlertid komme nogle løbende til dem med den Tidende, at den hele Mur paa den vestre Side var nedfalden; andre: At Romerne vare allerede i Staden; andre: At de vare nu ikke langt borte, og søgte efter dem; andre sagde: At nu kunde de se Fienden paa Taarnene; thi den store Forstrækkelse, der var kommen over dem, gjorde at de forestillede sig at se det, som de dog ikke saa. Disse falske Beretninger forøgede endnu mere deres Frygt, saa at de kastede sig næsegrus ned paa Jorden, bebreidende hinanden deres Daarlighed. De vare saa forvirrede, at de vidste ikke, hvor de skulde fly hen, og tilligemed saa kraftsløse, at de kunde ei flytte en Fod affted.

Man kan heraf allerklarest se saabel Guds Magt og Straf over disse ugudelige Mennesker, som Romernes store Lykke; thi disse Tyranner blottede sig selv for det, der kunde være dem til Sikkerhed, i det de godvilligen forlod de Taarne, af hvilke det havde været Romerne umuligt paa anden Maade at kunne blive Herrer, end ved at udhungre dem. Romerne, der havde haft saa megen Mgie med at indtage de svagere Mure, toge med Glæde disse Taarne i Besiddelse, som de ikke havde med sine Maskiner kunnet bemægtige sig, slattende sig lykkelige, at de vare saaledes blevne Herrer over dem; thi samme 3 Taarne, hvilke jeg oven for har beskrevet, vare fastere og stærkere, end at alle Stormredskaber kunde formaa noget imod dem.

Disse Taarne forlode de, eller rettere at sige, de bleve af Gud uddrevne af dem og flygtede til Siloah Dal. Efterat de der havde draget Vand, og vare komne noget til sig igjen, begyndte de at faa noget Mod og angrebe Romernes Værker, men ikke med den Fryghed, som de burde; thi Arbeide, Frygt og de mange Ulykker, de havde udstaaet, havde ganske svækket og gjort dem afmægtige. De bleve derfor strax drevne tilbage, adspredte og tvungne til at skjule sig i Hulerne. Imidlertid bemægtigede Romerne sig Muren, plantede sine Værker paa Taarnene, og gjorde et stort Glædeskrig, fordi Krigens Udfald havde været langt lettere og lykkeligere for dem end dens Begyndelse; thi de havde ikke troet at de uden Blods Udgydelse skulde blevet Herrer over den sidste Mur, og faldt i saadan Forundring, da de ikke saa en Sjæl, der satte sig til Modværge, at de neppe kunde finde sig deri. De fordelte sig derpaa i Gaderne, og huggede uden Forskjæl for Fode ned, alt hvad dem forekom, og satte Ild paa Husene, opbrændende dem tilligemed dem, som havde taget sine Tilflugt dertil. Soldaterne stormede ind i Husene for at udplyndre dem, hvor de fandt hele Familier uddøde, saa at Husene laa fulde af døde Mennesker, der vare omkomne af Hunger, ved hvilket Syn de bleve saa bestyrtede, at de løbe ud igjen med tomme Hænder. Men, omenstjont de bleve saa rørte af Medynk over de Døde, saa viste de sig dog ikke meget naadige mod de tilbage levende, men nedfalede hvem dem forekom, saa at Gaderne laa saa fulde af døde Kropper, at man kunde ikke komme frem, og Staden jømmede i Blod, saa at det endog paa mange Steder stansede Ildens Magt. Denne Blods Udgydelse varede til Aftenen, og om Natten begyndte Branden ret at tage Overhaand. Den 8de i Maanedens Gorpiaos (September) stod altsaa Jerusalem i Ihs Lue. Denne Stad havde fra Beleiringens Begyndelse af udstaaet saa mange Ulykker, som den fra den første Tid af, at den blev bygget, havde været overøst med Ulyksaligheder, da den tilforn havde været en Torn i Sinen paa alle, og disse Ulyksaligheder rammede dem ikke uforstyldt, fordi de havde frembragt saadanne Børn, der havde styrtet den i Fordærvelse.

Niende Kapitel.

Titus tilstaar, at han ved Guds Bistand har bemestret sig Staden. Hvorledes han handlede med Fangerne; hvor mange Jøder der omkom i denne Krig, og hvorledes Simon og Johannes blive fangne.

Titus Betænkning over Jerusalems Obelaggelse. — De Fangnes og Omkomnes Tal.

Da Titus kom ind i Staden, faldt han i største Forundring over dens prægtige Fæstningsværker og de Taarne, hvilke Tyrannerne af Uforstand havde forladt. Efterat han havde nøie betragtet deres Høide, da de saa ud, som om de vare et helt Stykke, samt hver Stens Brede, Tykkelse og Størrelse og hvor kunstigen de vare sammensjuede, sagde han: Gud har visseligen stredet med os, og det har været han, der har uddrevet Jøderne af saa stærke Fæstninger; thi hvad havde vel Menneſte-Hænder eller Maskiner kunnet udrette imod saadanne Taarne. Dette og andet saadant mer sagde han til sine Venner. Derpaa lod han dem give løs, som af Tyrannerne vare kastede i Fængsel, og gav Befaling til sine Soldater, at de skulde nedrive til Grunden alt, hvad som stod tilbage af Staden og Muren, undtagen disse Taarne, hvilke skulde staa til en evig Amindelse om hans Lykke, ved hvilken han var bleven Herre over dem, som ellers havde været uovervindlige.

Endelig bleve Soldaterne trætte af at myrde flere, og da der var endnu en stor Mængde tilbage, befalede Titus, at de skulde ikke omkomme andre end dem, der vare bevæbnede, og som gjorde Modstand; de andre skulde de gjøre til Fanger. Men Soldaterne efterkom ikke aldeles denne Befaling, thi de ihjelsloge og de Gamle og Strøbelige; men dem, som vare unge og friske, og kunde gjøre Tjeneste, dreve de hen til Templet, og indsluttede i Kvindernes Forgaard. Titus gav dem under en af sine Frigivnes Hænder, hvis Navn var Fronto, og til hvilken han havde stor Fortrolighed, med Befaling, at han skulde undersøge enhver's Forhold, og lade dem saa, som de havde fortjent. Alle de Dyrstikke og Røverne, da den ene maatte udlægge den anden, lod Fronto ombringe, men de unge, som saa vel ud, og vare af en anseelig Legems Stikkelse, bleve udtagne og forvarede, til at føres i Triumf. Af de andre bleve de, der vare over 17 Aar, stilledes til Egypten for der at arbejde; en stor Del af dem lod Titus og forstikke til Provinserne, for i de offentlige Skuespil at omkommes, dels ved Sværd, dels ved at rives ihjel af vilde Dyr. De, der vare under 17 Aar,

bleve alle folgte. Imedens at Fronto gjorde denne Inddeling med dem, døde der 11000 af dem af Hunger; nogle fordi Bagten af Had ikke vilde give dem noget at spise, andre, fordi de ikke vilde spise, hvad dem blev givet. Og der var ikke heller saa stort Forraad paa Levnetsmidler, at der kunde blive nok til saa stor en Mængde.

Tallet paa dem, som bleve fangne den hele Krig igjennem, beløber sig til 97000, og paa dem, der fra Beleiringens Begyndelse vare omkomne, til 1100000 Mennesker, mest udenlandske Jøder; thi de vare komne fra alle Stæder til Jerusalem for at helligholde Paaskefesten, og bleve uventende overfaldne med Krig. Derforuden kom der, fordi Staden var for snever til at rumme saa mange Mennesker, først Pest iblandt dem, og derefter Hunger. Hvem der ikke vil tro, at Staden var saa stor, at den kunde tage saa mange Mennesker, kan se det af det, der skede under Cestus. Nero foragtede det jødiske Folk, hvorfor Cestus vilde lade ham vide, af hvor stor Betydning og Vigtighed Staden var, og til den Ende had Ypperstepræsterne, at de vilde, om det var muligt, skaffe ham Tallet at vide paa det jødiske Folk, hvorover de, da Paaskefesten indfaldt, paa hvilken der bliver offret fra den niende til den ellefte Time, talte Offerlammene, og beløbe de sig til 255600 Lam. Der var i det ringeste 10 Personer til saadant et Paastelam, thi ingen maatte alene spise det, og undertiden 20 Personer. Vil man nu alene regne 10 Personer for hvert Lam, saa bliver Tallet fem og tyve hundre tusinde og sex og halvtredstusindstyve tusinde Personer, hvilke alle vare rene og hellige, thi de Spedalske, de der havde ondt af Flod, Kvinderne, der havde deres sædvanlige Sygdom, og de, der vare paa andre Maader besmittede, maatte ikke spise af Ofringerne, saavel som alle de Fremmede, der komme didhen for at forrette sin Gudstjeneste, hvilke vare en stor Mængde.

Saaledes var det ganske Folk den Tid indsluttet i Staden, som i et Fængsel, da den blev beleiret af Romerne. Tallet paa dem, der bleve ihjelslagne og gjorde til Fanger af Romerne, var saa stort, at man ikke skal finde saa mange paa engang at være omkomne enten ved Guds eller Menneskers Haand. Soldaterne randsagede og Stadens Kanaler, brød Gravene op, og myrdede hvem de fandt. Man fandt i saadan en Kanal over 2000 døde Mennesker, af hvilke nogle havde stilt sig selv ved Livet, andre havde stukket hinanden ihjel, men den største Del vare omkomne af Hunger. Der kom saa vederstyggelig en Stank af de døde Kropper i Næsen paa dem, der kom ind i disse Grave, at mange maatte

strax vende tilbage igjen. Dog var Gjerrigheden hos mange saa stor, at de, nagtet denne søle Stant, gif ind, og traadte paa de døde Legemer; thi der vare skjulte adskillige kostbare Sager, og Romerne undsaa sig ikke for noget, naar de kunde kun have nogen Fordel. De fandt og Fængslerne fulde af Fanger, hvilke Tyrannerne havde ladet sætte der ind, thi disse øvede sin Ondskab og Grumhed til det yderste. Disse satte de paa fri Fod. Hvad de tvende Tyranner angik, da sik de af Gud den Løn, de havde fortjent. Efterat Johannes havde længe udstaaet Hunger i en af disse Huler tilligemed sine Brødre, blev han tilsidst tvungen til at bede om det af Romerne, som han saa tidt havde foragtet, nemlig at blive tagen til Naade. Aligemaade overgav Simon sig, efterat han længe havde slaaes med Sult og Hunger, hvorom mere herefter. Simon blev forvaret for at blive ført i Triumf og derefter at henrettes; men Johannes blev fordømt til evigt Fængsel. Derefter opbrændte Romerne de øvrige Levninger og i Bund og Grund spjæde Murene.

Tiende Kapitel.

Jerusalem's Skjæbne.

Saaledes blev Jerusalem i Keiser Vespasians Regjerings andet Aar paa den 8de Dag i Maaned Gorpæos (September) indtagen, og forstyrret, efterat den 5 Gange tilforn var bleven indtagen, og engang ødelagt. Den ægyptiske Konge Mochæus, siden Antiochus, derefter Pompejus og endeligen Sosius og Herodes havde tilforn indtaget den, men de havde ladet den blive urørt. Men for disse havde den babylonske Konge gjort sig til Herre over den, og ganske forstyrret den, efterat den havde staaet i 1468 Aar og 6 Maaned.

Dens første Stifter var en kananæisk Fyrste, der i bort Tungaamaal blev kaldet den retfærdige Konge, hvilket Navn han og i Gjerningen svarede til, thi han var den første Præst, der tjente Gud, og byggede et Tempel, kaldende derfor Stadens Navn Jerusalem, da den tilforn hedte Salem.

Derefter uddrev David, Jydernes Konge, Chanæerne af den, og udvalgte den til sin Residensstad, og 477 Aar og 6 Maaned

neder derefter blev den ødelagt af Babylonierne. Fra Kong David, hvilken var den første jødiske Konge, der boede i Jerusalem, indtil dens Ødelæggelse, der blev gjort af Titus, ere 1179 Aar, men fra den blev først bygget til dens sidste Forstyrrelse 2177 Aar.

Saa kunde hverken dens gamle Herkomst eller dens store Rigdom, eller den Anseelse, den var i over hele Verden, eller den herlige og berømte Gudstjeneste befri den fra Undergang. Saadan Ende tog det med Jerusalems Beleiring.

Syvende Bog.

Første Kapitel.

Jerusalem bliver ganske forstyrret indtil de 3 Aarne. Titus roser Krigshæren offentlig og uddeler Belønninger til den.

Jerusalems Levninger sløises.

Efterat den romerske Krigshær fandt nu intet mer enten at plyndre eller myrde (thi havde der været mere tilbage, havde de ikke sparet det, eftersom deres forbittede og hevnjerrige Gemytter endnu ikke vare blevne tilfreds stillede,) befalede Titus dem i Grund og Bund at sløise alt, hvad der stod tilbage af Staden og Templet, ladende intet blive tilbage uden de 3 Aarne Jafael, Hippikos og Mariamne, hvilke vare de høieste Aarne i Staden, og det Stykke af Muren, der vendte mod Vesten. Muren skulde tjene til en Leir for de Tropper, som han der efterlod sig. Aarnene skulde staa til en bestandig Erindring for Efterkommerne om, hvor stor Romernes Tapperhed og Krigs Forsærenhed havde været, at de havde indtaget en saa stærk og vel befæstet Stad. Alt det øvrige blev saaledes ødelagt og sløiset, at hvem, der kom dertil, skulde neppe tro, at der havde været en Stad. Saadan Ende tog det med den prægtige og over al Verden berømte Stad Jerusalem formedelt deres Daarlighed, der altid var for noget Nyt.

Titus beordrede derpaa, at den tiende Legion tilligemed nogle Mærker, Ryttere og nogle Afdelinger Fodfolk skulde blive liggende der til Besætning.

Efterat han saaledes havde anordnet alle Ting, tog han sig for at berømme den ganske Krigshær for dens priselige Forhold og at uddele Foræringer efter Fortjeneste til dem, der havde holdt sig tapprest. Til den Ende lod han sætte midt i Leiren en Throne, paa hvilken han steg op, havende sine Hærførere omkring sig, og talte, saa at den hele Krigshær kunde høre ham, sigende, at han takkede dem meget for den Velvillighed, de bestandig havde baaret til ham, den Lydighed de havde udvist den hele Krig igjennem,

og den Tapperhed, med hvilken de havde gaaet saa mange og store Farer i Møde, hvorved de havde udvidet Rigets Grænser og givet tilkjende for hele Verden, at ingen Hær var saa talrig, ingen Fæstning saa stærk, ingen Stad saa stor, intet Anfald saa hidsigtig og frygt, at det kunde, om de end havde i visse Maader Bytten paa sine Side, bestaa for de romerske Vaaben. Det var dem til stor Ære, at de havde bragt den Krig til Ende, der havde varet saa lang Tid, og saavel til Ende, at de havde ikke kunnet ønske sig et bedre Udfald paa den, da de begyndte den. Men det var dem endda til større Ære, at den hele Verden ikke alene samtykkede det Valg, de havde gjort i at beklæde den keiserlige Throne med Tyrster, og vare fornøiede dermed, men og fandt sig forbundne til at være dem Tak skyldige, der havde udvalgt dem. Han sagde, at de kunde alle forsikre sig om hans Kjærlighed og Bevaagenhed, da han vidste ikke nogen af dem, der ikke havde med al mulig Hurtighed og Fryghed forrettet sine Sager, dog de, som havde holdt sig drabeligst, fordi de havde større Kræfter, og ei allene havde prydet sit eget Liv med priselige Gjerninger, men og med sine herømmelige Bedrifter bragt den hele Krigshær i desto større Anseelse, vilde han strax belønne med Foræringer og Æres bevisninger; thi det var ikke billigt, at de, der havde gjort mere end de andre, skulde ikke have større Belønning; det var det, han særdeles bar Omsorg for, thi saa søm han var ved at straffe sine Soldaters Forseelser, saa meget større Fornøielse fandt han i at belønne deres Fortjenester, der havde havt Del i Krigens Besværligheder.

Derpaa befalede han Hovedsmændene at give sig en Riste paa dem, der havde staaet sig bedst, hvilke han kaldte selv til sig med Navn, og ei alene lagde Berømmelse paa dem i deres Dine, givende tilkjende, at han fandt lige saa stor Behag i deres Dyrskel, som sin egen, men satte selv Guld kroner paa deres Hoveder, gav dem Guldklæder, lange Guldspyd, og Skuepenge af Sølv. Han forfremmede dem og alle, og lod uddele i Overflødighed blandt alle Soldaterne, Guld, Sølv, Klæder og andre Ting af det Bytte, der var gjort. Efterat han saaledes havde belønnet enhver efter Fortjeneste, og gjort Ænster over den hele Krigshær, steg han ned igjen under et almindeligt Frydestrig, og gik hen for at gjøre Takoffer for denne Seiervinding. Han lod stille en stor Mængde Dyre omkring Alterne, hvilke han lod slagte og ofre, og gav Soldaterne Kjødet. Selv gjorde han Gjestebudet med de Fornemste i 3 Dage. Derefter gjorde han Anordning om, hvorledes Tropperne skulde indfoarteres. Den tiende Legion, der tilforn havde

ligget ved Eufrates, lod han blive til Besætning i Jerusalem. Den tolvte Legion, der havde tilforn haft sit Kvarter i Kafancea, maatte ei mere ligge i Syria, eftersom den tilforn under Cestius havde veget for Jøderne, men han udviste den sit Kvarter i Landskabet Melite, der ligger ved Eufrates paa Grænserne af Armenia og Kappadokia. Den femte og femtende beordrede han at følge sig til Ægypten.

Efterat han havde gjort denne Inddeling, begav han sig med disse tvende Legioner til Cæsarea, der ligger ved Havet. Der lod han den øvrige Del af Byttet og Fangerne blive, eftersom man ikke fornedelst paakommende Vinter kunde seile til Italia.

Andet Kapitel.

Titus anretter i Cæsarea Skuespil. Simon bliver tvungen af Hunger til at overgive sig.

Simon bliver fangen.

Medens Beleiringen for Jerusalem varede, var Vespasianus gaaet om Bord paa en Lastdrager, og seilet fra Alexandria til Rhodos; der gif han over paa en Trixeme. Han drog i Land ved hver Stad, han skulde forbi paa denne Reise, og blev imodtagen med utallige Uykønskninger og Frydesfrig. Han fortsatte sin Reise fra Jonia til Grækenland, og saa fra Korintha til Forbjerget Saphgia, hvor han steg i Land og fortsatte sin Vej til Lands videre frem.

Titus tog sin Vej fra Cæsarea, der ligger ved Havet, til Cæsarea Filippi. Der opholdt han sig en temmelig lang Tid, og anrettede adskillige Skuespil, i hvilke mange af Fangerne maatte miste Livet, da de dels maatte kæmpe med vilde Dyr, dels anstille et ordentlig Feltslag, og slaes indbyrdes mellem sig selv. Der fik han Efterretning om, at Simon Gioras Søn var bleven fangen, og det paa denne Maade:

Simon havde i Jerusalems Beleiring Over-Staden inde. Saa snart Romerne vare komne over Muren og ødelagde Staden, begav han sig ind i en Hule, som ikke var kjendt, tilligemed sine troeste Tilhængere, tagende nogle Stenbrækkere og andre fornødne Instrumenter med sig, samt Levnetsmidler for en Tid lang.

Saa længe der var hult under Jorden, rullede de frem, og da de ei kunde komme videre, brugte de sine Redskaber, de havde hos sig, og hulede sig videre frem, i Haab om at finde et Sted, hvor de kunde uden Fare stige op, og komme i Behold. Men deres Tanker sloge dem feil. Thi da de havde en Tid lang gravet, og kun gjort liden Fremgang, begyndte de at lide Mangel paa Levnetsmidler, omendstjænt de toge kun meget sparsommeligen til, hvad de havde. Simon fandt derfor paa en anden List. Han mente at ville gjøre Romerne forkrækkede, og ved den Leilighed at komme sin Vej bort. Til den Ende førte han sig i hvide Klæder, og hang en Purpurkaabe oven paa dem, og i denne Dragt kom krybende op af Jorden paa det Sted, hvor Templet havde staaet. Bagten blev i Førstningen forkrækket, da den saa ham, dog veg den ikke af sin Post. Derpaa traadte de nærmere til, og spurgte ham, hvo han var. Simon vilde ikke sige sit Navn, men bad alene, at Hovedsmanden maatte komme til ham, hvorpaa nogle løb strax hen for at give ham det tilkjende. Den samme var Terentius Rufus, hvilken efter Titi Bortgang havde den høieste Befaling i Staden. Han indfandt sig strax, og da han havde faaet at vide af ham, hvem han var og hvordan det hang sammen, lod han ham slutte i Lænker, og sætte i Forvaring, givende Titus strax Efterretning om, hvorledes han havde faaet fat paa ham.

Saaledes gav Gud Simon i hans dødeligste Fienders Hænder, for at han kunde blive straffet for den umenneskelige Grumhed og Tyrannie, som han havde øvet imod sine Medborgere. Gud stillede det saaledes, at han ikke blev med Magt fangen, men selv kom og godvillig overgav sig til dem, til Straf, fordi han havde ladet saa mange Jøder uheldigen omkomme under det falske Paa-skud, at de havde villet gaae over til Romerne. Saa lidet kan Menneskenes Ondskab undgaa Guds Straf, som at Guds Retfærdighed mister noget af sin Kraft. Thi bier han end noget med Straffen, saa hjemløser han dog vissefælg i sin Tid sin Løvs Overtrædere, og straffer deres onde Gjerninger saa meget desto haardere, naar de tænke, at de skal undgaa Straffen, fordi den ikke strax er bleven udført paa dem. Dette erfarede Simon, da han faldt i de forbittede Romeres Hænder. Hans Fremkomst af Jorden var Marsag til, at Soldaterne randsagede de underjordiske Guler, og fandt i de samme Dage en stor Mængde af de Oprørske. Saa snart Titus kom tilbage igjen til Cæsarea, der ligger hos Havet, blev Simon ført bunden til ham, og befalede han, at han skulde forvares, fordi han vilde føre ham i Triumf med sig til Rom.

Tredie Kapitel.

Titus festligholder sin Broders og Faders Fødsels-Dage, hvilket kostede mangen Jødes Liv. Jøderne i Antiochia komme i Nød.

Jøderne trænges i Antiochia. — Ildbrand i Antiochia paadigtes Jøderne.

Imedens Titus opholdt sig i Cæsarea, indtraf hans Broders Fødselsfest, hvilken han holdt høitideligen med største Pragt, og, for at gjøre denne Fest desto anseligere, maatte 2500 Jøder, som vare fordømte, miste deres Liv. Nogle bleve sønderrevne af vilde Dyr, andre bleve levende opbrændte, og de øvrige maatte ombringe hinanden. Dog omendstjunt Jøderne paa saa utallige Maader ynkelig omkom, holdt Romerne alt dette for alt for liden og lemfældig Straf for dem.

Derefter begav Titus sig til Berythus, en Stad i Fønikia, som og var en romersk Plantestad. Der opholdt han sig længere, og da hans Faders Fødselsdag samme Tid indfaldt, holdt han og den høitideligen, og det med langt større Pragt, saavel i Henseende til Stuespillene, som andre Fornøielser, og blev ved denne Leilighed mange af de fangne Jødernes Blod udøst paa samme Maade som tilforn.

Ved de samme Tider mødte Jøderne i Antiochia et bedrøveligt Uheld, da den hele Stad var bragt i Bevægelse imod dem, ei alene for Forseelser, som de for nærværende Tid bestyldte dem for, men og for det, som de lang Tid tilforn havde gjort. Jeg holder det fornødent at gaa noget tilbage i Historien, for at man desto bedre kan forstaa Sammenhængen og det Efterfølgende.

Man maa vide, at Jøderne ere spredte over den ganske Verden, og da Syria ligger tæt op til deres Land, findes der den største Mængde af dem, fornemmeligen i Antiochia, dels efter som denne Stad er af saa stort Begreb, dels og efter som Kong Antiochi Efterkommere havde givet dem Tilladelse at bo der, og forundt dem herlige Friheder. Thi Antiochius, med Tilnavn Epifanes, ødelagde Jerusalem og udplyndrede Templet, men de efterfølgende Konger gave Jøderne i Antiochia alle de Robberkar tilbage, der vare givne til gudeligt Brug, for at sætte dem i deres Synagoge, og skjenkede dem lige Borgerrret i Staden med Grækerne. Paa samme Maade bleve de medhandlede af de efterfølgende Konger, hvorover de toge til, og formeredes meget. De prydede sin Synagoge med de prægtige Foræringes, som vare givne

dertil, drog mange af Grækerne til sig, og fik dem til at antage deres Religion og Gudstjeneste. Paa de Tider da Krigen tog sin Begyndelse, og Vespasianus nyligen var kommen til Skibs til Syria, paa hvilken Tid alle vare forbittede paa Jøderne, og deres Had var kommen paa høieste Spidse, gif en Jøde, ved Navn Antiochus, der formedelst sin Fader var i stor Agt og Ære, thi denne var den fornemste Dyrigheds Person for Jøderne i Antiochia, hen til Borgerne, da de vare forsamlede paa den offentlige Plads, og bestyldte sin egen Fader og nogle andre, at de havde i Sinde en Nat at sætte Ild paa Staden; leverede dem og nogle fremmede Jøder, som skulde være i Ledtog med dem. Da Almue hørte dette, bleve de saa ophidsede, at de strax gjorde en Ild paa Pladsen, paa hvilken de fastede dem, som han havde tilbragt dem, og lavede sig til paa samme Maade at ville handle med alle Jøderne, menende, at frelse sin Fædrene Stad fra Undergang, dersom de ei lode Tiden gaa forbi, men strax gabe dem den Løn, de havde fortjent.

Paa det Antiochus, kunde gjøre dem end mere opsætsige mod Jøderne, og saa dem til at tro, at han havde forandret sin Religion og havde Afsty for Jødernes Skikke, offrede han ei alene selv paa Grækernes Bis, men og sagde, at de skulde tvinge de andre til at gjøre det samme, da, i Fald de vægrede sig derfor, det var et klart Tegn, at de vare Medvidere i dette onde Anslag. Antiochenerne fulgte hans Raad, og var der nogle saa hvilke bekvemmede sig dertil; men alle de andre, der ei vilde finde sig heri, bleve strax myrdede. Han lod det ikke blive ved at have øvet denne Ugudelighed, men dette skarnagtige Mennecke fik af den rommerste Statholder nogle Soldater for at forhindre sine Medborgerne at helligholde Sabbaten, og at tvinge dem til at arbejde paa den Dag saavel, som paa de andre Dage. Han trængte dem saa haardt, at Sabbatens Helligholdelse blev ei alene ophævet i Antiochia, men og, da det først havde taget der sin Begyndelse, inden kort Tid i alle de andre Stæder.

Ved de samme Tider da denne Ulykke rammede Jøderne, kom de i en anden Ulempe, hvilken jeg og maa fortælle, efter som jeg har meldt om den første. Der opkom en Ildbrand i Staden, hvilken lagde det firfante Torv, Archiverne, Raadhuset og de offentlige Bygninger i Aske, og Ilden greb med saadan Magt omkring sig, at de havde ondt ved at forebygge, at ikke den hele Stad skulde blive ødelagt. Denne Ildbrand gav Antiochus Jøderne Skyld for, saa at, hvis Antiochenerne ikke havde allerede været ophidsede imod Jøderne, havde denne falske Bestyldning kunnet været

nok til at bringe dem i Garniss, hvis Gemytter vare satte i Bevægelse ved det, der var skeet, og troede de saa meget mere af det foregaaende, at det var sandt, han sagde, ja de end og indbildte sig, at de havde selv seet Syðerne sætte Ild paa Staden. De fnyttede af Bitterhed og Brede, og som rasende og affindige Mennesker stormede med et stort Anskrig imod dem, som vare beskylde, saa at Cnejus Collegas, der forvaltede Statholderskabet over Syria i Censurii Peti Fraværelse, hvilken var af Vespasianus beskikket til Statholder, men var ikke endnu ankommen, neppe kunde stille deres Opløb, bedende dem, at de vilde holde sig i Stilhed, indtil han kunde faa Sagen andraget for Keiseren. Collegas lod anstille en nøie Undersøgning, for at komme efter Sandheden, og blev da befunden, at Syðerne, som Antiochus havde beskylde, vare ganske uskyldige, men at nogle Skjelmer, der var forgjældede, havde gjort det, hvilke mente at, naar Torvet og de Steder, hvor de offentlige Breve laa forvarede, vare opbrændte, deres Gjeldnere intet skulde kunne fordre af dem, og de altsaa være uden at Krav. Smidlertid maatte Syðerne, medens denne Undersøgning varede, og, førend man kom efter de skyldige Mordbrændere, svæbe i allerførste Angest.

Fjerde Kapitel.

Vespasianus bliver med stor Glæde modtagen i Rom. Germanerne falde fra Rømerne, men bringes igjen til Lydighed, Sarmatierne gjøre et Indfald i Myhia, men drives tilbage.

Germanerne gjøre Oprør. — Bringes til Lydighed. — Skytherne gjøre Indfald i Myfien.

Smidlertid fik Titus Breve fra sin Fader, hvori han giver ham tilkjende, hvorledes han var bleven modtagen af alle Stæderne i Italien, men fornemmelig af Rom med største Glæde og Uresbevisninger; hvilket forarsagede ham en ikke liden Glæde, da han blev derved stilt ved den Bekymring, han hidindtil havde gaaet i for ham. At Vespasianus paa denne Maade blev modtagen, er ikke at undre paa, helst da han fraværende havde alles Høiagtelse og Kjærlighed, og alle længtes efter hans Ankomst. Naadet erindrede sig de Ulykker, der vare skete ved de forrige Forandringer i Regjeringen, og derfor havde ønsket at faa ham til Keiser, der

var ærværdig i Henseende til hans graa Haar, berømmelig formest hans Krigsforfarenhed og priselige Gjerninger, og som de vidste vilde bruge sin Magt alene til at befordre sine Undersaatters Belfærd og Lykkelighed. Almuen længtes efter ham, fordi de vare trætte af de indvortes Uroligheder, da de haabede ved hans Ankomst at blive befriede fra alle Viderværdigheder, og igjen at komme til sin forrige Velstand og Lykkelighed. I Særdeleshed havde Krigshæren sine Dine henvendte til ham, thi da de vare Vidner til hans berømmelige Krigsbedrifter, og havde forsøgt de andre Keiseres Ukyndighed og Forsagthed, haabede de ved hans Anførsel at afstryge den Skam, de havde faaet paa sig, og derfor ønskede intet heller end at kunne se ham paa Thronen, som de vidste vilde være sparsom i at opoffre deres Liv, og alene var i Stand til at forskaffe dem Anseelse.

Da han havde en saa almindelig Kjærlighed og Yndest, ventede de med største Længsel efter ham, og de kunde ikke give Tid, til han kom, men de Fornemste droge et langt Stykke fra Staden ud, for at tage imod ham. Sa der var en saa almindelig Længsel, at Almuen strømmede i Hovetal ud imod ham, saa at Staden var fast tom for Folk; thi de vare langt flere, der var udgangne, end de, som vare tilbage. Da der kom Tidende til Staden, at han var ikke langt borte, og nogle af dem, der kom i Forveien, berettede, hvor mild, og belevn han viste sig imod enhver, stormede de, der vare blevene tilbage, tilligemed Kvinderne og Børnene, ud og stillede sig i de Gader, igjennem hvilke han skulde passere. Deres Kjærlighed blev end mere optændt ved den Mildhed og Naade, der fremlyste af hans Ansigt, saa at de gjorde et stor Frydefrig, kaldende ham sin Frelser, Belgjører og sagde, at han var den eneste, der var værdig til at beklæde den Keiserlige Throne. . Veiene vare bestrøede med Blomster, og allevegne var der behængt med Krandsar af vellugtende Urter, der opfyldte Luften med en behagelig Lugt, saa at den hele Stad saa ud som et Tempel. Der var saa stor en Mængde Folk, at han neppe kunde trænge sig igjennem til Slottet. Saa snart han var kommen til Slottet, lod han anrette Takoffere til sine Husguder for sin lykkelige Tilbagekomst, Man hørte intet andet i Staden end Gjestebud og Glædskabs Maaltider. Hvert Lag, hver Familie og hvert Nabolag slog sig sammen og lod anrette for sig. Aligemaade gjorde de Dyringer til Gud, og bade, at Gud ville lade Vespasianus sidde i mange Aar paa den keiserlige Throne, og stadfæste Riget paa hans Børn og deres Afkom uden nogen Forandring. Med saadan Nedebønhed og Velvillighed blev Vespasianus imodta-

gen af Indbyggerne i Rom, og strax kunde de mærke Forandring paa sin Tilstand, at den var bleven meget forbedret.

Imedens Vespasianus endnu opholdt sig i Alexandria, og Titus laa for Jerusalems Beleiring, gjorde en stor Del af Germanerne Oprør, og fik de nærmeste Gallier i Ledtog med sig, haabende at kaste det romerske Nag af sig. Den fornemste Marsag, der drev Germanerne til denne Opstand, og at begynde Krig med Romerne, var deres egen Natur, da de aldrig overlagde noget, men gjorde i Ubetænkksomhed, hvad dem faldt ind, og, uden at de kunde vente nogen Fordel, vovede de sig i Fare; dernæst det Had, de bare til Romerne, fordi de med Magt vare tvungne til at være dem skatshyldige. Dertil kom den beleilige Tid, da det romerske Rige var blevet svækket ved de indvortes Uroligheder, der vare skedte formedelt de idelige Forandringer med Keisere, og de hørte, at alle de Folk, der var Romerne underdanige, begyndte at vakle og vige tilbage. De gjorde sig derfor ingen Betænkning mere ved at gjøre Opstand og falde fra. Hovedmændene i dette Oprør, hvilke og pustedes mer og mer til den Ild, der allerede brændte, vare tvende af deres Føreere, ved Navn Clasicus og Vitellius, der havde i lang Tid været betænkte paa at gjøre Opstand, men havde ikke fundet saa bekvem Tid og Leilighed til at faa dette deres Forsæt sat i Værk, hvorfor de nu, da de fandt Almuen saa redbon og færdig hertil, besluttede at gjøre et Forsøg herpaa. Da nu den største Del af Germanerne havde gjort aabent Oprør, og de andre ikke vare langt fra samme Tanker, skikkede Vespasianus, ved en guddommelig Styrelse et Brev til Petilius Cerealis, der tilforn havde været Statholder over Germania, hvori han lader ham vide, at han havde beskikket ham til Consul, og at han skulde begive sig til Britania, for at tage Statholderstabet i samme Rige i Besiddelse. Da han stod i Beredskab med at tiltræde sin Reise, for at antage den ham betroede Post, fik han Efterretning om Germanernes Opstand, hvorfor han usfortøvet angreb dem, nedlagde en stor Del af dem, og gjorde dem floge ved deres egen Skade. Om end Cerealis ikke saa hastig var kommen didhen, saa havde det dog ikke været længe, før end Germanerne havde kommet til at betale Legen. Thi saa snart der kom Tidende om dette Oprør til Rom, tog Domitianus, Keiserens anden Søn, denne vigtige Post paa sig, thi omendskiønt han var kun ganske ung, saa havde han dog langt større Krigsforfarenhed og Øvelse, end man skulde forestille sig i Henseende til hans Alder, og havde tiligemed arvet sin Faders Mod og Hjerte, og derfor strax begav sig

paa Veien, for at bringe disse Barbarer til Lydighed. Da de fik hans Ankomst at høre, faldt Modet paa dem, saa at de strax overgave sig, og havde de den Fordel heraf, at de uden Blodsudgydelse igjen bødte deres Hals under Naaget. Herforuden gjorde Domitianus saadanne Anstalter i Gallia, at det ikke saa let skulde kunde komme til et Oprør. Efter saavel forettede Gjæringer, hvilke langt overgik hans Alder, og hvor ved han havde ladet se, at han ikke vanslægtede fra sin Fader, kom han med største Ære og Berømmelse tilbage til Rom igjen.

Ved de samme Tider, da Germanerne gjorde foransførte Opstand, understode Skytherne sig til et dumdriftigt Foretagende. Sarmaterne, saaledes kaldes nogle af dem, satte i stor Mængde over Floden Ester (Donau) i al Stilhed, og faldt ind i Mysia, hvor de overrumplede Romerne, og ihjelslode alle dem, som laa der i Besætning, og da Hærsførerens Fontejus Agrippa, der havde været Konsul, kom dem imøde, for at gjøre dem Modstand, omkom de ham i en Træfning, hvorpaa de streifede det hele Landskab igjennem, stjænte og brændte, hvor de kom frem. Denne fik at høre, hvad der var passeret, og hvorledes de huserede i Mysia, sendte han Rubrius Gallus derhen for at tugte disse fremmede Gjæster. Denne nedlagde en stor Mængde af dem i adskillige Træfninger, saa at de andre med stor Angest og Forstrækkelse tog Flugten til sit Land igjen. Efterat denne Hærsfører havde saaledes gjort Ende paa denne Krig, satte han alle Ting i Forsvars Stand for videre Indfald, og lagde stærkere Besætninger i Fæstningerne, at Barbarerne ei tiere skulde kunne komme over Floden og gjøre Landgang. Saaledes fik den mysiske Krig snart Ende.

Femte Kapitel.

Om Sabbat-Floden. Antiocheerne faa Afslag af Titus paa sin Begjæring. Titus kommer til Rom, hvor han triumferer med sin Fader.

Sabbat-Floden. — Vespasianus med sine tvende Sønner holde Triumf. — Dens store Pragt. — Simon bliver henrettet. — Vespasianus bygger et Tempel, Frenden til Ære.

Titus opholdt sig, som før er meldt, nogen Tid i Berhthus. Derfra begav han sig videre frem, og i alle de syriske Stæder,

til hvilke han kom, lod han anrette prægtige Skuespil, i hvilke fangne Jøder, til et Bøvis paa, at de skulde udryddes, bleve opoffrede. Underveis besaa han en Flod, om hvilken jeg maa melde noget i Henseende til dens Merkværdighed. Denne flyder imellem Arfæa i Kong Agrippas Rige og Kasanæa, og har en forunderlig Egenkab; thi uagtet den er stor og løber temmelig stridt, saa gaar den dog ganske bort, og bliver tør i 6 Dage, derpaa kommer den igjen i sit fulde Løb den syvende Dag, og man skal da ikke se, at der har været nogen Forandring ved den, og denne Orden holder den bestandig, hvorfor den kaldes Sabbat-Floden, af den syvende Dag, som er hellig hos Jøderne, og kaldes Sabbat.

Da Indbyggerne i Antiochia fik Titus Ankomst at høre, kunde de for Glæde ikke være i Staden, men de løb mer end 30 Stadier ud for at tage imod ham, ei alene Mændene, men og Kvinderne og Børnene. Da de saa ham komme, stillede de sig paa begge Sider af Veien, rakte sin høire Haand i Veiret, og ledsagede ham med utallige Uklønstninger til Staden. Ved alle sine Uklønstninger bade de ham, at han vilde drive Jøderne ud af deres Stad. Men Titus drog sin Bei frem, uden at svare dem noget dertil. Imidlertid vare Jøderne i største Beængstelse, da de ikke vidste hvad Titus vilde gjøre.

Titus opholdt sig ikke længe i Antiochia, men begav sig strax derfra til Zeugma, der ligger ved Eufrates. Der kom den parthiske Konge Bologesi Gesandter til ham, hvilke paa sin Herres Begne afslagde Uklønstninger til ham for den Seier, han havde erholdt over Jøderne, og skænkede ham en Guldkrone. Denne imodtog han, og lod Gesandterne spise med sig, og vendte derpaa tilbage til Antiochia igjen. Raadet og Borgerstabet indfandt sig strax hos ham, og bad ham ydmygelig, at han vilde komme paa den offentlige Skueplads, hvor det ganske Borgerstab var forsamlet. Titus var saa naadig, at han søiede dem i denne deres Begjæring; hvorpaa de med største Hestighed fornøede sin Paastand, at han vilde udjage Jøderne af Staden. Titus svarede dem her til meget sindrigt: Deres eget Land er ødelagt, og ingen vil nogensteds tage imod dem: Hvor skal jeg da stille dem hen? Da denne Antiochenernes Begjæring blev dem afflagen, bad de da igjen, at de Kobbertavler, i hvilke Jødernes Privilegier vare indgravne, maatte blive borttagne; men Titus vilde ikke heller bevilge dette, men lod Jødernes Sager i Antiochia blive paa samme Fod som tilforn. Derefter begav han sig til Ægypten.

Paa Veien kom han til Jerusalem. Da han saa den be-

selige Udørken, og sammenlignede den med denne Stads forrige Pragt og Herlighed, gik det ham til Hjerte, at en saa anseelig og prægtig Stad var bragt i en saa uheldig Tilstand, at den var forvandlet til en Stenhob. Det var saa langt fra, at han, som maasse andre skulde have gjort, gjorde sig til af, at han havde med sine feierige Vaaben indtaget og sløiset saa stor og mægtig en Stad, at han langt snarere ofte ønskede Ulykke over dem, der havde været Ophav til dette Oprør, og tvunget ham til at handle saaledes med Staden, hvorved han gav tilkjende, at han søgte ei at blive berømt ved andres Ulykke, omendstjunt de havde fortjent den. Der blev siden efter funden en anseelig Del af Stadens Rigdom i Gruset, hvilken Romerne tilbels selv udgravede, tilbels fandt efter Fangerens Anvisning, nemlig Guld, Sølv og andre kostbare Ting, hvilke de, der havde eiet dem, havde nedgravet i Jorden, eftersom de vare uvisse paa, hvad Udfald Krigen vilde faa.

Titus fortsatte derpaa sin Reise til Ægypten, og som snarest passerede igjennem denne Udørken til Alexandria. Der besluttede han at seile til Italia, hvorfor han stilledes de tvende Legioner, som han havde havt hos sig, tilbage til de Stæder, hvor de tilforn havde ligget i Kvarter, nemlig den femte til Mysia og den femtende til Pannonia. Simon og Johannes, de tvende Anførere for de Oprørske, beføl han, at de skulde tilligemed 700 af de største og mest anseelige Mandspersoner strax søres til Italia, hvilke han vilde lade føre i Triumf for sig.

Efter en uheldig Seilads kom han til Italia, og Indbyggerne i Rom gik ud, og toge imod ham paa samme Maade, som hans Fader; men det, som gav hans Indtog sin største Glæde, var, at hans Fader kom selv ud og tog imod ham. Det var en ubestrikelig Glæde for Folket, at se de 3, nemlig Keiseren og hans tvende Sønner her forsamlede.

Noogle Dage derefter besluttede de at ville samlede holde Triumf med hinanden, omendstjunt Raadet havde fundet for godt, at enhver af dem skulde triumfere for sig. Da Dagen kom, paa hvilken de skulde holde dette prægtige Indtog, blev ikke en Sjæl af den store Mængde Folk, der var i Staden, hjemme, men enhver stillede sig paa de Stæder, hvor de skulde passere, for at se denne Stads, og var der saadan Trængsel, at der var ikke mere Rum, end at de, der triumfere, kunde komme igjennem.

Om Morgenen tidlig før Dag kom alle Soldaterne, som og mindre Afdelinger, ansørte af sine Høvedsmænd, optrækkende i fuld Rustning ikke til Overpaladset, men til Isis Tempel, thi

der havde Keiserne den Nat hvilet. Saa snart det begyndte at dages, kom Vespasianus og Titus ud, havende Laurbærkrands om sine Hoveder, og isørte, efter Sædvane, Klæder af Purpur, og forsøiede sig hen til Octavii Dmgang, hvor det ganske Raad, de fornemste Embedsmænd, og det hele Ridderstab ventede paa deres Ankomst. For Dmgangen var et Pallas opreist, paa hvilket stode Stole af Elfenben. Da de vare komne, og havde sat sig paa samme Stole, begyndte Soldaterne at opløste et Frydefrig, ønstende dem til Lykke, og begyndte dem meget for deres Tapperhed og herlige Bedrifter. De vare, som sagt er, begge isørte Silkeklaeder, uden Baaben, havende en Laurbærkrands om sine Hoveder. Da Vespasianus havde taget mod deres Lykønskninger, og de vilde til at sige mere, gav han Tegn, at de skulde tie. Da nu alle vare stille, stod han op, og bedækkede den største Del af sit Hoved med sin Hjortel, og saaledes gjorde sin Bøn. Det samme gjorde og Titus. Efterat de havde gjort sin Bøn, talte Vespasianus til dem alle i Almindelighed, men kun ganske lidt, og lod derpaa Soldaterne gaa til det Gjæstebud, som efter Sædvane var anrettet for dem. Imidlertid begave de sig til Triumfporten, der blev saaledes kaldet, fordi de Triumferende holdt igjennem samme sit Indtog. Der spiste de og isørte sig Triumfklæderne, og efterat de havde offret til Guderne, der stode ved Porten, drog de i Triumf igjennem de Pladser, som vare beklædte til Skuespil, for at alle kunde desto bedre se dem.

Der er umuligt at kunne beskrive ret den store Pragt, her var, og de mange kostbare Ting, og man skal neppe kunne forestille sig det, at de kunde have været saaledes, saavel i Henseende til det prægtige og kunstige Arbejde, som den store Rigdom og de rare Ting, Naturen havde bragt til Veie, hvilke man her saa. Hvad Menneſter i lang Tid ved Lykkens Hjelp havde samlet paa og forskaffet sig af det, som kaldes prægtigt, forundringsværdigt og rart, det kom altsammen paa den Dag frem for Dagen, og aflagde et Vidnesbyrd om det romerske Riges store Magt; Guld, Sølv og Elfenben var der i saadan Mængde at se paa alle Slags Kar og Kunststykker, at det syntes ikke som en Mængde, der bleve førte i Pomp, men at man skulde snart sige, at det var en rivende Strøm. Der blev baarne Tapeter af det allerrareste Purpur, hvilke vare overmaade kunstigen bordyrede paa Babylonernes Maade. De Guldkroner og andre Grestegn, som der bleve baarne, var besatte med saa mange skjeldne Edelstene, at hvem der saa den store Mængde, skulde ikke kunne tro, at de var saa skjeldne, som man foregav. Deres Guders Billeder bleve og baarne, hvilke vare af

en forunderlig Størrelse og forferdigede af de største Kunstnere, saa at Kunsten gav Materien intet efter, der ellers var overmaade kostbar. Der bleve fremledte adskillige Slags Dyr, af hvilke enhver var udziret paa sin Maade. Og alle de, der havde noget at føre eller bære, hvilke udgjorde en stor Mængde, vare isørte Purpurklæder, borbryede med Guld, og for Resten vare alle de, der hørte til dette Indtog, overmaade prægtigen klædte, at der kunde intet være kostbarere. Endog til Fangerne, som vare saa udpyntede og med saa mange Forandringer, at man ved at betragte de mange Dragter og deres Pragt, saa ei efter, eller agtede, om de saa bedrøvede ud, eller vare blevne magre formedelst deres nærværende Omstændigheder. Hvad der mest satte Tilskuerne i Forundring, var de Maskiner, der bleve fremsførte, hvilke vare saa store, at man maatte være i Frygt for at de, der bære dem, skulde falde, og blive knuste af dem, thi nogle af dem var 3, andre 4 Loft høie. Arbeidet paa samme var og saa kunstigt, at man ikke uden med største Fornøielse, men tilligemed med største Forundring kunde se dem; thi mange af dem var behængte med guldborbryede Tæpper, og alle vare udzirede med Guld og Elfenben. Disse forestillede de fornemste Tildragelser, der vare skete i Krigen, saa livagtig, at alle kunde se, hvorledes det var passeret. Man kunde der se, hvorledes det frugtbareste Land blev ødelagt, hele Hære at blive slagte, og nogle at blive drevne paa Flugten, andre at tages til Fange; de stærkeste Mure ved Maskiner at nedrives, de fasteste Fæstninger at indtages og sløifes; og de største og folkerigste Stæder paa Bjergene at bestormes; hvorledes den romerske Krigshær kom ind gjennem Muren, og nedfablede alle dem, de støtte paa; hvorledes de af Fienden, der ingen Modstand kunde gjøre, laa paa sine Knæ, og bode om Naade; hvorledes de satte Ild paa Templerne og nedrebe Husene over dem, der beboede dem. Der bleve forestillede Floder og Søer, ikke som de tjente til at gjøre Jorden frugtbar, eller at stille Menneskers og Kvægs Lyrst, men som de efter denne Ødelæggelse løb igjennem et øde Land, der endnu stod i fuld Brand. Dette havde Jyberne udstaaet, og var det saa levende afbildet, at Tilskuerne fik saa nysigtig Forestilling derom, som om de havde selv været tilstede, og seet det. Ved enhver af disse Maskiner blev ført den, der havde været Hovedsmand i den Stad, som var bleven indtagen, og var tilligemed forstillet Maaden, han var bleven fangen paa. Efter dem fulgte en stor Del Skibe, og derefter Byttet, blandt hvilket det, som blev taget i Jerusalem's Tempel, var det fornemste. Dette bestod i et Guldbord, af mange Talenters Vægt, og en Lysestage, som ili-

gemaade var af Guld, men ganske anderledes gjort end andre Lysestager. I Midten fra Toden gik en Stang op, fra hvilken gik 7 smaa Rør, af Stikkelse som Forker, og øverst paa hver af dem var en Låmpe. De vare 7 i Tallet for at vise, i hvilken Ære den syvende Dag var hos Jøderne. Til sidst blev baaren den jødiske Lov, som det sidste af Byttet, og efter den kom en stor Mængde, der bare Seierstegn, hvilke var forædige af Guld og Elfenben. Efter alt dette kom Vespasianus ridende med Titus, og ved Siden af dem red Domitianus overmaade prægtig klædt paa en meget skøn og anselig Hest.

Dette skede til Jupiter Capitolini Tempel. De de kom der til, holdt de stille; thi det var Skik, at de skulde holde der stille indtil at der kom Efterretning, at Fiendernes Hærfører var bleven henrettet. Denne var Simon, Gioras Søn, hvilken var i denne Triumf ført blandt de andre Fanger, men derefter blev bunden med en Strikke, pidstet med Ris og slæbt derpaa hen til det Sted paa Torvet, hvor Misdædere bleve aflivede, og der henrettet. Saasnart der kom Bud, at han var bleven henrettet, skede der et almindeligt Frydestrig, og der blev derpaa offret. Efterat Dringerne vare forrettede, og de havde gjort sin Bøn, begav Keiseren med sine Sønner sig til Slottet, hvor der var anrettet et prægtigt Gjestebud for de Fornemste. De andre havde og ladet anrette for sig hjemme; thi den ganske Stad holdt denne Dag høitideligen for den Seier, de havde erhøldt over sine Fiender, og fordi de indvortes Uroligheder nu havde faat Ende, da de haabede siden efter at leve i Fred og Lykkelighed.

Efterat Vespasianus havde holdt denne Triumf, og sat sig paa den keiserlige Throne, tog han sig for at ville bygge et Tempel, Freden til Ære. Det blev og sat i Værk, og kom det i en utrolig Hast til Fuldkommenhed. Paa denne Bygning blev anvendt en stor Sum Penge; thi den blev ei alene beprydet med de prægtigste Malerier, men og med kunstige støbte Billeder, saa at til dette Tempel blev samlet alt det, som man tilforn havde slæket hele Verden omkring for at se, og man kunde finde det her paa et Sted, af hvilket man tilforn fandt et Stykke hist, et andet her. Iblandt andet bleve der satte de gyldne Sager, som vare tagne af Jødernes Tempel, hvilke han satte størst Værd paa. Men Løven og det Purpurforhæng, der hang for det Jnderste af Templet, lod han forvare i det keiserlige Pallads.

Jork = gaffel.

Sjette Kapitel.

Lucilius Vassus beleirer og indtager Machærus og nogle andre Stæder i Judæa.

Machærus eleires af Romerne. — Denne Fæstnings Beskrivelse. — Urten Baaras Beskrivelse. — En forunderlig Kilde. — En overmøbig Jøde. — Romerne blive ved en særdeles Hændelse Herrer over Fæstningen.

Derefter blev Lucilius Vassus skicket til Judæa, for der at føre Tropperne som Hovedleder, og da de vare blevne overleverede ham af Cereale Betilianus, angreb han med dem, han havde hos sig, Fæstningen Herodion, hvilken strax overgav sig. Derefter bragte han den hele Krigshær sammen, thi en stor Del af den var adspredt hist og her, og efterat han havde bestyrket den med den tiende Legion, rykkede han mod Machærus. Det var en høi fornøden Sag at faa samme Fæstning forstyrret, thi, saa længe Jøberne havde den at stole paa, kunde man være vis paa, at de vilde, saa snart de saa Leilighed, gjøre nye Oprør; thi den laa saa fordelagtig, at hverken havde de, der havde den inde, behov at frygte for, at nogen skulde gjøre dem nogen Skade, ikke heller kunde de, der angreb dem, gjøre sig noget Haab om at erholde nogen Fordel over dem. Fæstningen laa oven paa en høi og brat Klippe, saa at man med stor Vanstuelighed kunde komme op til den. Derforuden var den af Naturen omringet paa alle Sider med dybe Dale, i hvilke man kunde ikke gaa, saa at man hverken letteligen kunde komme igjennem dem, ikke, heller paa nogen Maade fylde dem op. Paa den vestlige Side strakte Dalen sig 60 Stadier i Længden til Søen Assfaltites, paa hvilken Side Fæstningen laa saa høit, at man umuligt kunde komme derop. Mod Sønden og Norden var Dalen vel ikke saa stor, dog bredere end at man kunde løbe Storm. Mod Østen var en Dal 100 Alen dyb, og ved Enden af samme laa et Bjerg lige over for Machærus.

Da Alexander, den jødiske Konge, saa Stedets Fæsthed, byggede han først en Fæstning der, hvilken Gabinus siden afsøfede i Krigen med Aristobulus. Der Herodes siden var kommen paa den jødiske Throne, holdt han det fornødent igjen at lade dette Sted befæste for at have den som en Grænsfæstning imod Araberne, eftersom det laa saa fordelagtigt, at man deraf kunde se over deres hele Land. Herover lod han en stor Plads omringe med Mur og Taarne, og lod der inden for anlægge en Stad. Fra denne Stad gik man op til Fæstningen. Denne laa øverst paa Spidsen af Bjerget. Denne Spids lod han omringe med Mur,

og i hvert Hjørne blev sat et Taarn 160 Alen høit. I Midten blev bygget et Slot, hvilket var meget stort og fuldt af prægtige Værelser. Paa de bekendteste Steder lod han gjøre adskillige Vandkister, i hvilke Regnvandet kunde samles, saa at han ligesom kappedes med Naturen; thi, hvad den havde ladet mangle, det erstattede han ved Kunst og Arbeide. Han forsynede den og med saa mange Vaaben, Maskiner og Krigsrustning, at de, om de skulde blive beleirede, kunde holde den største Beleiring ud.

I ovennævnte Slot var en forunderlig stor Rod, hvis Busk var lige saa høi og tyk som et Figentræ. Denne havde, som man beretter, staaet der fra Herodes' Tid, og havde grønnedes endnu længere, dersom den ikke var bleven afskudt af Jøderne, da de indtog Stedet.

I den Dal mod Norden var et Sted ved Navn Baaras. Paa samme Sted voxede en Art, der havde samme Navn, var ildebrød, og kastede om Aftenen Straaler fra sig som Lynild. Naar nogen kom til den, og vilde tage fat paa den, kunde de ikke faa fat paa den, men den veg bort, og kunde man ikke paa anden Maade faa fat paa den, end at man maatte øse Fruentimmer-Urin eller det, de miste ved den maanedlige Menselse paa den. Dersom nogen strax derefter rørte derved, døde han paa Stedet, medmindre, at han saaledes tog fat paa den, at Roden hang ud af Haanden. Man kunde og uden Fare faa fat paa den paa en anden Maade, og det saaledes: Man gravede rundt omkring den, saa at kun en liden Del af den var i Jorden. Derefter bandt man en Hund, ved den, naar nu Hunden vilde løbe efter den, der havde bundet den, rykkede den Roden op, men døde strax i Stedet for den, der havde opgravet Roden. Derefter kunde man uden nogen Fare tage den. Den eneste Aarsag, hvorfor man gjorde sig saamegen Umag for den, og satte sit Liv i Bøve for at faa den, var, fordi de saa kaldte Dæmoner, hvilke ere ugudelige Menneskers Aander, der fare ind i de Levende, og dræbe dem, dersom man ikke har strax noget at hjælpe dem med, strax forlode dem, i hvilke de vare farne, alene naar man holdt den til den Syge.

Paa samme Sted fandtes og varme Brønde, hvis Vand var af en ulige Smag; thi i nogle var det ganske bittert, i andre ganske sødt. Der vare og iligemaade en stor Mængde kolde Brønde, saa at ikke alene, hvor Jorden var lav, de kolde Brønde laa i lige Linie med de varme, men det, som var mere at forundres over. Der var en Gule der i Nærheden, ikke meget dyb, hvilken var bedækket med en stor Sten. Oven ved samme Sten var ligesom tvende Brønde ikke langt fra hinanden, og af det ene udvælede

ganste koldt Vand, og af det andet ganste varmt, og naar begge Slags Vand blev sammenblandet, blev det et meget behageligt og saare nyttigt Bad for mange Slags Sygdomme, særdeles til at styrke Senerne. Der var og paa samme Sted Svovel og Alluminer.

Efterat Bassus havde nøie undersøgt Stedets Bestaffenhed, lod han den Dal mod Osten opfylde, for at han kunde komme til Fæstningen. Derefter lod han i største Hast oplaste en Bold, for desto lettere at løbe Storm imod den. Jøderne, som vare derinde, skilte fra sig de Fremmede, som unyttige Folk, og drev dem ned i Understaden for at forsvare samme, og modtage det største Anfald. Selv beholdt de Fæstningen, dels efterjom den var stærkest, dels havende sin egen Frelse for Dine, thi de haabede lettere at skulle faa Naade hos Romerne, naar de overleverede dem Fæstningen. Dog vilde de først gjøre Forsøg paa, om de ikke kunde tvinge Romerne til at ophæve Beleiringen. Herover gjorde de hver Dag Udfald, og holdt Smaakampe med Romerne, hvor de traf dem, i hvilke mange paa begge Sider omkom. Snart erholdte Jøderne Fordel over Romerne, snart Romerne over Jøderne. Naar Jøderne overrumplede Romerne uventende, fik de Overhaand derimod, naar de paa Standsen stode paa sin Post, viste de dem tilbage igjen med blodige Bander. Dog herved fik Beleiringen ikke Ende; men der skede en uformodentlig Hændelse, som tvang Jøderne til at overlevere Fæstningen. Iblandt de Beleirede var et kjælt ungt Menneſte ved Navn Eleazar, der hverken feilede Mod eller Styrke. Denne havde gjort sig berømmelig i adskillige Udfald, og opmuntrede de andre til at falde ud, og forhindre Romerne at fuldføre deres begyndte Verker; han tilspjode og Romerne i Smaakampe en ikke liden Skade. Han var altid foran i Spidsen, naar de angreb Fienden, men bagest naar de rykkede tilbage, thi han vilde se de andre i god Behold. En Dag, da de havde holdt en Trefning, og de vare skildte fra hinanden, uden at nogen af dem kunde tilskrive sig nogen synderlig Fordel, blev Eleazar holdende uden for Porten til Trods for Romerne, menende at der var ingen af dem, der turde binde an med ham, og talede imidlertid med sine Kamerater, der stode paa Muren tænkende ikke paa noget. Dette blev en af den romerske Krigshær ved Navn Rufus, som var en Ægyptier, var, og, uden at nogen ventede det, kom løbende i fuld Fart, tog fat paa ham, og førte ham i hans fulde Rustning til den romerske Leir, til Jødernes yderste Forstrækkelse, der stode paa Muren, og saa det. Hærførren lod ham derpaa afføre alle sine Klæder, og pidste offentligen i alle de

F
m
m
A
d
v
Q
o
p
o
z
f
e
f
d
g
h
b
Q
Q
h
d
f
g
t
e
r
t
E
t
c
i

i
f
f
i
i
i
i

Beleiredes Paasyn. Dette gik Jøderne saa nær til Hjerte, at man hørte over den hele Stad saadan en Hylen og Græden, at man ikke skulde forestille sig, at et eneste Menneskes Ulykke var Aarsag hertil. Da Bassus fornam dette, tænkte han at ville bedre høre sig denne deres Medlidenshed til Nytte, og tvinge dem ved denne Keilighed til at overgive Fæstningen, for at frelse hans Liv. Hans Anslag og Haab slog ham ikke heller feil. Han lod opreise et Kors, som om han strax vilde lade Eleazar hænge derpaa. Da de i Fæstningen saa dette, hylede og tudede de end mere, og raabte, at man skulde dog ei gjøre deres Kval saa stor. Eleazar bad dem og, at de ikke vilde se paa, at han kom til at lide saa ynkelig en Død, men endog for sin egen Frelses Skyld give efter for Romerne, hvis Magt og Rykke de dog ikke kunde modstaa, da de havde nu undertvunget alle de andre. Disse Ord gik dem saa meget mere til Hjerte, at da der vare mange i Fæstningen, der gjorde Forbøn for ham, thi han var af en stor og vidtløftig Familie, saa at de tværtimod sin Art og Natur lode sig bevæge til Barmhertighed. Herover affærdigede de strax nogle til Bassus, der skulde handle om Fæstningens Overgivelse, paa de Bilkkaar, at Eleazar skulde udleveres dem, og de maatte begive sig, hvorhen de vilde, hvilket blev og af Romerne bevilget dem. Da de i Under-Staden fik at høre, at de i Fæstningen havde sluttet Forlig med Romerne, besluttede de at tage hemmeligen Flugten derfra om Natten. Men, da de havde aabnet Portene, lode de andre, der havde sluttet Forlig, Bassus det vide, enten fordi de vare vrede paa den, eller fordi de frygtede, at Romerne skulde give dem Skyld derfor. Men de stærkeste iblandt dem slog sig igjennem og kom i sikker Behold. Af de overblevne bleve Mændene ihjelslagne 1700 i Tallet, og Kvinderne tilligemed Børnene gjorde til Slaver. Det Bassus havde indgaaet med dem i Fæstningen, holdt han dem ubrødeligen, thi han udleverede dem Eleazar, og lod dem gaa frit ud.

Efter at Bassus saaledes var bleven Herre over denne Fæstning, rykkede han med Krigshæren mod en Skov, der hed Jardes, hvor han havde faaet Kundskab om, at en stor Mængde havde forsamlet sig, hvilke vare flygtede fra Jerusalem og Machærus, imdens de vare beleirede. Da han kom didhen, fandt han, at det havde sig saaledes, som han var bleven berettet. Hvorpaa han lod først Rytteriet omringe Skoven, for at ingen af dem skulde undkomme; derefter befalede han Fodfolket at omhugge Skoven. Hvorover Jøderne bleve tvungne til at forsøge sine Kræfter, og med Magt at bane sig Wei igjennem dem. De angreb derfor

Johannes d'episcopus hærskersker

Romerne med et stort Strig, men de bleve modtagne med største Tapperhed. Dette Slag varede en temmelig lang Tid, thi Jøderne stred, som tilforn, med yderste Fortvivlelse, og Romerne holdt efter Sædvane god Orden, og brugte sin sædvanlige Forsigtighed. Men Slagets Udfald var ikke lige paa begge Sider; thi paa Romernes Side savnedes ikke flere end 12, og nogle saa vare saarede; men af Jøderne kom ikke en eneste derfra med Livet, thi de bleve alle, mer end 3000, ihjelslagne tilligemed sin Fører Judas, Jairi Søn. Denne Judas havde, som oven for er meldt, været Fører over nogle Folk i Jerusalem's Beleiring og var kommen derfra igjennem en Kanal.

Ved de samme Tider gav Keiseren Befaling til Vassus og Liberius Maximus, som da var Statholder, at de skulde sælge alle Jorderne i Judæa, thi han lod ingen Stad mer bebygge, men tilegnede sig det hele Land som en Eiendom. Han gav alene Landsbyen Ammanus, der laa 60 Stadier fra Jerusalem, til 800 gamle aftakkede Soldater, at de der skulde bo. Videre beføl han, at alle Jøder over det hele Keiserdømme skulde aarlig betale til Kapitolium de tvende Drachmer, som de tilforn havde betalt til Templet i Jerusalem. Saaledes var Jødernes Tilstand paa den Tid.

Emmelius —————

Syvende Kapitel.

Antiochus, Romageners Konge, bliver med sine Sønner udjaget af sit Rige, og siden bragt til Rom. Mauerne forurolige Mederne og Armenierne.

Antiochus Romagenernes Konge angribes af Romerne. — Sluttes i Kæmper, — men løslades.

I Vespasiani Regjerings fjerde Aar overkom Romagenernes Konge Antiochus og hans hele Familie en stor Ulykke, og det af følgende Aarsag: Cæsenius Poetus, som da var Statholder i Syria, lod Keiseren ved Skrivelse vide, at Antiochus og hans Søn Epifanes havde i Sinde at ville falde fra Romerne, og til den Ende havde sluttet Forbund med den parthiske Konge. Man kan ikke med nogen Visshed sige, om det var sandt, eller denne Bestyldning alene grundede sig paa Had til Antiochus. Han forestillede i samme Skrivelse, at det vilde være fornødent at forsikre sig deres Personer, spænd det kom videre, at ikke det hele

romerske Rige skulde blive bragt i Urolighed. Keiseren skulde ikke anse dette Budskab med Koldsindighed og foragte det, men, i Betragtning af at disse tvende Konger vare Naboer, tage denne Sag under nøiere Betænkning; thi Samosata, hvilken var den største Stad i Romagene, laa ved Eufrates, hvilken Partherne, om de havde fligt i Sinde, let kunde komme over, og have der et sikkert Opholdssted. Keiseren fæstede Tro til denne Beretning, og gav ham Fuldmagt til at gjøre, som han selv fandt for godt. Poetus forsømmede sig ikke heller, men med den fjettede Legion og nogle Afdelinger Ryttere saldt strax ind i Romagene, havende de tvende Konger, Antiochus i Chalcidia og Solmus i Emesa med sig. Han kom ind i Landet uden nogen Modstand, thi der var ikke en, der løstede sin Haand op imod ham.

Da Antiochus fik denne uventende Tidende, da det ikke engang var kommet ham i Sinde at begynde nogen Krig med Romerne, besluttede han at lade sit Rige i Stikken og flygte med sin Hustru og sine Børn derfra, menende paa denne Maade bedst at kunne bevise for Romerne, at han var uskyldig i det, han blev beskyldt for. Hvorpaa han forlod Staden og slog sin Telt op paa den bare Mark 120 Stadier derfra.

Poetus affærdigede derpaa nogle Tropper, der skulde indtage og besætte Samosata, og selv med de øvrige Folk hastede efter Antiochus for at opspøge ham. Kongen for sin Person vilde ikke endog i den yderste Nød foretage noget fiendtligt imod Romerne, men alene begræd sin Ulykke og besluttede at taale og lide alle Ting med Laalmodighed. Men hans Sønner Epifanes og Kalpinitus, tvende unge muntre Prinsjer, der havde ikke mindre Krigs-erfarenhed end Styrke, holdt det for utaaleligt at lade Riget tage fra sig uden Sværdslag. Herover fatte de sig i Stand til at gjøre Modværge. Det kom til et Slag, hvilket varede en hel Dag, saa at Natten maatte stille dem ad. I dette kæmpede de med en ualmindelig Tapperhed, saa at Forsøret paa deres Side var kun lidet; omendstjænt Slaget syntes at være faldt ud til hans Sønners Fordel, vilde han dog ikke længere blive der, men flygtede med sin Hustru og sine Døtre til Kilikia. Herved betog han sit Folk ganske Modet, saa at de overgav sig til Romerne, efter som de mente, at han havde overgivet alt Haab nogen Tid at komme til Besiddelse af Riget igjen. I disse Omstændigheder holdt Epifanes og hans Broder det bedst, jo før jo heller, at sætte sig i Sikkerhed, førend de bleve ganske forladte, og derfor med 10 Ryttere fatte over Eufrates, tagende sin Tilflugt til den parthiske Konge Bologeses. Denne foragtede dem ikke som Flygtning-

ger, men modtog dem med største Vres Bevisninger, ret som om de endnu havde kunnet været i sin forrige Velstand.

Saa snart Antiochus var kommen til Tarsus i Kilikia, af færdigede Poetus en Hovedsmand bidhen, hvilken lod ham slutte i Rænker for at bringe ham til Rom. Men Vespasianus vilde ikke, at Kongen paa saadan Maade skulde bringes til ham. Han erindrede sig det gamle Venstabs, der havde været dem imellem, og mente, at det var bedre, at han nød godt af det, end at han skulde formedelst denne Krig bære et uforsonligt Had til ham. Derfor lod han, imedens de endnu vare paa Veien med ham, give Befaling, at han skulde strax Løslades af Rænkerne og ei fortsætte sin Rejse til Rom, men forblive i Katedæmon, indtil videre, og lod ham anvise saa mange Indkomster, at han kunde føre, som tilforn, en kongelig Stat. Da Epifanes og hans Broder fik dette at høre, blev en stor Sten lettet af deres Hjerter, thi de havde været i stor Betyrning for sin Fader. De haabede og nu for sine egne Personer at faa Naade hos Keiseren; thi omendstjont det gif dem vel, saa kunde de dog ikke leve uden for det romerske Rige. Bologeses skrev og til Keiseren for dem, som meget naadig gav dem Tilladelse at komme til Rom. Deres Fader kom og strax bidhen til dem fra Katedæmon, og levede de der siden i fuld Agt og Vre.

Jeg har tilforn engang talt om Alanerne, hvilke ere et flythift Folk, der opholde sig ved Floden Tanais og Søen Maeotis. Disse fik ved de samme Tider i Sinde at ville streife ud i Media, og saa videre frem for at røve og plyndre. Til den Ende handlede de med Hyrtanernes Konge, som havde den Veinde, de skulde passere, hvilken Kong Alexander havde ladet tilslutte med Jernporte. Da de havde faaet Tilladelse af ham til at maatte passere, oversalbt de i stor Mængde Mederne ufornødentligen, udplyndrede deres Land, og borttage alt deres Kvæg, uden at nogen turde gjøre dem Modstand; omendstjont der var i samme Landskab en stor Mængde Folk. Kongen selv, hvis Navn var Bakorus, var af Frygt flygtet til Bjergene, og havde givet alle Ting til Pris, og det var neppe, at han kunde faa sin Hustru og Medhustruer, hvilke vare faldne i deres Hænder, tilbageløste for 100 Talenter. Da ingen løftede en Haand op imod dem for at forhindre dem i deres Røven, streifede de hele Media igjennem lige til de armeniske Grænser, og gjorde rent Bord, hvor de kom frem. De gif derpaa ind i Armenia. Tiridates, Kongen i samme Rige, gif dem vel imøde, og leverede dem et Slag, men det feilede kun lidet i, at han havde salbt levende i deres

Hænder; thi en af dem, der var noget fra ham, kastede en Strikke om ham, og havde draget ham til sig, dersom han ikke havde i en Hast hugget Strikken over med sit Sværd, og reddet sig med Flugten. Alanerne beholdt altsaa Overhaand, udplyndrede Landet, og førte en stor Mængde Mennesker og meget andet Bytte tilbage med sig fra begge Kongerigerne.

Attende Kapitel.

Romerne beleire Masada, og Eleazar opmuntrede de Beleirede til at tage Livet af sig selv.

Festningen Masada beleires. — Dens Beskrivelse. — En stor Mængde Forraad i samme Fæstning. — Eleazar opmuntrer ved en Tale de Beleirede at ombringe sig selv. — Hans Tale gjør ulige Virkning. — Han opmuntrer de Forsagte til Døden med en Tale.

Basus døde i Judæa, og Pulvius Sylva kom efter ham i Statholderskabet. Da denne saa, at det hele Land var undertvungen, uden en Fæstning alene, samlede han alle sine Tropper sammen, og rykkede mod denne Fæstning. Denne Fæstning hed Masada og var i Mordernes Hænder. Deres Fører var Eleazar, en mægtig Mand, der nedstammede fra Judas, hvilken som paa et andet Sted er meldt (S. 127), overtalede mange af Jøderne, at de skulde ikke lade sig beskrive til Skat, da Statmesteren Cyrenius blev afsat til Judæa. Disse Mordere havde sammensvoret sig imod dem, der vilde bevise Romerne Lydighed, behandlede dem som aabenbare Fiender, udplyndrede deres Gods, borttog deres Kvæg, opbrændte deres Huse, sigende, at der ingen Forskjel maatte gjøres paa Fremmede og dem, der saa skammelig forraadte Jødernes Frihed, for hvilken at bevare man burde stride til det yderste, og vilde heller underkaste sig Romernes Trældom, end leve i Frihed. Men det var alene et Paaskud, hvormed de vilde skjule sin Grumhed og Gjerrighed, hvilket de siden gavede tydeligen tilkjende ved sin Opførsel, thi, da de andre siden forenede sig med dem, for med samlede Kræfter at fortsætte Krigen imod Romerne, handlede de endda værre med dem, saa at de bleve tvungne til at bebrejde dem deres Falskhed og Ondskab, og offentligen sætte sig imod dem.

Paa den Tid stod det slet i Judæa. Der var ingen Skynd og Rast saa skammelig, at den ikke gik i Svang, og om nogen

hadde villet optænke noget værre, havde han ikke kunnet udfinde det. Saa fordervede vare alle i Umindelighed, og enhver i Særdeleshed, at deri ene søgte at overgaa den anden i Ondskab mod Gud og Uretfærdighed mod Næsten. De Mægtige plagede den menige Mand, og den menige Mand stod igjen de Mægtige efter Rivet; thi hine vilde herske og regjere, disse vilde plyndrede og berige sig. Morderne vare de første, der, uden at spare endog sine egne Landsmænd, øvede Vold og Mord. De taledes aldrig et Ord, uden at det gik ud paa Bedrageri og Ondskab, og de gjorde aldrig noget, som ikke sigtede til deres Ulykke og Fordervelse, som de vare vrede paa. Dog, hvor onde de end vare, kunde de passere for maadelige mod Johannes. Han overgik dem alle i Uguddelighed. Han ikke alene ombragte alle dem, der gavede noget godt og nyttigt Raad, som de kunde have været de største Fiender, og i Særdeleshed stod saadanne blandt Borgerne efter Rivet, men og opfyldte det ganske Fædreland med utallige Ulykker. Og som han gjorde saaledes mod Menneskene, saa understod han sig endog at foragte Gud selv; thi han undsaa sig ikke for at spise forbudnen Mad, og ophæve den Renhed, som i Loven var befalet. Det er altsaa saa meget mindre at undre over, at han forglemte sine Pligter imod Menneskene, naar han saaledes rasede imod Gud.

At jeg og nu skal komme til Simon, Sioras Søn. Hvad Misgjerning er der som han ikke har begaaet? Hvem har han skaanet af dem, som havde hjulpet ham til den Magt han havde, at han ikke gjorde dem af Fribaarne til Slaver og Trælle? Hvad Slægtsskab, hvad Vensskab kunde holde ham tilbage fra hver Dag at besmitte sine Hænder med Blod, at han ikke blev værre og værre? At ikke ville plage andre end Fremmede, passerede hos ham for en forsagt og frygagtig Ondskab; men det holdt han for den største Ære, at kunne bruge Vold og Grumhed imod dem, hvilke man var mest forbunden at elske.

Idumæerne gavede disse intet efter. Disse forbandede Mennesker ombragte jo Ypperstepræsterne; da de ikke vilde at der skulde blive mindste Levning tilbage i Staden af Gudsfrugt, saa affstafede de og alt det, der endnu kunde findes af Ret og Orden, og satte derimod Uretfærdighed paa Thronen.

Men heri beholdt de saa kaldte Nidkjære endog Fortrinnet for dem. De svarede i Gjærningen til deres Navn; thi de vare ganske nidkjære i at øve al den Ondskab efter, som de saa de andre gjorde, og, der var aldrig nogen ond Gjærning hørt at være gjort, at de ikke vare ivrige til at faa den sat i Værk. Saa at jeg tror at de have taget dette Navn af dem, der ere nidkjære til

det gode, dels for at spotte dem, som de forurettede, dels for at bedrage de Enfoldige, menende saaledes desto bedre at kunne sælge dem ondt for godt.

Endelig have dog alle disse faaet af Gud den Straf, som de havde fortjent, thi alle de Plager og Straffe, som et Menneske kan udstaa, have fulgt dem deres ganske Liv, og ei ophørte, før end de i ulidelig Smerte og Pine opgav Anden. Nogle vil maatte sige, at denne Straf var langt fra ikke saa stor, som den, de med sine Gjerninger havde fortjent. Men hvad Straf skulde man give dem, da ingen kan optænkes, der kunde svare til deres Gjerninger. Hvad de angaar, der vare saa uheldige at falde i disse grumme Menneskers Hænder, da er det ikke her Tid for mig at beklage dem, som jeg burde. Men jeg maa begive mig til Historien igjen, hvor jeg slap.

Den romerske Hærfører rykkede derpaa med sine Tropper mod Masada, som Eleazar og de andre Mordere havde inde. Den hele Egn deromkring bragte han snart under sin Lydighed, og besatte de bekvemste Steder med Folk. Derefter lod han en Mur føre op rundt omkring Fæstningen, at ingen af de Belærede skulde undfly, og satte Vagter derved. Selv slog han sin Leir paa det Sted, hvor Klippen, paa hvilken Fæstningen laa, berørte det næste Bjerg, hvilket Sted han udtaa som det bekvemste for Beleiringen, men var vanskeligt i Henseende til Tilførselen af Levnensmidler; thi de Iøder, som vare tilfagde hertil, maatte ikke alene lang Vej tilføre dem al deres Proviant, og det med meget Arbeide og Besværighed, men de maatte og bringe til Leiren alt det Vand, de skulde bruge, eftersom der ingen Kilder var i Nærheden. Efterat Silva havde gjort fornødne Anstalter om alle disse Ting, tog han sig Beleiringen for alvor an, hvilken udtrævede megen Kunst og Arbeide, eftersom Fæstningen var af Naturen meget fast.

Den laa paa en høi og bred Klippe, hvilken var omringet med bratte og dybe Grave, i hvilke man ikke kunde øine Bund, og vare samme saa bratte, at intet Kreatur kunde gaa der opad, uden alene paa tvende Steder af Klippen, og var Dgangen vanskelig nok. Den ene Dgang var mod Østen fra Søen Asfaltitis, den anden var mod Vesten, og denne var den bedste. Den første bliver formedelt sine krumme Omveie kaldt Slangen, thi den gaar frem og tilbage mange Steder, saa at ligesom man kommer frem, maa man gaa tilbage. Den er og tilligemed saa smal, at man ikke kan sætte den ene Fod om den anden, men

naar man løfter den ene, maa man holde sig fast med den anden, og om Foden glider, er det den visse Død, thi der er saa dybt nedenfor paa alle Sider, at hvor dristig end en kan være, saa maa Haarene dog reise sig paa hans Hoved naar han tænker derpaa. Naar man er kommen 30 Stadier i Beiret, kommer man til Toppen, hvilken ikke er spids, men ganske flet og jevn. Ypperstepræsten Jonathan var den første, der udsaa dette Sted til at anlægge en Fæstning paa, og han kaldte den Masaba. Kong Herodes sparede siden ingen Flid og Bekostning for at gjøre den fastere. Han lod den hele Plads, der er i Omkreds 7 Stadier, indfatte med en Mur af hvid Sten, hvilken var 12 Alen høi og 8 Alen tyk. Paa denne Mur byggede han 37 Taarne, af hvilke ethvert var 50 Alen høit. Af disse Taarne kunde man gaa i de Bygninger, der var byggede indenfor rundt omkring Muren. Den flette Plads indenfor, hvilken var meget fed og frugtbar, anordnede Kongen at skulle saaes Korn i, for at, om de i Fæstningen ingen Tilførsel kunde faa af Levnetsmidler, de skulde ei lide Mangel, der havde taget sin Tilflugt dertil. Han byggede og et Slot nedenfor Fæstningens Mur, ved den Bei, ad hvilken man kom vesterfra, og vendte samme mod nord. Det havde høie og stærke Mure, og 4 Taarne, et paa hvert Hjørne, af hvilke ethvert var 64 Alen høit. Indvendig var der mange prægtige Værelser, Gallerier og Badstuer. Pillerne vare af en Sten, og alle Bæggene saavel som Gulvene i Værelserne vare belagte med alle Slags Stene. Ved hver Bygning saavel som omkring Slottet og ved Muren lod han i Klippen udhugge store Vandkister, for deri at gjemme Regnvand, saa at der altid var saadan Overflødighed af Vand, som om der kunde have været mange Kilder. Der gik en Løngang fra Slottet til Fæstningen der ovenpaa, hvilken ingen kunde se, og de alfare og synlige Veie vare ikke saa lette for Fienden at komme op ad; thi den Bei mod Østen var, som jeg før sagde, ubrugbar og den mod Vesten var bedækket med et Taarn, der stod 1000 Alen fra Fæstningen, hvilket man hverken kunde passere forbi, ikke heller saa letteligen gjøre sig Herre over, og det var vanskeligt at komme ind og ud af den endog for dem, som intet havde at befrygte. Saaledes havde Naturen og Kunsten gjort denne Fæstning sikker imod Fiendens Anfald.

Man maatte end mere forundre sig over den store Mængde af alle Ting, som der fandtes, og den lange Tid, i hvilken de havde ligget der. Der fandtes Forraad af Korn til mange Aar, en stor Mængde Vin og Olie, alle Slags Bælgfrugter, og en stor Del Palmefrugt, hvilket altsammen Eleazar, da han med de

andre Mordere ved Rist bemægtigede sig Fæstningen, fandt saa godt og friskt, som det nyligen var blevet indlagt, da dog fra den Tid, at dette Forraad var blevet indsamlet, indtil at Fæstningen blev af Romerne indtagen, vare 100 Aar forløbne, og Romerne fandt det overblevne ufordærvet. Man tager ikke feil, om man tilskriver det Luftens Bestaafenhed, thi da Fæstningen laa saa høit, saa var Luften der ren og fri fra alle jordagtige og forraadnende Dele. Derforuden fandtes der Vaaben og anden Krigsrustning til 10,000 Mand, hvilke Kongen havde ladet der indlægge, iligemaade en stor Del uarbejdet Jern, Kobber og Bly, og man maa slutte, at disse Anstalter var ikke gjorte uden vigtige Aarsager. Der fortælles, at Herodes havde ladet denne Fæstning sætte i Stand, for der at have et Tilflugtssted i tvende farlige Tilfælde, han kunde møde. Det første var, om Jøderne vilde gjøre Opstand, og styrte ham fra Thronen, for at sætte den forrige kongelige Familie derpaa igjen. Den anden, hvilken og var den største og farligste, var i Henseende til den ægyptiske Dronning Kleopatra, der uden selv at gjøre nogen Hemmelighed deraf, ideligen overhang Antonius, for at han skulde lade Herodes ombringe, og give hende det jødiske Rige. Man maa og vissefælgelig mere forundre sig over, at Antonius, der elskede hende saa umaadelig, at han var en Slave af hende, ei adløb hendes Befaling, end man kunde ventet, at han skulde nægtet hende hendes Begjæring. I Betragtning af disse farlige Omstændigheder, han maatte frygte for at komme i, satte han Masada i saa hyppelig Stand, hvilken var den sidste Nød at knække for Romerne i den jødiske Krig.

Efterat den romerske Hærfører havde, som ovenfor er meldt, omringet den hele Plads med en Mur, forat ingen af Fienden skulde undfly, gjorde han alle Anstalter til at løbe Storm. Han fandt alene et Sted, hvor han kunde opkaste en Bold. Bag ved det Taarn, der bedækkede den vestlige Bei, der gik op til Slottet, og den øverste Fæstning, var en Klippe, der var meget bredere end den, paa hvilken Fæstningen var bygget, men 300 Men lavere. Denne blev kaldt den hvide. Den besteg Sylva og gjorde sig Herre over den. Derefter beføl han Soldaterne at føre Jord til for at forhøje den. Dette gjorde de med stor Flid og Redebonhed, saa at de fik en Stanse opført, der var 200 Men høi; men da den ikke var fast eller høi nok, til at han kunde betjene sig af Maskinerne, lod han sætte derpaa en Bygning af stor Sten, 50 Men bred og ligesaa høi. Foruden andre Maskiner brugte han saadanne, som dem Vespasianus først, og efter ham Titus havde

opfundet til Stæders Beleiring. Han fatte der ovenpaa et Taarn 50 Alen høit, hvilket han lod beslaa med Jern. Af dette kastede Romerne med Kastmaskiner og Stenkastere paa Jyderne, der fra Muren foruroligede dem, og forbød dem at stille Hovederne frem. Derefter lod han forfærdige en stor Bædder, med hvilken han lod støbe mod Muren. Det var med megen Møie de fik Hul paa Muren. Men de Beleirede byggede i største Hast en anden Mur indenfor, som ikke ved Maskiner kunde sælbes; thi den var svag, saa at den kunde give efter for Slagene. Den var bygget paa saadan Maade: Der blev lagt tvende Rader store Bjelker paa tværs, Bjelke paa Bjelke, og der var saa meget Rum imellem Raderne, som Muren var tyk. Dette Rum fyldte de med Jord, og at ikke Jorden, naar den kom noget i Veiret, skulde tynge Bjelkerne ud, fatte de andre Bjelker paa Længden, udenfor, saaat dette Bærk saa ud som en Bygning. Mod dette Bærk kunde Maskinerne intet udrette, ja ved deres Støden saldt Jorden tættere sammen, og Bærket blev altsaa fastere og stærkere. Da Sylva saa det, mærkede han nok, at man skulde udrette det meste med Ild, hvorfor han befalede sine Soldater, at de skulde kaste brændende Fakler ind derpaa, og da dette Bærk bestod for den største Del af Træ, fængede Ilden strax, gik ind til Jorden og Bærket stod i lys Lue. I Begyndelsen af denne Brand blæste det af en stærk Nordenvind, hvilken drev Luen hen paa Romerne, saa at de vare i Frygt for sine Maskiner, at de skulde blive opbrændte. Men derpaa slog Vinden, ligesom ved Guds Forsyn, i en Hast om til en Søndenvind, og som det blæste stærkt, drev den Ilden med stærk Magt hen paa Bærket, saa at det stod nu overalt i fuld Brand. Da Romerne saa, hvorledes Gud kom dem til Hjælp, vendte de med største Glæde tilbage til Leiren, besluttende saa snart det blev Dag, at ville angribe Fienden, og derfor holdt de stærk Vagt den hele Nat igjennem, at ingen af dem skulde hemmelig tage Flugten derfra.

Men Cleazar havde hverken selv i Sinde at tage Flugten, ikke heller at tilstede de andre at gjøre det, men da han saa Muren, han havde opbygget, at staa i Lue, mistede han alt Haab om Frelse, og da han intet Middel kunde udtænke til at komme med Udre derfra, og stillede sig for Dine, hvorledes Romerne vilde medhandle dem, deres Hustruer og Børn, naar de bleve Herrer over Fæstningen, saldt han paa de Tanker, at de skulde ombringe sig selv. Da han fandt dette at være det bedste for dem i nærværende Omstændigheder, forsamlede han de mest behjertede af sine Folk, og for at opmuntre dem til denne Gjerning, holdt han

denne Tale til dem: Brave Mænd! Efterfom I have forlængst besluttet, ikke at tjene enten Romerne eller nogen anden, uden alene Gud, efterfom han er Menneskenes eneste og retmæssige Herre, saa er Tiden nu kommen, at I skal i Gjærningen vise, at det har været eders rette Hjertens Mening. I Sandhed vi maa se os vel for, at vi ikke skal beskjemme os selv. Trældom var os tilforn ulidelig, om den end ikke var forenet med noget Ondt, men nu vil den blive langt ulideligere, thi falde vi levende i Romernes Hænder, maa vi, foruden Trældom, vente at lide de smertefuldeste Pinsler, fordi vi vare de første, der kastede deres Nag af os, og vi ere de sidste, der have Hjerte til at imodstaa dem. Jeg anser det for en Raade af Gud, at vi kan dø med Frihed, hvilket ikke er vederfaaret de andre, der imod al sin Forhaabning ere blevne overvundne. Saa snart det bliver Dag, vil Romerne visse seligen indtage Staden. Dog staaer det nu i vor Frihed at kunne ombringe os selv med vore kjæreste Venner. Det kan Fienderne ikke forbyde os, omendstjænt de ønske gjerne at faa os levende i sine Hænder, lige saa lidet som vi kan forbyde dem at erholde Seier over os, omendstjænt vi vil gjøre dem Modstand. Vi havde strax i Begyndelsen, da vi foretog os at føre denne Krig, for at forsvare vor Frihed, kunnet kjende, af de Viderværdigheder, de indbyrdes Uenigheder forarsagede, og de Ulykker, Romerne tilføiede os, hvilke vare endda større, at Gud havde besluttet at ødelægge de jødiske Folk, som han tilforn havde saa høit elsket; thi havde han været os endnu naadig, eller ikke saa høilig fortørnet paa os, havde han ikke tilstedet en saa stor Mængde Menneskers Blod at blive udøst, eller sin allerhelligste Stad at blive ødelagt og opbrændt af Fienden. Skulde vi kunne haabe at være de eneste af alle Israeller, der skulde blive tilovers, og bevare vor Frihed, ret ligesom om vi ikke havde forsyndet os imod Gud, eller gjort noget Ondt, da vi dog ved vore Exempler have forledet andre til at synde. I se, hvorledes Gud gjør det Haab til intet, om vi skulde være saa daarlige at have det, i det han har ladet os komme i saadan Nød, som vi aldrig havde forestillet os. Denne Fæstning, som Naturen og Kunsten har gjort ligesom uovervindelig, kan intet hjælpe os. Lad være det er Overflødighed af Levnets Midler, Baaben og andre fornødne Ting, saa betager Gud os dog alt Haab om Frelse. Den Må, der blev først ført mod Fienden, har ikke af sig selv i et Dieblik vendt sig imod den Mur, vi havde bygget, men det er en Virkning af Guds Bredde, for den megen Bold og Uretfærdighed, som vi have øvet imod vore Landsmænd, lader os derfor ikke give Hænnen i Romernes Hænder, men betale Gud den

Straf, vi have fortjent, og vi vil udføre den paa os selv, thi det bliver taaleligere, end om Romerne skal udføre den. Vi vil selv ombringe vore Hustruer, saa beholde de sin Ære, og blive uafhængede, og vore Børn, saa blive de fri fra Trældom. Derefter vil vi gjøre hinanden den Tjeneste, og stille os selv ved Livet, saa bevare vi vor Frihed, hvilket er det bedste Eftermæle. Dog vil vi først sætte Ild paa Fæstningen og alt det vi eier. Derved vil vi gjøre Romerne den største Hjertesorg, naar de hverken blive Herrer over vore Regemer, eller saa vort Guds til Bytte. Provianten vil vi alene bevare, at de skal deraf se, at Hungersnød ikke har drevet os dertil, men alene Uedelhjertighed, da vi indtil det sidste Dieblit havde havt samme Tanker, som fra Begyndelsen, at vi have agtet Friheden høiere end Trældom.

Denne Eleazars Forrestilling gjorde ulige Virkning i de tilstedeværendes Hjerter. Nogle af dem vare strax færdige til at fyldestgjøre hans Billie, pønstende jo før jo heller at saa det sat i Bærk, da de ansaa det for den berømmeligste Maade at kunne ende sine Dage paa. Men de andre, der vare mere blødsindede, rørtes af Medynk, dels over sine Hustruer og Børn, dels over sig selv, da de saaledes saa den visse Død for Dine, hvorfor de saa til hinanden med et bedrøvet Ansyn, og ved sine Taarer gave tilkjende, at de ikke samtykkede i dette Anslag. Da Eleazar, saa, hvor forsagte og modfaldne de herved vare blevne; frygtede han for, at de med sin Graad skulde gjøre og de andre forsagte, der fandtes saa villige, til at gaa Døden imøde, hvorfor han blev bragt i en hæftig Bevægelse, og, for at opmuntre dem desto mere, begyndte at forestille dem Sjælen og dens Udbelighed, og seende stivt paa dem, der græde, holdt med en høi og stærk Røst den Tale: Saa har jeg bebraget mig selv, da jeg har anset eder for brave Folk, der vilde forsvare eders Frihed, og heller dø med Ære, end leve med Skjændsel. Men jeg mærker, at I have intet i Henseende til Tapperhed og Dristighed frem for andre Mennesker, efter som I frygte for Døden, ved hvilken I dog kan blive befriede fra de største Ulykkeligheder. Sandelig, I burde ikke have betænkt eder saa længe herpaa, eller biet, indtil man havde gjort denne Forestilling; thi vi ere fra Ungdommen af ei alene af de guddommelige Skrifter, men og af vore Forsædre, der med sine Ord og Gjerninger have stadfæstet det, underviste om, at det er et Menneske tilskade at leve, men ikke at dø. Thi ved Døden komme Sjælene til Frihed, og blive bortflyttede til sit rette Hjem og et rent Sted, hvor de blive befriede fra al Ulykke. Saa længe de ere indbundne i det dødelige Regeme, have de Del i alle de onde Ting, der mø-

der Legemet, saa at de altsaa med Villighed kan siges at være døde, thi der kan intet Samfund være imellem det guddommelige og det dødelige. Lad være at Sjælen, saa længe den er indsluttet i Legemet, kan formaa meget, i det den bruger Legemet som et Redskab, bevæger det paa en skjult Maade, og ved det gjør de Ting, der overgaa dets dødelige Natur, saa dog, naar den bliver befriet fra den Byrde, der trykker den til Jorden, og bliver forflyttet til dens rette Hjem, faar den en højstfaldig og ubehindret Kraft til at kunne virke, omendstjont den lige saa lidet kan sees med menneskelige Øine som Gud selv. Vel er den og, saa længe den er i Legemet usynlig; thi den kommer i Legemet, og igjen forlader det, uden at man kan se det; den er uforanderlig og uforænkkelig i sit Væsen, omendstjont den er Aarsag til alle Legemets Forandringer. Naar den kommer til Legemet, blomstrer og lever det, og naar den forlader det, visner og dør det, uden at den aflader at blive udødelig. At det saaledes forholder sig i Sandhed, kan man se af Søvnen. I den drager Sjælen, der ellers er fordelt over det ganske Legeme, sig sammen i sig selv, nyder den allerbedste og behageligste Ro og Hvile, har Omgang med Gud, som den i Henseende til sit Væsen er i Slægtskab med, hvorfor den kan igjennemvandre alle Stæder og forudsige mange tilkommende Ting. Af hvad Aarsag skulde vi være bange for Døden, da vi dog længes saa meget efter den Hvile, Søvnen fører med sig? Var det ikke en stor Daarlighed, om vi vilde trage efter at kunne leve et Liv, der varer saa kort, og stille os selv ved det evige. Vi, der ere bedre underviste hjemme om denne Sag, bør være Exempler for andre til at gaa Døden frimodig imøde. Vil vi og have denne Sag stadfæstet af Fremmede? Saa lader os gaa til de Vise i India: Disse brave Mænd taale Livet imod sin Villie, da de anse det som en Trældom, Naturen har tvunget dem til at bære, ja de selv haste efter, at Sjælen kan forløses af Legemets Fængsel, omendstjont intet Onde hænger dem over, eller trænger dem, alene af Fængsel efter Udødelighed. De sige andre det forud, naar de vil gaa ud af dette Liv, og der er ingen, der forhindrer dem det, men man skatter dem lykkelige, og giver dem Breve med til sine Venner. Saa fast have de været forsikrede om, at Sjælene efter Livet havde Omgang med hinanden. Saasnart de have faaet Befleeden om, hvad Budskab de skal bringe med sig, styrte de sig i Ilden, for at Sjælen kan ganske renses og luttret stilles fra Legemet, og bliver der sjunget Lovsange ved deres Død. Deres Hæreste Venner ledsage dem og langt heller til Døden, end andre deres Landsmænd, naar de vil reise

til langt bortliggende Stæder. Sa de begræde sig selv, prisende derimod de andre lykkelige, fordi de nu blive optagne i Udbødelighedens Orden. Vilde det ikke være os en stor Stam om Jøderne. Skalbe overgaa os i Visdom, og vi ved vor Forsagthed skalbe stammelig foragte vore fædrene Love, for hvilke alle Mennesker bære Ærbødighed. Og, om saa vår, at vi fra Begyndelsen havde lært det, der var tvert derimod, nemlig at Livet var det højeste Gode, og Døden det største Onde; saa tilholder nærværende Tid os dog at dø frivillig, i Betragtning, at det er Guds Villie, og Nøden udfordrer det. Det synes, som om Gud for lang Tid siden har fældet den Dom over det ganske jødiske Folk, at de skulle berøves Livet, fordi de ikke havde brugt det retteligen. At Krigen har fortæret os alle, have vi ikke os selv at give Skylden for, ikke heller at tilskrive Romerne, thi det skede ikke ved deres Kræfter, men en større Årsag, der kom imellem, har gjort, at de syntes at vinde. Var det Romerne, der myrdede de Jøder, som boede i Cæsarea? De havde ikke i Sinde at ville falde fra. Blev de ikke paa en Sabbath overfaldne af Borgerne i Cæsarea, der gjorde et Opløb imod dem, og uden at de gjorde nogen Modstand, myrdede tilligemed Hustruer og Børn, da dog Cæsarienserne burde have havt Undseelse for Romerne, der havde ikke erklæret andre af os for Fiender, end de, der havde gjort Opstand? Vil nogen sige, at Cæsarienserne havde stedse havt et Horn i Siden paa de Jøder, der vare hos dem, og at de nu toge Tiden i Agt til at kjenne sin Bitterhed paa dem? Hvad vil de da sige om dem i Skythopolis? De samme have Grækerne til Behag, ført Krig imod os, sine egne Landsmænd, og nægtet os Bistand imod Romerne. Men har denne Velvillighed og Trostøb hjulpet dem noget? Have de faaet andet til Betsning for den Hjælp, de havde gjort dem, end at de bleve alle med sine ganske Familier ombragte, saa at de maatte taale det af dem, som de havde afværget, at de skalbe ikke komme til at taale af os, ret ligesom de havde forskyldt det af dem. Det vilde vare for længe, dersom jeg vilde i Særdeleshed tale om alle. I vide selv, at der er ingen Stad i Syria, der ikke har myrdet de Jøder, der have boet hos dem, og behandlet dem langt værre end Romerne selv. Have ikke Damaskenerne anrettet et stammeligt Blodbad i sin Stad, og ombragt 18000 Jøder med Kvinder og Børn, uden at have havt det mindste at besmykke det med? Og forsikkes det ikke forvist, at flere end 60000 ere paa adskillige Maader blevne omkomne i Ægypten? Vil nogen svare herpaa, at de bleve ombragte i et fremmed Land, fordi de havde ingen, der kunde forsvare dem?

Saa vil jeg spørge, om ikke de, der i sit Fædreland begyndte Krig med Romerne, vare forsynede med alle de Ting, der kunde give dem Haab om at blive Seierherrer? Havde de ikke Vaaben, Mure, stærke Fæstninger og et uforandret Mod, at gaa alle Færer i Møde, for at forsvare Friheden, hvilket altsammen bestyrkede dem i deres Trafald? Men, hvor længe har det været? Hvor meget har det nyttet dem? Have ikke alt det, hvortil vi satte vort Haab, tjent til vor Fordærvelse? Ere ikke vore Fæstninger, paa hvilke vi forlode os, alle indtagne? Ere de ikke i Fiendernes Hænder? Net ligesom de vare byggede af os, ikke til vores Sikkerhed og Beskjærmelse, der havde bygget dem, men for at gjøre Fiendernes Seier saa meget mere anselig? Vi maa prise dem, der ere omkomne i Krigen, lykkelige, fordi de have sat sit Liv til, for at forsvare Friheden, uden at have mistet den. Men hvem maa ikke bejamre den store Mængde, der ere af Romerne gjordte til Slaver, og hvem vil ikke, for at forekomme, at man ikke skal komme til at lide det samme, haste til Døden? Nogle af dem ere under alle Slags Pinsler aflivede; andre ere pidskede og opbrændte; andre ere blevne kastede for vilde Bæster, og omendstjont de have halv opædt dem, ere de dog blevne forvarede levende til en anden Gang at tjene disse graadige Dyr til Føde og Fienderne til Latte. Dog ere de at holde for de allerlykkeligste, der endnu leve, og kan ikke saa Døden, omendstjont de ofte ønske sig den. Hvor er nu den store Stad, Hovedstaden for de jødiske Folk, der var befæstet med saa mange Mure, saa mange Taarne, saa mange Bolværter? der var forsynet med saa mange Vaaben og anden Krigs-Rustning, at de kunde ei betjene sig af det altsammen; der blev forvaret af saa mange 1000 Mennesker, og hvor man troede, at Gud havde sin Bolig? Er den ikke fløiset? Staar der mer af den tilbage end nogle saa Levninger, til en Erindring, at den har staaet der, i hvilke den romerske Besætning har deres Barakker? Nogle saa lykkelige gamle Kvænder og Kvinder sidde i Templets Afte, hvilke Fienden har ladet blive der, for at gjøre os desto større Spot. Overveie vi dette ret, saa burde vi ikke længere se Solen, omendstjont vi kunde leve uden Fare. Hvem er sit Fædreland saa fiendst, hvem er saa frygtløs og forsagt, der ikke fortryder, at han har levet til denne Tid? Ak! at vi alle havde været døde, før end vi havde seet den hellige Stad ødelagt af Fienden, og det hellige Tempel saa vederstyggeligen forstyrret! Vi havde vel det berømmelige Haab, at skulle hevne dette paa Fienderne; men Haabet er nu ude! Vi ere bragte i yderste Nød! Rader os da haste, at vi kan dø med

Ære! Fader os have Medlidenshed med os selv, vore Hustruer og vore Børn, saa længe vi endnu kan have Medlidenshed. Vi ere jo dog fødte for engang at skulle dø; og vore Børn, vi have frembragt til Verden, ere samme Skjæbne underkastede. Det er noget, som endog de allerlykkeligste Mennesker ikke kan undgaa. Derimod forbinder Naturen os ikke til det, som er skammelig; den tvinger os ikke til Trældom; den nøder os ikke til at se vore Hustruer og Børn at blive misbrugte; men det maa vi tilskrive vor Frygtagtighed, fordi vi ei vil forekomme det ved Døden. Fordi vi havde høie Tanker om vor Tapperhed, ere vi faldne fra Romerne, og, da de vilde bevise os Naade, have vi ikke villet tage derimod. Hvem kender nu ikke Romernes Bitterhed? Hvor vil de ikke handle med os, om de saa os levende i sine Hænder? Ulykkelige vil de Jugere blive, der have Kræfter og Styrke, thi disse vil ikke tjene dem til andet, end at de vil komme til at taale desto flere Pinsler. Ulykkelige vil de Aldre blive, der have ikke de Kræfter, at de kan udstaa Pinslerne. En maa se sin Hustru blive bortslæbt for at skjændes, en anden maa se sin Søn blive henført med Hænderne bundne paa Ryggen, og høre ham raabe efter sin Fader. Derfor, imedens de ere endnu frie, og have sine Sværd, lader dem gjøre os en priselig Tjeneste. Lader os dø med vore Hustruer og Børn, imedens vi ere endnu fri, og ikke have smagt vore Fienders Trældom. Det befaler vor Lov os: Dets Fornødenhed har Gud paalagt os, og det, der er tvert derimod, ønske Romerne, frygtende for, at vi skal dø, førend de saa os i sine Hænder. Lader os derfor gjøre det Haab til Stamme, som de have, at saa os fangne, og efterlade dem Bestyrrelse over vor Død, og Forundring over vor Behjertethed.

Niende Kapitel.

De Beleirede ombringe sig selv, 2 Kvinder og 5 Børn undtagen.

Romerne indtage Fæstningen.

Cleazar vilde tale videre, men de faldt ham ind i hans Tale, og skyndte hinanden til at sætte det i Værk. De bleve drevne af saadan Rasenshed, at den ene søgte at forekomme den anden.

I
f
o
I
t
h
v
n
il
L
fi
v
a
o
di
de
he
9,
de
til
m
ba
in
in
ne
let
ba
Rj
og
Ri
a
me
nit

Saa stor Lyst havde de til at dø med sine Hustruer og Børn, at enhver mente, at han lod se en stor Prøve paa sin Mandighed og Flogskab, dersom han ikke var den sidste. Da de begyndte derpaa, bleve de ikke, som man skulde tænke, sagtnede, naar den største Hede var over, men de fremturede i denne Hidsighed indtil Enden, menende, at de kunde ikke aflægge større Prøver paa sin Sjærlighed til sine Kjæreste Venner. De omfavnede sine Hustruer og Børn, hød dem med grædende Taare det sidste Farvel, gav dem de sidste Kys, og i det samme stak de sig igjennem, ligesom med fremmede Hænder. Den eneste Trøst, de havde, var, at de, ved at forestille sig, hvad de havde villet komme til at lide af Romerne, ansaa det for noget, som Fornødenhed drev dem til. Tilfaldt var der aldrig en, der vægrede sig derfor, men enhver ombragte sine nærmeste Venner. Oulykkelige Mennesker, der vare i saadan Nød, at de holdt af alle Ulykker den for den letteste, med egne Hænder at ombringe Hustru og Børn. Disse sørgede ikke over det, de havde gjort, men mente, at de gjorde de aflivede Uret, hvis de ikke strax fulgte dem efter, hvorfor de samlede alt sit Gods sammen i en Dynge, og stak Ild paa det. Tilfaldt udvalgte de ved Lodkastning 10 Personer, der skulde ombringe de andre. Derpaa stillede enhver sig ved sin aflivede Hustru og Børn, omfavnede dem, og frembød sig villigen til at myrdes af dem, der vare udvalgte til at gjøre denne bedrøvelige Forretning. Da de alle vare blevne ombragte, uden at de havde vist nogen Frygt herfor, kastede de 10 Lod om, hvem der skulde ombringe de andre 9, og saa tilfaldt tage Livet af sig selv. Saa stor Tillid havde de til hinanden, at de vare visse paa, at de vare lige saa færdige til at gjøre det ved sig selv, som de gjorde den ved de andre. Da nu de 9 vare ligeledes blevne aflivede, gif den sidste, som vare tilbage, omkring iblandt den store Hob Døde for at se, om der var ingen tilbage, der kunde have hans Tjeneste fornøden. Da han ingen saa, satte han Ild paa Slottet, og derpaa stak sig selv igjennem med sit Sværd og faldt ned ved Siden af de andre. Saaledes bleve de 10 sidste ombragte, menende, at der var ingen tilbage, der kunde falde i Romernes Hænder. Men en gammel Sjerling og et andet Fruentimmer, der var Eleazars Paarørende, og havde stor Forstand, havde skjult sig med 5 Børn i en Vandkænde, imedens de andre vare beffestigede med at myrde. Tallet paa dem, der paa denne Maade endte sit Liv, var 960 Personer, med Kvinder og Børn indberegnete. Denne bedrøvelige Sjerning skede den 15de i Maaneden Kantikos (April).

Imidlertid ventede Romerne paa, at de indenfor vilde sætte

sig til Modværge, og, saa snart det blev Dag, bragte Stormstigerne til Muren for at bestige den. Da de bleve ikke en eneste af Fienden var, men saa, at alle Ting stod i lys Rue, samt at der var en almindelig Tausshed og Stilhed, kunde de ikke begribe, hvordan det hang sammen. Endelig gjorde de et Anskrig, som de pleiede, naar de løb Storm, for at forfare, om ingen vilde lade sig høre. De tvende Fruentimmer, da de fik dette Skrig at høre, trøede frem af sit Skjul, og gav dem tilkjende, hvad der var passeret, og den ene af dem berettede med alle Omstændigheder saa vel alt, hvad der i Foreveien var blevet talt, som paa hvad Maade de havde sat det i Værk. Romerne vilde neppe tro hende, thi Gjerningen var saa forkræftelig, at den kom dem utrolig for. Derpaa gjorde de sig Umag med at slukke Ilden, og hastede til Slottet. Da de fandt her den store Mængde døde Mennesker, glædede de sig ikke, omendstjændt det var deres Fiender, der laa, druknede i sit eget Blob, men meget mere forundrede de sig over, at saa mange havde foragtet Døden, og gjort en saa behjertet Gjerning.

Tiende Kapitel.

En stor Del af Morderne flygte til Alexandria. Onias Tempel bliver ødelagt.

Onias Tempel — tilløstes.

Efterat den romerske Hærfører havde bemægtiget sig denne Fæstning, lagde han en Besætning deri, og begav sig med den øvrige Del af Krigshæren til Casarea, eftersom der var ingen Fiende mere i Egnen, thi det ganske Land var i denne langvarige Krig ganske blevet ødelagt.

Den almindelige Ulykke, som traf Jyberne, strakte sig ogsaa til dem, der boede i de længst bortliggende Landstaber. Mange Jyder bleve ombragte i Alexandria i Ægypten, og det ved saadan Leilighed. Af Morderne vare flygtede hidhen. Disse vare ikke fornøiede med, at de vare komne i Sikkerhed, men de begyndte og der at ville stifte Oprør, overtalende dem, der havde modtaget dem, at de skulde søge at sætte sig i Frihed, ikke tænke, at Romerne vare mægtigere end de, og erkjende Gud alene for sin Herre. Nogle af de fornemste satte sig derimod, men de omkom

strax dem, og ophidsede de andre desto mere til at gjøre Uffald. De jødiske Raadsherrer holdt det ikke for raadeligt længe at se igjennem Fingre dermed, hvorfor de lod alle Jøderne forsamle, klagede over disse Morderes Dumdriftighed, og forestillede dem, at de vare Marsag til alle de Ulykker, der vare vederfarede det jødiske Folk, samt at de ingen Sted kunde være sikre, de maatte flygte, hvorhen de vilde, thi saa snart Romerne fik at vide, hvor de opholdt sig, vilde de strax sætte efter dem, og omkomme dem; og saa vilde det og gaa ud over dem, omendstjont de vare uskyldige. De bade derfor Forsamling n, at de vilde tage sig vare for, at det skulde ikke komme paa deres Hoveder, og derfor overlevere dem til Romerne, at de ikke skulde bære nogen Mistanke til dem. Ved denne Forestilling gif Dinene op paa de tilstædeværende Jøder, saa at de saa den Fare, de svævede i, hvorfor de fulgte dette Raad, og strax angreb Jøderne, og fik 600 af dem fangne. De andre flygtede til Theben og andre Stæder i Egypten, men de forfulgte dem, og grebe dem paa Veien, førende dem tilbage med sig. Man kan ikke andet end forundre sig over deres Bestandighed eller, hvad man skal kalde det, Galenskab eller Haardnakthed. De vare ikke ved alle optænkkelige Pinser og Lidelser at bringe til at erkjende Keiseren for Herre eller alene at kalde ham Herre; men de blev ubægkelige fra sit engang fattede Forsæt, og udstode alle Martrer, som at deres Legemer vare følesløse, ja de endog viste sig glade og fornøiede baade paa Pinebænt n og Baalet. Allermest maatte Tilskuerne falde i Forundring over de unge Børn, thi endog de vare paa ingen Slags Maade at bringe til at kalde Keiseren Herre. Saa trodsig en Sjæl boede der i deres svage Legem r.

Lupus, som samme Tid var Statholder i Alexandria, gav Keiseren strax Efterretning om denne Bevægelse. Keiseren troede ikke Jøderne vel, thi han vidste, at de vare urolige Hoveder, der saa snart Leilighed gaves, vilde gjøre Oprør, og frygtede for, at de skulde igjen forsamle sig, og trække andre til deres Parti: hvorover han gav Befaling til Lupus, at han skulde lade nedrive det saa kaldte Jødernes Tempel, i Landskabet Onion, i Egypten. Dette var blevet bygget, og havde faat dette Navn ved denne Leilighed. Onias, Simons Søn, en af Ypperstepresterne i Jerusalem, maatte flygte for den syriske Konge Antiochus, da han førte Krig med Jøderne, og begav sig til Alexandria. Der blev han meget vel imodtagen af Ptolemæus, fordi han var vred paa Antiochus. Hvorpaa han lovede at ville bevæge Jøderne til at træde i Forbund med ham, dersom han vilde gjøre det, han bad ham om. Da nu Kongen tilfagde ham, at han vilde gjøre, hvad som var muligt,

had han ham, at han vilde tilføde ham at bygge et Tempel i Ægypten; og at de maatte der forrette sin Gudstjeneste efter sine fædrene. Stille, thi derved vilde Jøerne blive de stomere ophidsede imod Antiochus, fordi han havde forstyrret Templet i Jerusalem, men derimod blive ham desto tilbøieligere og drage i stor Mængde til Ægypten for der at forrette sin Gudstjeneste.

Ptolemæus fandt Behag deri, og gav ham en Plads i Landskabet Heliopolis 180 Stadier fra Memfis. Der anlagde han en Fæstning, og byggede et Tempel, hvilket aldeles ikke lignede det i Jerusalem. Det var snarere ligt et Taarn, 60 Alen høit, og var bygget af store Stene. I dette lod han sætte et Alter i Rigning efter det i Jerusalem, og beprydede det iligemaade med adskillige Zirater, undtagen Høfestagen, thi i dens Sted lod han forfærdige en Lampe af Guld, der gav et Skin fra sig som Morgenstjernen og hængte denne i en Guldkjæde. Den ganske Omkreds om Templet var omringet med en Mur af brændte Sten og Portene var af Sten. Kongen forærede og et stort Stykke Land til Templet, hvoraf det fik Indkomster til Præsternes Underholdning og Gudstjenestens Vedligeholdelse. Dog gjorde Onias det ikke i et godt Forsæt, men af Had til Jøerne i Jerusalem, fordi han var tvunget til at flygte derfra, da han haabede ved dette Tempels Bygning at drage mange Jøder til sig. Dette skede efter en gammel Spaadom, som Esaias tilforn havde sagt, at en jødisk Mand skulde bygge et Tempel i Ægypten. Saaledes blev dette Tempel bygget.

Da Lupus, Statholderen i Alexandria, fik denne Befaling fra Keiseren, forsøiede han sig til Templet, og udtog nogle af dets Prydelser, ladende det derpaa tilslutte. Lupus døde kort Tid derefter, og Paulinus kom i hans Sted. Denne truede Præsterne til at udlevere sig alle detsklenodier, hvilke han borttog. Han holdt det bestandig tilluftet, saa at det blev ikke nogen Jøde tilladt at komme derind, for at tilbede Gud, og med Tidens Længde kunde man ikke se noget Spor af, at der havde været nogen Gudstjeneste. Dette Tempel havde staaet fra den Tid, det blev bygget, til nu det blev tilluftet i 343 Aar.

* Esaias 19. 18 og 19.
Esaias 30.

Elleve Kapitel.

Jonathan kommer et nyt Oprør afsted, bliver fangen, og falskelig angiver de fornemste Jøder. Enden paa denne Historie.

Catulli Bold — og Endeligt.

Mordernes uforstammede Dumdriftighed greb om sig som en Pest, og angreb og Stæderne i Kyrene. En ugudelig Krop, ved Navn Jonathan, der var Bæver af Haandværk, kom derhen, og overtalte en stor Del fattige Jøder til at følge sig ud i Ørkenen, hvor han lovede at lade dem se store Mirakler. Mange lod sig af ham bedrage, men de fornemste Jøder i Kyrene gav det tilkjende for Catullus, Statholderen over Lybia Pentapolis. Denne stiftede strax nogle Tropper Ryttere og Fodfolk, hvilke og strax overmandede dem, efterfom de var ubevæbnede. Den største Del af dem blev ombragt. De øvrige blev fangne, og bragte til Catullus. Jonathan, der var Ophav til dette Spil, undslap vel ved Flugten, men der blev søgt efter ham over det ganske Land, og han blev endelig funden, og bragt til Statholderen Catullus. For at han kunde undgaa Straf, og frelse sit Liv, gav han Catullus Anledning til stor Uretfærdighed; thi han bestyldte de rigeste Jøder, at de havde bragt ham til denne Gjerning.

Catullus hørte denne Angivelse med Glæde, og lagde selv mere dertil, gjørende det stort ud, for at det skulde have Udseende af, at han havde gjort Ende paa den jødiske Krig. Sa, hvilket var saameget mere skammeligt, for at det skulde desto snarere troes, satte han i Morderne, at de skulde angive Jøderne. Han beføl dem iblandt andre at angive en, ved Navn Alexander, som han i lang Tid havde været vred paa, hvilken han lod først henrette tiligemed hans Hustru Berenice. Siden lod han 3000 af de rigeste ombringe, og mente, at ingen skulde tale til ham derfor, efterfom han drog deres Midler ind i det keiserlige Skatkammer.

Da Catullus, frygtede for, at Jøderne i de andre Landstæber skulde angive ham for denne Bold og Uretfærdighed, han havde øvet, saa han at faa det maaget saaledes, at denne Øggn kunde spredes videre ud. Herover fik han Jonathan og nogle andre, som var i Fængsel med ham, overtalte til at bestyldte de anseligste Jøder i Rom og Alexandria, at de vare Medvidere i denne Opstand. I deres Tal var ogsaa Josefus, der skriver dette. Men det gif ikke Catullus, som han havde tænkt. Han begav sig selv til Rom, førende Jonathan og de øvrige Fanger med sig, i Tanke

at der ingen Undersøgning videre skulde gjøres, men at hans Beskyldning skulde staa til Troende. Men Vespasianus havde Mistanke til, at det hang ikke saaledes sammen, og lod derfor ved Titus Sagen efterforske; det blev da befundet, at de angivne vare uskyldige, hvorfor han fritjendte alle dem, der vare falskrligen beskyldte, og lod Jonathan lide den Straf han havde fortjent, nemlig han lod ham først hudstrænge og siden levende brænde.

Catullus blev vel denne Gang formedelst Keiserens Mildhed ustraffet, men ikke længe derefter faldt han i en stor og ulægelig Sygdom, og blev ikke mindre plaget paa Sjælen. Ham overfaldt en forfærdelig Angest, og han raabte ideligen, at deres Spøgelser stød for ham, hvilke han havde ladet uskyldigen ombringe; han sprang op af Sengen, som han laa paa, ret ligesom det havde været en Pinebænk, han havde ligget paa, eller i en Ild. Dette Onde tog Dag fra Dag mer og mer til. Til sidst raadnede hans Indvolde og gik ud bag fra, og i denne Smerte opgav han Aanden, saa at han tjente til et Exempel paa Guds retfærdige Straf, der ikke lader de ugudelige gaa ustraffede hen.

Og hermed vil jeg ende min Historie om den jødiske Krig, hvilken jeg havde lovet med al Flid og Bindfælselighed at sammenstribes, for at fornøje dem, der har Behag i at faa Kundskab herom. Hvad Skrivestaaden angaar, da vil jeg overlade det til Læseren at dømmes herom. Men hvad Historiens Sandferdighed angaar, da kan jeg med en god Samvittighed sige, at Sandheden har været det eneste Siemed, som jeg har havt ved alt det, jeg har skrevet.

Indhold.

Fortale.

	Side
Historieforfatteren viser først, hvad der har tilskyndet ham til at beskrive den jødiske Krig og giver dernæst et kort Indhold af alle syv Bøger	3

Første Bog.

Kap.	1. Om Jerusalems Ødelæggelse ved Antiochus Epifanes og Mattabæernes Bedrifter.	9
"	2. Om de jødiske Regenter fra Jonathan til Aristobulus	12
"	3. Om Aristobuli's Regjering og Brodermord	15
"	4. Om Alexander Jannæi's Bedrifter	18
"	5. Om Alexanders Regjering	21
"	6. Om Tvistighederne imellem Hyrcanus og Aristobulus	23
"	7. Om Pompeji's Bedrifter i Judæa	26
"	8. Om den Urolighed, som Aristobulus og hans Søn Alexander afstedkom i Judæa, og om de romerske Felt herrer Gabinii, Crassus og Cassii's Bedrifter	29
"	9. Om Aristobuli og Alexanders Død, og Cæsars Raade mod Antipater	33
"	10. Cæsar gjør Antipater til Fyrste i Judæa, og Herodes faar Galilæa	35
"	11. Herodes bliver af Cassius gjort til Stattholder i Syria. Antipater og Malichus blive ombragte	40
"	12. Antigonus gjør ny Ufred, men overvindes. Jøderne anlage Herodes og Fasaël for Antigonus, som fritjender dem og beskifter dem til Fjerdingshyster	43
"	13. Partherne føre Antigonus ind i Judæa, og tage Hyrcanus og Fasaël fangne. Herodes undkommer. Jerusalem udplyndres. Fasaël omkommer	45
"	14. Herodes reiser til Rom og tilbønder sig den jødiske Krone	49
"	15. Herodes udsætter Masada og beleierer Jerusalem	51
"	16. Herodes renser Landet fra Røvere og gjør en Reise til Antonius	54
"	17. Herodes' Broder Josef omkommer i en Træfning. Han selv gjør et Indfald i Galilæa og kommer i Livsfare; han beleierer Jerusalem anden Gang og holder Bryllup med Mariamne	58
"	18. Herodes inbtager Jerusalem. Antigonus bliver ført bunden til Antonius. Herodes kommer i Livsfare for Kleopatras Styld	62
"	19. Herodes bliver af Antonius skiftet imod Araberne og overvinder dem	65
"	20. Herodes bliver af Cæsar stabsfæstet i Regjeringen	69
"	21. Om de Stæder, Herodes lod bygge, og den Lykke, han havde i hvad han foretog sig	71
	Jødernes Krig med Romerne.	30

	Side.
Kap. 22. Om Urolighederne i Herodes' Hus og det Uheld, som deraf reiste sig. Mariamme mister Livet	76
" 23. Herodes anklager sine Sønner for Keiseren, men bliver igjen forsonet med dem	79
" 24. Antipater lægger onde Raad op imod sine Brødre. Salome kommer med i Spillet	82
" 25. Alexander bliver igjen forliget med sin Fader	87
" 26. Alexander og Aristobulus blive igjen anklagede for deres Fader	90
" 27. Alexander og Aristobulus sluttet i Lænker og henrettes	94
" 28. Om Antipaters Ondskab, samt om Herodes' Hustru og Børn	97
" 29. Nye Uroligheder opkomme i Herodes' Hus. Herodes sender sin Søn Antipater til Rom med sit Testamente	100
" 30. Herodes kommer i Erfaring om, at Antipater staar ham efter Livet, og forskyder Doris. Herodes' Hustru styrter sig ned af Slottet. Den unge Herodes udelukkes fra Regjeringen	102
" 31. Antipater bliver kaldt tilbage fra Rom og sættes fast	106
" 32. Antipater bestrafes for Forræderi, og overbevises. Herodes forandrer sit Testamente	109
" 33. I Jerusalem kom alle Ting i Oprør. Antipater henrettes, Herodes erklærer Archelaus for sin Efterfølger i Regjeringen og dør	114
Anden Bog.	
" 1. Archelaus gjør Folket et pragtligt Gjæstebud. Der sker Oprør i Jerusalem, hvilket Archelaus dæmper med Magt og ombringer 3000 Mennesker	119
" 2. Archelaus reiser til Rom, hvor han anklages, men fretkendes	121
" 3. Sabinus opvækker Jøderne til Opstand, og forarsager stor Blodsudgydelse	125
" 4. Herodes' gamle Soldater begynde Oprør. Judas begynder at røde. Simon og Athrongeus tiltage sig kongelig Titel	116
" 5. Varus dæmper det Oprør, og lader 2000 Jøder korsfæste	128
" 6. Jøderne anklage Archelaus for Cæsar og begjære, at Landet maa komme under romerske Stattholdere. Cæsar deler Herodes' Landskaber imellem hans Sønner	130
" 7. Et ungt Menneske udgiver sig for Alexander, som Herodes havde ladet henrette. Archelaus jages i Landflygtighed. Glaphra, Alexanders Enke, dør	132
" 8. Archelaus' Fyrstendømme gjøres til en romersk Provins. Judas af Galilæa gjør igjen Opstand. Om de 3 jødiske Sekter	135
" 9. Salome dør. Herodes og Filippus anlægge nye Stæder. Under Pilatus sker et Oprør. Agrippa bliver af Liberius kastet i Fængsel og af Gajus igjen sat paa fri Fod. Herodes Antipas jages i Landflygtighed	142
" 10. Keiser Gajus befaler, at hans Billede skal sættes i Jerusalems Tempel. Om Petroni Opsørjel heri	145
" 11. Klaudius bliver Keiser. Agrippa er Mellemhandler imellem Klaudius og det romerske Raad. Agrippas, Herodes' og deres Børns Død	147
" 12. I Judæa opkomme afskillige Oprør under Landshæren Kumanus, hvilke Kvadratus stiller. Om Landshæren Felix. Agrippa udvider sit Herredømme	150

	Sibe.
Kap. 13. Nero forærer Agrippa 4 Stæder. I Judæa sker nye Oprør. Jøderne og Syrerne komme i Strid om Staden Cæsarea	153
" 14. Om de romerske Statholdere Festus, Albinus og Florus, under hvilken Krigens Lue ret udbryd	156
" 15. Berenice gjør sig forgiæves Umag hos Florus for at staffe Jøderne Naade. Florus søger at ophidse dem til et nyt Oprør	161
" 16. Cestius kommer til Judæa. Agrippa advarer Jøderne om ikke at indlade sig i Krig med Romerne	164
" 17. Jøderne begynder Krigen med Romerne. Om Manahem	174
" 18. Jøderne lide adskillige Nødsag	180
" 19. Om Cestius' Bedrifter i Judæa	187
" 20. Cestius afsærdiger et Gesandtskab til Keiseren. De af Damascus ombringe de Jøder, der bo hos dem. Borgerne af Jerusalem bestikke adskillige Jødere, iblandt hvilke er vor Historieskriver	192
" 21. Johannes af Gischala gjør Josefus megen Fortrød	196
" 22. I Jerusalem er en forvirret Tilstand. Simon, Gioras Søn, lægger sig efter Røveri	203

Tredie Bog.

" 1. Keiser Nero sender Vespasianus til Judæa for at føre Krigen imod Jøderne	205
" 2. Et stort Antal Jøder blive ombragte ved Aftalon. Vespasianus kommer til Ptolemais	206
" 3. Galilæas, Samarias og Judæas Beskrivelse	209
" 4. Josefus bliver slagen ved Sessoris. Titus kommer med sine Føll til Ptolemais	211
" 5. Om den romerske Krigshær, hvorledes den leirede sig, og hvilken Højn Døbt den holdt	212
" 6. Placidii Foretagende mod Jotapata mislykkes. Vespasianus falder ind i Galilæa	216
" 7. Vespasianus bemægtiger sig Gadara og rykker mod Jotapata, hvilken han efter lang Beleiring ved Forræderi faar i sine Hænder	218
" 8. Josefus skjuler sig i en Brønd, men forraades af en Kvinde. Vespasianus lader ham bøde til sig, men de, som vare hos ham, forhindre det. Endelig kommer han til Vespasianus, der tager vel imod ham	236
" 9. Joppe indtages, og Libérias overgiver sig	242
" 10. Tarichæas indtages. Jordans og Landstæbet Gennesars Beskrivelse	247

Fjerde Bog.

" 1. Om Gamalas Beleiring og Indtagelse	256
" 2. Gischala overgiver sig, og Johannes tager Flugten til Jerusalem	262
" 3. Om den indvortes Urolighed i Jerusalem	266
" 4. De Midkjære kalde Jbumærne til Hjælp, hvilke Følket ei vil indlade i Staden. Høpstepræsten søger ved en Tale at bevæge dem til at faa fra sit Forfæd, men forgiæves	277
" 5. Jbumærne og de Midkjære holdt et grumt Hus i Jerusalem. Ananus og Jesus myrdes; Zacharias stilles for Retten, fritændes og ombringes dog tilfaldt i Templet. De Midkjære og Jbumærne blive uenige	284

	Side.
Kap. 6. Sbumærne drage hjem igjen. De Midkjære fremture i sin Grumhed. Vespasianus holder sine Foll tilbage, som vil strax angribe Jerusalem	289
" 7. Johannes vil tiltage sig den høieste Magt i Jerusalem. De Midkjære tage grummelig affeb i Masaba. Vespasianus bemægtiger sig Gadara	293
" 8. Vespasianus haster med at gjøre en Ende paa den jødiske Krig formedelst Uroligheberne i Gallia. Om Jericho og Søen Asfaltites	298
" 9. Vespasianus udruster sig til Jerusalems Beleiring, men forandrer sit Forsæt, da han faar Efterretning om Neros Død. Simon, Gjoras Søn	302
" 10. De romerfte Soldater i Ægypten og Judæa gjør Vespasianus til Keiser. Josefus kommer i Frihed	311
" 11. Efterat Vitellius er ombragt, kommer Vespasianus til Rom, og hans Søn Titus vender tilbage til Jerusalem	316

Femte Bog.

" 1. Om et tredobbelt Oprør i Jerusalem, og i hvad Ulykke Staden herover blev bragt	320
" 2. Titus rykker med sin Hær mod Jerusalem og kommer i Livsfare. Hans Leirs Beskrivelse	325
" 3. Det ene Parti af de Oprørste bliver undertrykt. Jøderne befrige Romerne. Titus bebrejder sine Foll, at de uden sine Færes Befaling havde indladt sig i Træfning med Jøderne	329
" 4. Jerusalems Beskrivelse	333
" 5. Templets Beskrivelse	337
" 6. Om Simon og Johannes, Hovedmændene for Oprørerne. Titus angriber Staden af alle Kræfter	343
" 7. Et af Romernes nybygte Laarne falder ned og gjør en stor Larm i Leiren. Romerne bestige den første Mur og angribe den anden. Longini Tapperhed. Castor	348
" 8. Romerne bemægtige sig den anden Mur, men drives ud af den igjen. De blive dog anden Gang Herrer over den, og lave sig til at beforme den tredie	352
" 9. Romerne holde noget inde med Stormen, men sætte fiden an af alle Kræfter. Josefus raader Staden til at overgive sig, men forgjæves	354
" 10. Mange af den menige Almue gaar over til Romerne. Der bliver en straffelig Hungersnød i Staden	362
" 11. Mange Jøder blive af Romerne korsfæste. Antiochus Epifanes viser en utidig Mandighed. Jøderne tilspøte Romerne en og anden Skade	365
" 12. Titus beslutter at indslutte Staden med en Mur forat udfungre den	370
" 13. I Jerusalem bliver meget uslydigt Blod udspøt og stor Ugudelighed øvet	265

Sjette Bog.

" 1. Nøden tiltager i Jerusalem. Romerne blive endeligen Herrer over Fæstningen Antonia.	380

	[Side.
Kap. 2. Titus lader Fæstningen Antonia sløise. Josefus formaner Jøderne til at overgive sig, men forgjæves. Mange fornemme Jøder gaa over til Romerne	388
" 3. Jøderne løkke Romerne ind i en snæver Gang, paa hvilken de sætte Ild, og mange bleve opbrændte. Hungeren tager ganske Overhaand	397
" 4. Romerne løbe forgjæves Storm mod Templet. Titus lader sætte Ild paa Portene af Templet, hvilken griber om sig, saa at Templet i en Hast slaar i Iys Lue	401
" 5. Der er en bedrøvelig Tilstand i Jerusalem. Folket bebrages af falske Profeter. Om de afskillige Tegn for Jerusalems Udelæggelse og Spaadomme om den	406
" 6. Titus bliver af Krigshæren erklæret for Keiser. Simon og Johannes forlange at tale med Titus, men ophidsse ham desto mere	411
" 7. De Oprørske bemægtige sig det kongelige Pallads, og ombringe mange Mennesker. Romerne indtage Understaden	415
" 8. Titus lader kaste Stanser op imod Overstaden, løber Storm mod den og bemægtiger sig den	417
" 9. Titus tilstaar, at han ved Guds Bistand har bemæstret sig Staden. Hvorledes han handlede med Fangerne; hvor mange Jøder der omkom i denne Krig, og hvorledes Simon og Johannes blive fangne	421
" 10. Jerusalems Skjæbne	423

Syvende Bog.

" 1. Jerusalem bliver ganske forstyrret indtil de 3 Aarne. Titus roser Krigshæren offentlig og uddeler Bøvløbninger til den	425
" 2. Titus anretter i Casarea Skuespil. Simon bliver tvungen af Hunger til at overgive sig	427
" 3. Titus festligholder sin Broders og Faders Jøbfelssbage, hvilket kostede mangen Jødes Liv. Jøderne i Antiochia komme i Rød	429
" 4. Vespasianus bliver med stor Glæde modtagen i Rom. Germanerne falde fra Romerne, men bringes igjen til Lydighed, Sarmaterne gjør et Indfald i Mysia, men drives tilbage.	431
" 5. Om Sabbatfoden. Antiochenerne faa Afslag af Titus paa sin Begjæring. Titus kommer til Rom, hvor han triumferer med sin Fader	434
" 6. Lucilius Bassus beleirer og indtager Machærus og nogle andre Stæder i Judæa	440
" 7. Antiochus, Romagenses Konge, bliver med sine Sønner udjaget af sit Rige, og siden bragt til Rom. Alanerne forurolige Medererne og Armenierne	444
" 8. Romerne beleire Masaba, og Eleazar opmuntrede de Beleirede til at tage Livet af sig selv	447
" 9. De Beleirede ombringe sig selv, 2 Kvinder og 5 Børn undtagen	458
" 10. En stor Del af Morderne flygte til Alexandria. Onias Tempel bliver ødelagt	460
" 11. Jonathan kommer et nyt Oprør affted, bliver fangen, og falskelig angiver de fornemste Jøder. Enden paa denne Historie	463

Nogle Bemærkninger om Josefus' Skrifter og om denne Udgave.

Det er ikke Mesterstab i Fremstillingen, som udmærker de Skrifter, vi have efter Jøden Flavius Josefus (født i Jerusalem 37 Aar efter Kristus, død i Rom antagelig ved Aar 103); men det er de store og vigtige Begivenheder, de meddele, af hvilke mange ikke findes andetsteds optegnede. I nærværende Skrift om Jødernes Krig, som efter Fortalen (S. 3) oprindeligt var skrevet paa Hebraisk, men siden paa Græsk, findes nemlig beskrevet den i den hellige Skrift paa flere Steder forudsagte Guds Straffedom over Jøderne, nemlig Jerusalems forfærdelige Ødelæggelse med alle de Begivenheder, som gik nærmest forud og stod i Forbindelse dermed. Her findes desforuden ogsaa Oplysning om mange andre Ting. Her findes først en kort Fremstilling af Jødernes Historie ligesom Antiochus Epifanes' Tid, udførlige Beretninger om Herodes den store og hans Familie, navnlig om alle de Stæder, han byggede, og alle Storbærker, han udførte (I, 21), om de 3 jødiske Sekter: Farisæer, Sadducæer og Essæer, fornemmelig den udførlige Beskrivelse af den sidste (II, 8). Af den Tale, som er lagt Kong Agrippa i Munden (II, 16), er det interessant at se det Kjendskab til mange Lande paa den Tid, som denne Tale forudsætter. Beskrivelser findes af Galilæa, Peræa, Samaria og Judæa (III, 3), om Romernes Maade at ordne sin Leir paa (III, 5), om den langvarige Belæiring og Forsvar af Sotapata (III, 7), Jordans og Landflaabet Genesars Beskrivelse (III, 10), om Seriko og om det døde Hav — Asfaltites — (IV, 8), om Ægypten (IV, 10), Jerusalems Beskrivelse (V, 4), Templets Beskrivelse (V, 5), om Titus Triumf (VII, 5), m. m. — Vigtige Oplysninger findes her til flere Ting i den hellige Skrift f. Ex. om de romerske Statholdere Pilatus, Felix, Festus, Cyrenius, om Judas Galilæeren m. fl. Ikke

alene Steder, som ofte omtales i Bibelen, findes her omtalte, men ogsaa saadanne, som nævnes enkeltvis, som Trachonitis, Abilene, Hain, Emmaus (her kaldt Ammaus) og beliggende 60 Stadier fra Jerusalem (S. 444) som i Luk. 24, 13 o. fl. De fleste Navne hos Josefus ere lette at kjende igjen i Bibelen. Andre er vanskelige, som Stabyrion for Tabor o. fl. Enkelte andre Navne ere ganske forffjellige, som Skytopolis for Bibelens Bethsean o. a. Josefus bruger Sofister for Bibelens Skrifffloge. Mærkes kan ogsaa, at Josefus kalder almindelig Keiser August Cæsar ligesaavel som Julius Cæsar.

Josefus havde selv fra først til sidst deltaget i den Krig, han beskriver, og kunde derfor fortælle rigtigt. Han kjendte desuden en Mængde nu tabte Skrifter. Han fortæller ogsaa, at Beskrivelsen af denne Krig blev gennemseet af den jødiske Konge Agrippa II og undertegnet af Keiser Titus med egen Haand. Han maa saaledes holdes for troværdig idet hele og store. Men det er to Omstændigheder, som gjør, at han vistnok er upaalidelig i nogle Enkeltheder. Han vilde prale af sit Folks (Jødernes) Tapperhed og Størhed. Derfor ere hans Talangivelser ikke at lide paa. De store Tal, han almindelig bruger med Hensyn til dem, som deltog i Slag m. m., er derfor visselig overdrevne. Og han vilde snigre for Romerne og deres Keisere Vespasian og Titus. Derfor er hans Fremstilling neppe bleven upartisk. Dertil fortæller han mange urimelige gamle jødiske Fabler, som om „Sabbatfloden“ (S. 435) og om en vidunderlig Ur (S. 441) o. fl.

Som Hovedkilde eller endog oftest det eneste Kildekrift til disse overordentlige Begivenheder, og som noget der giver mange vigtige eller uundværlige Oplysninger til Bibelens Forstaaelse, har altid Josefus' Skrifter været høit skattede — uagtet deres Mangler — og have derfor været oversatte mangfoldige Gange og vel omtrent i alle civiliserede Landes Sprog. Den Oversættelse, som kom ud paa dansk af Bræsten Keiersen i Årrene 1750—1757 var i sin Tid vel anseet. Men den er nu lidet tilgængelig. Trang til en ny Udgave har der længe været. En ny Oversættelse havde været ønskelig; en saadan var virkelig paataent for nogle År siden hos en af vore større Boghandlere, og et lidet Hefte udkom; men dermed standsede det. Da en ny Oversættelse er vanskelig at faa istand og kræver saa store Omkostninger, at det ikke vel kan forenes med Ønskeligheden at sælge en saadan Bog til billig Pris, tænkte Forlæggeren paa at faa en ny Godtkjøbsudgave istand af Keiersens Oversættelse af Josefus' „Jødernes Krig“ og anmodede mig om at besørge den. At en saadan ud-

kom, fandt jeg ønskeligt. Men Sproget i Keiersens Oversættelse, som allerede var gammelbogs for sin Tid, kunde og burde ikke nu optrykkes uforandret. Jeg paatog mig da at gjennemse den og gjøre de nødvendige Tillem্পninger i den nu forlængst aldeles forældede Retskrivning. Men jeg troede hellerikke, efter Raadsfjrfjel med en sagkyndig god Ven, at det var rigtigt, eller engang vel gjfjrligt at forsfjge ganske at udvifte det gammelbogs Præg i Keiersens Oversættelse. Det vilde være at lave noget ganske nyt, der nødvendigt maatte fjerne sig fra det græske Grundskrift, naar Arbeidet ikke helt igjennem skulde været jevnfjrt med dette, hvilket vilde blevet det samme som en ny Oversættelse og for besværligt og kostbart til at det kunde forenes med en Godtffjbsudgave som denne, der leveres til 10 Ore Arket eller knapt det halve af almindelig Bogpris. Der er imidlertid omstrevet en Mængde forældede og vilblevende Udtryk i saagodt som hver eneste Linie, ofte flere i en og samme Linie. Der er desværre visse endnu mange saadanne igjen; men her var det meget vanskeligt at være konsekvent og følge den rette Grænse.

Oversættelsen er ellers jevnfjrt med det græske Grundskrift og rettet efter det paa mangfoldige Steder.

I Keiersens egen Udgave er adskillige Anmærkninger tilfjiede. Disse er her for det meste enten stærkt forfjortede, omarbejdede eller udeladte, da de fleste ere overflfdige, forældede eller urigtige, og der ønskedes at spare saa meget Rum som muligt. De makedonske Maanedsnavne, som Josefus bruger, har Keiersen brugt uden nogen Forklaring. Da jeg under Bogens Trykning blev gjort opmærfksom paa Uskfeligheden af, at disse Maanedsnavne bleve forklarede, har jeg henimod Bogens Slutning (fra og med Side 386) tilfjiet vore Maanedsnavne i Parenthes. Her anfjeres disse makedonske Maanedsnavne, saaledes som de omtrent svarer til vore nu brugelige, der som bekjendt ere laante fra de gamle Romere:

Abdynaios = Januar; Peritios = Februar; Dystros = Marts; Kantikos = April; Artemisios = Mai; Daifios = Juni; Panemos = Juli; Loos = August; Gorpaios = September; Hyperberetaios = Oktober; Dios = November; Apellaios = December.

Ifke alle tolv Maanedes nævnes her i „Iydernes Krig.“ Men om nogen fjnsker i sit Exemplar af Bogen at skrive til vore Maanedsnavne, hvor alene det fremmede findes, tilfjies disse her med Sidetal og Linier:

Dystros (Marts) S. 295 L. 5 (franedes); Kantikos (April) S. 310 L. 31; S. 330 L. 2; S. 378, L. 26;

Artemisios (Mai) S. 158 R. 22; S. 162 R. 6; S. 349 R. 16; S. 368 R. 4; Daisios (Juni) S. 231 R. 24; S. 233 R. 16; S. 234 R. 2; S. 308 R. 14; Panemos (Juli) S. 235 R. 30; S. 242 R. 2 (frædeden); S. 378 R. 27; S. 382 R. 21; Poos (August) S. 177 R. 22; Scorpiaios (September) S. 178 R. 31; S. 254 R. 40; S. 262 R. 22; Hyperberetaios (Oktober) S. 189 R. 15; S. 262 R. 21; Dios (November) S. 192 R. 20; Apellaios (December) S. 318 R. 15.

Da jeg har boet langt fra Trykstedet, og det i Regelen har hastet med Arkenes Trykning, har jeg alene kunnet læse den ene Korrektur paa den største Del af Bogen. Derfor er desværre mange Inkonsekvenser indkomne i Rettskrivningen. Af denne Grund er der beklageligvis ogsaa bleven staaende mange Trykfeil, hvoraf de mest villedende ere anmærkede i efterstaaende Liste.

I Betragtning af Bogens Billighed ville forhaabentlig de velvillige Læsere høre over med disse og flere Mangler ved Bogen.

Cristiania 24 Marts 1882.

J. Belsheim.

Trykfeil og Rettelser

som Læseren bedes at rette i sit Exemplar.

Side	4	Linie 28—29	bør hedde: Og de stille sig ved sin tilbørlige Berømmelse.
—	9	sidste Linie:	Skifte ved ikke at omskjære.
—	28	Linie 10:	Korellus; læs: Kornellus.
—	32	" 14:	Partherne; læs: Partherne.
—	34	" 7:	Axander; læs: Alexander.
—	51	" 13:	Antipater; læs: Antipater.
—	" "	18:	havde; læs: havde.
—	53	" 24:	seie nogen; læs: føie nogen.
—	59	" 31:	Bjergene; læs: Bjergene.
—	73	" 14:	Cæsares; læs: Cæsars.
—	75	Noten, Linie 1:	Laodicea; læs: af Laodicea.
—	80	Linie 36:	Cleusa; læs: Cleusa.
—	93	" 41:	Sparra; læs: Sparta.
—	98	" 33:	Barn; læs: Børn.
—	111	" 41:	mit Hof; læs: dit Hof.
—	117	" 2:	Antipater; læs: Antipater.
—	121	2 Kap., Linie 2:	Ptolemæus; læs: Ptolemæus.
—	137	Linie 31:	for være; læs: for at være.
—	143	" 36:	Germaninici; læs: Germanici.
—	144	" 13:	vilde seile; læs: vilde seile.
—	149	" 41:	borgerlig i Stand; læs: i borgerlig Stand.
—	161	15 Kap., Linie 9:	Person; læs: Person.
—	168	Linie 23—24:	undererholdt; læs: erholdt.
—	170	" 26:	række sig; læs: række.
—	178	" 1:	ham; læs: han.
—	183	" 28:	Cetus; læs: Cestius.
—	188	" 13:	hois; læs: hvis.
—	" "	14:	Forsolket; læs: Fodsolket.
—	189	" 23:	Kænopolis; læs: Kænopolis.
—	" "	27:	Tyrannius; læs: Tyrannius.
—	" "	32:	Det; læs: Del.
—	190	" 15:	til aabne; læs: til at aabne.
—	193	" 30:	Livspagt; læs: Livvagt.
—	197	" 1:	ham; læs: han.
—	" "	25:	Mucias; læs: Mneas.
—	" "	37:	Jesus Cafas Søn; læs: Jesus Cafas Søn.
—	200	" 41:	at havde; læs: at han havde.
—	202	" 40:	Levia; læs: Levi.
—	211	4 Kap., Linie 21:	Men; læs: Man.

—	Side	213	Linie	42:	stal ved spise; læs: stal spise.
—		243	"	23:	Soien; læs: Spen.
—		250	"	40:	førend; læs: førend.
—		272	"	35:	Templer; læs: Templet.
—		377	4 Kap.,	Linie 11:	Ami; læs: Anani.
—		301	Linie	32:	Natar; læs: Natur.
—		310	"	22:	paatoge; læs: paatage.
—		"	"	31:	Zantios; læs: Kantios.
—		316	1 Kap.,	Linie 14:	Kaopadaia; læs: Kappadokia.
—		326	Linie	7:	fomme; læs: fomme.
—		330	"	2:	Xantius; læs: Xantios.
—		331	"	2:	lod derfor, at de; læs: lod derfor, som om de.
—		333	4 Kap.,	Linie 23:	Mur; læs: Mure.
—		334	Linie	18:	Adiabenernes; læs: Adiabenernes.
—		"	"	"	Gratis; læs: Gas?
—		"	"	20—21:	Gargernes Grav; læs: Garbernes Grav.
—		"	"	34:	Agrippa Fader; læs: Agrippas Fader.
—		335	"	19:	Pesinon; læs: Pefinon.
—		"	"	20:	Hjerne; læs: Hjerne.
—		336	"	11:	Alexandria; læs: Alexandria.
—		342	"	7:	en meldt; læs: er meldt.
—		345	"	12:	Haab; læs: Hob.
—		346	"	10:	Morseren; læs; Stenflygeren.
—		359	"	40:	Epifanus'; læs: Epifanes'.
—		363	"	12:	ombragte dem; læs: ombragte de dem.
—		367	"	4:	Sjælsord; læs: Skjælsord.
—		374	13 Kap.,	Linie 2:	Boethi; læs: Boethi.
—		376	Linie	33:	Mænabe; læs: Mængbe.
—		393	"	42:	Kahlas; læs: Kathlas'.
—		403	"	24:	Cerealus; læs: Cerealis.
—		416	"	36:	Stat; læs: Stad.
—		418	"	33:	forsvarede; læs: forvarede.
—		422	"	15—16:	Cestus; læs: Cestius.
—		426	"	32:	Guldfæder; læs: Guldfjæder.
—		431	4 Kap. den mindre	Overskrift:	Mysieu; læs: Mysia.
—		436	Linie	37:	Stæder; læs: Steder.
—		437	"	40 og 41:	sjeldne; læs: sjeldne.
—		439	"	11:	De de kom; læs: Da de kom.
—		440	6te Kap.,	Linie 3:	Cereale; læs: Cerealis.
—		444	Linie	8:	Førere; læs: Fører.
—		454	"	2:	udføre; læs: udføre.
—		456	"	1:	Stæder; læs: Steder.
—		460	"	10:	Foreveien; læs: Forveien.

Se side 358

Jødernes Krig med Romerne.

af

Flavius Josefus.

Oversat fra Græsk

af

Sognepræst Andreas Reiersen (1757).

Gjennemset og udgiven paant

af

J. Belsheim,
Fredrikstad Folkebibliothek

Horten.

E. Andersens Forlag.

1881.